

GLĂȘUL BISERICII

REVISTA OFICIALĂ
A SFINTEI MITROPOLII A UNGROVLAHIEI

ANUL XXXI Nr. 7 — 8
IULIE-AUGUST
1972

Redacția și Administrația: Sectorul Cultural-Social al Arhiepiscopiei Bucureștilor
st. Patriarhiei nr. 21 — Sectorul V

COMITETUL DE REDACȚIE

PREȘEDINTE :

Prea Fericitul Părinte

JUSTINIAN

**Mitropolitul Ungrovlahiei
și Patriarhul României**

VICEPREȘEDINȚI :

P. S. Dr. ANTIM
Episcopul Buzăului

P. S. CHESARIE
Episcopul Dunării de Jos

MEMBRI :

P. S. Dr. ANTIM TÎRGOVIȘTEANUL
Episcop vicar patriarhal

P. C. Pr. ALEXANDRU IONESCU
Vicar mitropolitan

REDACTOR RESPONSABIL :

P. C. Pr. PETRE F. ALEXANDRU
Consilier cultural mitropolitan

CUPRINSUL

Pag.

Pr. Asist. DUMITRU POPESCU, *Semnificația zilei de 23 August* 713

ANIVERSĂRI

REDACȚIA, *Sărbătorirea zilei onomastice a Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian* 718

INDRUMĂRI PASTORALE ȘI OMILETICE

Diac. P. I. DAVID, *La Duminica a VI-a după Rusalii* 721
Pr. DAVID POPESCU, *La «Schimbarea la față»* 724
Pr. DUMITRU CRISTESCU, *La «Adormirea Maicii Domnului»* 727
Pr. Asist. DUMITRU RADU, *La Duminica a XII-a după Rusalii* 729

PENTRU PACEA A TOATĂ LUMEA

REDACȚIA, *În apărarea păcii* 733
REDACȚIA, Diac. Prof. O. BUCEVSCI, CEZAR VASILIU, *Știri ecumenice* 740
Pr. DAVID POPESCU, *Moartea Patriarhului Ecumenic Atenagoras I (1886—1972)* 751

ARTICOLE ȘI STUDII

Pr. IOAN MIRCEA, *Nașterea de sus* 754
Pr. ILIE D. NEGOIȚĂ, *Numirile Prea Sfinței Născătoare de Dumnezeu, Studiu patristic-liturgic* 766
Diac. Doctorand MARIN PANĂ, *Cântarea psaltică tradițională ca mijloc de susținere a unității cultului în Biserica Ortodoxă Română* 779
Doctorand BURCĂ GHEORGHE, *Studiu comparativ între elocvența profană și cea bisericească* 785
Doctorand HERMAN IOAN, *Gyula (Iuliu) Moravcsik ca bizantinist* 798

DOCUMENTARE

Pr. ALEXANDRU-ARMAND MUNTEANU, *Ghid bibliografic, pe teme și probleme din publicațiile revistei mitropolitane «Glasul Bisericii» (continuare)* 805
Prof. T. G. BULAT, *Titularii Episcopiei Buzăului din secolele XVII și XVIII (continuare)* 825

Pr. NIȚȘOR CAZACU și MATEI CAZACU, <i>Hirotoniile săvârșite în eparhia Mitropoliei Ungrovlahiei între anii 1834—1852, Partea a IV-a (1850—1852) (continuare)</i>	851
Pr. EMILIAN VLAICULESCU, <i>Monografia Bisericii Mănăstirea din Vălenii de Munte (Partea a II-a)</i>	874

VIAȚA BISERICESCĂ ÎN CUPRINSUL MITROPOLIEI

ASISTENT, <i>Reslințirea bisericii din parohia Nenciulești, jud. Teleorman</i>	887
ASISTENT, <i>Intrunire colegială la Institutul teologic universitar din București, 1962—1972</i>	889
ASISTENT, † <i>Pr. Paraschiv Dumitrescu</i>	892
ASISTENT, † <i>Pr. Marin Dana</i>	894

RECENZII

<i>Invățătura creștină ortodoxă</i> (în rev. «Mitropolia Banatului» nr. 1—3/1971, p. 10—134), de Prof. Dr. IORGU IVAN	895
Iwan Panschowski, <i>Patriarch Kyrill, Union Verlag, Berlin 1971, p. 40</i> (In Reihe Christ ind der Welt» Heft 32).	900
NIKOS A. NISSIOTIS, <i>Zur Trinitätslehre</i> (în «Orthodoxie Heute» nr. 39/1972, Düsseldorf), de Diac. Prof. O. BUCEVSCHI	901
<i>Dicționarul literar Bompiani</i> , de CONSTANTIN EM. BUCESCU	903
<i>Note bibliografice</i>	906
Prof. I. Chirescu : <i>Cântările Sfintei Liturghii, după vechile melodii tradiționale psal-tice (continuare)</i>	CXXVIII

SEMNIIFICAȚIA ZILEI DE 23 AUGUST

Ziua de 23 August reprezintă cea mai importantă și cea mai populară sărbătoare națională, pe care poporul român o cinstește la cea de a 28-a aniversare a sa, cu înălțător entuziasm și nestăvilit elan patriotic. An de an, valoarea deosebită și incontestabilă a lui 23 August s-a extins și s-a adâncit progresiv în conștiința tuturor categoriilor sociale din țara noastră, dobândind semnificația unui eveniment crucial în care trecutul, prezentul și viitorul României se întretaie și se unesc într-un tot indisolubil. Asemenea unui far călăuzitor care își răspîndește fasciculele lui luminoase în direcții diferite, 23 August apare ca un eveniment care luminează cu razele sale multiple trecutul dramatic de lupte eroice și transformări revoluționare, prezentul de eforturi majore, încununat de mărețe înfăptuiri ce împodobesc ca niște adevărate constelații harta industrială și economică a țării noastre, dar și viitorul gândit ca rezultată a unui program, la elaborarea și traducerea în viață a căruia este chemat să contribuie, cu toate forțele sale, fiecare membru al națiunii noastre. Astfel, 23 August se propune analizei și meditației noastre, la cea de-a 28-a aniversare a sa, ca un eveniment capital a cărui semnificație poate fi descoperită în perspectiva celor trei coordonate majore pe care le îmbină sintetic, adică a trecutului, a prezentului și a viitorului.

Dacă ne întoarcem privirile către trecut, în urmă cu 28 de ani, la 23 August 1944, vom constata că reprezintă momentul în care armata română a întors armele împotriva marelui inamic al omenirii — fascismul, începînd faza cu adevărat națională, faza luminoasă a participării românești la marele război de eliberare a popoarelor de sub jugul dominației hitleriste. Înfeudarea României în mrejele imperialismului german și în războiul antisovietic, nu numai că nu a adus țării noastre nici un fel de avantaj, dar i-a secerat fără rost sute de mii de vieți de tineri, i-a irosit zadarnic uriașe bogății naționale și pe deasupra, ca o încununare a tuturor nenorocirilor, prin odiosul dictat de la Viena, s-a răzlejit din trupul țării, în favoarea Ungariei hortiste, un teritoriu cu o suprafață de 43.000 km², cu o populație de circa 2.600.000 locuitori, din care marea majoritate o formau românii. Această nefastă situație arată cât se poate de limpede și grăitor motivul pentru care a crescut atât de mult starea de spirit antifascistă din țara noastră în anii celui de-al doilea război mondial și cauza pentru care acțiunile insurecției armate,

conduse de cei mai buni fii ai clasei muncitoare, s-au găsit în perfectă concordanță și au aflat un justificat ecou în sufletele muncitorilor, țăranilor, meseriașilor, funcționarilor și intelectualilor, între care s-au aflat și numeroși clerici, în frunte cu Preotul Ioan Marina, actualul Întâistătător al Bisericii Ortodoxe Române, care au văzut, din ce în ce mai mult în hitleriști, pe cei mai păgubitori dușmani ai intereselor noastre naționale și au activat împotriva lor, cu atât mai mult cu cât această mișcare a dobândit o puternică amploare datorită și victoriilor hotărâtoare de pe front ale armatei sovietice. În felul acesta, în focul luptelor împotriva fascismului, s-a făurit și s-a călit frăția de arme româno-sovietică, care a dus la victoria definitivă împotriva imperialismului și militarismului nazist. După înfrângerea armatelor hitleriste din interior, de către formațiile patriotice conduse de comuniști și după înlăturarea guvernului fascist, armata română, alături de cea sovietică, a pătruns peste 1.000 km în dispozitivul hitlerist, a eliberat 3831 de localități, dintre care 53 de orașe din Ungaria și Cehoslovacia și a făcut aproximativ 118.000 de prizonieri. Am devenit astfel eliberatori, eliberând nu numai pământul Patriei noastre, dar contribuind temeinic la eliberarea altor țări, cotropite de aceleași armate hitleriste. Dincolo de granița noastră apuseană, până departe de tot, există 170.000 morminte de ostași români, care și-au dat viața pentru a reabilita onoarea internațională, frățească și eroică a poporului nostru.

Cronica milenară a acestor pământuri de la Dunăre și Carpați a cunoscut multe momente de ridicare armată a maselor împotriva împilării naționale și sociale, însă, pentru prima oară în întreaga sa existență, poporul român, prin insurecția victorioasă de la 23 August 1944, a cucerit bunul cel mai de preț spre care poate năzui un popor, acela de a fi singurul stăpîn pe soarta sa, pe țara sa, pe munca sa, închinată progresului și prosperității sale. Reprezentînd o continuare firească a luptelor pentru neafîrnare, de unitate și libertate, purtate de-a lungul veacurilor, bătăliile eroice din vara anului 1944, care au dus la scuturarea jugului fascist, a ocupației hitleriste, au înscris în istoria României începuturile unei noi epoci de profunde și decisive transformări în întreaga viață politică, economică și socială.

Odată cu aceasta, a fost sădîrîmată vechea orînduire ce consacra exploatarea omului de către om, mizeria deci și împilarea celor mulți, condamînd harnicul și inteligentul nostru popor la o perpetuă înapoiere, la o reprobabilă dependență de cei avuți și puternici, la vasalitate păgubitoare. Nebănuite și colosale energii umane au fost descătuse și valorificate. S-a întocmit un nou tabel de valori pe bazele umanismului socialist. Cu grele și eroice eforturi s-au pus bazele trainice ale unei noi societăți, în care toți sînt chemați să colaboreze în vederea progresului accelerat, a recuperării înapoierii ce ne distanțează încă de țările cele mai dezvoltate. Eliberarea țării de sub jugul fascist, dobîndirea independenței ei naționale ca niciodată în trecut și lichidarea exploatării omului de către om, constituie bazele României moderne și factorii determinanți spre desăvîrșirea personalității etnice a unui popor care vrea să-și spună nestingherit propriul său cuvînt în istorie și mai

ales în propria istorie. Evocînd semnificația zilei de 23 August 1944, Domnul Nicolae Ceaușescu, Președintele Republicii Socialiste România, spunea că «răsturnarea dictaturii militaro-fasciste a marcat o cotitură istorică în dezvoltarea României, lupta antifascistă, democratică, transformîndu-se rapid într-o mișcare socială de o amploare cum n-a mai cunoscut istoria țării și care a deschis calea celor mai profunde schimbări revoluționare, înfăptuirea idealurilor de libertate și dreptate socială și națională a poporului român».

Anii care au trecut de la 23 August 1944 și pînă astăzi, au fost un răstimp de rodnică renaștere, de galvanizare a energiilor naționale, anii unei istorii dense, în care, continuînd lupta, urcînd neabătut treaptă cu treaptă, poporul român a izbutit cu armele noi, ale tehnicii tot mai înaintate, ale științei din ce în ce mai ample folosite, ale competenței și cutezanței, să făurească o viață nouă. Patria a luat în folosul ei cea mai scumpă dintre avuțiile acestor pămînturi, hărnicia poporului, dîrzenia și talentul clasei muncitoare, ale țărănimii și intelectualității, munca înfrățiță a tuturor fiilor săi, fără deosebire de naționalitate, care au făurit imaginea de azi a României Socialiste. Acești ani de luptă intensă, de încordare a forțelor au însemnat o cotitură radicală în viața țării, au schimbat cursul întregii ei dezvoltări. Într-o perioadă scurtă, poporul a zămislit o țară nouă, tînără, viguroasă și prosperă. În acest răstimp, s-a înfăptuit o revoluție economică, transformîndu-se roadele muncii în bogăție a celor ce muncesc, o revoluție în sistemul politic, făcînd ca puterea să aparțină adevăraților făuritori de valori materiale și spirituale, o revoluție în cultură, aducînd celor mulți dreptul și datoria de a se bucura de cultură și știință, de frumos și adevăr, o revoluție în modul de viață, propunîndu-le tuturor să trăiască cinstit și demn, din munca proprie. Roadelor acestor revoluții realizate, capătă astăzi dimensiuni cu adevărat istorice: producția industrială a țării este în prezent de 21 ori mai mare decît în 1938, iar cea agricolă din 1971 a depășit de aproape două ori nivelul antebelic; venitul național este în acest an de peste șapte ori și jumătate mai bogat decît în trecut, iar ceea ce se alocă din acest venit grijii pentru om, pentru pregătirea sa, pentru luminarea sa, pentru sănătatea și viața sa, depășește de aproximativ 20 ori ceea ce se aloca altădată învățămîntului, culturii și sistemului de ocrotire socială.

În același timp cu creșterea și dezvoltarea internă a țării noastre a sporit, ca niciodată în trecut, și prestigiul ei internațional. Explicația lui se află în politica externă a țării, în ideile, principiile și valorile pentru a căror afirmare internațională, Statul nostru militează neabătut. Consecvența, spiritul creator, îndrăzneala, dinamismul sînt tot atîtea trăsături esențiale ce definesc politica externă a țării noastre. Este o politică care nu se călăuzește după condiții conjuncturale, ci după principii fundamentale, urmărite permanent și aplicate neabătut, fapt care face să crească neconținut stîmă și respectul tuturor popoarelor și ne oferă temei să stăm mereu cu fruntea sus, așa cum și-a dorit-o dintotdeauna și o merită din plin acest popor. Vocația creatoare, constructivă a poporului român, se împletește organic cu vocația sa de pace și colabo-

rare, cu dorința fierbinte de a trăi în bună înțelegere, în respect și stimă, cu toate popoarele lumii. Este bine cunoscută perseverența și hotărârea cu care România acționează pentru instaurarea trainică în viața internațională a normelor respectării suveranității și independenței naționale, egalității în drepturi, neamestecului în treburile interne, avantajul reciproc, norme în a căror înfăptuire sînt interesate toate popoarele lumii, căci ele formează cheia, factorul hotărîtor, al dezvoltării unor raporturi prietenești, al promovării destinderii, încrederii și păcii, al asigurării condițiilor optime pentru dezvoltarea fiecărei națiuni, al statornicirii legalității și eticii internaționale. După cum nu există prilej în care glasul țării noastre să nu se ridice pentru excluderea forței și amenințării cu forța în raporturile dintre state, pentru afirmarea pe toate meridianele și paralelele lumii a dreptului sfînt al popoarelor de a-și hotărî, de sine stătător soarta proprie, pentru înfăptuirea dezarmării și eliminarea spectrului nuclear, pentru lichidarea fenomenului de subdezvoltare, în care se mai zbate o parte atît de mare a omenirii. În tot ceea ce face, în toate acțiunile și inițiativele sale, politica externă românească, pătrunsă de o înaltă responsabilitate față de destinele păcii și progresului, se distinge printr-o viziune realistă asupra vieții internaționale, prin preocuparea de a sesiza problemele noi și de a le da răspunsul potrivit. Întreg ansamblul de idei, propuneri și inițiative cuprinse în raportul prezentat de Domnul Nicolae Ceaușescu la Conferința Națională a Partidului și care se referă la domenii atît de variate și totuși atît de legate între ele — de la propunerea cu privire la realizarea unei declarații-angajament a tuturor țărilor privind normele de comportare internațională, pînă la precizările în legătură cu căile și modalitățile de promovare a securității europene, sau la sublinierile și sugestiile în problema dezarmării — constituie o elocventă expresie a caracterului constructiv al politicii externe duse de țara noastră. După cum sublinia Domnul Nicolae Ceaușescu recent, «politica de pace și prietenie promovată de România Socialistă se bucură de aprecierea unui număr tot mai mare de state și a adus poporului român noi și noi prieteni pe toate meridianele. Dorim să asigurăm că România Socialistă va continua și în viitor, cu consecvență, această politică ce corespunde atît aspirațiilor poporului român de a-și consacra toate eforturile făuririi unei vieti fericite, cît și cauzei generale a prieteniei și colaborării între popoare, a păcii în întreaga lume». Datorită politicii sale interne și externe, plină de înțelepciune și dinamism, România se impune pe arena internațională ca o țară dornică de pace, colaborare și progres. Aceasta este una din multiplele semnificații pe care o dobîndește aniversarea zilei de 23 August din acest an.

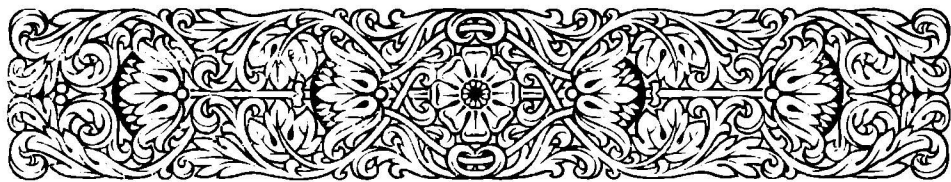
Dar succesele grandioase obținute de poporul român pe calea edificării societății socialiste, ca urmare firească a cotiturii radicale de la 23 August 1944, mai reprezintă și o justificată încredere în viitorul luminos al României, așa cum a fost înțeles și conceput el cu ocazia recente Conferințe Naționale a Partidului. Într-un spirit de înaltă responsabilitate față de popor și țară, această Conferință a stabilit un program de lucru ce deschide perspectiva limpede ca România să devină, într-un

timp scurt, o țară puternică și multiplu dezvoltată, capabilă să pășească alături de țările cele mai avansate economic ale lumii. Potrivit acestui program se prevede ca țara noastră, în orizontul anilor 1990, să producă, de pildă, 180—200 milioane kwh de energie electrică, 20—25 milioane tone de oțel, 150—200 mii autocamioane, 400—450 mii autoturisme, 35—40 milioane tone de ciment, pentru a se ajunge, pe această bază productivă, la un venit național de 2.500—3.000 dolari pe locuitor. Cele zece documente adoptate de Conferință, cuprind, sub diferitele lor aspecte, întreaga viață a națiunii noastre, îmbogățind cu noi sensuri semnificația măreței zile de 23 August, sub semnul căreia poporul nostru trăiește, muncește și luptă cu elan. De aceea, se poate spune că acest 23 August 1972, care se sărbătorește după recenta Conferință Națională a Partidului, e dintre toate cele aniversate pînă acum, cel mai frumos și cel mai bogat, căci și perspectivele pe care le deschide sînt mal vaste și mai îmbucurătoare, potrivit cu aspirațiile permanente ale poporului nostru, care și-au aflat expresia lor potrivită în cuvintele poetului : «la trecutu-ți mare, mare viitor».

Alături de întregul popor muncitor de la orașe și sate, de întregul nostru popor, Biserica Ortodoxă Română ia parte, cu toată afecțiunea, la această sărbătoare obștească, aducînd prinosul său de aleasă cinstire tuturor celor ce s-au jertfit pentru înfăptuirea actului istoric de la 23 August 1944, și-și exprimă sentimentele sale de profund devotament față de Patrie și Conducătorii iscusii ai Statului Român, în frunte cu Domnul Președinte Nicolae Ceaușescu, angajîndu-se să sprijine cu reînnoite puteri, eforturile și acțiunile poporulul nostru pentru continua propășire a țării și pentru instaurarea păcii și colaborării dintre oameni și popoare.

Trăiască și înflorească Republica Socialistă România, iar 23 August, în întreita sa semnificație, să fie permanent prilej de amintire a victoriilor trecute, de cinstire a celor prezente și de noi impulsuri pe calea viitorului luminos al României, spre binele și fericirea întregului nostru popor.

REDAȚIA

ANIVERSĂRI

SĂRBĂTORIREA ZILEI ONOMASTICE A PREA FERICITULUI PĂRINTE PATRIARH JUSTINIAN

Și în anul acesta, în ziua de 2 august — ziua amintirii Dreptului Împărat Justinian — când Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian își serbează Ziua numelui Său — nume luat la primirea chipului îngeresc — colaboratorii apropiați ai Prea Fericirii Sale au venit la Sfânta Patriarhie ca, odată cu buchetele de flori omagiale, să prezinte, din nou, Întâistătorului Bisericii noastre felicitări și calde urări de sănătate și îndelungare de zile.

Astfel, la orele 12, o parte din membrii Sfintului Sinod — I. P. S. Mitropolit Nicolae Corneanu al Banatului, P. S. Dr. Antim Angelescu, Episcopul eparhiei Buzăului, P. S. Teoctist, Episcopul eparhiei Aradului, P. S. Dr. Antim Tîrgovișteanu, Vicar Patriarhal și P. S. Arhiereu Gherasim Constanțeanu, Vicarul eparhiei Dunării de Jos, precum și P. C. Preot Traian Ghica, Directorul Casei de Pensii, PP. CC. Consilieri de la Administrația Patriarhală și Arhiepiscopia Bucureștilor, Prorectorul Institutului teologic Pr. Mircea Chialda, profesorii Școlilor teologice și salariații superiori de la Instituțiile Centrale Bisericești au venit la Paraclisul Patriarhal să aducă mai întâi mulțumiri lui Dumnezeu pentru această zi mare a Înaltului nostru Arhipăstor.

Din partea Departamentului Cultelor a fost de față Domnul Vice-Președinte Gheorghe Nenciu.

După oficierea unui Te-Deum de către un sobor de preoți și diaconi în frunte cu P. S. Arhiereu Gherasim Constanțeanu, toată asistența a trecut în Cabinetul Prea Fericirii Sale în intonarea Imnului Patriarhal.

Luînd cuvîntul, I. P. S. Nicolae Corneanu, Mitropolitul Banatului a spus printre altele :

«Ca și în alte prilejuri, ați dorit Prea Fericirea Voastră să sărbătoriți această zi într-un cadru intim. Noi însă, o parte din membrii Sfintului Sinod, colaboratorii apropiați ai Prea Fericirii Voastre de la Admi-

nistrația Patriarhală, Centrul Eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor, Școlile teologice, Catedrala Patriarhală, Casa de Pensii, conducători de comunități ortodoxe de peste hotare, preoți și credincioși din Capitală, reprezentând pe cei pe care îi arhipăstoriți, — cu toții ne-am adunat aici, depășind intenția Prea Fericirii Voastre de a rămâne într-un cadru mai intim și să fim de față la această zi. Asemenea sărbătoare nu poate rămâne numai personală, ci ea este a tuturor, sărbătorind Patronul pe care l-ați luat Prea Fericirea Voastră în ziua când ați primit chipul în-geresc. Noi sărbătorim astăzi nu numai pe Întii Stătătorul Bisericii Ortodoxe Române dar și pe Părintele nostru apropiat și al fiecăruia în parte, aducându-I calde și fidele urări de bine și evocând munca și activitatea pe care a desfășurat-o, legate de Patronul pe care l-ați ales.

V-a plăcut să gândiți la acest Patron care s-a distins printr-o activitate deosebită. Împăratul Justinian este cunoscut în istorie și se știe ce a făcut el pentru organizarea Bisericii. Ați gândit la cea ce doriți să faceți pentru Biserică și ați făcut. Noi ne mindrim că aparținem Bisericii pe care Prea Fericirea Voastră ați adus-o la stadiul în care se află astăzi, așa cum se bucurau trăitorii din vremea împăratului Justinian pentru operele sale.

Pomenim numele Împăratului Justinian pentru tot ce a făcut el pentru Organizarea Bisericii. În timpul lui a progresat Teologia și arta bisericească. Vremea lui a fost o epocă de înflorire pentru Biserică. Ne dăm și noi seama, contemporanii Prea Fericirii Voastre în a cărui lucrare Biserica noastră ortodoxă s-a dezvoltat în toate domeniile, pe care le-ați desăvârșit atât în domeniul întinderii ei cât și al prestigiului ei peste granițele țării. Aceasta o pot mărturisi cei ce stau aici și cei ce vin de peste hotare.

Să dăm mulțumire lui Dumnezeu că ne-a dat fericirea să vă avem în fruntea noastră și a credincioșilor.

Să implorăm ajutorul lui Dumnezeu să vă dea încă mulți ani în conducerea activității Prea Fericirii Voastre cu multe realizări în interior și creșterea prestigiului în afara Bisericii noastre. Îndrumând activitatea ierarhilor, a preoților și a credincioșilor în sensul conlucrării mai strânse cu poporul, activitatea Prea Fericirii Voastre reprezintă o contribuție la mersul înainte al poporului, al patriei noastre socialiste spre progres.

Cu aceste gânduri ne apropiem de Prea Fericirea Voastră, urîndu-Vă mulți ani de viață, cu sănătate, fericire și în toate bună sporire».

În cuvîntul de răspuns, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian a spus printre altele: «Vă mulțumesc tuturor pentru dragostea pe care mi-ați arătat-o și în anul acesta venind la sărbătorirea Patronului meu duhovnicesc. Mulțumesc I. P. Sfințitului Mitropolit Nicolae Corneanu pentru urările făcute în numele tuturor, — Sfîntului Sinod, Administrației Patriarhale, Arhiepiscopiei Bucureștilor și tuturor celorlalți.

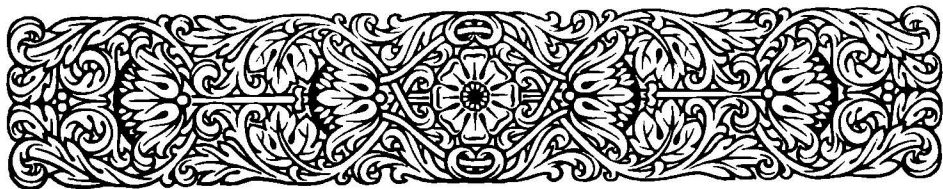
Activitatea pe care am depus-o s-a datorat grijii pe care trebuie să o aibă cel ce stă în acest loc. Nu am făcut nimic singur ci împreună cu colaboratorii mei care au dus la realizările obținute. Mă bucură că I. P. Sfințitul Mitropolit Corneanu a evocat operele Împăratului Justinian și cred că la Bizantinologie problemele ce au fost în timpul său sînt cunoscute de tinerii noștri teologi. Este bine să se rețină că Împăratul Justinian aparține neamului Valahilor și că a avut legături de neam cu poporul român.

Încă o dată vă mulțumesc pentru urări, vă binecuvintez, urîndu-vă sănătate deplină și reușită pentru munca pe care o depuneți fiecare».

După aceea Prea Fericirea Sa s-a întreținut călduros cu cei de față, împărtășind fiecăruia sfaturi și binecuvîntări, împletite cu alese îndemnuri pentru activitatea fiecăruia.

REDACTIA

ÎNDRUMĂRI PASTORALE ȘI OMILETICE

LA DUMINICA A VI-A DUPĂ RUSALII

Solidaritatea la bine, un act al credinței

Și văzînd Iisus credința lor, a zis paralicului: «Îndrăznește fiule, iertate îți sînt păcatele...» (Matei IX, 2).

Îndrăzneala prietenilor celui paralizat a făcut pe Mîntuitorul să se milostivească de paralicul în chinuri. Acest lucru a angajat însă și contribuția personală a bolnavului, care suferea din cauza propriilor sale păcate.

Sfîntul Evanghelist Matei ne înfățișează dublul aspect al minunii: pe de o parte ajutorul dat celui bolnav de către prieteni, iar pe de altă parte iertarea păcatelor lui, iertare pe care a săvîrșit-o numai Mîntuitorul Hristos în calitatea Sa de Dumnezeu-îtrupat.

În duminicile trecute, Sfîntii Părinți au rînduit pericope evanghelice în care s-au istorisit puterea credinței sutașului roman și vindecarea unor îndrăciți din ținutul gadarenilor. Aceste minuni au pecetluit slujirea împăratească a Mîntuitorului, iar minunea din Sfînta Evanghelie de astăzi încununează pe cele două. Aci sînt angajate în lupta, pentru bine: solidaritatea umană prin prietenii care l-au adus pe bolnav în fața Mîntuitorului cu credință și iertarea păcatelor paralicului, păcate care-l duseseră pe patul suferinței. Păcatele și faptele de rușine sînt cele care distrug viața spirituală, dărîmă cetățile întărite, muștră, învrăjbesc pe oameni, reduc generațiile și apropie pe om de instinctele orbe ale naturii, confundîndu-l cu animalele.

Exemplul însoțitorilor bolnavului și credința lor a făcut natura să cedeze și să renască viața duhovnicească prin împăcarea credincioșilor cu ființa sa schilodită de păcat. De fapt acesta este rostul noii religii de a împăca credincioșii, a relua legătura cu Dumnezeu în calitate de fii ai Tatălui, a respecta trecutul, și a ne însuși tot ce este bun din el pentru

viitor. Prin aceasta se arată că religia creștină este a comuniunii desăvârșite cu Dumnezeu și cu sfinții și a solidarității umane prin excelență. Deci *solidaritatea în bine este un act al credinței.*

Prima condiție care stă la baza acestei solidarități este *adevărul*, certificat de sinceritate. Sinceritatea înalță pe om și-i dă curaj, făcându-l mai om, adică mai bun, mai înțelegător, mai conștient de rostul lui în univers, și în relațiile lui cu ceilalți oameni. Așa se arată de fapt că este credincios, și cinstit cu el însuși. Mincinoșii, lacomii, perversii de toate categoriile, falșii miluitori și făcători de bine din interes, posesdării de îmbogățire prin fraudă, cei ce sînt pradă desfrîului, răpitorii de toate categoriile sînt slujbașii satanei și dușmanii propriilor lor aspirații. Aceștia nu pot iubi, pentru că nu înțeleg iubirea, sînt niște farseuri în cugetul cărora ura o văd realizare, bucuria pentru nenorocirea altuia satisfacție; diavolul lucrează în așa măsură cu patimile lor, încît «par îngeri de lumină...» (I Cor. X, 14); se maschează, dar atunci cînd dreptatea divină nu mai suferă răutatea lor sînt vădiți în toată ticăloșia (Matei XXV, 41—45). Un astfel de exemplu este paralyticul din pericopa evanghelică de astăzi. El trăia din mila altora, pentru că nu avusese grijă de el, își batjocorise tinerețele, iar acum trăgea consecințele; nu ascultase sfaturi și îndemnuri, a considerat că totul îi aparține și s-a ales cu dureri groaznice și uscarea cărnii pe corp. Ce ar putea fi mai tragic? Salvarea lui a fost Mîntuitorul Hristos, care a venit în lume să o slujească să-i arate adevăratul drum, să ridice din patul suferinței, să-i deschidă ochii sufletului. Aici se găsește taina trăiniciei și veșniciei creștinismului ca nouă religie și a Bisericii, ca noul templu al primirii curăției și iertării.

Mîntuitorul dorește ca ucenicii și credincioșii Săi să-și dea seama că sînt împăcați, prin sîngele Său cu Dumnezeu, ca atare sînt stăpîinii naturii obișnuite și menirea lor este viața de veci, prin desăvîrșirea vieții de aici și nu descompunere prin păcătuire și disperare.

Adevărul existenței lui Dumnezeu și nemuririi sufletului sînt problemele cheie ale credinței creștine. Ele nu se descoperă deodată, ci după capacitatea însușirii credinței de fiecare, după puterea lui sufletească și după permanenta facere de bine; exemplul fiind în Evanghelia nemuririi și în faptele și chinurile Divinului învățator. Aceste fapte și minuni sînt demonstrarea dumnezeirii, inexplicabilă, dar reală, neînțeleasă, dar evidentă, pentru aceasta unii cereau Mîntuitorului precizări și lămuriri, cum de poate face minuni și cîștiga sufletele sincere pentru învățatura Sa și unde se află această Împărăție a cerurilor?, le răspunde: «Dacă v-am vorbit despre lucruri pămîntești și nu vreți să înțelegeți, cum o să credeți cînd vă voi vorbi despre realitățile cerești? (Ioan III, 12), «Împărăția lui Dumnezeu este în voi» (Luca XVII, 21), și «unde sînt doi sau trei adunați în numele Meu acolo sînt și Eu (Matei XVIII, 20), iată deci temelul comuniunii și solidarității.

A doua condiție care se cere credinciosului de astăzi este *cunoașterea adevărului* divin pentru că fără cunoaștere devenim neputincioși, fără curaj sîntem în pericol «orb pe orb dacă se conduc amîndoi cad în groapă...» (Luca VI, 39).

Biserica creștină, pe lângă mijloacele sale de sfințire, învățătură și îndreptare, care este un izvor al cunoașterii Descoperirii lui Dumnezeu — mai are și pe al doilea : *Biblia*, sau Sfânta Scriptură, explicată și tălmăcită în Biserică. Biblia este baza Descoperirii directe a lui Dumnezeu și încrederea desăvârșită în adevărul credinței. Ea este crucea minții și întărirea cugetului.

Biblia sau Sfânta Scriptură este inspirată de Sfântul Duh. Cu ajutorul ei trecem granițele acestei lumi : «care dintre ucenicii lui Hristos ar fi fost în stare să iscodească cuvântările puse în gura lui Iisus, sau să inventeze o așa viață și un așa caracter, cum ni-L descriu Evangheliile ? Desigur că nu pescarii din Galileea și nici alți creștini din primele veacuri ale creștinismului, ci numai inspirația Sfântului Duh a putut da naștere la un asemenea monument...» (Y. Mille).

Biblia este o carte de folos pentru credincioșii din toate veacurile, pentru că atât cât va fi lumea nu se va putea ridica cineva să zică : «am înțeles-o toată, am priceput-o în fiecare părticică... Biblia este cu atât mai frumoasă cu cât este mai bine înțeleasă, ea răspunde fiecărui credincios. Eu personal iubesc Biblia, căci numai ei îi datorez toată înțelepciunea mea de morală creștină. Evanghelia degajă un umanism atât de fierbinte asemenea caracterului lui Hristos, om desăvârșit și Dumnezeu adevărat» (Goethe).

Mulți credincioși datorită dorinței lor sincere de a crede în Revelația divină și-au luat patul lor și au umblat adică s-au convins de adevăr și o dată convinși nu mai păcătuiesc. Pentru că această cruce zilnică formează caractere tari și inimi sincere, care aduc și pe alții din rătăcire la adevăr. Așa înțeleg adevărații credincioși comuniunea și solidaritatea «ca toți să fie una» (Ioan XVII, 11) «uniți în cuget în legătura păcii» (Efes. VI, 23). Deci Biblia ca expresie a Descoperirii lui Dumnezeu directe și Sfânta Tradiție ca haină a veșniciei și Revelației divine sînt cei doi stâlpi și cele două izvoare care ne transportă în viața de veci, în funcție de ajutorul dat nouă și aproapelui.

Sfântul Antonie cel Mare, deși viețuitor al pustiei, sfătuia cu convingere : «De aproapele vostru depinde viața și moartea. Dacă noi cîștigăm pe semen pentru a face bine, am cîștigat pe Dumnezeu, dar dacă facem pe aproapele nostru să greșească, sîntem vrăjmașii crucii lui Hristos». Religia creștină dorește pe toată lumea fericită și pentru aceasta credința cere credinciosului demonstrarea ei prin fapte (Iacob II, 12) și oricînd credinciosul datorită sfințeniei vieții lui să îndrăznească să spună ca și Mîntuitorul «Eu v-am dat pildă ca și voi să faceți ceea ce am făcut Eu» (Ioan XIII, 13). «Urmați-mi mie, precum și eu urmez lui Hristos» (I Cor. IV, 16) și «lumea văzînd faptele voastre cele bune să se convingă de credința voastră întru Mine» (Matei V, 16). Aceasta de fapt este arătarea dragostei față de credincios, pentru că singura virtute veșnică este dragostea ; nădejdea se împlinește, credința se descoperă, iar dragostea mîntuiește (I Cor. XIII, 13). Numai așa ne explicăm trăinicia de veacuri a creștinismului și dumnezeirea lui bazată pe sinceritate și nevinovăție transformate în viața spirituală. Energiile spi-

rituale sînt multiple cînd comunitatea creștină trăiește același cuget (Fapte IV, 32) și are aceleași idealuri.

Lepădarea de sine, luarea crucii (Matei XVI, 24) sau ridicarea de pe patul suferinței, sau iertarea păcatelor așa cum s-a auzit din pericopa evanghelică de astăzi, are tocmai scopul de a scoate aceste forțe cerești din atracția egoistă și a le îndrepta pe calea cea bun., spre Hristos, cum au făcut prietenii sau cunoscuții paralizicului.

Ca atare aceștia au crezut în Dumnezeu activ, în viața veșnică, în arhitectul universului pentru că Dumnezeu nu ne-a dat un duh de frică, ci de putere, de dragoste, și de chibzuință (I Tim. I, 7) spre fericirea noastră și a întregii omeniri.

Problemele omenirii sînt și problemele Bisericii, iar pacea, liniștea confesională, respectul față de toți este astăzi o problemă de solidaritate umană și act al credinței creștine.

Adevăratul creștin trebuie în toate acțiunile să fie o lumină, să iradieze semenilor dragostea și încrederea deplină asemenea Mîntuitorului, care a zis : «Eu am venit ca să fiu o lumină în lume, pentru ca oricine crede în Mine să nu rămînă în întuneric...» (Ioan XV, 46). Credinciosul deci, pe lîngă încrederea în Dumnezeu, trebuie să-i respecte viața și sufletul său, să-și facă datoria în societate : să stăruiască în profesia sa, să se sîrguiască la învățătură ; să îndemne la fapte bune ; el fiind exemplul în toate (Rom. XII, 8—13). Așa înțelegem să fim în solidaritate cu oamenii cinstiți de pretutindeni și în comuniune cu Dumnezeu și cu Sfinții Săi.

Făcînd tot binele și respectînd pe semenii noștri, ajutîndu-i, atunci și Dumnezeu va vedea credința noastră, așa cum a văzut credința celor care îngrijau de paralizic și căruia i-a iertat păcatele făcîndu-l sănătos. De aceeași sănătate să ne învrednicim și noi în această viață, iar la judecata de apoi să auzim același glas al Mîntuitorului Hristos. Iertate vă sînt păcatele» (Matei IX, 2), întrucît ați făcut bine unuia dintre frații Mei, Mie Mi-ați făcut... veniți de moștenii Împărăția cea pregătită vouă, de la întemeierea lumii...» (Matei XXV, 34, 40). Amin !

Diac. P. I. DAVID

LA „SCHIMBAREA LA FAȚĂ“

*«Învățătorule, bine este nouă să fim aici ;
să facem trei colbe : Ție una, lui Moisi
una și lui Ilie una» (Marcu IX, 5).*

Printre marile sărbători împărătești, biserica noastră prăznuiește astăzi ziua Schimbării la Față a Domnului și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos. Aceasta ne face să pornim cu gîndul la Țara Sfîntă, la marile și

deosebitele evenimente ce au intrat în istoria mîntuirii noastre, la harta de care se leagă puncte sfinte și minunate pentru dorul nostru de mîntuire. De aceea Taborul a intrat de aproape 2.000 de ani în harta mîntuirii noastre, alături de muntele Ferișorilor, de muntele Eleonului și Dealul Golgotei. De Tabor ne leagă poate ceva mai mult. Ne leagă transfigurarea minunată a Mîntuitorului; ne leagă dovada dumnezeirii lui Hristos; ne leagă firele de aur ale nădejzii noastre în mîntuire.

Multe prilejuri a aflat Domnul nostru Iisus Hristos ca să-Și arate oamenilor dumnezeirea Sa și filiația firească cu Tatăl ceresc. Cu această ocazie a dorit să arate tuturor că El este «împlinirea Legii și a Proorocilor», El este Luceafărul de la răsărituri, El este Șilo cel proorocit de către bătrînul Patriarh Iacob și Fiul Celui ce a coborît din cer foc și a aprins jertfa lui Ilie.

De aceea, în acea minunată zi de vară, Iisus «luînd pe trei dintre ucenicii Săi cei mai apropiați, pe Petru, pe Iacob și pe Ioan i-a dus în munte înalt deosebi, pe ei singuri, și S-a schimbat la față înaintea lor» (Marcu IX, 1—2).

Iată dar pe Fiul lui Dumnezeu, pe cea de a doua persoană a Sfintei Treimi, că se roagă. Are nevoie de a se ruga, să se transpună în acea minunată convorbire a sufletului cu Dumnezeu, în acea legătură tragică: rugăciunea. Ce minunat lucru! Iisus se roagă și rugăciunea Sa de pe înălțimi capătă un nimb strălucitor de dumnezeire.

Lumina cea nefăcută de mîină, cea din veac, ce reprezintă reflectarea în viața și în istoria mîntuirii puterea Tatălui celui ceresc, îmbracă în raze cerești Fața Fiului Omului și Dumnezeuului nostru. Hainele Sale, în umbrele mate ale luminii pămîntești preînchipuie firea omenească, a lui Iisus. Cele două lumini sînt cele două firi ale lui Iisus, — cer și pămînt, Ziditor și Om, iubire și Mîntuire.

Și acolo sus, se desprind ca din icoanele din iconostas, din iconomia divină, două figuri mărețe, două personalități ale Vechiului Așezămînt, reprezentanți ai celor două mari părți ale Testamentului Vechi ale dorului de mîntuire. Legea și Proorocii — Moise — cel ce a primit Legea pe Muntele Sinai și a înscris-o pe table de stîncă, și Ilie, unul dintre cei mai mari profeți, ce a ridicat pînă la culmi virtutea credinței: a rugăciunii și a smereniei și a dus pînă la jertfă, credința sa în Adevăratul Dumnezeu.

Aceste două mari figuri — unul de-a dreapta și altul de-a stînga Sa, stau cu respect în fața Stăpînului, cu care vorbesc, cu care discută cu smerenie. Legea și Proorocii vin să se închine Adevăratului Dumnezeu. Și în această lumină deosebită, glasul Tatălui ceresc, venind din nor a zis: «Acesta este Fiul Meu cel iubit, pe Acesta să-L ascultați» (Marcu IX, 7).

Cei trei apostoli au căzut cu fața la pămînt. Lumina i-a orbit, strălucirea divină i-a minunat. Prezența celor două persoane — Moise și Ilie — le-a dovedit că Iisus este Fiul lui Dumnezeu, că El este împlinirea Legii și a Proorocilor, iar glasul Tatălui ceresc le-a confirmat acest adevăr. De aceea, Petru, cel mai în vîrstă și cel mai curajos dintre apos-

toli, martor al schimbării la față, cu experiența sa, și cu un calcul omenesc, vrednic de luat în seamă, ca într-o viziune de peste veacuri spune: «O, Doamne! ce bine este nouă să fim aici; să facem trei colibe; Ție una, lui Moise una și lui Ilie una», căci nu știa ce să spună, ne mărturiseste Evanghelistul Marcu, fiindcă erau înspăimîntați. Și după aceasta, încet, încet, lumina s-a retras, Moise și Ilie au dispărut și Iisus a rămas din nou singur. Și coborîndu-se ei de pe munte, le-a porunci ca nimănui să nu spună cele ce văzuseră, decît numai cînd Fiul Omului va învia din morți.

Și ei au păstrat aceasta pînă cînd Iisus S-a proslăvit.

Iată în puține cuvinte însemnătatea zilei Schimbării la Față a Domnului și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, cînd ni se prezintă noi dovezi și noi temeieri pentru dumnezeirea Sa, pentru viața și pentru nădejdea noastră creștină.

Creștinătatea întregă a văzut în schimbarea la față a Mîntuitorului Hristos, simbolul schimbării noastre spirituale în viață și în credință. Dăruirea noastră totală, ca gîndire, trăire și rugăciune, celor mai mari principii ale doctrinei și moralei bisericii noastre, statornicite de aproape două mii de ani, ne așează alături de cei trei ucenici care au simțit în apropierea lui Iisus fericirea. Schimbarea vieții noastre, din punct de vedere sufletesc și moral, în care să conducă porunca iubirii de Dumnezeu și de aproape ne va face să creștem în fața lui Dumnezeu și a Bisericii. De aceea, monahismul de cele mai multe ori a închinat bisericile și chinoviile lor Praznicului Schimbării la Față, căci prin primirea chipului îngeresc, s-a operat o schimbare totală de viață și de conștiință în ființa rivnitorilor cinului monahal.

Doamne! bine este nouă să fim aici! Ce bine și ce mare fericire a simțit Apostolul cînd a văzut pe Învățătorul avînd la picioarele Lui pe Moise și pe Ilie, cînd și-a dat seama ai cui ucenici sînt ei. Ar fi vrut o permanentizare a acestei fericiri, să fie acolo în veșnicie, așa cum se petrecuse cu Moise și Ilie, căci atît moartea lui Moise cît și a lui Ilie proorocul au intrat în scriptură și în nădejde. Moise s-a urcat pe muntele Nebo și nu s-a mai întors, iar Ilie a fost răpit în carul cu foc la ceruri. Într-o viziune personală el vedea o veșnicie a fericirii și o permanentizare a ei. Vedea aceasta pentru un cerc restrîns și uitase cuvintele că Fiul lui Dumnezeu a venit ca să-l mîntuiască. Căci ce fericire mai mare poate fi pentru un credincios decît să fie mai aproape de Dumnezeu, de a fi mai aproape de Stăpînul și «împlinirea legii și a proorocilor», alături de cel ce s-a răstignit pentru noi, și păcatele noastre pe cruce le-a pironit.

În lumina Schimbării la Față am văzut o picătură din strălucirea cerească, am desfăcut un colț din grădina paradisului. În cuvintele ce au fost rostite cu această ocazie am văzut dumnezeirea lui Hristos Căruia ne închinăm și pe care Îl proslăvim. În fericirea încercată de Sfîntul Apostol Petru am văzut o clipă de fericire cerească de a fi aproape de Hristos.

Doamne, bine este a fi aici! Și într-adevăr, aici în biserică găsim pacea, liniștea și armonia sufletului nostru. În Biserică avem toate leacu-

țile spirituale care ne vindecă rănila sufletești. În biserică găsim ferirea și mîntuirea.

Și Taborul cu înălțimile lui, de acolo de sus de unde vezi în depărări Carmelul și Ermonul și pînă dincolo de Ghenizaret și de marea Galileii departe spre valea Iordanului, ce s-a înscris în harta mîntuirii sufletului omenesc și creștinesc, de acolo de unde spiritul creștin privește peste veacuri schimbarea morală a conștiinței și a vieții, Iisus Hristos Mîntuitorul ne binecuvîntează, întărindu-ne în credință și semănînd în cugetele noastre duhul rugăciunii sincere, al nădejzii și al smereniei.

Pr. DAVID POPESCU

LA „ADORMIREA MAICII DOMNULUI“ (15 august)

Acum aproape două mii de ani, un înfricoșător cutremur, un vuet năpraznic, și un cer acoperit de nori făcură pe Apostolii Domnului plecați la propovăduire în toate colțurile lumii, să-și îndrepte pașii către satul Ghetsimani, unde locuia Maica Domnului, care vestită fiind mal dinainte cu trei zile, de blîndul Arhanghel Gavriil, urma să treacă în viața cealaltă.

Ce limbă poate grăi, și cine poate descrie înălțătorul moment al înlînirii, și ce gînd poate pătrunde sentimentele de care erau cuprinși Apostolii Domnului, aflînd vestea că Maica Domnului trebuie să meargă la Preaiubitul său Fiul ? ! Erau sentimente de bucurie, că Mama merge la Fiul său, în fericirea deplină a împărăției Sale veșnice. Erau sentimente de nădejde, de încurajare, că Maica lor scumpă nu-i va uita și, cum «rugăciunile Maicii mult pot pentru îmblînzirea Fiului», va face ca Fiul său să le dea lor și la toți credincioșii, mila și ajutorul Său.

S-au făcut schimburi de cuvînte pline de duioșie, de povețe, de rămas-bun, de asigurări de dragoste între fii și mamă.

Minunea nașterii ei din bătrînii Ioachim și Ana, minunata, nevino-vata și gingașa ei copilărie, neprihănită ei viață, divina ei învrednicire de a naște pe Fiul lui Dumnezeu, Mîntuitorul nostru, toate acestea au fost de la Dumnezeu, din dragoste, dragostea cu care Sfînta Fecioară îl învăluia pe Hristos, dragostea care-i da puterea de a îndura ura lui Irod, și a urmașilor lui, ura fariseilor și cărturarilor împotriva Fiului său ; dragoste, care îi da tăria de a îndura usturimea sabiei ce i-a străpuns inima văzînd patimile și moartea Fiului său, precum și nemărginita bucurie a Învierii Lui din morți. Toate acestea îi făcuseră pe Apostolii Domnului și pe toți creștinii de atunci să vadă în Fecioara Maria, pe aleasa cerului, pe «cea binecuvîntată între femei», «sînul fericit», la care a crescut Fiul lui Dumnezeu, Domnul nostru Iisus Hristos, «brațul» curat, care a

legănat și a «purta» pe Mîntuitorul nostru și să dea ascultare, supunere și respect pornite din inimi aprinse de o nemărginită dragoste, Aceleia, de la care își luau acum, rămas bun.

Minunata ei trecere din această viață, în cealaltă, dar mai ales ridicarea la cer, către Fiul său, au făcut ca ascultarea, supunerea și respectul să fie exteriorizate în imne de laudă, în fierbinți rugăciuni, și smerite închinăciuni, aduse Aceleia, care din dragostea Fiului său și Dumnezeului nostru, devenise stăpîna cerului și a pămîntului.

Așa că vă dați seama și vă puteți închipui — fiindcă zadarnic veți încerca să descrieți — divinel tablou al petrecerii trupului Maicii Domnului pe drumul veșniciei : Apostoli, în veșminte strălucitoare în jurul bătrînelui Petru, urmași de imensa mulțime de credincioși, toți cu făclii aprinse, cu fețe cuprinse de tristețea unei despărțiri luminată de bucuria nădejzii în mila, grija și dragostea ce va continua să le arate cu sporită dărnicie. Văzduhul cutremurat de zguduitorile rugăciuni, de îngereștile imne, care nu se pot pune pe note, fiindcă nu sînt note, care să redea în aceeași clipă și bucuria și jalea.

Ce s-a petrecut atunci, s-a repetat an de an și se va repeta mereu. În ziua de 15 august, zi închinată amintirii Maicii Domnului, creștinii sînt treziți, sînt chemați de același înfricoșător cutremur, de același înfiorător vuiet, de același năpraznic tunet și sînt îndrumați de argintiul nor al Sfîntului Duh, care le luminează și le încălzește sufletele, spre sfintele Biserici, ca să prăznuiască cu aceeași credință, dragoste și nădejde, pe Maica lor din cer. Fiindcă dacă atunci, cînd era pe Cruce, Mîntuitorul i-a arătat pe Mama Lui preaiubitului Său ucenic, apostol și evanghelist Ioan, zicînd : «Iată mama ta !» și pe acesta l-a arătat Mamei Sale, zicînd : «Iată fiul tău !», azi, ne-o arată nouă zicînd : «Iată mama voastră !» și pe noi ne arată ei, zicînd : «Iată fiii tăi !»

O ! Ce nemărginită bucurie cuprinde inima de creștin, cînd știe că are o mamă în cer, care poate lua fără nici o îndoială de la Fiul Său, tot ceea ce îi cere.

Cine nu-și dă seama că fiii sînt datori, sînt obligați să asculte, să iubească, să urmeze, să stea lîngă mama lor ? Și cine se îndoiește că dirzenia, cu care s-a hotărît să urce spre mama lui, pe scara mîntuirii, nu este ajutat și de mama lui bună, care-l așteaptă în capătul de sus al scării și întinzîndu-i preacurata ei mîna, îl ajută să păsească după ultima treaptă, în fericirea veșnică.

Iată pentru ce creștinii prăznuiesc cu multă slavă și cinstire, momente din viața cereștii lor mame, aducîndu-i jertfe de tămîie, luminări, untdelemn, genunchi plecați, înlăcrimate rugăciuni și închinîndu-i biserică, pe care le împodobesc cu bogate și frumoase daruri.

De aceleași sentimente curate să fim și noi cuprinși astăzi cînd întreaga creștinătate prăznuiește «Adormirea Maicii Domnului». Însoțiți de darurile Sfîntului Duh, ne-am îndreptat pașii la Sfînta Biserică, ca să proslăvim pe Maica noastră scumpă din cer, cu îngerești cîntări de laudă, cu fierbinți rugăciuni, cu smerite închinăciuni, cu genunchi ple-

cați, cu făclii aprinse, cu parfum de smirnă și tămâie, pentru că jertfe ca acestea coboară în mijlocul nostru pe Maica noastră din cer, și jertfe ca acestea ne înalță pe noi pînă la ea.

Cu inimi iubitoare, față de Dumnezeu și de semenii, să lăudăm și noi cu smerenie pe Maica noastră cea atotbună zicînd : nașterea ta, de Dumnezeu Născătoare Fecioară, bucurie a vestit la toată lumea, că din tine a răsărit Soarele dreptății, Hristos Dumnezeuul nostru, și dezlegînd blestemul, a dat binecuvîntare, și stricînd moartea, ne-a dăruit nouă viață veșnică. Amin!

Pr. DUMITRU CRISTESCU

LA DUMINICA A XII-A DUPĂ RUSALII

«Iar de vrei să intri în viața veșnică, păzește poruncile!» «Dacă vorești să lii desăvîrșit, du-te, vinde averea ta, dă-o săracilor și vei avea comoară în cer; după aceea vino și urmează-Mi» (Matei XIX. 17 și 21).

O viață creștină trăită cu adevărat în duhul Evangheliei lui Hristos este rodul cunoașterii și împlinirii voiei lui Dumnezeu de către credincios. Voia Sa, Dumnezeu ne-a făcut-o cunoscut prin cuvîntul Revelației Sale dumnezeiești, în mod desăvîrșit prin Hristos, Domnul nostru.

Prin ființa și lucrarea sa, omul se realizează ca om și creștin în comunitatea semenilor săi, cărora le este dator cu cinstirea, iubirea și slujirea lor. Acest lucru ni l-a arătat Mîntuitorul însuși, în răspunsul dat tînărului din Evanghelie care venise să-L întrebe ce să facă ca să aibă viața veșnică : «Iar de vrei să intri în viață, păzește poruncile!» Anume: «Să nu ucizi, să nu săvîrșești adulter, să nu furi, să nu mărturisești strîmb; cinsteste pe tatăl tău și pe mama ta și să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși» (Matei XIX, 17—19).

Împlinirea poruncilor dumnezeiești ne deschide și ne asigură drumul nostru spre Dumnezeu, spre mîntuire și spre viață în general : «Cel ce are poruncile mele și le păzește, acela este cel care Mă iubește; iar cel ce Mă iubește pe Mine va fi iubit de Tatăl Meu și-L voi iubi și Eu și Mă voi arăta lui» (Ioan XIV, 21).

Cel care ne cere să păzim poruncile, dacă vrem să intrăm în viață și să dobîndim viața veșnică, și ne sfătuiește : «Fiți desăvîrșiți, precum Tatăl vostru cel din ceruri desăvîrșit este» (Matei V, 48), este Hristos însuși, care și-a făcut viața noastră a tuturor propria Sa viață. Desăvîrșita împlinire a tuturor poruncilor lui Dumnezeu constituie urmarea lui Hristos.

În cuvîntul său, omul nu face o simplă comunicare despre ceva care-l interesează într-o măsură mai mare sau mai mică, nici nu formulează o simplă chemare pe care o adresează semenului său și nici nu dă un simplu răspuns celui care l-a provocat să vorbească. Prin cuvînt, intrăm în relații cu semenul nostru sau cu mai mulți deodată, fiindcă nimeni nu vorbește de dragul de a vorbi. Vorbitorul simte nevoia să-și descopere ceva din ființa și viața sa lăuntrică sau să-și comunice atitudinea sa față de cel cărui îi datorează un răspuns.

În cuvintele, poruncile și sfaturile Sfintei Evanghelii, Dumnezeu însuși, în persoana Fiului Său făcut om, se adresează personal creștinului descoperindu-i voia Sa în care se cuprind și căile pe care acesta din urmă poate dobîndi viața veșnică și fericirea veșnică.

Urmarea lui Hristos începe deci prin cunoașterea lui Dumnezeu și împlinirea poruncilor Sale în viața noastră de fiecare zi: «Și aceasta este viața veșnică: Să te cunoască pe Tine, singurul Dumnezeu adevărat și pe Iisus Hristos, pe care L-ai trimis» (Ioan XVII, 3). Nimeni nu poate dovedi că urmează lui Hristos și slujește Lui, dacă nu cunoaște pe Dumnezeu și adevărul dumnezeiesc descoperit nouă, în mod deplin, prin Fiul Său. Căci urmarea și slujirea lui Hristos presupun cunoașterea Acestuia, iar cunoașterea lui Dumnezeu și a poruncilor Lui implică slujirea. De ce? Fiindcă adevărul dumnezeiesc este viață și Fiul lui Dumnezeu s-a făcut semen al nostru, «ca lumea viață să aibă și mai mult să aibă» (Ioan X, 10).

În Hristos avem cunoașterea lui Dumnezeu și slujirea Lui: «Descoperit-am numele Tău oamenilor, pe care Mi i-ai dat din lume; aceștia erau ai Tăi și Mi i-ai dat Mie, și ei au păzit cuvîntul Tău»... «cuvintele pe care Mi le-ai dat, le-am dat lor, și ei au primit și au cunoscut cu adevărat că de la Tine am ieșit și au crezut că Tu M-ai trimis» (Ioan XVII, 6 și 8). Prin jertfa Sa pe cruce, Hristos a adus cea mai înaltă slujire lui Dumnezeu-Tatăl și, prin aceasta, și nouă, pe care ne-a răscumpărat din robia păcatului și ne-a înnoit prin învierea Sa din morți.

Între cunoaștere și urmare sau slujire a lui Dumnezeu există un raport foarte strîns, una implică pe cealaltă și se completează și se zidesc reciproc. Aceasta a arătat-o în modul cel mai deplin Mintuitorul prin viața și activitatea Sa de răscumpărare a neamului omenesc.

Urmarea lui Hristos implică apoi iubirea și slujirea de către credincios a lui Dumnezeu. Căci nu poți să-L cunoști pe Dumnezeu și să-L slujești, fără să-L iubești. Ba mai mult, iubirea este începutul cunoștinței și al slujirii lui Dumnezeu: «Cine iubește este născut din Dumnezeu și cunoaște pe Dumnezeu. Cel ce nu iubește n-a cunoscut pe Dumnezeu, căci Dumnezeu este iubire» (I Ioan IV, 7—8). Dar iubirea noastră își are izvorul în iubirea lui Dumnezeu față de noi: «Noi iubim pe Dumnezeu, fiindcă El ne-a iubit mai întîi» (I Ioan IV, 19), trimițînd în lume pe Fiul Său cel Unul născut, ca prin El viață să avem (I Ioan IV, 9). Fiul lui Dumnezeu s-a întrupat ca să ne dovedească și să ne aducă iubirea lui Dumnezeu-Tatăl și iubirea Sa, ca noi, creștinii, să creștem în iubirea

față de Dumnezeu și în iubirea unuia față de altul. Arătându-ne iubirea Sa cu fapta, dusă pînă la jertfa supremă, moartea pe cruce, Hristos a împlinit voia Tatălui slujindu-L. La fel și noi, iubind pe Hristos și adevărul Evangheliei Sale, împlinim voia Lui, păzind poruncile Sale, și ne arătăm adevărați urmași și slujitori ai lui Hristos în relațiile cu semenii noștri.

Urmarea lui Hristos ca iubire a lui Dumnezeu se arată concret în iubirea semenilor noștri pentru Hristos: «Dacă zice cineva: iubesc pe Dumnezeu, iar pe tatăl său îl urăște: mincinos este. Pentru că cel ce nu iubește pe fratele său, pe care l-a văzut, pe Dumnezeu, pe care nu l-a văzut, nu poate să-L iubească». De aceea, «Cine iubește pe Dumnezeu să iubească și pe fratele său» (I Ioan IV, 20, 21).

Iubirea nu este numai o virtute și anume cea mai mare virtute, ci și o poruncă, anume cea mai mare poruncă: «Porunca Mea este aceasta, ca să vă iubiți unul pe altul, cum v-am iubit Eu» (Ioan XV, 12). Iubirea semenului ca iubire și slujire a lui Hristos este împlinirea tuturor poruncilor: «Cel care iubește pe aproapele a împlinit Legea. Pentru că (poruncile): Să nu săvârșești adulter; să nu furi; să nu mărturisești strîmb; să nu lupoftești... și orice altă poruncă ar mai fi, se cuprind în acest cuvînt: «Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși» (Rom. XIII, 8—9).

Desăvîrșita împlinire a poruncii iubirii este o altă treaptă, și anume o treaptă mult superioară, a urmării lui Hristos.

Dar Hristos este strîns unit cu Biserica Sa, care este Trupul Său tainic, și plenitudinea de Har și viață a Duhului Sfînt (Efes. I, 23) care sălășluiește în ea din ziua Cincizecimii, cînd a fost întemeiată în chip văzut ca instituție divino-umană. Slujirea lui Hristos se împlinește cu slujirea Bisericii Sale, în care ne lucrăm mîntuirea și înaintăm pe treptele desăvîrșirii spre Dumnezeu. Urmăm lui Hristos și slujim Bisericii Sale în măsura în care participăm la viața Bisericii.

În Biserică găsim pe Hristos și adevărul Său dumnezeiesc, pe Duhul Sfînt și pe semenii noștri cu care împreună urmăm și slujim lui Hristos și omului în general. Din această pricină, participarea noastră la viața Bisericii prezintă multe laturi și forme.

Cel ce urmează lui Hristos participă intens la viața harică a Bisericii, împărtășindu-se de Harul dumnezeiesc, prin Sfintele Taine care se administrează aici de episcopii și preoții Bisericii și unindu-se deplin cu Hristos prin Sfînta Taină a Împărtășaniei. În afara Harului dumnezeiesc, care sălășluiește în Biserică prin Hristos și Duhul Sfînt, nu se poate dobîndi mîntuirea și nici desăvîrșirea, care înseamnă urmarea deplină a lui Hristos. Iată de ce urmarea lui Hristos înseamnă urmarea Bisericii Lui.

Credința celui care urmează lui Hristos are nevoie de un temel neclintit și acesta este adevărul dumnezeiesc pe care Hristos l-a încredințat Bisericii Sale. Credinciosul trebuie să cunoască acest adevăr și, cu ajutorul Harului dumnezeiesc, să păzească poruncile lui Dumnezeu,

care îi deschid drum spre pridvorul de taină al dumnezeirii. Dar progresul în cunoașterea lui Dumnezeu și în trăirea adevărului evanghelic este condiționat de participarea activă a credinciosului la viața Bisericii. Aceasta, pentru că adevărul dumnezeiesc nu se descoperă insului izolat, ci comuniunii de iubire a tuturor membrilor Bisericii, ierarhia și obștea credincioșilor.

Desăvârșirea creștină este o stare morală care se realizează, ca iubire și slujire deplină a lui Hristos, la capătul tuturor poruncilor. Ea începe de aici, de pe pământ, în Biserică, și continuă în împărăția lui Dumnezeu.

Coborîndu-se în adîncul ființei noastre prin baia Botezului, Hristos crește în noi și împreună cu El creștem și noi duhovnicește prin împărtășirea cu celelalte Sfinte Taine și, cu osebire, prin Sfînta Taină a Împărtășaniei.

Cine viețuiește după poruncile lui Hristos iubește pe Dumnezeu și nu mai trăiește lui însuși, ci lui Hristos (Fil. I, 21) și semenilor săi, căci treptele urmării lui Hristos sînt trepte ale iubirii și slujirii semenilor noștri.

Urmarea lui Hristos, așa cum s-a văzut din Evanghelia de astăzi, înseamnă părăsirea egoismului, a trăirii numai pentru sine. «Vinde-ți averile tale și urmează-Mi Mie» înseamnă ieșirea din preocuparea numai pentru noi și participarea intensă la viața semenului nostru. Deschizîndu-ne către aproapele nostru ne deschidem spre împărăția lui Dumnezeu pe care noi toți s-o dobîndim. Amin.

Pr. Asist. DUMITRU RADU

PENTRU PACEA A TOATĂ LUMEA

ÎN APĂRAREA PĂCII

Opinia publică din întreaga lume, în frunte cu oamenii muncii, pe toate meridianele și la toate nivelurile sociale și politice, continuă a face eforturi pentru stabilirea unui climat de pace și de cooperare între state și popoare.

De aceea, vom căuta să redăm o parte din aceste eforturi spre a fi mărturie și îndemn tuturor la lupta pentru pace și prietenie între popoare.

I. Din rezoluțiile Conferinței Naționale a P.C.R.

Între 19 și 21 iulie a.c. a avut loc la București Conferința Națională a Partidului Comunist Român, care a avut printre alte teme : Dezvoltarea socială politică a lumii contemporane și activitatea internațională a României socialiste.

O însemnătate crucială pentru viața socială, economică și culturală a Patriei noastre a constituit Conferința Națională a P.C.R. Rezoluțiile adoptate în urma raportului prezentat de Președintele Consiliului de Stat și Secretarul General al Partidului Comunist Român Nicolae Ceaușescu și a discuțiilor purtate pe marginea lui, au pus pionii unor acțiuni pentru realizarea materială a tuturor dezideratelor umanitare, sociale, culturale și economice.

Militînd cu fermitate pentru o politică de pace, cooperare și înțelegere între popoare, țara noastră a adus o remarcabilă contribuție la afirmarea tendințelor pozitive de destindere a raporturilor dintre state. O ilustrare a acestor contribuții este faptul că România întreține astăzi relații, diplomatice și consulare cu 106 state, iar relații comerciale cu 110 state.

Tratatele de prietenie, colaborare și asistență semnate de R. S. România și unele țări socialiste constituie o ilustrare concretă a acestor preocupări.

De la înalta tribună a țării, prin glasul Președintelui Consiliului de Stat, Nicolae Ceaușescu, a răsunit încă o dată, hotărîrea întregului popor român, a țării noastre, de a urma în continuare și consecvent, o

politică de pace, de înțelegere, de cooperare, cu toate popoarele lumii și toate statele.

«Politica de pace și de prietenie, — a spus Dl. Nicolae Ceaușescu —, se bucură de aprecierea unui număr mai mare de state și a adus poporului român noi și noi prieteni pe toate meridianele. România va continua și în viitor această politică ce corespunde atât aspirațiilor poporului român de a-și consacra eforturile făuririi unei vieți fericite, cât și cauzei generale a prieteniei și colaborării între popoare, a păcii în întreaga lume. Relațiile României cu toate statele se vor întemeia în mod neabătut pe principiile deplinei egalități în drepturi, respectului, independenței și suveranității naționale, neamestecului în treburile interne, avantajului reciproc, nerecurgerii la forță, sau la amenințările cu forța. Înfăptuirea securității europene este legată de colaborarea trainică între toate statele și — în ceea ce ne privește — în colaborarea statelor balcanice».

Propunerile Conferinței de a se ajunge la un angajament solemn de respectul pentru fiecare stat, pentru principiile care stau la baza independenței și suveranității lor, de realizarea acestui angajament la Conferința general europeană pentru colaborare și securitate, constituie un program vast de acțiune în favoarea păcii și securității internaționale, la realizarea căreia își vor aduce aportul activ organisme de stat, organizațiile de masă și obștești, instituțiile de cultură și întregul nostru popor.

Transformarea Balcanilor într-o zonă a păcii, colaborării și buneii vecinătăți, fără arme atomice și baze militare, constituie un mesaj ce se adresează tuturor popoarelor ca o contribuție la securitatea și cooperarea europeană.

De problema păcii și securității este legat principiul suveranității, independenței și egalității.

Și în acest mare efort pe care îl face toată omenirea iubitoare de pace, pentru realizarea acestui deziderat, după concepția politică a țării noastre, este necesară participarea tuturor statelor, mari, mijlocii sau mici, fără deosebire de sistemul social sau de potențialul lor, la soluționarea marilor probleme ale contemporaneității.

Do aceea, propunerea făcută la Conferința de Președintele Consiliului de Stat, Domnul Nicolae Ceaușescu, ce a fost prezentată în raport și subliniată de mulți vorbitori, cu privire la necesitatea realizării unei înțelegeri cu caracter universal — prin care să fie recunoscut că toate problemele ce interesează diferitele state să fie rezolvate numai cu participarea acestora, — ridică la un înalt nivel, prestigiul și aportul tuturor statelor, în promovarea păcii și securității lumii.

Prezentînd în fața Conferinței contribuția pe care o aduce țara noastră la colaborarea cu toate statele, fără deosebire de orînduire socială, Președintele Consiliului de Stat a subliniat din nou poziția țării noastre zicînd: «Considerăm că există toate condițiunile pentru a se trece în toamna acestui an la pregătirea Conferinței general europene, cu participarea tuturor statelor interesate. Este necesar ca țările europene să

realizeze o înțelegere deplină cu privire la egalitatea în drepturi între toate statele, la respectul independenței și suveranității fiecărei națiuni, la neamestecul în treburile interne și avantajului reciproc. Prin stabilirea, de comun acord, a modalităților pentru amplificarea schimbului de informații și a schimburilor culturale, printr-o largă circulație a valorilor materiale și spirituale se vor face noi și trainice legături între state și popoare. Prin constituirea unui organism permanent de colaborare al țărilor europene s-ar crea temelia unor noi relații între statele continentului și vor exercita o influență deosebit de favorabilă asupra întregii vieți internaționale. Sintem conștienți că problemele securității europene nu pot fi separate de problemele fundamentale ale continentului, îndeosebi de acelea ale dezangajării militare. În acest sens transformarea Balcanilor într-o zonă a păcii, bunei vecinătăți și colaborarea rodnică cu toate statele din această regiune ar însemna o serioasă contribuție la pacea și securitatea continentului.

Conferința Națională a constituit pentru poporul nostru oglindirea adevăratei poziții generale a întregului cuget românesc pentru sprijinirea efortului pe care îl facem cu toții pentru pacea, securitatea, cooperarea și progresul omenirii.

Obiectivul major al zilelor noastre — Dezarmarea generală și în primul rând, dezarmarea nucleară, — a găsit un larg ecou în preocupările conferinței, fiind privit cu seriozitate și interes deosebit. Necesitatea opririi înarmărilor, înghețarea bugetelor militare, reducerea treptată a armelor, oprirea fabricării de armament, și, în primul rând cel nuclear, lichidarea bazelor militare și retragerea trupelor străine de pe teritoriile altor state, desființarea blocurilor militare etc. au constituit teme și puncte principale pe care conferința le-a privit ca metode și norme active pentru realizarea acestui deziderat uman.

Lucrările conferinței și problemele discutate, rezoluțiile adoptate și comentariile făcute de presa noastră și cea străină, au constituit pentru poporul nostru și pentru zilele noastre un mesaj pe care îl adresăm tuturor popoarelor, mesaj plin de umanitarism, de prețuire pentru om, pentru pace și pentru viață, pentru păstrarea culturii și civilizației și pentru progres.

În același timp, constituie afirmarea prestigiului patriei noastre pe plan internațional și sublinierea unei înalte valori morale și a unei conștiințe sociale sănătoase a întregului nostru popor, care muncește, gândeste și creează adevărați oameni.

II. *Reprezentantul permanent al Țării noastre la Organizația Națiunilor Unite*, Ion Datcu a solicitat Secretarului General Kurt Waldheim, ca rezoluția Conferinței Naționale a Partidului Comunist Român cu privire la activitatea internațională să fie difuzată tuturor statelor membre ca document oficial al Adunării Generale O.N.U. Ea se va număra printre documentele importante ce vor fi în atenția delegaților la sesiunea viitoare a Adunării Generale.

III. *Ratificarea tratatului dintre România și R.D.G.* În ziua de 26 iulie a.c. a avut loc ședința Consiliului de Stat cu care prilej a fost ratificat tratatul de prietenie, colaborare și asistență mutuală dintre R.S.R. și R.D.G., semnat la București la 22 mai 1972. Cu această ocazie Președintele Consiliului de Stat, Domnul Nicolae Ceaușescu a spus: «Considerăm că ratificarea în unanimitate de către Consiliul de Stat al acestui tratat, constituie încă o expresie a dorinței întregului nostru popor de a dezvolta largi relații de colaborare și cooperare cu poporul R. D. Germane, fiind o contribuție de seamă la întărirea prieteniei și colaborării între toate popoarele lumii».

IV. *Conferința cvadripartită de la Paris.* După o întrerupere de peste două luni a fost reluată Conferința cvadripartită pentru Vietnam de la Paris. Delegatul vietnamez Xuan Thuy a subliniat încă o dată că tratativele reprezintă cea mai bună cale pentru a rezolva și stabili pacea în Vietnam, pace care este avantajoasă popoarelor vietnamez și american. Alături de popoarele iubitoare de pace, opinia publică din țara noastră își exprimă speranța că aceste tratative vor fi marcate de un efort pozitiv care să ducă la încetarea războiului și la pacea în Indochina.

V. *Conferința de la Geneva.* Conferința pentru dezarmare de la Geneva și-a reluat lucrările. Cu acest prilej delegatul țării noastre Constantin Ene a făcut următoarea declarație: «Țara noastră acordă o importanță deosebită problemei dezarmării generale și în primul rând celei nucleare și trebuie să se treacă la acțiuni efective pentru stabilirea unui program concret având ca obiectiv interzicerea folosirii armelor termonucleare și a altor arme de distrugere în masă, încetarea producției și lichidarea stocurilor existente de asemenea arme». De asemenea a adăugat că România se pronunță pentru convocarea unei Conferințe mondiale pentru dezarmare, cu participarea tuturor statelor.

VI. *Conferința general europeană.* Cu ocazia unei vizite oficiale făcută de către Secretarul General Kurt Waldheim la Moscova s-a referit și la situația internațională actuală subliniind printre altele: «tendința spre destindere, apropierea dintre state aparținând unor sisteme sociale deosebite este din ce în ce mai mare, iar Conferința Generală pentru pace și securitate europeană are șanse să se desfășoare în anul 1973, putând să ofere bune premise pentru înțelegerea reciprocă și colaborarea dintre statele continentului nostru. De asemenea Secretarul General s-a oprit asupra unor probleme ce vor figura pe ordinea de zi a Adunării Generale O.N.U. cum ar fi problema convocării unei Conferințe Generale pentru dezarmare.

VII. *Senatul American* a ratificat la 3 august tratatul dintre S.U.A. și U.R.S.S. privind limitarea sistemelor de apărare antirachetă semnat la Moscova la 26 mai de către Președintele R. Nixon. Cu acest prilej Casa Albă a dat o declarație prin care se arată mulțumirea față de votul Senatului.

VIII. *Conferința internațională împotriva bombelor atomice și cu hidrogen.* La Tokio s-a deschis cea de-a 18-a Conferință împotriva bom-

belor atomice și cu hidrogen la care participă reprezentanții ai mișcării pentru pace din 12 țări, printre care și țara noastră, precum și ai unor organizații internaționale.

Conferința este organizată de Consiliul japonez împotriva bombelor atomice și cu hidrogen GENSUIKYO în fiecare an, în memoria victimelor bombardamentelor efectuate în anul 1945 la Hiroșima și Nagasaki. Participanții se vor deplasa la aceste două localități și în mitinguri mărețe, vor arăta oprobiul lor asupra acestor arme de distrugere în masă.

Printre mesajele șefilor de stat adresate Conferinței a fost și mesajul Președintelui Consiliului de Stat, Dl. Nicolae Ceaușescu, în care printre altele se spune : «Acțiunile și activitățile desfășurate în ultimii ani de Consiliul Japonez împotriva bombelor atomice și cu hidrogen GENSUIKYO s-a impus ca o contribuție majoră în lupta popoarelor de pretutindeni împotriva imperialismului și a politicii acestuia de agresiune, dominație și forță.

Reafirm și cu acest prilej că România va face totul pentru a-și da contribuție activă la înfăptuirea dezarmării generale și, în primul rând, a dezarmării nucleare».

IX. *Conferința țărilor nealiniate.* În luna august, în sala «Turkeyen Hale» a Universității din Georgetown, capitala Guyanei, a avut loc cea de a patra Conferință a miniștrilor de externe ai țărilor nealiniate. Precedată de sesiuni pregătitoare ținute în Malayesia, Zambia și Guyana, în care s-a stabilit proiectul ordinii de zi și alte pregătiri politico-organizatorice, Conferința de la Georgetown a fost deschisă de premierul Guyanei, Forbes Burnham. În cuvîntul de deschidere vorbitorul a făcut un apel de destindere și cooperare între toate țările lumii, subliniind necesitatea dezarmării și întăririi securității internaționale, a renunțării la politica de pe poziții de forță între state, realizîndu-se astfel pacea și buna înțelegere între popoarele și statele lumii.

Ordinea de zi a lucrărilor Conferinței a cuprins o serie de probleme principale ca : «Relațiile dintre marile puteri și rolul țărilor nealiniate față de acestea» ; «Intensificarea unor măsuri destinate combaterii neocolonialismului, apartheidului și discriminării rasiale» ; «Crearea unor zone de pace» ; «Probleme economice» etc.

Desfășurarea lucrărilor celor două comisii ale Conferinței — politică și economică, a confirmat dorința tuturor țărilor participante cu privire la destinderea internațională care servește păcii mondiale și că numai pe fondul păcii și înțelegerii este posibilă dezvoltarea țărilor lor ca și a tuturor țărilor lumii.

În ședința de închidere a lucrărilor Conferinței, au fost adoptate o serie de rezoluții, pregătite de cele două comisii, precum și «Declarația de la Georgetown» a țărilor nealiniate.

Rezoluția Comisiei politice cuprinde, între altele, cererea ca țările nealiniate — care vor trebui să-și asigure un secretariat central — să rămână solidare și să sprijine reciproc mai ales în situația în care le este amenințată integritatea teritorială și de a depune noi eforturi pen-

tru a se pune capăt războaielor de agresiune. Rezoluția arată că miniștrii prezenți la Conferință au apreciat eforturile depuse în favoarea cooperării europene și în special, inițiativa unei conferințe privind securitatea și cooperarea în Europa. Asigurarea caracterului de universalitate a O.N.U., — se apreciază de către țările nealiniat — va fi de natură să sporească rolul acestei organizații în viața internațională.

Declarația finală a Conferinței a reafirmat atitudinile deja exprimate în timpul lucrărilor de către miniștrii statelor participante, cu privire la necesitatea dezarmării și întăririi securității europene și mondiale, precum și cu privire la unele probleme economice ale țărilor în curs de dezvoltare, care trebuie să considere ca esențial o reformă a sistemului monetar occidental și la care ele trebuie să participe efectiv. Și toate acestea care s-au subliniat la Conferință — nu vor fi rezolvabile, decât dacă toate popoarele lumii vor acționa în favoarea creării condițiilor necesare pentru menținerea păcii și securității în întreaga lume prin eliminarea focarelor de tensiune dintre state, desființarea bazelor militare străine, acolo unde există, încurajarea înțelegerii și a relațiilor de bună vecinătate dintre toate țările.

X. Vizita lui Kurt Waldheim în Republica Populară Chineză. Kurt Waldheim, Secretarul general al Organizației Națiunilor Unite, a fost timp de patru zile oaspetele Republicii Populare Chineze, ca urmare a invitației ministrului afacerilor externe al acestei țări, Ci Pin-fei.

Această vizită se înscrie în contextul larg al contactelor politice din ultima vreme, angrenând multe dintre ele, factori politici dintre cei mai reprezentativi, atestând încă o dată, largă recunoștință a valorii contactelor la nivel înalt, apreciate ca deosebit de utile și fructuoase certificând, în același timp, înțelegerea realistă a rolului și ponderii Republicii Populare Chineze în viața internațională contemporană, în evoluțiile și rezolvările politice actuale.

Convorbirile avute de Secretarul general al O.N.U., Kurt Waldheim cu ministrul afacerilor externe al Republicii Populare Chineze Ci Pin-fei, cu premierul chinez, Ciu En-lai, au fost legate de evoluția situației internaționale în general, de evenimentele din Indochina și alte zone tensionale ale continentului asiatic, ca și de rolul și prezența Republicii Populare Chineze în O.N.U.

La recepția organizată în onoarea lui Kurt Waldheim, Ci Pin-fei, ministrul afacerilor externe, evocând schimbările ce au avut loc pe plan internațional în cei 27 ani de la crearea O.N.U., a evidențiat necesitatea de a orienta activitatea Organizației Națiunilor Unite spre problemele de fond, de a asigura abordărilor și rezolvărilor din cadrul înaltului forum internațional un climat propice de real democratism. Și aceasta pentru ca «toate țările, mari sau mici, să fie egale, să se bucure de pace și prosperitate. Problemele internaționale să fie rezolvate de toate țările lumii, iar problemele Națiunilor Unite să fie rezolvate în comun de toate statele membre».

În cuvântarea de răspuns, rostită cu acest prilej, Kurt Waldheim, Secretarul general al O.N.U., a stăruit asupra tendințelor pozitive

de destindere internațională, indentificabile mereu mai pregnante în ultimii ani în sfera vieții internaționale, atrăgînd deopotrivă atenția asupra pericolelor pe care le implică pentru pacea omenirii perpetuarea unor conflicte și stări de tensiune în diferite părți ale lumii.

«Sîntem martorii unor tendințe pozitive în direcția destinderii internaționale — a spus Secretarul general al O.N.U. — marcate prin contacte personale, vizite și relații mai strînse între conducătorii lumii. Acest lucru este salutat de comunitatea internațională și ar putea constitui un moment de cotitură în relațiile internaționale. De aceea sperăm că toate statele membre vor folosi Națiunile Unite mai mult decît în trecut, pentru soluționarea numeroaselor probleme cu care sînt confruntate».

Atmosfera generală, ca și rezultatul vizitei, lasă să se întrevadă că discuțiile avute vor contribui la o mai bună cunoaștere și înțelegere între oameni și popoare.

REDACTIA

ȘTIRI ECUMENICE

Prima conferință panortodoxă presinodală a fost fixată pentru anul 1973

Comisia pregătitoare a Sfântului și Marelui Sinod al Bisericii Ortodoxe, după prima sa sesiune care a avut loc între 16 și 28 iulie 1971 la Centrul Patriarhiei Ecumenice, a propus Patriarhiei să convoace prima conferință panortodoxă în prima jumătate a lunii iulie 1972.

Intrucît rapoartele-documente ce au fost publicate și difuzate de Secretariat au reținut atenția tuturor Bisericilor și au generat multe comentarii teologice, Sfântul Sinod al Patriarhiei Ecumenice, într-un spirit de acord comun cu șefii celorlalte Biserici, a hotărît revizuirea temelor fixe de Conferința panortodoxă de la Rodos (1961) și au amînat conferința presinodală pentru anul 1973, data urmînd a fi stabilită ulterior.

Spre o mai bună colaborare a jurisdicțiilor ortodoxe în America

La 20 aprilie a.c. I.P.S. Mitropolit Iacobos, arhiepiscopul ortodox grec al Americii, a prezidat cea de-a 27-a întrînire ordinară a SCOBA (Conferința permanentă a episcopilor ortodocși canonici din America), la care au participat delegații tuturor jurisdicțiilor ortodoxe, în afară de Bulgaria.

Cu această ocazie Arhiepiscopul Iacobos și-a exprimat mulțumirea de a vedea o așa de largă participare și a chemat pe toți să colaboreze în «duhul învierii» pentru a examina divergențele într-un spirit de obiectivitate și smerenie, favorizînd colaborarea, «dacă nu dorim numai — simplu — să trăim mai departe, — fapt care nu este un scop în sine, — ci să trăim ca creștini, încărcăți de responsabilitatea istorică, mai ales în epoca de criză și confuzie din Biserică».

Viața monahala și actualitatea

Pentru prima dată 50 de călugărițe s-au întrînit în toamnă la Heliopolis, aproape de Atena și au trimis un mesaj, «minăstirilor de maici din Grecia și străinătate». Cu acest prilej ele au examinat cauzele crizei constatate în lucrarea minăstirilor lor din ultimele decenii și mijloacele de a trezi această viață, făcînd în același timp și un schimb de informații asupra vieții monahale din Iugoslavia, Siria, Liban și România.

În cuvinte pline de căldură ele au spus, printre altele, în mesajul lor următoarele: «Monahismul ortodox nu constă numai în îndeplinirea îndatoririlor morale și rituale; — acestea sînt preliminară — ci în viața în Hristos, căutînd a urma drumul Celui răstignit. Numai Hristos cel viu justifică starea monahală, făcînd din ea un lucru autentic și dinamic, arătînd-o ca un semn al lui Dumnezeu în lume. Cele trei voturi monahale nu găsesc adevărata lor semnificație și plenitudine decît în Hristos.

Biruința asupra trupului (castitatea), asupra egoismului (ascultarea) și asupra averii (sărăcia), aceste trei miracole nu se realizează decît în Hristos, negăsind justificare decît în El. Numai în ambianța harului Său, sub suflarea dragostei Sale și puterea Sfîntului Duh, Mîngîietorul, aceste trei voturi pot deveni active. Numai atunci monahismul poate deveni capabil de o mintuire în viața contemporană.

Este necesar ca monahismul să spună adevărul existenței sale prin viața și liniștea sa. Numai astfel monahismul poate deveni premisa unei noi zidiri, un avînt spre ceruri, o potecă spre împărăția lui Dumnezeu» (Pr. David Popescu).

La invitația Sanctității Sale Vasken I Belgian, Patriarhul Bisericii Armele, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit al Banatului, Dr. Nicolae Corneanu, Prea Sfințitul Episcop, Vicar Patriarhal, Dr. Antim Tîrgovișteanul și Pr. Prof. Dr. Ene Braniște de la Institutul teologic-București, au făcut o vizită la centrul patriarhal armean din Ecimiadzîn (Republica Sovietică Socialistă Armeană).

Delegația Patriarhiei Ortodoxe Române a fost însoțită, fiind și interpret, de P.C. Arhimandrit Zareh Baronian, slujitor al Bisericii armele din București și secretar al eparhiei armele din România. Notăm că, Sanctitatea Sa Vasken I este născut și crescut în România și a fost Episcop al Bisericii Armele, din România. Primită cu deosebită amabilitate și ospitalitate de Sanctitatea Sa Vasken I, delegația bisericească română a asistat la serviciile divine în bisericile din Ecimiadzîn, a vizitat instituțiile bisericești din centrul patriarhal, Catedrala Patriarhală, Seminarul și Academia teologică, vechi monumente ale artei religioase armele, Muzeul de istorie al orașului Erevan, Capitala Armeniei, Muzeul de Istorie Națională al Armeniei, Centrul de cercetări paleografice (Madenatharan), Templul roman de la Garni (a. 66 e.n.). În cinstea delegației bisericești române, Academia teologică a organizat un festival la care doi studenți, originari din România, care studiază acolo, au recitat în limba română din poeziile lui Eminescu, și din versurile religioase ale Sfîntului Grigorie din Narey (unul dintre marii sfinți și poeți religioși ai Armeniei din sec. X), într-o admirabilă traducere românească făcută de Sanctitatea Sa Vasken I. Prea Sfințitul Antim a făcut la festival o scurtă expunere despre învățămîntul teologic din Biserica Ortodoxă Română.

La Academia teologică, Pr. Prof. Dr. Ene Braniște a ținut și două conferințe: 1) «Aspecte și preocupări actuale din viața religioasă a Bisericii Ortodoxe Române pe plan intern și extern» și 2) «Baze liturgice comune între Biserica Ortodoxă și Biserica Armeană». Au participat PP. SS. Episcopi, preoți, profesori și studenți teologi. Textul ambelor conferințe a fost reținut de Sanctitatea Sa Vasken pentru a fi publicat în revista «Ecimiadzîn», în traducere armeană făcută de P. C. Arhimandrit Zareh Baronian. Revista a mai publicat două conferințe ținute la Ecimiadzîn de Pr. Prof. Onorar Dr. Ioan Coman. Se traduce acum în limba armeană și Manualul românesc de Patologie redactat de Pr. Prof. Ioan Coman.

Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae al Banatului a mulțumit Sanctității Sale Vasken I pentru ospitalitatea oferită. Între Biserica Ortodoxă Română și Biserica Armeană relațiile sînt foarte cordiale. Prea Fericitul Patriarh Justinian a vizitat de două ori Biserica Armeană, iar Sanctitatea Sa Vasken Patriarhia Română.

Pr. Ilie Georgescu, Consilier Patriarhal, București, a participat la sesiunea de lucru a Secretariatului Internațional al Conferinței Creștine pentru Pace, al cărui membru este. Sesiunea s-a ținut la Piestani (Cehoslovacia).

«Federația mondială a studenților creștini» a organizat la Oslo (Norvegia) o conferință cu lema «Bisericile din Europa răsăriteană». Din partea Patriarhiei Ortodoxe

Române au participat: Pr. Conferențiar Dr. Ion Bria de la Institutul teologic din București și doctorandul în teologie Nicolae Mihăiță (în prezent la Colegiul King's din Londra), membru în Comitetul european al Federației menționate. Pr. Dr. I. Bria a citit la conferință două referate: 1) «Biserica Ortodoxă Română — istorie, organizare, teologie și misiune» și 2) «Raportul dintre Biserică și societate în România».

Patriarhul Nicolae VI, al Alexandriei, și-a numit un reprezentant permanent la Patriarhia din Moscova. Noul «exarh» alexandrin își va avea reședința într-o Minăstire pusă la dispoziție de Patriarhia rusă.

Din motive de sănătate, Mitropolitul Nicodim de Leningrad și Novgorod s-a retras de la conducerea serviciului pentru relații externe al Patriarhiei ruse. Succesorul este Mitropolitul Juvenalie de Tula și Belevsk, mulți ani colaborator apropiat al Mitropolitului Nicodim. Din 1962 a condus publicarea revistei exarhatului rus din Berlin, «Glasul Ortodoxiei», a fost conducătorul misiunii spirituale ruse din Ierusalim, a participat — ca observator al Bisericii Ortodoxe Ruse — la sesiunea a patra a Conciliului Vatican II, asemenea și la Congresul romano-catolic mondial pentru Apostolatul laic (octombrie 1967). Juvenalie a fost hirotonit Episcop în 1965.

Mitropolitul Nicodim continuă însă să fie președintele «Comisiunii Sfântului Sinod pentru problemele unității creștine și relațiile interbisericești», care dă directive pentru activitatea serviciului pentru relații externe.

Episcopul Serafim de Sendaj — (Biserica Ortodoxă autonomă din Japonia) a vizitat Patriarhia din Moscova, oficiind servicii divine în diferite biserici și minăstiri.

La Atena s-au ținut într-o consultație teologică ortodoxă din 10 țări europene, din Orientul Apropiat și India cu teologi romano-catolici și cu colaboratori ai Consiliului Ecumenic al Bisericilor. Tema consultației: «Mintuirea lumii azi», servind ca pregătire pentru Conferința: «Comisiunii pentru evanghelizare și misiune mondială», ținând de Consiliul Ecumenic al Bisericilor. S-a subliniat importanța «Gândirii Ortodoxe pentru discuțiile ecumenice». Noțiunea patristică «theosis» (dorință după asemănare cu Dumnezeu), constituie — s-a afirmat — un cadru prețios pentru interpretarea importanței mântuirii. Cu noțiunea menționată explicau, la timpul lor, părinții bisericești importanța mântuirii (*Opd.* 16/72).

Cu ocazia serbărilor organizate în India la împlinirea a 19 veacuri de la moartea martirică a Apostolului Toma, Papa Paul VI l-a numit oficial pe acesta: «Apostolul Indiei». La aceste serbări, Mitropolitul Bisericii Siriene din Kerala, Philipose Mar Theophilos din Angamali, a oficiat, pentru prima dată în istorie, o liturghie în Biserica Sfântul Toma (romano-catolică) din Mylapore. S-a ținut și un «dialog cu rugăciune» la care au participat reprezentanți ai Creștinismului, Islamului, Budhismului, Jainismului și ai altor mișcări religioase tipic indiene. Tot cu prilejul acestor serbări Bisericile Ortodoxe, Romano-Catolice și Mar-Toma din India, au publicat «Enciclopedia creștină Sf. Toma», prima lucrare mare — volumul are 1000 pagini, — despre creștinii din India.

Într-un mesaj adresat organizatorilor serbării menționate de președintele Indiei, V. V. Giri, spunea, între altele: «Folosesc această ocazie pentru a exprima comunității creștine recunoștința mea pentru prețioasa contribuție dată mozaicului culturii Indiei. Populația Indiei e obligată la multă mulțumire fraților ei creștini pentru importanțele lor realizări în domeniul educației, sănătății și dezvoltării sociale».

Reprezentanți ai Bisericii Vechi-Catolice «Uniunea de la Utrecht» s-au ținut în conferința de la Berna cu reprezentanți ai Bisericii Anglicane pentru a se informa asupra contactelor lor cu Bisericile Ortodoxă și Romano-Catolică.

«Consiliul ecumenic al tineretului» din Europa a organizat la Geneva o conferință cu tema: «Tineretul bisericesc european în lupta împotriva rasismului alb».

La Gulu (Uganda) s-a instituit o comisie care să se ocupe de adaptarea pastoralității bisericești la tradiția popoarelor africane, ținând seama de factorul etnic.

La Split (Iugoslavia) se construiește un «centru bisericesc» cuprinzând o biserică, un cămin pentru tineret, o sală de conferințe și o serie de alte clădiri.

La Roma s-a ținut un «colocviu internațional» privind discriminarea rasială.

Profesorul Frederico Alessandrini, directorul Oficiului de presă de la Vatican a declarat că Papa Paul VI nu se va retrage la împlinirea vârstei de 75 ani, punând astfel capăt zvonurilor despre retragerea Papei, care circulă de vreo 2 ani.

Vaticanul comemorează 400 de ani de la alegerea Papei Grigorie al XIII-lea, reformatorul calendarului și care azi este întrebuițat aproape în toată lumea.

S-a înființat ctitoria «PRO AFRICA» cu scopul «de a sprijini inițiativele pentru progresul uman și creștin».

Papa Paul VI și Rene Mahen, directorul general al UNESCO, au inaugurat la Vatican o expoziție de cărți și manuscrise religioase. Între acestea se află și prima Biblie Gutenberg din anii 1454—1456, apreciată la valoarea de peste 6 milioane mărci. Dintre celelalte exponate de valoare: «Papyrus Bodmer» din secolul III, cuprinzând epistolele Sfintului Petru, dăruit Papei în 1969 de colecționarul Martin Bodmer din Geneva; apoi «Codex B», unul dintre cele mai vechi manuscrise complete ale Bibliei din secolul IV; altul cuprinde istoria ilustrată a lui Iosua, și datează din secolul X. La expoziție sînt reprezentate toate limbile din spațiul mediteranean de la cea siriacă la cea etiopiană, de la cea latină la cea aramaică și arabă. O psaltire din Minăstirea Sfintul Macarie din Delta Nilului are în 5 șpalturi paralele textul în limbile: etiopiană, siriacă, arabă, armeană și bohairică. Expoziția, organizată în cadrul «Anului Internațional al Cărții» rămîne deschisă un an.

Cu ajutorul dat de UNESCO se publică un grup de documente, aparținînd mișcării religioase-filozofice «GNOZA». Documentele, 53 la număr, datează din secolul I î.e.n. pînă în secolul IV e.n. Documentele au fost descoperite în Egiptul central, într-un cimitir și cuprind date privind iudaismul ortodox și creștinismul primar. Se publică în limba coptă — limba originală — și în traducere engleză.

În Slovenia a apărut o nouă revistă bisericească evanghelică, cu titlul: «Evangelicanski List», cu tiraj de 4000 exemplare.

«Institutul pentru cercetări ecumenice» din Strassbourg, înființat în 1963, a început publicarea unei noi serii de scrieri, intitulată: «Perspective ecumenice». Primul volum publicat are titlul: «Viitorul ecumenismului».

În Biserica Luterană «Immamul» din Chicago s-au așezat busturile Arhiepiscopului suedez Nathan Söderblom (1866—1931) și al Papei Ioan XXIII (1881—1963), — doi deschizători de drum în mișcarea ecumenistă.

Președintele Congresului iudeilor din America Latină i-a înmînat Arhiepiscopului de Santiago (Chile), Cardinalul Raul Silva Henriquez, «Premiul iudaic pentru drepturile omului», Cardinalul fiind un stăruitor luptător în privința aceasta (Gh. Bogdaproste).

La invitația Secretariatului pentru unitatea creștinilor al Bisericii Romano-Catolice, Prea Sfințitul Antonie Ploieșteanul, Episcop-Vicar patriarhal, însoțit de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae și de Pr. Asistent Dumitru Popescu, a vizitat Vaticanul. Este prima vizită a unei delegații oficiale a Bisericii Ortodoxe Române la Roma, — vizită

pe care Papa Paul VI, în audiența acordată, a caracterizat-o drept un «semn al unei epoci noi în relațiile dintre Biserica Romano-Catolică și Biserica Ortodoxă Română». Delegația Bisericii noastre a avut întrevederi cu Cardinalul Willebrands, Președintele Comitetului menționat și cu Cardinalul Vilot, Secretar de Stat. Delegația a vizitat, între altele și Universitățile papale: Gregoriană, Anselmiană, Lateranenză, Institutul Biblic și Institutul Oriental, pretutindeni întreținându-se cu profesorii. — Vizita delegației Bisericii Ortodoxe Române la Vatican s-a făcut în cadrul relațiilor ecumenice.

Prezidiul Conferinței Bisericilor Europene și-a ținut sesiunea la Zagorsk (Moscova) și Lavra Troița-Serghieva. Au participat reprezentanți ai 100 Biserici necatolice din toate părțile Europei. Din partea Patriarhiei Ortodoxe Române au participat Înalt Prea Sfințitul Iustin, Mitropolitul Moldovei și Sucevei și Prea Sfințitul Antonie Ploieșteanul, Episcop Vicar patriarhal.

Serviciul pentru relațiile externe al Patriarhiei Ortodoxe Române editează publicația «Romanian Orthodox Church News» (apare de patru ori pe an) în limba engleză. Cuprinde informații din viața Bisericii Ortodoxe Române, relatări despre multiplele relații ecumenice ale acesteia cu alte Biserici din lume. În prefață se spune: «Nădăjdum că revista noastră, cu materialul ei, va fi într-adevăr utilizată, pentru ca toți, care doresc, să poată cunoaște Biserica Ortodoxă Română din izvor prim».

La invitația Conducerii Bisericii Anglicane, monahiile Heruvima Timar, stareța Mănăstirii Țigănești și Cecilia Negraru, ghid la Mănăstirea Moldovița, au plecat în Anglia. Anul trecut, două monahii anglicane au vizitat Biserica noastră.

Rev. Paul Oestereicher, Secretarul Comitetului Consultativ pentru relații est-vest de pe lângă Consiliul Britanic al Bisericilor a fost oaspetele Bisericii noastre, fiind primit în audiență de Prea Fericitul Patriarh Justinian și Prea Sfințitul Episcop-Vicar patriarhal Antonie. Rev. Oestereicher adună material pentru elaborarea unei cărți despre situația Bisericilor creștine din Europa răsăriteană.

Patriarhul ecumenic de la Constantinopol, Atenagora, a donat călugărițelor romano-catolice de la Mariazell (Austria) o foarte prețioasă icoană «Maica Domnului».

La propunerea Mitropolitului Irineu de la Bonn, Patriarhia ecumenică a numit un al doilea Episcop pentru Biserica Ortodoxă Greacă din Germania și anume pe preotul de pînă acum din Berlin: Augustin Lombardakis (născut în 1938 în Creta).

La Academia teologică ortodoxă din Zagorsk (Moscova) s-au înscris primii studenți romano-catolici și un prim grup de preoți ortodocși ruși s-a înscris la Pontificia Universita Gregoriana din Roma.

În legătură cu reforma conclavei papale, s-a pus de către unii și posibilitatea schimbării procesului alegerii papei. În legătură cu aceasta, Arhiepiscopul de Genua, Cardinalul Giuseppe Siri, a declarat că «modul de alegere a papei nu poate fi înlocuit prin forme moderne de alegere și prin idei democratice. Primatul juridicțional al papei nu poate fi separat de sediul episcopal roman. Episcopul Bisericii romane poate fi ales numai de Biserica romană însăși». Un colectiv de alegere, care, pe lângă cardinali ar cuprinde și alți membri, ar putea fi foarte ușor influențat și deci prezintă mică garanție de înțelepciune și de apărarea intereselor Bisericii. Clauzura — separarea colegiului electoral — este foarte necesară pentru a elimina influențe și presiuni din afară asupra alegătorilor. Probabil, posibilitatea exercitării de influențe și presiunea asupra alegătorilor este și motivul — afirmă Cardinalul Giuseppe — pentru care pledează unii în favoarea schimbării formei de alegere a papei.

Participînd la un conciliu regional al Bisericii Luterane din Brazilia, reprezentantul Bisericii Romano-Catolice, consilierul Ernesto Botton din Santa Maria, în cuvîn-

tul de salut, a spus între altele: «Din necunoașterea credinței și Bisericii Voastre noi vă numeam înainte «eretici protestanți», după al doilea Concil Vatican v-am numit «frați despărțiți» și azi, numai după cîțiva ani de împreună-trăire, preferăm să vă numim «frați evanghelici»... și nouă, catolicilor, ne lipsesc încă multe pentru a fi așa cum voiește Dumnezeu. Vă rugăm de iertare pe voi și toată lumea pentru relele exemple date».

«Numai un primat al Papei înțeles ca slujire și a cărui practicare să excludă orice suspectare de arbitrar are perspectiva de a fi acceptat de creștinii necatolici și poate, și în loc de impediment pentru unitate, garanția reală a acestei unități», a afirmat decanul Institutului Oriental papal din Roma, istoricul și profesor Dr. Wilhelm de Vries, într-o conferință ținută la Viena, avînd ca temă: «Papă și Concil în tradiția apuseană și răsăriteană». «În Biserică trebuie să existe o autoritate superioară autorității Papei — a declarat profesorul de Vries, — fiindcă Papa trebuie judecat, cînd greșește în probleme de credință».

În Italia a apărut o revistă romano-catolică ecumenică săptămînală, intitulată «Com», nefinanțată de Biserica oficială.

La Berlin s-a ținut «Săptămîna de rugăciune ecumenică 1972» la care au participat cîteva sute de credincioși catolici, evanghelici și ortodocși. Au fost prezenți delegații oficiali ai Bisericilor Ortodoxe: greacă, sîrbă și rusă. — Lozinca: «Poruncă nouă vă dau vouă!».

Pentru prima dată s-au întrunit în conferință reprezentanți ai Conferinței Bisericilor Europene, Conferinței Episcopilor europeni și ai Conferinței Creștine pentru Pace, pentru a discuta posibilitatea conlucrării în vederea unirii Bisericilor și a stabilirii păcii.

În Zambia (Africa) a apărut o nouă revistă ecumenică lunară: «Mirror».

Papirologul P. O'Callaghan, profesor la Institutul biblic papal din Roma, afirmă că între vestitele manuscrise de la Qumran ar fi identificat cel mai vechi fragment biblic: texte din Evanghelia după Marcu, din Epistola lui Iacob, din Epistolele pauline către Romani și Timotei, precum și din Faptele Apostolilor.

«Consiliul moslem superior» din Cairo a hotărît înființarea în Franța a unui «Centru de orientare moslem» care să se îngrijească de traducerea și editarea lucrărilor moslemine în limbi europene.

Dr. Olivier Béguin, Secretarul general al Alianței mondiale a Societăților Biblice a decedat la Londra în vîrstă de 58 ani. Alianța menționată s-a înființat în 1946, iar Béguin era secretarul ei general din 1948. De altfel, Béguin este fondatorul Alianței mondiale a Societăților Biblice, în cadrul căreia toate Bisericile lucrează împreună la traducerea, publicarea și răspîndirea Bibliei în toată lumea.

Un grup de profesori și studenți teologi (evanghelici) de la Universitatea din Frankfurt a făcut propunerea să se acorde titlul de «doctor honoris causa» Angelei Davis, fostă docentă pentru filozofie și binecunoscută luptătoare pentru drepturile negrilor și împotriva rasismului din S.U.A. Propunerea este motivată cu faptul că Angela Davis, deși nu aparține unei Biserici, a unit gîndirea ei teoretică despre problema minorităților cu propriul ei fel de viață — într-o pilduitoare formă creștină. Angela Davis a studiat filozofia la Frankfurt.

Fundația vieneză «Pro Oriente» a organizat o conferință teologică cu tema: «Conciliu și infailibilitate» (4—6 mai 1972). Din partea Bisericii Ortodoxe Române a participat Pr. Conferențiar Dr. Ion Bria de la Institutul teologic din București. Pr.

Jeroóme Hamer, Secretarul secretariatului pentru unitatea creștinilor (Roma) a susținut referatul «Infaibilitatea Bisericii». Prof. univ. Vilhelm Dantine de la Facultatea teologică evanghelică a Universității din Viena a prezentat referatul «Infaibilitatea Bisericii». Arhiepiscopul de Bagdad (Patriarhia Siriană Ortodoxă a Antiohiei) Mar Severius Zakko Iwas a citit referatul «Ortodoxia siriană și Roma». «Ce este un sinod ecumenic?» a fost referatul susținut de prof. John Meyendorff de la Seminarul teologic ortodox Sfântul Vladimir din New-York. Despre «Ce este un Consiliu ecumenic?» a prezentat un referat și Arhiepiscopul Zakko Iwas. S-au mai prezentat referatele: «Evoluția istorică a conciliarismului în Biserica Apuseană» (prof. Heinrich Bacht); «Autoînțelegerea sinoadelor ecumenice din primul mileniu a autorității lor în chestiuni de doctrină» (Prof. Wilhelm de Vries, Roma); «Receptarea sinoadelor» (Pr. Krikorian de la Biserica armeană din Viena). Pr. conf. dr. I. Bria a dezvoltat tema: «Episcopatul are o autoritate în sine, în materie de doctrină, sau este dependent de Biserică?»

Conferințele inter-teologice în cadrul activității ecumeniste continuă și la noi. Astfel, la Institutul teologic din București s-a ținut o conferință cu tema: «Bisericile și progresul. Evoluția structurilor religioase în epoca noastră și factorii determinanți ai acestei evoluții». Referent principal prof. Ștefan Juhasz de la Institutul teologic protestant din Cluj, referenți secundari: Diac. prof. I. Floca-Sibiu și Pr. asistent Gabriel Popescu-București. Conferința a fost prezidată de P. S. Episcop Antonie Plieșteanul, Vicar Patriarhal. Altă conferință de acest fel s-a ținut la Institutul teologic protestant din Cluj, cu tema: «Tematica și rezultatul convorbirilor ortodoxe-protestante după 1961. Importanța lor pentru ecumenismul local». Referent principal prof. N. Chițescu-București.

Episcopul anglican John Satterthwaite de la Fulham și Gibraltar a făcut o vizită Patriarhiei Ortodoxe Române.

Patriarhia Ortodoxă din Antiohia a înființat un «Institut teologic ortodox».

La Kursi, pe malul lacului Ghenezaret s-au dezgropat rămășițele unei mari biserici creștine din veacul V, dărimată la 636 de moslemeni (*Internat. K. Zeit.* 1/72).

În nou-înființata Academie teologică din Creta s-a ținut o conferință a tuturor teologilor cretani, tratându-se subiectele: «Biserică și teologie», «Harisma teologiei», «Teologia ca liturgie».

Numărul ortodocșilor din Australia se cifrează la 200.000, în Sydney sînt 20 de biserici ortodoxe.

La Nicosia (Cipru) s-a înființat o nouă școală teologică universitară, avînd să se ocupe îndeosebi de misiunea ortodoxă din Africa răsăriteană.

Numărul studenților în teologie se cifrează la Atena la 348 și la Tesalonic la 369.

Profesorul Dr. Karl Rahner (romano-catolic) a publicat în editura «Herder» un «Lexikon teologic de buzunar» în 8 volume (Prof. O. Bucevschi).

Grația Sa Dr. Michael Ramsey, Primatul Bisericii Anglicane, și Prea Fericitul Patriarh Maxim al Bisericii Ortodoxe Bulgare, au semnat un comunicat comun la încheierea vizitei în Bulgaria, făcută între 7—12 iunie a.c. de către Primatul Bisericii Anglicane.

Comunicatul declară că Întîistătătorii celor două Biserici consideră ca indispensabilă opera pentru lichidarea tensiunii internaționale, pentru stabilirea unei păci drepte și durabile și pentru crearea condițiilor pentru o viață fericită a tuturor oamenilor și popoarelor lumii.

În timpul șederii sale în Bulgaria, Arhiepiscopul de Canterbury a fost primit de Generalul Ivan Mihailov, membru al Consiliului de Stat.

După plecarea din Sofia, Dr. Ramsey a făcut o escală la Bruxelles unde a întâlnit pe Cardinalul Leon Joseph Suenens, Primatul Bisericii Romano-Catolice din Belgia și pe Conducătorul Bisericii Protestante din Belgia.

Cardinalul Jean Willebrands, Președintele Secretariatului pentru Unitatea Creștinilor a Bisericii Romano-Catolice a făcut o vizită la Damasc, între 13—15 iunie 1972. Eminentă Sa a prezentat un mesaj al Papei Paul al VI-lea Patriarhului Ignatie Iacob al III-lea care vizitase pe Papă la Roma în luna octombrie 1971. Cardinalul Willebrands a vizitat Catedrala marială din Hons și a prezidat o celebrare liturgică la «Memorialul Sfântului Pavel», inaugurat în iunie 1971 de Cardinalul Maximilian de Fürstenberg, Prefectul Congregației Romane pentru Bisericile Orientale.

După Siria, Cardinalul Willebrands va merge în Armenia Sovietică, unde, împreună cu Mgr Etchegaray, conducătorul diocezei armene din Marsilia, vor face o vizită Catolicosului Suprem al Armenilor, Vasken I, la Ecmiadzin.

Episcopatul italian a dat publicității, în urma sesiunii Consiliului permanent din 22—24 februarie 1972, un document relativ la instaurarea diaconatului permanent în Italia. Acest document, publicat de ziarul milanez «L'Avvenire» din 5 martie a.c., insistă asupra slujirii diaconului în sensul comunitar al Bisericii.

La 2 martie a.c. a avut loc la Geneva prima întâlnire ecumenică europeană între reprezentanții Conferințelor episcopale romano-catolice și Conferința Bisericilor Europene. «Consilium Conferentiarum Episcopalem Europae» era reprezentat prin președintele său Mgr Etchegaray, Arhiepiscop de Marsilia, prin Mgr Johannes Vonderach, episcop de Coira-Elveția și prin Prof. Alois Sustar, secretar general. Din partea Conferinței Bisericilor Europene au luat parte I.P.S. Mitropolit Alexei de Tallin, vice-președinte, Past. E. Wilm, președinte și past. G. G. Williams, secretar general.

După ce au examinat posibilitatea unei colaborări mai strânse între cele două organizații, ei au formulat mai multe propuneri pentru viitoarea acțiune comună. Aceste propuneri, însă, trebuie să fie supuse examenului organelor competente ale respectivelor organizații (D. C. nr. 1607 din 16 aprilie 1972).

D-na Alna Myrdal, ministru al culturii din Suedia, a anunțat că separarea Bisericii și Statului în Suedia va avea loc efectiv de la 1 ianuarie 1973. Începând de la acea dată, pastorii nu vor mai fi ofițeri de stare civilă. Biserica va pierde caracterul său de drept public și va primi statutul unei organizații de drept privat. Episcopii și pastorii nu vor mai fi numiți de către parlament (*Soepi, mensuel-juin 1972*).

Între 20 și 22 mai a.c. a avut loc la Marsilia Congresul tineretului ortodox din sudul Franței. Tema acestei reuniuni a fost: «Rolul clerului și laicilor în Biserică». Alegerea ei a răspuns la apelul, exprimat adesea în Biserici, către creștini pentru dezvoltarea unei conștiințe sinodale și pentru participarea activă la pregătirea Sfântului și Marelui Sinod al Bisericii Ortodoxe. Principali conferențieri au fost Pr. Chiril Argenti și Dl. Constantin Andronikoff. Grupele de lucru au plecat de la un chestionar stabilit de către tineri cuprinzând probleme ca: sensul preoției, modul alegerii episcopilor în Biserica primitivă și astăzi, colegialitatea în dioceze, natura autorității în Biserica Ortodoxă etc.

Pr. Argenti, în expunerea sa, a subliniat că «prin tema participării laicilor la viața Bisericii, întregul rol al Bisericii este pus în joc. O teologie ortodoxă echilibrată a preoției apărând, în același timp, taina preoției și intervenția cu adevărat eficace a laicilor în toate manifestările vieții Bisericii, este necesară pentru asigurarea sanc-

tificării Bisericii și a prezenței ei între credincioși. Ori, trebuie să avem curajul să constatăm că practica actuală a Bisericii Ortodoxe nu corespunde întru totul teologiei sale...» (*Episkepsis nr. 55, din 30 mai 1972*).

La 22 mai a.c. a intrat în funcțiune la Atena Fundația Spitalelor pentru clerul din Grecia. Acest spital va primi și laici bolnavi, indiferent de religie în proporție de 10%.

La 13 februarie a.c., Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Bulgare a ales în unanimitate pe Episcopul Grigorie de Krupnic ca mitropolit de Lovet, în locul Mgr Maxim ales Patriarh al Bisericii Bulgare.

Participarea Prea Sfințitului Episcop Antim Tîrgovișteanul la lucrările Adunării reprezentanților opiniei publice pentru securitate și cooperare europeană. Între 2—5 iunie a.c. a avut loc la Bruxelles Adunarea reprezentanților opiniei publice din Europa în vederea antrenării și mobilizării maselor pentru crearea unui climat de destindere, colaborare și securitate pe continentul nostru.

La lucrările de la Bruxelles au luat parte peste 700 delegați din majoritatea țărilor Europei, reprezentând toate straturile sociale, inclusiv Bisericile și organizațiile creștine. Între acestea din urmă a fost reprezentată și Conferința Creștină pentru Pace, între delegații a căreia s-a numărat și Prea Sfințitul Episcop Dr. Antim Tîrgovișteanul, Vicar Patriarhal.

Adunarea a avut loc în ședințe plenare și pe grupe în comisii de lucru. Prea Sfinția Sa a făcut parte și și-a adus contribuția la lucrările Comisiei care s-a ocupat de problema securității în Europa. Această Comisie s-a preocupat de organizarea eforturilor opiniei publice în favoarea securității europene ca factor de întărire a păcii în lume.

De asemenea, Prea Sfințitul Episcop Antim a luat parte la 4 iunie a.c., la o reuniune a eclesiasticilor prezenți la această Adunare. Aici s-a constituit un prezidiu care a condus lucrările reuniunii respective din care a făcut parte și Prea Sfinția Sa. Cu această ocazie s-au făcut expuneri de poziții din partea participanților și au avut loc discuții în legătură cu tematica Adunării, îndeosebi asupra posibilităților Bisericilor și organizațiilor creștine de a sluji cauza unității europene. În încheierea acestei reuniuni, o comisie prezidată de delegatul Bisericii Ortodoxe Române a întocmit, în numele eclesiasticilor, o «Declarație» care a fost aprobată de plenum Adunării.

De asemenea, Adunarea a aprobat un document intitulat «Declarație solemnă» care sintetizează concluziile elaborate de comisiile de lucru și de grupele specializate.

În încheierea lucrărilor a luat cuvîntul Canonical belgian Goor care, vorbind în numele Comitetului de inițiativă, a subliniat rezultatele pozitive ale Adunării și a adresat un apel călduros participanților să depună eforturi pentru lărgirea influenței lor asupra opiniei publice și asupra popoarelor pe care le reprezintă, în vederea realizării unui climat favorabil ținerii Conferinței statelor din Europa pentru securitate și cooperare.

Participarea delegației Bisericii Ortodoxe Române, la lucrările Simpozionului de la Regensburg (17—22 iulie 1972)

Între 17—22 iulie a.c. a avut loc la castelul Spindlhof de lângă Regensburg — R. F. a Germaniei, al IV-lea Simpozion ecumenic între catolici și ortodocși avînd ca temă: «Comuniunea în legătură cu problema intercomuniunii». Au luat parte peste 50 teologi catolici și ortodocși, aceștia provenind mai ales din Turcia, Grecia și Iugoslavia. Biserica Ortodoxă Română a fost reprezentată de o delegație alcătuită din P.S. Arhiepiscop-Vicar Gherasim Constantin și Pr. Prof. D. Stăniloae.

Majoritatea teologilor catolici au pledat pentru intercomuniune, teză neacceptată de ortodocși ca I.P.S. Mitropolit Harkianakis, directorul Centrului de studii patristice de la mănăstirea Vlatadon din Tesalonic, I.P.S. Arhiepiscop Alexis de Duseldorf — depinzînd de Patriarhia Moscovei, Prof. Galitis din Tesalonic și de delegații Bisericii noastre. În această situație, delegația B.O.R. a alcătuit o *Declarație* a sa în problema intercomuniunii pe care o redăm :

«Delegația ortodoxă română este cu totul de acord cu opinia I.P.S. Mitropolit Harkianakis că în momentul de față Ortodoxia nu poate admite o altă intercomuniune decît în cazul de necesitate al morții sau în cele legate de aceasta, dacă un credincios catolic sau ortodox nu poate avea la dispoziție un preot al Bisericii proprii aceasta e o excepție prin iconomie (din considerente pastoral-umane).

Fiind de acord cu I.P.S. Mitropolit Harkianakis că între Taine și învățătură există o indisolubilă solidaritate nu putem admite o intercomuniune euharistică generală înainte de a se fi ajuns la unitatea în credință.

Adăugăm că noi nu avem din partea Bisericii noastre un mandat de a exprima aici opinii personale favorabile unei intercomuniuni generale imediate. Noi nu putem exprima aici decît poziția ei în această problemă, care — după cîte știm, nu admite o intercomuniune euharistică înainte de unirea în credință. Noi nu putem depăși limita a ceea ce știm că e poziția Bisericii noastre.

Noi stăm, în felul acesta, pe temeiul Fapt. Ap. II, 42, unde se spune că frîngerea comună a pîinii era anticipată de ascultare comună, și, se înțelege de acceptarea cu credință a învățăturii apostolice și de comuniunea spirituală în sensul mai larg (Gemeinschaft) adică de o viață de comuniune zilnică în credință și Biserică. Noi stăm pe baza întregii tradiții a vechii Biserici potrivit căreia, în Biserică n-au fost primiți la împărtășania euharistică cei de alte credințe.

Putem discuta în acest simpozion modalitățile înaintării spre unitatea credinței, ca în viitor, după realizarea acestei unități, să stabilim intercomuniunea euharistică. Numai în acest sens putem cerceta aici, pe rînd, diferitele deosebiri dogmatice dintre cele două Biserici pentru a exprima opinii despre modul cum aceste deosebiri ar putea fi în viitor în multe întîlniri teologice micșorate sau înlăturate; nu pentru a declara că aceste deosebiri și-au pierdut de pe acum importanța. Noi nu putem bagateliza aceste deosebiri. Nu ne putem ascunde după deget ca să escamotăm realitatea în mod iluzoriu. Conștiința ne obligă să spunem aceasta cu toată sinceritatea.

Sîntem de părere că atîta timp cît există primatul în înțelesul lui actual, ca o dogmă de aceeași valoare cu celelalte, ca o dogmă care imprimă Bisericii o noțiune deosebită de cea ortodoxă, cum s-a spus aici, o instituție care impune tuturor toate celelalte dogme voite de ea, ca un fel de super-dogmă, noi nu putem ajunge la intercomuniune, pentru ca să relativăm în conștiința credincioșilor noștri credința noastră și că odată cu împărtășania comună să le facem acceptabile primatului jurisdicțional și, implicit, o altă ecleziologie și toată seria de dogme care au fost sau vor fi decrete de papa.

«Atîta timp cît Biserica Romano-Catolică nu renunță la uniatism, strîns legat de primatul papal, și ni-l prezintă ca model al comuniunii dintre ortodocși și catolici, nu ne putem lăsa atrași spre această țintă.

«Înainte de stabilirea intercomuniunii euharistice, cele două Biserici au o lipsă de o mai îndelungată, de o tot mai adîncă și tot mai multilaterală conlucrare, de un schimb continuu și dezinteresat de valori, de noi forme de rugăciune comună, de

un ajutor reciproc și neinteresat — și noi, ortodocșii, putem câștiga mult sub raport pastoral de la catolici, ca și catolicii de la noi —, pentru ca să se facă dovada sigură că nu se mai urmărește nici un fel de prozelitism și pentru a se ajunge treptat la unitatea credinței, a gândirii în credință».

«În acest sens, se poate spune că noi avem încă de pe acum o comuniune spirituală și trebuie să o dezvoltăm tot mai mult pentru a ajunge la unitatea credinței și prin aceasta, la frângerea în comun a pîinii».

«Stînd pe această poziție, am dori să nu fim priviți ca niște creștini de concepție înapoiată. Progresul nu înseamnă relativizarea credinței și a Euharistiei, ci efortul de a le face pe acestea înțelese în fiecare clipă».

«Apărînd o Biserică liberă în Duhul Sfînt, o egalitate frățească și o comuniune a Bisericilor naționale, independente de orice jurisdicție infailibilă străină, noi avem convingerea că mergem în pas cu vremea spre viitorul în care frățietatea în libertate va avea un tot mai mare rol».

După această declarație, participanții la simpozion au analizat problema primatului papal, de rezolvarea căreia depinde cea a intercomuniunii.

Simpozionul de la Regensburg a arătat clar că nu se poate realiza intercomuniunea înainte de unitatea în credință. — (Cezar Vasiliu).

† MOARTEA PATRIARHULUI ECUMENIC ATENAGORAS I (1886—1972)

În noaptea de vineri 7 iulie 1972 s-a stins din viață, în vîrstă de 86 de ani, Sanctitatea Sa Atenagoras I, Patriarhul Ecumenic.

Vestea tristă a trecerii din această viață a Sanctității Sale, a îndurerat întreaga creștinătate, de la un capăt pînă la altul al lumii.

Biserica Ortodoxă pierde în persoana marelui și energicului Arhiepiscop pe unul din cei mai reprezentativi și mai mari conducători ai Ortodoxiei vremurilor noastre. Dotat cu o credință puternică și strălucitoare și o iubire largă pentru toată omenirea, acest mare prelat al Bisericii Ortodoxe a slujit toată viața sa principiului unității bisericii și apropierii dintre creștini. Aceste virtuți au stat la temelia activității sale ecumeniste, făcînd dintr-însul pe unul din fondatorii mișcării ecumeniste din lumea creștină.

Patriarhul Atenagoras s-a născut în anul 1886 în regiunea Epir, în partea de nord-vest a Greciei, ca fiu al unei familii de medici și a urmat cursurile secundare în provincia sa și mai tîrziu la Facultatea de teologie. A fost hirotonit diacon în anul 1910 de către Policarp, mitropolitul Elasonului, și mai tîrziu, arhidiacon al diocezei Pelagoniei, unde a rămas pînă în anul 1918. În anul 1919 este chemat la Atena ca arhidiacon pe lângă arhiepiscopul Meletios, care a devenit mai tîrziu patriarh ecumenic. Avansează repede ca prim secretar al Sfîntului Sinod al Bisericii Eladei și ridicat la rangul de arhimandrit, pînă în anul 1922, cînd a fost hirotonit arhieru și numit mitropolit de Corfu și Paxos. În anul 1930 este trimis ca Arhiepiscop al Americilor de Nord și de Sud, cînd această arhidioceză avea nevoie de un conducător priceput și cu un înalt prestigiu, care l-a făcut să fie prețuit cu prietenia a doi președinți ai Statelor Unite: Franklin Delano Roosevelt și Hary Truman. Rămîne și conduce Biserica greacă din America timp de 18 ani, pînă în anul 1948, cînd, pentru activitatea și meritele sale, este chemat pe scaunul patriarhal al Constantinopolului ca Patriarh Ecumenic.

Marele Ierarh, cu o experiență variată și vastă, cu un orizont larg, ce depășea hotarele unei vechi concepții de castru, a fost unul dintre pri-

mii conducători ai Bisericii Ortodoxe care a înțeles rostul și valoarea ecumenismului încă de la întemeierea Consiliului Ecumenic al Bisericilor. În toată activitatea sa ierarhică s-a dovedit un puternic apărător al acestui Consiliu și s-a luptat ca să întărească participarea ortodoxă în sînul său.

Cu ocazia vizitei sale, făcută în 1967 la sediul Consiliului Ecumenic spunea participanților: «nici o Biserică creștină nu are dreptul să rămîină în izolare și să declare că ea nu are nevoie de nimeni și să fie legată cu alte Biserici și cu alți frați creștini și că cei care trăiesc în afara granițelor lor, sînt lipsiți de legătura care îi unește în Hristos». Astfel, a întrerupt inerția ce domnea de multă vreme în relațiile dintre Biserici și care se mărginea numai la schimburi de epistole irenice, trimise cu ocazia sărbătorilor. Bătrînul și neobositul ierarh, cu o energie recunoscută și cu o mare răbdare, inaugurează era vizitelor reciproce dintre conducătorii Bisericilor și Patriarhia Ecumenică și a Conferințelor panortodoxe. În noiembrie 1959 el vizitează Patriarhia Antiohiei de la Damasc și Țara Sfîntă, Patriarhia Alexandriei și Muntele Sinai, ca mai tîrziu să fie în Liban. La Crăciunul din acel an, primește vizita Patriarhului Alexei al Moscovei și al întregii Rusii, care venea de la Ierusalim. Începutul unei mari cotituri în istoria ecumenismului a fost organizarea primei Conferințe panortodoxe de la Rodos (24 sept. — 1 oct. 1961), cînd, pentru prima dată de la 1872, Bisericile Ortodoxe se întîlneau pentru ca să pună începutul marelui Sinod ecumenic. Cea de-a II-a Conferință de la Rodos, din septembrie 1963, cînd s-a hotărît angajarea dialogului cu Biserica Romano-Catolică, precum și cea de-a III-a Conferință din 1964, cînd s-a hotărît constituirea Comisiei teologice interortodoxă în legătură cu anglicanii și vetero-catolicii, — toate acestea au fost roade și realizări ale rîvnei Patriarhului Atenagoras.

Vizitele sale numeroase, cea din Iugoslavia, România și Bulgaria, din anul 1967, au lărgit puntea înțelegerilor și discuțiilor teologice. Ne amintim cu deosebită emoție de vizita făcută Bisericii noastre, în octombrie 1967, cînd înțeleptul și impunătorul Arhipăstor a adus credincioșilor, preoților și ierarhilor noștri binecuvîntarea Sa ecumenică și a așezat premisele unei și mai mari apropieri dintre Biserica noastră Ortodoxă, Conducătorul ei, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, Sfîntul Sinod, și teologia ortodoxă română.

Privitor la relațiile cu Biserica Romano-Catolică, se pot aminti unele momente și evenimente cu caracter istoric :

— Întîlnirea dintre Patriarhul Atenagoras și Papa Paul al VI-lea la Ierusalim, la 5 și 6 ianuarie 1964 ;

— ridicarea anatamei de la 1054, făcută similar la 7 decembrie 1965, în biserica catedrală din Fanar și biserica Sfîntul Petru din Roma ;

— vizita Papei Paul al VI-lea la Fanar, în luna iulie 1965 ;

— vizita Patriarhului Atenagoras la Roma, în octombrie 1967 și declarația comună a Papei și Patriarhului Ecumenic.

Acțiuni asemănătoare a avut Patriarhul Atenagoras cu Bisericile protestante, prin vizita făcută la Geneva Consiliului Ecumenic în 1967, și

Bisericii Anglicane, în același an, precum și Bisericilor necalcedoniene, armeană, siriacă, etiopiană etc.

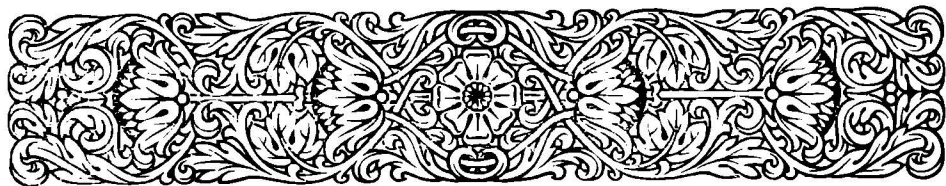
În toate aceste relații dintre Biserici, Patriarhul Atenagoras așeza la baza lor principiul dragostei în Hristos, al unei înțelegeri reciproce și sincere.

Accidentat cu 8 zile mai înainte de sfârșitul său, prin fracturarea unui picior, bătrînul Patriarh lasă în urma sa un gol greu de acoperit la nivelul la care a fost pînă acum.

Au fost trimise telegrame și mesaje de doliu, de către mari personalități ale vieții sociale și politice, printre care amintim: Împăratul Haille Selassie, Regina Angliei, Președintele Richard Nixon al Statelor Unite ale Americii, Președintele Pompidou al Franței, Papa Paul al VI-lea și alții. Toți aceștia au transmis Patriarhiei Ecumenice omagii și regrete sincere. Slujba înmormintării a fost oficiată la biserica Sfîntul Gheorghe din Fanar, catedrala patriarhală, la 11 iulie, de către un mare sobor în frunte cu Mitropolitul Meliton al Calcedonului, iar necrologul a fost rostit de către Mitropolitul Evanghelos de Pergas, de față fiind delegați ai tuturor Bisericilor Ortodoxe, Romano-Catolice, Anglicane și Protestante, aducînd omagiul întregii creștinătăți memoriei și activității Marelui Ierarh, care prin viața sa a contribuit la apropierea dintre fiii Bisericilor, la respectarea demnității lor reciproce, la consolidarea mișcării ecumeniste în duhul dragostei și al unității în Hristos.

Din partea Bisericii Ortodoxe Române a participat o delegație a Sfîntului Sinod, formată din I.P.S. Dr. Iustin Moisescu, Mitropolitul Moldovei și Sucevei, și P. S. Episcop Antonie Ploieșteanul, Vicar patriarhal, care au dus omagiul Bisericii noastre marii personalități ce a fost Atenagoras I, Patriarhul Ecumenic.

Pr. DAVID POPESCU

ARTICOLE ȘI STUDII

„NAȘTEREA DE SUS”

«Nașterea de sus» sau «din nou» este un concept și un act spiritual pur creștin. Ideea și expresia «nașterea de sus» sau «din nou» aparțin Mîntuitorului Hristos. A fost exprimată în convorbirea cu Nicodim și se referă numai la oamenii care au primit credința în El și s-au încreștinat. Ea se află la Sfîntul Apostol și Evanghelist Ioan (III, 3, 5) și la Sfîntul Apostol Petru (I, 3). Amîndoi Apostolii redau ideea prin expresii diferite, care însă spun același lucru, punînd în lumină și alte aspecte în contextul în care o folosește fiecare dintre ei.

Astfel, Sfîntul Ioan redă ideea în forma impersonală și condițională (așa cum a fost exprimată de Mîntuitorul), condiționînd de această «naștere de sus» și intrarea în împărăția lui Dumnezeu. Căci zice Domnul Hristos: «Adevărat, adevărat zic ție (Nicodime), dacă nu se va naște cineva de sus (ἄνωθεν), nu va putea să vadă împărăția lui Dumnezeu» (Ioan III, 3). Și răspunzînd obiecțiunii și nedumeririi lui Nicodim, care se gîndea tot la o naștere firească, omenească, spune, în continuare: «Adevărat, adevărat zic ție, de nu se va naște cineva din apă și din Duh, nu va putea să intre în împărăția lui Dumnezeu» (Ioan III, 5). Reiese dar că această «naștere de sus» este una sacramentală, «din apă și din Duh», adică se face prin Taina Sfîntului Botez, de care e condiționată însăși mîntuirea.

În realizarea acestei idei, Mîntuitorul a poruncit Apostolilor, și prin ei succesorilor lor harici, ierarhiei bisericești: «*pînă la sfîrșitul veacului*» (Matei XXVIII, 20): «*Mergînd, învățați toate neamurile, botezîndu-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh, învățîndu-le să păzească toate cîte am poruncit vouă*» (Matei XXVIII, 19—20). Sau, cum a exprimat ideea Sfîntul Evanghelist Marcu: «*Mergeți în toată lumea și propovăduiți Evanghelia la toată făptura. Cel ce va crede și se va boteza, se va mîntui, iar cel ce nu va crede (subînțeles: și nu se va boteza), se va osîndi*» (Marcu XVI, 15—16).

La Sfîntul Apostol Petru aflăm, de asemenea, și ideea «nașterii de sus», precum și pe aceea a «botezului care mîntuiește» (I Petru III, 21). Spre deosebire de formularea dată de Sfîntul Ioan Evanghelistul (în III, 3 și 7) din exprimarea Sfîntului Petru, care încadrează ideea într-o doxologie, apare limpede că Autorul «nașterii de sus» este Dumnezeu-Tatăl. În această formulare este indicat pe lîngă Autor, cauza: «mila Sa»; mijlocul: «prin învierea lui Hristos», și scopul acestei «nașteri»: nădejdea vie a moștenirii cerești. Căci zice: «*Binecuvîntat fie Dumnezeu și Tatăl Domnului nostru*

Iisus Hristos, care după mare mila Sa, ne-a născut pe noi de sus (ἀναγεννησας), prin învierea lui Iisus Hristos din morți, spre nădejdea vie, spre moștenirea veșnică...» (I Petru I, 3—4). Deci, atit prin originea, cit și prin cauza, mijlocul și scopul ei final, această naștere de sus este spirituală, divină, harică și cerească, nesticăcioasă și veșnică.

Intrucit creștinii sînt «născuți de sus» (a doua oară) (ἀναγεννημένοι)¹, nu din sămînlă stricăcioasă (prin nașterea naturală, trupească), ci nesticăcioasă, «prin cuvîntul lui Dumnezeu cel viu și veșnic» (I Petru I, 23), care este ca o nouă creație.

Sfîntul Ioan Gură de Aur comparînd prima creație — din care omul este fiul lui Dumnezeu în chip creatural — cu cea de a doua creație (naștere) harică, sau sacramentală («din Duh și din apă») spune că nici una, nici alta nu pot fi înțelese decit prin credință.

Sfîntul Părinte² exeget continuă a mai aduce și alte exemple în sprijinul demonstrației sale. El se întrebă, iarăși: «În ce fel pămîntul care primește apa, o transformă în vin, iar trupul adesea primind vin îl preface în apă? De unde deci este vădit lucru că nu din pămînt se fac acestea (ci cu lucrarea tainică a lui Dumnezeu). Fiindcă pămîntul face o operație contrară (firii lui), după cele spuse. Deci, pe de o parte, nu pot găsi rațiunea (logica) lor, iar pe de altă parte, le primesc (aceste adevăruri) numai prin credință. Dacă deci acelea care se petrec (fac) zilnic și se simt (observă), au nevoie de credință, cu atit mai mult acelea care sînt ascunse și spirituale? Căci precum pămîntul neînsufletit și fără mișcare a primit, prin voința lui Dumnezeu (puterea lucrătoare), și ea a făcut asemenea minuni, așa și celui care este născut din Duh și din apă îi este ușor a înțelege toate aceste lucruri uimitoare (care depășesc orice logică)»³.

Mergînd pe linia comparației între crearea omului și «nașterea de sus» considerată ca o nouă creație, ca și între elementele ei componente, Sfîntul Ioan Gură de Aur continuă a lămuri astfel: «Deci este vădit lucru că cele pe care nu le vezi, nu le crezi. Dar nici sufletul nu-l vezi și totuși crezi că există (suflet) și că altceva e sufletul decit trupul. Dar Hristos nu prin acest exemplu l-a silit să înțeleagă pe Nicodim, ci prin altul. Căci sufletul acesta deși necorporal, nu prin aceasta l-a adus în miezul problemei, pentru că el (Nicodim), era încă «începător» (nepregătit a o înțelege), ci recurge la alt exemplu... «Căci precum la început pămîntul a supus stihia dar totul a fost făcut de Autor (Dumnezeu), așa și acum (în Botez) apei i se supune stihia; însă totul este din harul Duhului. În adevăr, și atunci omul a fost făcut, în duh viu» (Facere II, 7); dar acum e în Duh de viață făcător. Mare deosebire este însă între una și alta. Căci pe de o parte sufletul nu dă viață altuia; pe cînd Duhul nu numai că viază prin sine, dar el transmite această viață și altora. Dovadă că și Apostolii au înviat morții...»⁴.

1. Verbul ἀναγεννᾶν — folosit în Noul Testament numai de Sfîntul Apostol Petru în cele două locuri amintite (I, 3 și 23) este compus din prepoziția ἀνά + γεννᾶν și are dublă însemnare: «a naște de sus» și «a naște din nou». El are aici același sens cu γεννᾶν ἀποθεῖν = «a naște de sus» din Ioan I, 3 și 7. Prepoziția ἀνά în componerea cuvîntelor arată direcția sau locul acțiunii, adică «în sus» sau «de sus», iar uneori indică o acțiune repetată sau făcută «din nou». De exemplu: ἀνίστημι = «a ridica, a învia» și ca substantiv ἀνάστασις = «înviere»; sau ἀναβαίνειν = «a se sui, a se înălța», de unde ca substantiv ἀνάβασις = «înălțare». Astfel că, deși ἀναγεννᾶν are și sensul de «a naște din nou», sensul avut în vedere de Sfîntul Petru, pentru textele și contextul lor, este cel de «a naște de sus», pentru a ține seama de Autorul ei.

2. Sfîntul Ioan Gură de Aur, *Omilia XXV la Ioan III, 3*, P.G. LIX, 149.

3. *Ibidem*, col. 149.

4. *Ibidem*, col. 149—150.

Rostul acestei «nașteri din nou» sau «de sus» nu este numai individual, ci are și un scop și un sens comunitar, anume de a sluji lui Dumnezeu și semenilor și în chipul acesta să activeze — prin acest Duh de viață făcător «primit prin Sfântul Botez — la «transformarea lumii»⁵.

Harul acestei «nașteri de sus» nu-l pot primi decât credincioșii «aleși după preștiința lui Dumnezeu-Tatăl» (I Petru I, 1—2) și creștinați, adică cei care după ce au crezut chemării lor și misiunii lui Hristos, au primit Taina Sfântului Botez și a «punerii mîinilor» sau a «Mirungerii» care le acordă harul și darurile Sfântului Duh, care-i sfințește (cf. Fapte VIII, 17; XIX, 6; I Petru I, 2; II Cor. II, 22—23; I Ioan II, 27) și-i întărește.

Aceasta a fost posibilă numai ca urmare a «mării îndurări» sau milostiviri a lui Dumnezeu și numai după întemeierea Bisericii prin Fiul Său întrupat, mort și înviat, deci, «*prin învierea lui Iisus Hristos din morți*». Căci dacă la creație «*toate prin El (Fiul) s-au făcut și fără El nimic nu s-a făcut, din ce s-a făcut*» (Ioan I, 3; cp. Col. I, 16), era firesc ca și «creația a doua» sau «nașterea de sus» să fie tot prin El, Cuvîntul sau Fiul preexistent (Ioan I, 1) mai înainte de întemeierea lumii (I Petru I, 20), dar întrupat și devenit Hristosul istoric și proslăvit devenit și «Fiul Omului».

Biserica și Botezul prin care lucrează harul divin și Duhul Sfînt produc o înnoire spirituală a credincioșilor, făcînd să apară «un cer nou și pămînt nou» cum a prevăzut Isaia (LXV, 17) și cum le-a văzut Apostolul Petru înfiripîndu-se (II Petru III, 13).

După Sfîntul Grigorie de Nissa: «întemeierea Bisericii este o nouă zidire a lumii». În ea, după cuvîntul prorocului Isaia (LXV, 17) se zidește și un cer nou, care e tîria credinței în Hristos, cum zice Pavel (I Tim. III, 15) și se pregătește și un pămînt nou, care soarbe ploaia (harului și a harismelor) ce cade pe el și se formează un alt om reînnoit prin nașterea de sus (de la Duhul și din apa botezului, cf. Ioan III, 3—5), după Chipul Celui care l-a zidit. Și firea luminătorilor este alta. Despre ei se zice: «*Voi sîn-teți lumina lumii*» (Matei V, 14, 16; Filip. II, 15). Am auzit Făcătorul zidirii celei noi vorbind astfel către luminătorii Săi: «*Numele voastre au fost scrise în ceruri*» (Luca X, 20) și «*atunci dreptii vor lumina (străluci) ca soarele*»⁶ (Matei XIII, 43).

Desigur că nu poate fi nici o apropiere sau asemănare între nașterea Unicului Fiul al lui Dumnezeu care este una după natură și esență (Ioan I, 1), ca a unui «Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat» (θεός ἐκ θεού)⁷ și aceea a creștinilor, care este o «înfier» o naștere sacramentală și instrumentală, mijlocită de Fiul, o naștere prin har sau prin adopțiune. Din faptul că prin Botez se acordă, între alte daruri, și înfierea sau adoptarea lor de fii prin har, Taina aceasta e numită și «botezul înfierii»⁸. Prin înfierea lor de către Dumnezeu-Tatăl, creștinii se înfrățesc haric cu Domnul Hristos (Rom. VIII, 15—17) și între ei, și tot așa se înfrățesc și popoarele (Efes. II, 14—16), alcătuiind noul «popor ales», sau «agonisit de Dumnezeu, ca să vestească în lume binefacerile Lui» (I Petru II, 9). Căci dîndu-ne din Duhul Fiului Său, ca să devenim fii prin har, ne-a făcut și «moștenitori ai Lui și împreună-moștenitori ai lui Hristos» (Rom. VIII, 14—17). Și, datorită acestui Duh al înfierii îl numim pe Dumnezeu, Tatăl nostru Ceresc (cf. Matei VI, 9, 32; Luca XI, 2; Rom. VI, 15; Gal. IV, 6; I Petru I, 17).

5. *Ibidem*, col. 150.

6. Sfîntul Grigorie de Nisa, *Omilia 13 la Cîntarea Cîntărilor*, P.G. XLIV, 1049—1052, citat după «Invățătura de credință creștină ortodoxă», București, 1952, p. 138.

7. Sfîntul Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Ioan*, P.G. LXXXIII, 17.

8. Sfîntul Vasile cel Mare, *Comentariu la Psalmi*, trad. de Pr. Dr. Ol. N. Căclulă, în «Izvoarele Ortodoxiei», București, 1939, p. 188.

Înrupat din Duhul Sfînt și din Sfînta Fecioară Maria (Matei I, 20—22; Luca I, 35) Fiul lui Dumnezeu a devenit și «*Fiul Omului*», care a venit în lume nu ca să I se slujească, ci ca să slujească El și să-și dea sufletul (viața) rîscumpărare pentru mulți» (Matei XX, 28). Și astfel, săvîrșind mîntuirea obiectivă și rîscumpărarea noastră prin Singele Său (I Petru I, 19) și prin învierea Lui din morți (I Petru I, 3, 21) și înălțarea Sa la cer (I Petru III, 22), El a devenit Mîntuitorul ei și-L numim: «*Domnul nostru Iisus Hristos*» (I Petru I, 3). În felul acesta El a preamărit pe Dumnezeu-Tatăl, prin viața (Ioan IV, 34; XVII, 4), patimile și moartea Sa și ne-a împăcat pe noi cu Dumnezeu. Numai după încheierea operei de rîscumpărare, adică după «*învierea lui Iisus Hristos din morți*» și numai prin ea, a devenit posibilă «*taina înfierii*».

Cînd se are în vedere Autorul ei, taina înfierii se numește «*naștere de sus*» (ἀναγέννησις)⁹, iar cînd se are în vedere acul sacramental, ea se numește «*naștere din nou*» din apă și din Duh.

De fapt, și în Taina Sfîntului Botez — ca și în celelalte Sfînte Taine — Autorul sau Săvîrșitorul este Sfînta Treime (cf. Matei XXVIII, 19). Pentru că: «*Tatăl, Fiul și Sfîntul Duh operează toate*»¹⁰. Încît, «*Cel ce se naște (prin Botez) în Treime se naște în chip egal de la Tatăl și de la Fiul și de la Sfîntul Duh*»¹¹. Aceasta însă nu exclude rolul preotului slujitor, ci-l arată doar ca un instrument al lui Dumnezeu. Căci «*De fapt, nu preotul însuși este cel care botează, zice Sfîntul Ioan Gură de Aur, ci însuși Dumnezeu «care atinge (nevăzut) capul celui ce se botează cu puterea Sa nevăzută; pentru că Dumnezeu însuși se naște și El nu vrea ca noi să avem alt Tată decît pe El însuși în această Dumnezeiască naștere*»¹².

Așadar, «*totul este lucrarea harului; Preotul este dator a deschide gura, iar toate celelalte, Dumnezeu (Cel în Treime), le lucrează*»¹³. Dacă Sfîntul Apostol Petru amintește numai pe Dumnezeu-Tatăl ca Autor-Săvîrșitor al «*Nașterii de sus*», este pentru că el vrea să scoată în evidență dubla calitate a Mîntuitorului Hristos de Dumnezeu și Om și deci în relația cu Tatăl trebuie privit sub amîndouă aceste perspective.

În calitate de Dumnezeu adevărat și Om adevărat, Mîntuitorul Însuși îl numește pe Dumnezeu și Tatăl și Dumnezeul Său, cînd se adresează Mariei Magdalena, îndată după înviere, și-i zice: «*Nu te atinge de Mine că încă nu M-am suit la Tatăl Meu; ci du-te la frații (Ucenicii) Mei și le spune: Mă sui la Tatăl Meu și Tatăl vostru, la Dumnezeuul Meu și Dumnezeuul vostru*» (Ioan XX, 17).

Sfînții Părinți au lămurit în ce sens Dumnezeu-Tatăl îi este și Domnului nostru Iisus Hristos și nouă și Dumnezeu și Tatăl.

Astfel, Sfîntul Atanasie cel Mare, combătînd (cu textele Ioan XX, 17 și I Petru I, 3) arianismul care contesta Dumnezeirea lui Hristos, explică pe larg acestea, zicînd: «*Fiul lui Dumnezeu s-a făcut și Fiul Omului, pentru ca fiii omului, adică ai lui Adam, să se facă fiii lui Dumnezeu. Căci Cuvîntul (Logosul) născut de sus, din Tatăl, în chip ne-*

9. Sfîntul Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Ioan*, col. 156, 241 și 244.

10. Sfîntul Ioan Gură de Aur, *Omilia XXV la Ioan*, P.G. LIX, 151.

11. Sfîntul Grigorie de Nissa, *Oratio catechetica magna*, P.G. XLV, 100 și în traducere de D. Cristescu — N. Barbu, *Marea cuvîntare catehetică*, București, 1947, p. 106.

12. Sfîntul Ioan Gură de Aur, *Omilia I la Matei*, P.G. LVIII, 507.

13. Idem, *Omilia II-a la II Timotei*, traducere de Theodosie Ploșteanu, București 1911, p. 193. Vezi și Hristu Andrușoș, *Dogmatica*, traducere de Dr. Dumitru Stăniloae, 1930, p. 356; «*De notat că preotul slujitor în Biserica Ortodoxă e ascuns, așa zicînd, sub Tainele pe care le administrează, lăsînd nemijlocit lui Dumnezeu lucrarea lor. Aceasta o arată el prin aceea că exprimă la pasiv sau la persoana a treia actele sfînte pe care le îndeplinește, ...de exemplu: «botează-se», «cunună-se», «cuminecă-se», «dumnezeiescul dar hirotonește...».*

grăit, inexplicabil, de neînțeles și din veșnicie, Același se naște în timp din Fecioara Maria, Născătoare de Dumnezeu, pentru ca cei care s-au născut de jos, mai întâi să se nască de sus (ἄνωθεν) pentru a doua oară, adică din Dumnezeu. Acela, deci, are numai Mamă pe pământ, iar noi avem numai Tată în cer. Și pentru aceasta El se numește pe Sine Însuși, «Fiul Omului», pentru ca oamenii să-L numească pe Dumnezeu «Tată ceresc»¹⁴.

Două feluri de nașteri, deci, are Mântuitorul: una divină, din veci, din Tatăl, ca «Dumnezeu din Dumnezeu» și alta în timp, dar supranaturală «de la Duhul Sfânt și din Fecioara Maria» din care a luat trup omenesc; două feluri de nașteri au și creștinii: prima, naturală, din părinți trupești, și a doua, «de sus», de la Tatăl ceresc sau de la Sfânta Treime, nașterea cea tainică sau sacramentală, în virtutea căreia — prin harul înfierii primit la botez și în celelalte taine — ne putem îndumnezei. În acest sens, creștinii sînt numiți «dumnezei» (Ioan X, 34).

Sfântul Apostol Petru, prezintă această «naștere de sus» sau «din nou» ca avînd loc: o dată, printr-o cauză instrumentală: «Tatăl ne-a născut de sus, prin (διὰ indică cauza instrumentală) învierea lui Iisus Hristos din morți» (I Petru, I, 3); iar altă dată mijlocul sau calea «nașterii» este «Cuvîntul lui Dumnezeu»: «născuți fiind de sus (din nou) prin cuvîntul lui Dumnezeu celui viu și veșnic» (I Petru I, 23). În primul caz, Iisus Hristos — mort și învial — fiind condiția și cauza instrumentală a «nașterii de sus» este privit în umanitatea Sa, nu ca Săvîrșitor, pentru că în această umanitate a îndeplinit El demnitatea sau slujirea esențială de Arhiereu și de «Mielul lui Dumnezeu care ridică păcatul lumii» (Ioan I, 29). În aceasta dar, a fost El adică: «Jertfă după trup dar Preot după Duh. Același a jertfit și s-a jertfit, dar după trup»¹⁵. Și deci numai în această calitate s-a înfrățit El cu noi și ne numește «frații Lui» (cf. Matei XXV, 40; Ioan XX, 17). În calitate de Dumnezeu, însă, Mîntuitorul este și Săvîrșitor sau împreună-săvîrșitor cu Tatăl și cu Duhul Sfînt și poate fi numit și «Tată». Fiind «împreună-creator cu Tatăl și întru totul de o ființă cu Dumnezeu-Tatăl, Fiul este cu adevărat Dumnezeu din Dumnezeu, nu precum avem noi numirea (de dumnezei, Ioan X, 34) și adăugată prin har»¹⁶.

În cel de-al doilea text amintit din Epistola I a Sfîntului Petru (I, 23), «nașterea de sus» sau «din nou» este atribuită sau prezentată ca efectuîndu-se «prin cuvîntul lui Dumnezeu». Poate fi subînțeleasă și condiția sau cauza instrumentală din primul text, dar aici trebuie înțeleasă — prin Cuvîntul lui Dumnezeu — însăși formula sacramentală rostită de preotul slujitor la botez: «Se botează robul lui Dumnezeu X în numele Tatălui, și al Fiului, și al Sfîntului Duh», formulă treimică dată de Mîntuitorul Apostolilor, cînd i-a trimis să boteze (cf. Matei XXVIII, 19). Ideea botezului slințitor prin apă și expresia «prin cuvînt» ca formulă se află redată și de Sfîntul Apostol Pavel, cînd spune că «Hristos a iubit Biserica și s-a dat pe Sine pentru ea, ca s-o sfințească, curățînd-o cu baia apei (botezului) prin cuvînt» (Efes. V, 25-26). Firește că nu poate fi vorba în aceste două texte (petrin și paulin) nicidecum de botezul «prin cuvînt» care exclude folosirea apei, considerînd-o inutilă.

Exegeții greci, care au interpretat această expresie «prin cuvînt» în contextul ei, înțeleg că aici este vorba de formula rostită de slujitorul Bisericii la oficierea Tainei Sfîntului Botez¹⁷. Fiindcă «cei botezați în Sfînta Treime, sînt botezați prin mijlocirea

14. Sfîntul Atanasie cel Mare, *De incarnatione Verbi et contra Arianos*, P.G., XXVI, 996, A.C.

15. Sfîntul Ioan Gură de Aur, *Omilia I, De cruce et latrone*, P.G. XL, 399-400.

16. Sfîntul Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Ioan*, P.G. LXX, III, 77.

17. Vezi Sfîntul Ioan Gură de Aur, *Omilia XX la Efeseni*, P.G. LXII, 139 (și în traducere de Arhim. Teodosie Ploieșteanu, Iași 1903, p. 197); și Dr. Diac. Haralmbie Roventza, *Epistola către Efeseni*, București, 1929, p. 132.

cuvîntului»¹⁸. Și mai lămurit se vede aceasta în tilcuirea dată de Teofilact al Ohridei (care reprodice interpretarea exegezei ortodoxe patristice) textului paulin unde spune: «Hristos a curățit Biserica... cu sfîntul Botez și cu cuvîntul. Cu care? Adică (cu formula) în numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh întru care ne botezăm»¹⁹.

Intrucît și Apostolul Petru îl numește, în textul doxologic, pe Dumnezeu și Tată și Dumnezeu al Domnului nostru Iisus Hristos, Fiul Său, așa cum L-a numit El însuși (în Ioan XX, 17) și cum și noi creștinii îl numim Dumnezeu și Tată (I Petru, I, 17) — ca înfiați prin Botez — este firesc să călăm și explicarea acestor denumiri adică, în ce sens trebuie înțelese ele cînd se referă la Persoana Mintuitorului și în ce sens, referite la noi. Aceasta o lămurește în chip deosebit Sfîntul Atanasie cel Mare, zicînd: «Acela (Hristos) este Fiul lui Dumnezeu după natură (κατὰ φύσιν) iar noi îi sîntem fii după har (κατὰ χάριν). Și apoi Hristos s-a făcut Fiul al lui Adam («Fiul Omului») după economie (κατ'οικονομίαν), și pentru harul nostru, iar noi sîntem fii lui Adam după natură. Și cînd zice El: «Mă duc la Tatăl Meu și Tatăl vostru, la Dumnezeul Meu și Dumnezeul vostru» (Ioan XX, 17) trebuie să înțelegem că Dumnezeu este Tatăl Lui după natură, iar al nostru după har; și Dumnezeu al Lui s-a făcut după economie, pentru că a fost și Om, dar Domnul nostru (Iisus Hristos) este și Dumnezeu»²⁰.

Prin urmare, expresia: «Dumnezeu și Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos» arată totodată Dumnezeirea și deoființiunea Fiului cu Tatăl și cu Duhul Sfînt precum și umanitatea Lui. De aceea, cînd Sfîntul Petru îl numește (aici I, 3; și în I, 21 unde spune că: «Dumnezeu L-a înviat pe Hristos din morți») «Dumnezeul... lui Hristos are în vedere natura Lui umană; iar cînd spune: «Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos», se referă la natura Lui divină»²¹.

Nașterea de sus — consecință a operei de răscumpărare și act al Sfintei Treimi, revarsă asupra credincioșilor care trec prin Taina Botezului o seamă de daruri și de energii spirituale ale harului divin sau ale Sfîntului Duh. Căci, «Începutul bunurilor spirituale îl avem prin Botez — zice Sfîntul Ioan Gură de Aur, —: (prin el) luăm iertarea păcatelor, sfințirea, împărtășirea Sfîntului Duh, înfierea și viață veșnică»²². Ele sînt expresia mîntuirii obiective și ajută la însușirea ei, la îndumnezeire și la desăvîrșirea mîntuirii personale (I Petru, I, 5, 8, 9) și a celei de obște (I Petru II, 12, III, 1—9, IV, 8—11; Iuda 3, cp. Mat. XXV, 34—40), prin înfrățirea creștinilor cu Hristos și a lor între ei (I Petru I, 22; III, 8; IV, 8; V, 9) ca fiii aceluiași Tată (I, 17) ceresc. Ea oferă acest har general împărtășesc și preotesc — al lui Hristos. «Căci precum Domnul care a luat trup și s-a făcut Om, tot așa și noi oamenii am fost uniți cu Cuvîntul și ne îndumnezeim prin Trupul Lui, și pe viitor moștenim viața veșnică»²³ ...care e ținta și scopul final al «nașterii de sus».

Așadar, reauși la Dumnezeu prin jertfa lui Hristos (I Petru, III, 18) și făcuți părtași ai Lui prin înfiere și moștenirea slavei veșnice (I Petru I, 4, 7; IV, 13—14)

18. Sfîntul Chiril al Alexandriei. *Comentariu la Ioan*, P.G. LXXXIII, 156.

19. Teofilact, *Comentariu la Epistola către Efeseni*, P.G. CXXIV, 116 (și în traducere de Veniamin Costache, *Cele patru prezece trimeri ale slăvitului Apostol Pavel*, Iași, 1904, p. 390.

20. Sfîntul Atanasie cel Mare. *De incarnatione Verbi et contra Arianos*, col. 997 A. Sfîntul Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Ioan*, P.G. LXXXIII, 153: «...Făcîndu-ne părtași ai Lui, prin Duhul, am fost pecetluiti întru asemănarea cu El însuși... și reauși la Dumnezeu... Așadar, ne ridicăm la demnitatea supranaturală datorită lui Hristos și vom fi și noi fii ai lui Dumnezeu, dar nu într-un chip neschimbător, ca Acela, ci ca prin imitare (κατὰ μίμησιν) față de El și prin har».

21. Sfîntul Atanasie cel Mare. *De incarnatione Verbi et contra Arianos*, col. 977.

22. Sfîntul Ioan Gură de Aur. *Omilia XI la Faptele Apostolilor*, P.G. LX, 285.

23. Sfîntul Atanasie cel Mare. *Oratio III contra Arianos*, P.G. XXVI, 397 AB.

«sîntem ridicaiți la demnitatea supranaturală datorită lui Hristos și vom fi și noi fii ai lui Dumnezeu; dar nu într-un chip neschimbător ca acela «ci ca prin imitare (*κατὰ μίμησιν*) față de El, și prin har»²⁴.

Prin înfiere și renaștere, cei botezați sînt aduși la o viață nouă, după Dumnezeu, după voia lui Dumnezeu (I Petru, IV, 2) datorită «peceții și caracterului împărătesc» (I Petru II, 9) care le imprimă pecetea «preoției împărătești» (I Petru II, 9). Căci Botezul pune pe sufletele credincioase o pecete, un chip care le leagă de moartea și de învierea Mîntuitorului și de preoția Lui. De aceea, chipul acesta se și numește «pecete» pentru că le însemnează cu chipul Împăratului și într-o asemănare cu Dumnezeu²⁵.

De regulă, revărsarea darurilor spirituale și lucrarea Duhului Sfînt aveau loc prin actul Botezului și ca urmare a lui în Taina «Punerii mîinilor» sau a «Mîrungerii» însoțite adesea de unele harisme spectaculoase ca, proorocirea, glosolalia sau grăirea în limbi, tilcuirea limbilor, și facerea de minuni etc. (cf. Fapte, II, 4, 11; VIII, 16—17; IX, 17—18; XIX, 6). O excepție constituie cazul păgînului Corneliu sutașul, cu familia lui, asupra căroră «a căzut Duhul Sfînt» și au început a vorbi în limbi necunoscute, înainte de a primi botezul (Fapte, X, 44—48). Aceasta nu i-a dispensat însă de apa botezului care-și are rolul ei simbolic și sacramental de lucrare tainică, în care Duhul și apa conlucrează. Pentru că între Taina Botezului și între moartea și învierea Domnului — cauza lui instrumentală — este o tainică legătură ca între cauză și efect, botezul reproducînd sacramental moartea și învierea Lui (cf. Rom. VI, 2—5).

Ideea aceasta o lămurește Sfîntul Ioan Gură de Aur, astfel: «Nimeni n-ar putea explica modul minunat (lucrarea tainică) a acestei «nașteri» prin botez... Cît este de necesară apa se vede din cazul lui Corneliu, care primise Duhul (Fapte X, 47). Ce mai era nevoie de apă? Apa era necesară pentru că prin această apă se desăvîrșesc dumnezeieștile simboale: mormîntul și îngroparea, învierea și viața; și toate acestea se fac deodată. Căci după cum atunci cînd sîntem afundați în apă ca într-un mormînt se îngroapă omul cel vechi și se afundă și se acoperă totodată, tot așa ieșind noi din apă, înviază omul cel nou iarăși... Căci lui Dumnezeu (Care face nevăzut lucrarea) îi este ușor a îngropa omul cel vechi și a arăta pe cel nou. Și se face aceasta de trei ori, ca să știi că puterea care săvîrșește toate acestea este a Tatălui și a Fiului și a Sfîntului Duh»²⁶. Aceasta este puterea Tainei.

Apa, prin acțiunea Duhului Sfînt, capătă putere sfințitoare și harul înfierii și al moștenirii vieții veșnice, așa precum atingerea ingerului dădea apei de la scaldătoarea Vitezda putere tămăduitoare celui ce intra primul în ea (Ioan V, 2—4). Iată pentru ce a spus Mîntuitorul: «De nu se va naște cineva din apă și din Duh, nu va intra în Împărăția lui Dumnezeu» (Ioan, III, 5). Pentru că în botez, la «nașterea do sus» sînt absolut necesare deopotrivă și Duhul și apa. Căci «prin Duhul se sfințește duhul omului, iar prin apă se sfințește trupul lui»²⁷. Aceasta este puterea sfințitoare

24. Sfîntul Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Ioan*, P.G. LXXIII, 153.

25. N. Cabasila, *De vita in Hristo — Viața în Hristos*, P.G. CL. 569 (și în traducere de Prof. Dr. Teodor Bodagae, Sibiu, 1946, p. 20).

26. Sfîntul Ioan Gură de Aur, *Omilia XXV la Ioan*, P. G. LIX, 150—151; Idem, *Omilia XL, 1 la Faptele Apostolilor*, P.G., LX, 282 spune că în Apostolia s-au botezat înainte de a boteza pe alții. Aveau și botezul lui Ioan pe care-l practicau mai înainte (cf. Ioan IV, 2), dar acesta nu dispensa de botezul în Hristos (cf. Fapte, XIX, 2—6).

27. Sfîntul Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Ioan*, P.G. LXXIII, 224. Un fel de botez era în Legea mozaică și curățirile rituale și îndeosebi, apa curățitoare, care ștergea numul necurăția trupească nu și sufletul. «Apa curățitei» era apa în care se punea cenușa rezultată din arderea integrală a junicii roșii jertfite, aruncîndu-se în flăcările jertfei lemn de cedru, isop și lînă roșie (Num. XIX, 2—21; Evr. IX, 13, 19). Cu această apă se spălau, sau se îmbăiau, ori se stropeau spre curățire cei întinați prin atingerea de cel morți etc.

și mîntuitoare a Botezului, care sfințește și trupul și sufletul. În acest sens scrie și Sfîntul Petru că: «*Botezul vă mîntuiește și pe voi acum, prin învierea lui Iisus Hristos, nu ca o ștergere a necurăției trupului, ci ca o curățire și îndreptare a conștiinței bune spre Dumnezeu*» (I Petru, III, 21). Și nu numai conștiința ci toată ființa umană este curățită de păcat și sfințită.

Despre această tainică și înnoitoare lucrare a botezului asupra creștinului, vorbește mai pe larg Sfîntul Grigore Teologul care numește botezul nu numai sfințire ci și lumină. Iată ce spune el, între altele, despre lucrarea și efectele botezului: «*Botezul este luminarea sufletelor, schimbarea vieții în mai bine, îndreptarea cugetului (conștiinței) spre Dumnezeu, întărirea slăbiciunii noastre, smerirea trupului, legătura cu Duhul, comuniunea cu cuvîntul lui Dumnezeu, părăsirea falsității, nimicirea păcatului, împărtășirea luminii, alungarea întinericului. Este mijlocul de trecere la Dumnezeu, călătorie cu Hristos, lemei al credinței, desăvîrșirea minții (cugetului), înlăturarea robiei (spirituale a păcatului)... și reluarea legăturii cu Dumnezeu*»²⁸ etc.

Datorită acestor nenumărate daruri și energii spirituale dobîndite prin «nașterea de sus» — care au răscolit sufletele creștinilor și i-au pus în mișcare, în acel neastîmpăr misionar, a devenit posibilă și înfrățirea neamurilor și popoarelor. «Fie robi, fie liberi, greci, barbari sau sciti, înțelepți și neînțelepți, bărbați sau femei, copii sau bătrîni, nobili și oameni de jos, cinstiți și disprețuiți, bogați sau săraci, principii sau oameni simpli, toți s-au învrednicit de această cinste de a fi primiți la botez și creștinați. Căci credința și harul Duhului Sfînt înlăturînd inegalitatea condițiilor omenești i-a turnat (*ἐκλάσεν*) pe toți într-o singură formă și i-a modelat după chipul lui Hristos (*ἀπετόπωσεν*) într-un caracter împărătesc (și preoțesc). Ce ar putea fi asemenea acestei iubiri de oameni?»²⁹.

Efectele morții și învierii lui Hristos se resimt pe toate planurile: pe pămînt, în cer și sub pămînt (cf. Filip. II, 10; Col. I, 24) și nu s-au limitat numai la cei din viață ci s-a extins și asupra celor răposați, pentru care El a coborît și la iad (I Petru, III, 19). «Căci intrupîndu-se (murind și înviind) Cuvîntul lui Dumnezeu îi sfințește pe toți și pe cei dinainte și pe cei de după venirea Lui în trup, în raport cu faptele săvîrșite de fiecare din ei»³⁰.

Aceste efecte au lucrat la refacerea credinciosului și a întregii firi care, «suspina împreună cu noi» (Rom. VIII, 21). Căci infuzîndu-i harul divin pentru a înlătura starea de corupțibilitate (I Petru, III, 13) îi dă omului și puterea îndumnezeirii și-l ridică mai presus de ceea ce era înainte de cădere. «Învierea Domnului — zice Sfîntul Maxim — este refacerea firii în așa fel că aceasta întrece starea din paradis. Superioritatea ei constă în general în neschimbabilitatea universală a tuturor, iar în special în negrăita îndumnezeire după har a sfinților»³¹.

Scopul sau ținta «nașterii de sus» este «spre nădejdea vie» adică nădejdea învierii și a vieții veșnice, spre a primi «moștenirea cerească nestrîcătătoare» (I Petru

28. Sfîntul Grigorie Teologul, *Oratio XL In Sanctum Baptisma*, P.G. XXXVI, 361.

29. Sfîntul Ioan Gură de Aur, *Omilia XI la Ioan*, P.G. LIX, 75-76, 2 și *Omilia XXV*, col. 148.

30. Didym Alexandrinul, *Comentariu la Epistola I Petru*, P.G. XXXIX, 1757.

31. Sfîntul Maxim Mărturisitorul, *Răspunsuri către Talaste*, P.G., XC, 532 (și în traducere de Prof. Stavr. Dr. Dumitru Stăniloae, *Filocalia*, vol. III, Siblu, 1948, p. 253. *Scolia* 22). Ideea se află și la Pr. Prof. Isidor Todoran, *Starea primordială a omului în «Ortodoxia»*, VII (1955) nr. 1, p. 35: «Dacă în general mîntuirea este restabilirea stării primordiale și refacerea chipului lui Dumnezeu în om, în special însă mîntuirea se ridică deasupra creațiunii prin înfierea în Hristos și prin viața duhovnicească în El. Numai prin Hristos s-a revărsat plînatatea harului».

I, 4). Odată cu aceasta are loc și confirmarea mântuirii definitive și a intrării în slavă (I Petru I, 5, 7—9) care poate fi îndată după moarte, indicând starea dintre cele două judecăți: particulară și generală. Ea are însă și un obiectiv mai îndepărtat și în general, învierea de obște, la ziua de apoi, când toți vom învia și vom fi judecați și răsplătiți fiecare după faptele lor. Abia de atunci înainte începe «impărăția lui Dumnezeu cea fără sfârșit și fericirea veșnică la care sint rânduți cei drepti» (cf. Matei XXV, 34, 46). Creștinii au un har special primit tot prin botez — care-i ajută la atingerea acesteia și la îndumnezeirea reală, confirmată atunci când vor fi «ca îngerii lui Dumnezeu în cer» (Luca XX, 35—36).

În legătură cu aceasta, Sfântul Grigorie de Nissa explică așa: «Faptul de seamă pentru firea omenească privitor la marea înviere, își are începuturile și cauzele aici, în botez. Fiindcă, în adevăr, nu e cu puțință să existe învierea dacă înaintea ei nu merge botezul. Și eu spun — zice el — că nu este cu puțință ca omul să învieze, fără a se fi născut din nou prin botez; nu avînd în vedere refacerea și zidirea din nou a ființei noastre — căci spre acest lucru trebuie să meargă natura îndeobște, fiindcă împinsă la aceasta de nevoi proprii, după economia Orînduitorului, fie că credinciosul ar primi harul prin baia botezului, fie că ar rămîne lipsit de harul acestei taine ci, avînd în vedere întemeierea din nou a fericirii și a îndumnezeirii creaturii și a despărțirii lui de orice întinare. Căci cei care se întorc iarăși la existență prin înviere, nu se mai întorc la viața pe care au dus-o mai înainte de înviere»³².

Dacă «nașterea de sus» este expresia darurilor «de sus» — iertarea păcatelor, sfințirea, înfierea, împărtășirea Duhului și viața de veci — ca urmare a răscumpărării, sau a mîntuirii obiective, operă a Sfintei Treimi, respectiv a lui Hristos, ea este totodată și o «naștere din nou», o convertire, și o înnoire. Pentru că are loc numai cu consimțămîntul celui care crede, dorește și face totul — mărturisirea păcatelor și pocăința reală — pentru a primi Taina Botezului sau a nașterii din nou, «din apă și din Duh». Încît, sub această denumire se accentuează, îndeosebi, latura subiectivă a mîntuirii care la început e însușită în potență. Și, pe măsură ce credinciosul conlucrează cu harul mîntuitor și cu darurile primite și însușite ea devine o lucrare realizată. Expresie a vieții celei noi «de virtute și jertfe spirituale, bineplăcute lui Dumnezeu» (I Petru II, 9), ea este pusă în slujirea slăvirii Lui și în slujirea aproapelui și a lumii (I Petru II, 9).

Aceasta e lucrarea omului nou, care trăiește în Hristos (cf. II, Cor. V, 17) și pentru Hristos, modelat de harul lui Dumnezeu, care-i luminează mințile și-i întărește voința și lucrarea. Sau, cum zice Sfîntul Apostol Pavel: «Căci Dumnezeu este Cel ce lucrează în voi și a voi și a lucra pentru a binevoi» (Filip. II, 13).

Prin urmare, numai sub acest îndoit aspect activînd omul înnoit (I Petru III, 4), creștinul adevărat, merită numirea de «fratele» Domnului Hristos, care a făcut totul pentru om spre a-l aduce în slava cerească împreună cu El (Ioan XVII, 24; I Petru I, 7; IV, 13, 4.4). Creștinul, omul cel nou, înnoit prin harul lui Dumnezeu dar și prin virtute, prin efortul voinței, este un slăvitor continuu și un slujitor neobosit al lui Dumnezeu și al semenilor prin jertfele de tot felul și prin suferințele pentru adevăr, pentru dreptate și pentru Hristos (I Petru II, 20; III, 8—9; 14; IV, 16), astfel de suferințe fiind o «pășire pe urmele lui Hristos» (I Petru II, 21).

Cu toată înnoirea credinciosului și cu toate darurile primite prin baia nașterii din apă și din Duh și prin Taina Mirungerii și a Sfintei Euharistii care ne unește cu

32. Sfîntul Grigore de Nissa, *op. cit.*, cap. XXXV, col. 89—92 (trad. cit., p. 99).

Hristos, dacă creștinul nu urăște păcatul și nu urmărește voit și perseverent, cu eforturi susținute virtutea și frumusețile ei, toate sînt zadarnice, darurile rămînd infructuoase. Pentru că nici «Botezul nu folosește la nimic, dacă după Botez continuăm a duce o viață nedemnă»³³.

După cum s-a putut vedea există o foarte strînsă legătură între moartea și învierea Domnului și renașterea spirituală a creștinilor prin Botez; sau între Singele și apa care au curs din coasta Lui din care a luat ființă Biserica și principalele ei Taine: Tăierea, Mirungerea și Sfînta Euharistie.

Nașterea de sus a creștinilor, individuală a trecut la cea colectivă, a obștei și a dat naștere Bisericii, pe care Hristos a cîștigat-o cu Singele Său (Fapte XX, 28). Nașterea din nou sau innoirea prin Hristos, trebuie să fie deci și «o creștere în Hristos, o creștere continuă, o creștere în har» (II Petru III, 18) sau «o creștere spre mîntuire» (I Petru II, 2), spre desăvîrșire. Și această creștere în credință și în virtute este alimentată și susținută de darurile Duhului Sfînt acordate prin Taina Mirungerii și a Sfîntei Euharistii, izvorîte din Singele și apa care au curs din coasta cea împunsă a Domnului Hristos pe cruce, izvoare prin care a luat naștere însăși Biserica creștină.

Sfînții Părinți lămuresc că Singele și apa care au curs din coasta Domnului au fost nu numai simbolul Botezului (apa) și al Sfîntei Euharistii (Singele), prima care naște și cealaltă care hrănește — cu Trupul și Singele Domnului, ajutînd la creșterea și dezvoltarea spirituală, ci însăși temeliea Bisericii. Căci murînd și înviînd Hristos a născut Biserica din coasta Sa.

Sfîntul Ioan Gură de Aur, considerînd începutul Bisericii în momentul jertfei de pe cruce, găsește o mare asemănare între coasta lui Adam și a lui Hristos, zicînd: «Precum Eva a ieșit din coasta lui Adam, așa și noi am ieșit din coasta lui Hristos...». Dar pentru că Biserica este din coasta dreaptă a lui Hristos, ce am putea spune? Căci pe cînd Hristos era ridicat pe cruce și pătimea și murea, împungîndu-L unul din ostași, în coasta Lui, a curs Singe și apă (Ioan XIX, 34) și din această apă și din acest Singe se constituie întreaga Biserică. Domnul Însuși a spus: «De nu se va naște cineva din apă și din Duh (Ioan III, 5) (se pare că) aici Singele îl numește Duh. Și ne naștem într-adevăr din apa Botezului și ne hrănim prin Singe. Vezi în ce fel sîntem (zidiți) din carnea Lui și din oasele Lui, în timp ce din acea apă ne naștem și din Singele aceluia ne hrănim. Și precum în timp ce dormea Adam s-a făcut femeia, tot astfel pe cînd murea Hristos, a luat ființă Biserica din coasta Lui»³⁴.

Sfîntul Chiril al Ierusalimului dă o dublă explicație celor două izvoare, Singele și apa, care au curs din coasta Domnului, astfel: «Singele era pentru iudei, iar apa (Botezul) pentru creștini. Pentru iudei, deoarece au strigat împotriva lui Hristos, le-a venit osînda din pricina singelui; pentru tine însă, care acum crezi îți vine mîntuirea prin apă»³⁵. Și mai departe amînlînd dubla tîlcuire a Sfînților Părinți — care vorbesc și de botezul singelui — pe care și-o însușește — în continuare și Sfîntul Chiril, spune: «După învățătura evanghelică puterea mîntuitorului Botez este îndoită: una care se dă prin apă celor care au să se lumineze, iar a doua care se dă sfînților mucenici în timpul persecuțiilor prin singele lor propriu; pentru asta a ieșit din mîntuitoarea coastă singe și apă, pentru ca să întărească harul mărturisirii făcute pentru Hristos

33. Sfîntul Ioan Gură de Aur. *Omilia XI la Matei*, 6 P.G. LVII, 198.

34. Sfîntul Ioan Gură de Aur. *Cum trebuie să conviețuiești cei căsătorîți*, P.G. LI, 229.

35. Sfîntul Chiril al Ierusalimului. *Cateheza XIII, 21* P.G. XXXIII, 797—800. Cateheze, partea a II-a (traducere de Pr. Dumitru Fecioru, București, 1943, p. 27 (335).

atît la botez cit și în timpul muceniei. Împungerea coastei lui Iisus s-a făcut și din altă pricină. Femeia plăsmuită din coastă a ajuns începătura păcatului. Cînd însă a venit Iisus ca să dăruiască iertare atît bărbaților cit și femeilor, I s-a împuns coasta din pricina femeilor, ca să dezlege păcatul»³⁶.

Despre botezul singelui vorbește și Sfîntul Grigorie de Nazianz (Teologul). După ce amintește de botezul lui Moise, al lui Ioan și al lui Hristos, el adaugă: «Cunosc și al patrulea Botez, cel prin mucenie și sînge, cu care s-a botezat și Hristos și care este cu atît mai prețios decît altele, cu cit el nu se mai întinează cu alte necurățîii»³⁷. Acestui Botez al muceniei s-au făcut părtași deopotrivă și cei care primiseră deja botezul cu apa, dar și mulți dintre cei care se aflau încă în starea de catehumeni, dar pînă să fie botezați au fost martirizați în vremea persecuțiilor³⁸. Și singele lor vărsat pentru mărturisirea lui Hristos a constituit botezul lor în Hristos, botezați cu al doilea botez al Lui. Botezul Singelui se consideră mult mai prețios, pentru că, pe de o parte are și valoarea botezului cu apă și cuprinde și strădaniile noastre³⁹, iar pe de altă parte, pentru că însuși Hristos s-a botezat cu el și după acest botez nu se mai poate păcătui.

La rîndul său, Sfîntul Ioan Gură de Aur, tilcuind «Singele și apa care au curs din coasta Domnului», spune: «Nu fără pricină, sau la întimplare, au curs aceste izvoare, ci fiindcă acestea amîndouă au dat naștere Bisericii. Aceasta o știu (toți) cei ce se împărtășesc din Sfintele Taine: că ei sînt născuți din nou prin apă și hrîniți prin Singele și Trupul lui Hristos. De aici își iau început Sfintele Taine. Încît, cînd te apropii de infricoșatul Potir, să te apropii ca și cînd ai bea din coasta Lui»⁴⁰. De

36. Sfîntul Chiril al Ierusalimului, *Cateheze XIII*, 21, P.G., XXXIII, 797—800 (*op. cit.*, vol. II, p. 27—28 (335—336)). 37. Sfîntul Grigorie Teologul, *Oratio 39*, 18. In *Sanctum Lumina*, P.G. XXXVI, 356.

38. Iar Sfîntul Chiril al Ierusalimului, în *Cateheza III*, 10, P.G., XXXIII, 440 (*op. cit.*, vol. X, p. 96—97), spune: «Dacă cineva nu primește botezul nu se mîntulește, afară numai de mucenici, care primesc împărăția și fără apă. Cînd Mîntuitorul a mîntuit lumea prin cruce și cînd I s-a împuns coasta, a slobozit sînge și apă, ca să se boteze cu apa cei care se botează în vreme de pace, și să se boteze cu singele lor cei care se botează în timpul persecuțiilor. Mîntuitorul numește și mucenicia botez, cînd întreabă (pe Ucenici): «Puteți să beți paharul pe care-l beau Eu și să vă botezați cu botezul cu care Mă botez Eu» (Matei XX, 22).

39. De asemenea, Nicolae Cabasila, *De vita in Hristo*, P. G., CL, 612 (și în traducere de Prof. Dr. Teodor Bodagae — *Despre Viața în Hristos*, Sibiu, 1946, p. 107—108), spune: «Botezul cu apa creează din nou pe om și acesta este rolul lui, pe cînd botezul singelui sau moartea pentru Hristos are și valoarea botezului cu apă și cuprinde și strădaniile noastre. Așadar, pentru cel chemați catehumeni, mucenicia ține loc de botez, prin care ei se nasc în Hristos. În mîntuire și se înfraca în El».

40. Sfîntul Ioan Gură de Aur, *Omilia 85 la Ioan*, P.G. LIX, 463. Asemenea interpretări patristice au intrat în imnele și cîntările cultice. Astfel, în *Canonul de pocîntîă* alcătuit de Andrei Criteariul (Epsicopol Cretei) — cuprins în *Triodul Bisericii* — care se citește în săptămîna I din post în patru seri la denie; iar în Miercurea din săptămîna a V-a se cîntă și citește integral, citim: «Trupul Tău și Singele Tău pentru toți Ți-al pus, Cuvinte, Răstignindu-Te. Trupul adică să mă înnoiești iar Singele ca să mă speli (de păcate). Duhul Ți-al dat ca să mă aduci Hristoase, Părintele Tău». O altă stihiră grîiește: «Să-mi fie mie scaldătoare Singele cel din coasta Ta (Hristoase), împreună și apa și băutura iertării care au izvorît din coasta Ta. Ca să mă curățesc cu amîndouă, ungîndu-mă (spălîndu-mă) și bînd și ca o ungere și băutură, Cuvinte, cuvintele Tale cele dătătoare de viață». Și tot aici citim: «Pahar Biserica a ciștigat, coasta Ta cea purtătoare de viață, din care a izvorît nouă îndoit izvorul iertării și al cunoștinței, spre închipuirea celei vechi și a celei noi, a amînoduă Legilor. Mîntuitorul nostru» (Vezi *Triodul*, București, 1922, p. 418 și Miercurea V-a din post). De asemenea, în *Stihira IV-a după Evanghelia a VI-a* (din Ziua Patimilor) Biserica iarăși, cîntă: «Coasta Ta, Hristoase, cea purtătoare de viață, revărsîndu-se ca un izvor din Eden, adapă Biserica Ta ca

aici a apărut și cîntarea euharistică ce se cîntă în timpul împărtășirii credincioșilor : «Trupul lui Hristos primiți și din izvorul cel fără de moarte gustați»⁴¹.

Împărtășirea cu Trupul și Sîngele Domnului — al doilea izvor din coastă — duce la unirea concorporală cu Hristos, și se face : «spre iertarea păcatelor și spre viața de veci». Ea procură viața fericită cu îngerii în cer. În acest sens, spune iarăși în alt loc, Sfîntul Ioan Gură de Aur : «Sîngele lui Hristos este prețul de răscumpărare al lumii. Prin acest Sînge El a răscumpărat Biserica și cu acesta a împodobit-o toată... Iar cei ce se împărtășesc de Sîngele Lui stau cu îngerii și cu Arhanghelii și cu cei deasupra Puterilor, în împărăția lui Hristos»⁴².

Botezul sau noua naștere reproducînd tainic moartea și învierea Domnului și imprimînd ca o «pecete» chipul împărătesc și preoțesc al lui Hristos (I Petru, II, 9) în sufletele neofitilor, este deci totodată, poarta de intrare în Biserica — născută din viața, moartea (coasta) și învierea Lui, și pecetluită prin Duhul Cincizecimii care-i dă viață veșnică.

Prin harul Sfîntului Duh care activează toate darurile spirituale acordate prin Botez și stimulează voința lucrătoare a omului credincios, Biserica se înnoiește pe temeiul principiilor divine, neschimbabile și etern valabile, date de Hristos. Căci aceasta este misiunea Bisericii (cf. I Petru II, 9; cf. Matei XXVIII, 19).

Apoi, ostenitorii trăirii și răspîndirii acestor principii care ajută la transformările în mai bine ale acestei lumi se vor bucura a fi părtași și în veacul viitor la reînnoirea generală a lumii (Matei XIX, 28), cînd vor învia și trupurile noastre din morți și vor intra cu trup și suflet în împărăția cerurilor⁴³, la a doua venire a Domnului.

Abia atunci, acolo sus, se văd realizate integral toate darurile «nașterii de sus» ale «mîntuirii».

Așadar, «nașterea de sus» fără transformarea efectivă a credinciosului, care să conlucreze necontenit cu harul divin, rămîne un act sacramental iar darurile lui spirituale se pierd, sau rămîn ineficace. Căci mîntuirea integrală și definitivă este un act sinergic, expresie a mărturisirii făcute și a angajamentului solemn făcut la Botez — de fiecare neofit — că se unește cu Hristos și va trăi cu Hristos și «în Hristos» (I Petru III, 16; V, 10, 14).

Pr. IOAN MIRCEA

pe un răi cuvîntător... în patru Evanghelii». Iar în *Sthira a II-a după Evanghelia IX-a* (la Joia Mare) Biserica adresîndu-se Domnului, cîntă : «Fiecare parte a Trupului Tău a răbdat ocară pentru noi : Capul, spîni ; fața, sculpări ; făclie, loviri cu palme ; gura, gustarea oțetului amestecat cu fiere ; urechile, hule... spatele, biciuirii ; și mina trestie ; întinsorile a tot Trupul pe cruce ; incheieturile, cuie ; coasta, sulța. Cel ce ai pătimit... și ne-ai mîntuit». Iar în *Evhologiū*, București, 1920, p. 174, la *Rîndulala înmormîntării mirenilor. Peasna 7*, citim : «Mucenicii fiind dezlegați cu sîngele Tău (Hristoase) de călcarea poruncii celei dintîi și strîpindu-se cu sîngele lor, arătat-au închipuit junghera Ta...».

41. Vezi *Liturghier*, București, 1967, p. 167.

42. Sfîntul Ioan Gură de Aur, *Omilia XLVII la Matei*, col. 261—262.

43. Cf. Dr. Vasile Gheorghiu, *Sfînta Evanghelia după Matei*, 1933, p. 575.

NUMIRILE PREA SFINTEI NĂSCĂTOARE DE DUMNEZEU

STUDIU PATRISTIC-LITURGIC

Sfinții sînt făclii aprinse care luminează credincioșilor calea spre mîntuire. Pe firamentul mărturisitorilor care ne grăiesc cu icoanele lor, cu moaștele lor zdrobite de asceză și de moarte în chinuri, cu altarele închinatelor lor, se ridică chipul cel bun al Maicii Domnului, care este mai cinstită decît Heruvimii și mai preamărită fără de asemănare decît Serafimii.

Pentru aceasta o întreagă cohortă de sfinți, mărturisitori, Sfinți Părinți și Scriitori bisericești precum și melozi ai Bisericii o cinstesc, angajînd pentru numele ei discuții, alcătuind în cinstea ei imne, stabilind în sinoade ecumenice, ca cel de-al treilea, însușiri și împodobind-o cu termeni de care trebuia să se bucure aceea care a născut cu trup, la plinirea vremii, pe Cel ce avea să dărîme peretele cel din mijloc al vrajbei și să zdrobească zăpădul păcatului, adică pe diavolul.

Pînă să se ajungă la stabilirea termenului Θεοτόκος pururea ei feciorie, ca și termenul ὑπερβουλία a trebuit ca Biserica să treacă obstacole grele, să angajeze discuții, să suporte vrăjmășii. Nu rareori capete dintre cele mai luminate ca: Sfinții Atanasie cel Mare, Ciril al Alexandriei, Grigorie de Năzianz, Grigorie de Nissa, și alții, papi și împărați au luat parte la această luptă acerbă care s-a încheiat cu triumful și pecelluirea deplină a adevărului dezbătut de această problemă.

În acest scop lucrarea de față încearcă să înfățișeze mai întîi pe baza unui succint studiu de patrologie etapele parcurse de această problemă, și apoi înfățișarea numirilor Prea Sfintei Născătoare în poezia imnografică a Bisericii Ortodoxe.

Propovăduim că Sfînta Fecioară este în sensul propriu și real Născătoare de Dumnezeu, prin faptul că cel născut din ea este Dumnezeu adevărat și nu un Dumnezeu simplu, ci un Dumnezeu întrupat¹. Pentru aceasta pe bună dreptate și cu adevărat numim Născătoare de Dumnezeu pe Sfînta Maria. Acest nume constituie toată laina întrupării². Nu numim deloc pe Sfînta Fecioară Născătoare de Hristos (Χριστοτόκος) pe cea care cu adevărat este mai cinstită decît toată zidirea³.

Sfînta Născătoare de Dumnezeu a născut o ipostază cunoscută în două firi; în ce privește dumnezeirea sa a fost născut din Tatăl, în afară de timp, dar în ce privește omenirea sa a fost întrupat în vremurile din urmă din Sfînta Fecioară în timp și s-a născut în trup⁴.

1. Sfîntul Ioan Damaschin, *Dogmatica*, în «Izvoarele Ortodoxiei», nr. 1, trad. de D. Fecioru, București, 1943, pag. 212. 2. *Idem*, pag. 214. 3. *Idem*, p. 214—125. 4. *Idem*, p. 288.

Părinții Sfintei Fecioare au fost Sfinții Ioachim și Ana. După cum Ana cea de altădată, fiind fără rod, a născut pe Samuil prin rugăciune și făgăduință (I Împărați I, 10, 11, 20), tot astfel și aceasta prin rugăciuni și făgăduință către Dumnezeu, primește pe Născătoarea de Dumnezeu, ca și în aceasta să nu rămână în urma femeilor slăvite. Așadar harul, căci așa se lălmățește cuvântul Ana, naște pe Doamna, căci aceasta înseamnă numele Maria ⁵.

Se naște în casa lui Ioachim și este adusă la Templu și crescută în curăție trupească și sufletească. Pentru că dușmanul Mântuirii noastre pîndea fecioarele din cauza profeției lui Isaia care spune «Iată Fecioara va avea în pînțe și va naște fiu și vor numi numele lui Imanuil care se tîlmățește cu noi este Dumnezeu» (Is. VII, 11, 14). Cel care prinde pe cei înțelepți în viclenia lor (Iov V, 13; I Cor. III, 19), ca să amăgească pe cel care se îngimfă totdeauna cu înțelepciunea, face să fie logodită lînăra cu Iosif; este dată de preoți «Cartea cea nouă celui care știe carte» (Is. XXIX, 11). Logodna a fost pătinoare a fecioriei și înșelăciune a celui care pîndea fecioarele. Cînd a venit plinirea vremii (Gal. IV, 4) a fost trimis îngerul Domnului la ea și i-a binevestit zămislirea Domnului (Luca I, 20—38). La timpul sorocit ea a născut mai presus de legea nașterii, adică fără de tată și fără să pricinuiască dureri. În adevăr aceleia căreia nu i-a precedat plăcerea, nu i-a urmat nici durerea potrivit cuvintelor: «Înainte de a simți dureri, a născut» (Isaia LXVI, 7). S-a născut din ea Fiul întrupat al lui Dumnezeu. Nu s-a născut un purtător de Dumnezeu ci Dumnezeu întrupat. Cum deci să nu fie născătoare de Dumnezeu aceea care a născut din ea pe Dumnezeu întrupat? În adevăr este în sensul propriu și real Născătoare de Dumnezeu, Doamnă care stăpînește toate făpturile, roabă și Maică a Creatorului.

Cuvîntul a păstrat Fecioară pe cea care a zămislit, tot astfel și atunci cînd a născut a păzit nevătămată fecioria ei, trecînd numai prin ea și păstrînd-o încuiată. Zămislirea s-a făcut prin auz, iar nașterea prin scoaterea obișnuită la iveală a celor care nasc cu toate că unii spun povești că s-a născut prin coasta Maicii Domnului. Căci era cu puțință să treacă prin ușă fără să strice pecețile ei. Rămîne așadar și după naștere fecioară cea Pururea Fecioară, necunoscînd deloc bărbat pînă la moarte ⁶.

Cu adevărat zămislirea și nașterea au fost cu totul curate și neatinse de sămînță și de stricăciune și de aceea Maica Celui născut din ea este Fecioară și după naștere, rămînînd prin naștere și mai nepătimitoare, ceea ce e cu totul străin firii și mai presus de fire ^{6 bis}.

Născătoare de Dumnezeu este una din consecințele uniunii ipostatice. Odată ce omul Iisus este Fiul Unul-Născut al lui Dumnezeu, Maria, concepînd și născînd pe Iisus este adevărată Născătoare de Dumnezeu. Această afirmare se găsește în Sfînta Scriptură (Luca I, 1, 35, 43; Rom. I, 3, 5, 9; Gal. IV, 4) ca și în Sfînta Tradiție pentru că Sfinții Părinți numesc pe Fecioara categoric Născătoare de Dumnezeu și dovedesc pe baza uniunii ipostatice corectitudinea acestei numiri cum fac Ciril al Alexandriei și Ioan Damaschinul «căci dacă Domnul nostru Iisus Hristos este Dumnezeu, cum nu este Născătoare de Dumnezeu cea care L-a născut, Sfînta Fecioară? Această credință a noastră ne-au predat-o dumnezeieștii ucenici. De aceea e drept și adevărat să numim pe Sfînta Maria Născătoare de Dumnezeu, căci acest nume

5. *Idem.* p. 320—321.

6. *Idem.* p. 321—322.

6. b. Sfîntul Maxim Mărturisitorul, *Ambiquorum liber M.*, în P.G., vol. XCL, col. 1276.

7. Hristu Andruțos, *Dogmatica Bisericii Ortodoxe Răsăritene*, traducere de Dr. Dumitru Stăniloae, Sibiu, 1931, p. 178.

cuprinde tot misterul iconomiei. Dacă cea care a născut este Născătoare de Dumnezeu atunci desigur Cel născut din ea este Dumnezeu și desigur și om»⁸.

Simbolul credinței vorbește de asemenea despre întruparea Fiului lui Dumnezeu din Fecioara Maria, iar sinoadele ecumenice din Efes, Calcedon și al doilea din Constantinopol hotărâsc și definesc categoric această dogmă⁹.

Mărturisim pe Sfânta Fecioară născătoare de Dumnezeu, din cauză că Cuvîntul s-a întrupat și s-a făcut om (Mansi V, 303) iar în zilele cele mai de pe urmă Același pentru noi și pentru mîntuirea noastră, din Maria Fecioara, Născătoare de Dumnezeu după omenitate (La Mansi VII, 116. Comp. și Can. II, VI, Sinod V Ecumenic)¹⁰.

Sinodul VII Ecumenic a atribuit Prea Sfintei Fecioare Maria o cinstire mai presus decît a tuturor sfinților numită hiperdulie (Mansi v. VII, col. 103).

Îngerul din cer a fost trimis să binevestească Fecioarei și i-a zis: «Bucură-te cea plină de dar, Domnul este cu tine»¹¹, iar sfînta plecîndu-se voinței Domnului a răspuns: «Iată roaba Domnului, fie mie după cuvîntul Tău»¹² și sculîndu-se Maria s-a dus în casa lui Zaharia și a salutat pe Elisabeta, iar aceasta — umplîndu-se de Duh Sfînt — a zis: «Binecuvîntată ești tu între femei și binecuvîntat este rodul pîntecelui tău și de unde mie aceasta ca să vie la mine Maica Domnului Meu?»¹³. Pe astfel de mărturii ale Sfintei Scripturi s-au întemeiat Sfinții Părinți ai Bisericii în așezarea învățăturilor despre Sfînta Fecioară Maria, așa cum am văzut în cele de mai sus.

Imnele deci își au adînc împlîntate rădăcinile în Sfintele Scripturi (Luca I) compuse sub inspirație (Apoc. V, 19).

Mai tîrziu în secolul II creștinii cîntau alternativ un imn lui Hristos quasi Deo, iar apologetul Aristide ne relatează că, creștinii cîntau lui Dumnezeu în fiecare dimineață și în tot ceasul și lăudau pe Dumnezeu pentru bunătatea Lui față de ei¹⁴. Tertulian expunînd mai clar această preocupare a creștinilor ne spune: «După spălarea mîinilor cu apă și după aprinderea luminilor, este îndemnat fiecare să înalțe cîntări lui Dumnezeu în public după cum poate, din Sfînta Scriptură sau din proprie inspirație»¹⁵.

Libertatea religioasă acordată creștinilor de Constantin cel Mare prin Edictul de la Milan 313, este pentru Biserica Creștină din Răsărit un bun prilej pentru manifestarea în amploare a sentimentelor sale superioare. Acum ea nu mai are a se teme de persecuții sau de apostazia membrilor ei. Acum ea deschide larg porțile cultului său marelui public. Pentru aceasta era nevoită să caute noi forme de expresie care să corespundă trebuințelor sufletești ale noilor săi membri. Pentru aceasta era natural ca poezia bisericească să capete cea dintîi un impuls în legătură cu actuala stare de lucruri¹⁶.

Un alt element care a contribuit la întocmirea imnelor au fost ereziile. Acestea își propagau credința lor prin imne. Arie scrie Talia (Ospățul), episcopul Nepos de Arsinoe își manifesta învătătura hiliastă în psalmii săi¹⁷.

Bărbații și scriitorii apostolici și mai tîrziu Sfinții Părinți și scriitorii bisericești au cuvinte de laudă la adresa Prea Sfintei Născătoare de Dumnezeu. Sfîntul Justin Martirul și Filozoful recunoaște Maicii Domnului părtaşenia la opera de mîntuire a

8. *Idem*, nota 1, p. 198.

9. *Idem*, p. 198—199.

10. *Idem*, nota 1, p. 199.

11. Luca I, 28.

12. *Idem*, I, 38.

13. *Idem*, I, 42—43.

14. Aristide, *Apologia*.

15. Tertulian, *Apologeticum* 39, 18 și *Didahia*, 18.

16. Prof. Petre Vintilescu, *Poezia imnografică din cărțile de ritual și cîntarea bisericească*, București, 1937, p. 16.

17. Eusebiu, *Istoria bisericească*, cartea VII, 24, 4 M.P.G., vol. XX, col. 639.

neamului omenesc, opunând-o Evei, prin care a fost pierdută (*Dialogul cu iudeul Trifon*). Alții ca Sfântul Ignatie Teoforul menționează numai numele Sfintei Fecioare Maria în epistola către Efeseni cap. VII.

Nu era nevoie de mai mult pentru că în acel timp încă nu se pusese în discuție această problemă.

Sfântul Irineu spune că Adam și Eva au adus păcatul în lume. Iisus și Fecioara Maria ne-au scăpat de ei. Sfântul Irineu afirmă că Fecioara Maria este Maica lui Iisus Hristos. Admite la fel cu Sfinții Ignatie și Justin fecioria Născătoarei de Dumnezeu (Sfântul Irineu, *Adv. haer.*, cartea a V-a). Tot Sfântul Irineu — reluând ideea de împreună-lucrătoare cu Mântuitorul la mântuirea noastră, urmînd pe Sfântul Pavel stabilește o paralelă între Adam și Iisus Hristos — el opune operei funeste a primei Eve opera reparatorie a celei de-a doua, Maria. «Maria a desfăcut legăturile făcute prin greșala Evei. Una s-a opus cuvintelor lui Dumnezeu, cealaltă i s-a supus. Eva ascultă cuvîntul diavolului. Maria pleacă urechea la glasul ingerului. Neamul omenesc dat morții de o fecioară, a fost mîntuit de o altă fecioară» (*Adv. haer.*, III, XXII, 3, 4). Căci Maria «A fost prin ascultarea sa, pentru Eva ca și pentru întreaga omenire cauza mîntuirii. Prin această ascultare Fecioara Maria devine apărătoarea Fecioarei Eva» (*Adv. haer.*, V, XIX, 1). Termenul de apărător (avocat) nu arată puterea de intermediară a Mariei la cer, ci, arată că Maria vine în ajutorul Evei și a întregii sale rase (cit. după Cayré, *Précis de patrologie*, vol. I, p. 145). Sfântul Irineu fără să întrebuițeze termenul de Maică a Domnului afirmă maternitatea divină a Mariei; El a sesizat în mod admirabil armonia care există între acest privilegiu și misiunea lui Hristos. Sfântul Ciprian spune că Hristos este Dumnezeu născut trupește dintr-o fecioară (*Testimonium ad Quirinum*, cartea a II-a).

Cucernicia pe care Sfântul Efrem Sirul (300—373) o arată față de Sfînta Maria îl determină să amintească însușirile pe care i le recunoaște credința dar mai ales două: a) fecioria, pe care maternitatea divină n-a alins-o; Maria este fecioară ante partum, în partu și post partum; b) sfințenia pe care Sfîntul Efrem nu ezită s-o compare cu aceea a lui Iisus Hristos «Singur Tu și Maica Ta sînteți cu totul curați din toate punctele de vedere; căci în Tine nu există păcat iar în Maica Ta nici o murdărie» (Cayré, *op. cit.*, p. 373—374). Termen apărat de Sfîntul Epifanie de Salamina, care dă Prea Sfintei Marii titlul de Θεοτόκος și apără pururea ei feciorie, ante partum, în partu, post partum, contra antidicomarianiților care tăgăduiau aceste însușiri Sfintei Marii (Cayré, *op. cit.*, p. 388—389).

Mîntuitorul nu i-a renegat niciodată titlul de maică, dar, Sfîntul Ioan Hrisostom nu-i dă titlul de Θεοτόκος, acest termen fiind suspect în Antiohia (Cayré, *op. cit.*, p. 473.)

Sfîntul Ambrozie al Milanului socotește starea de feciorie ca un dar ceresc și este într-un oarecare fel o instituție divină. Sfînta Fecioară Maria îi este întemeietor. Ea este exemplarul ideal al curățeniei rămîind pururea fecioară chiar și în timpul nașterii și pînă la sfîrșitul vieții sale (Cayré, *op. cit.*, p. 530).

Fericitul Ieronim menține cu tărie învățătura tradițională asupra perpetuității fecioriei Mariei afirmînd că ea a fost fecioară nu numai ante partum ci și post partum (*Contra lui Helvidius*) și chiar în partum (*Contra lui Jovinian*) (Cayré, *op. cit.*, p. 578).

Tertulian referindu-se la Mîntuitorul zice: «Pentru că a venit să moară trebuia să se nască din fecioară». În lucrarea *De carne Christi* scrisă sub influența montanistă spune că Mîntuitorul a avut trup real primit prin nașterea din Fecioara Maria însă merge prea departe tăgăduind virginitatea Sfintei Fecioare nu înainte de naștere ci

in partum și post partum. A făcut însă aceasta în scopul de a scoate și mai mult în evidență realitatea întrupării Mîntuitorului.

Sfîntul Grigorie de Nazianz ; «...zămislit din Fecioară care a fost purificată și la suflet și la trup a venit Dumnezeu făcut om, unul din două contrarii adică din trup și din Duh».

După Sfîntul Atanasie cel Mare, Sfînta Fecioară Maria este Θεοτόκος. «Dacă cineva nu admite pe Fecioara Născătoare de Dumnezeu acela e despărțit de Dumnezeu; de asemenea e despărțit de Dumnezeu acela care zice că Hristos a trecut prin Fecioara ca printr-un canal și că El nu s-a format în ea în același timp dumnezeiește și omenește; dumnezeiește fiindcă a fost fără bărbat, omenește fiindcă a fost prin legea zămislirii. Sau dacă cineva zice că Hristos a fost format ca om și apoi a îmbrăcat pe Dumnezeu este vrednic de osîndă».

În formula simbolului de unire din 433 Sfîntii Ciril al Alexandriei și Ioan al Antiohiei mărturisesc că Sfînta Fecioară e Θεοτόκος pentru că Dumnezeu Logosul s-a întrupat și s-a făcut om și și-a unit templul luat din ea prin însăși actul zămislirii (cuvîntul Sfîntului Ciril). Sfînta Fecioară Maria este numită Născătoare de Dumnezeu și Maică Fecioară; iar Teodor de Ancira, prieten și susținător al Sfîntului Ciril zice: «Maria e Fecioară între mame și mamă între fecioare».

Fericitul Augustin a insistat ca și ceilalți Sfînti Părinți asupra rolului de Θεοτόκος al sfintei Fecioare Maria. La întrebarea cum un Dumnezeu așa de mare se poate sălășlui într-un pîntece de copil, răspunde: «Da. Se poate, căci Dumnezeu nu este mare prin cantitate ci prin putere (...) Hristos s-a născut din Fecioară. El era din neamul lui Adam, dar n-a luat de la acesta și păcatul. Maica Domnului trebuia să fie fecioară înainte de a naște, în timpul nașterii, precum și mai tîrziu. Ea trebuia să fie lipsită de orice păcat. De qua (Maria) propter honorem Domini, nullam prorsus, cum peccatis agitur haberi volo quaestionem» (Cayré, *op. cit.*, p. 660-661).

În textul de față nu este vorba de immaculata conceptio a Născătoarei de Dumnezeu ci de păcatul personal al Sfintei Maria.

II. — Cu veacul al IV-lea prin ridicarea barierelor dinaintea Bisericii Creștine, viața creștină a cunoscut un ritm nou, o trăire proaspătă a credinței, un fior, care s-a tradus în chip irezistibil într-un val de lirism în care au fost cîntate lăinele și harurile creștinismului; în curînd cultul s-a făcut ecoul acestei poezii ajungînd chiar terenul propice pentru dezvoltarea acestei poezii. În plus Biserica triumfătoare după o lungă perioadă de prigonire, simțea nu numai trebuința ci și obligația să-și cînte pe mucenici și mucenițe, pe sfînti și sfinte, pe mărturisitori, pe cuvuloști și cuvuloase¹⁸. Pentru aceasta melozii au alcătuit imne în cinstea lor. Locul de frunte îl ocupă Maica Domnului, căreia Biserica i-a rînduit spre sărbătorire mai multe zile din an : 25 martie, Buna Vestire a Maicii Domnului ; 15 august, Adormirea Maicii Domnului sau Sfînta Maria Mare¹⁹ b ; 8 septembrie, Nașterea Maicii Domnului sau Sfînta Maria Mică ; 21 noiembrie, Intrarea în Biserică a Maicii Domnului sau Ovidenia și Soborul Maicii Domnului (a doua zi de Crăciun).

18. Pr. Prof. Petre Vintilescu, *op. cit.*, cap. V, p. 70.

19. b. Împăratul Mauricid din Bizanț (582—602), după mărturia scriitorului bisericesc Nichifor Calist, porunci în întreg imperiul ca sărbătoare cu ținere Adormirea Născătoarei de Dumnezeu Maria *κοιμησις τῆς Θεοτόκου Μαρίας* să se serbeze pe ziua de 15 august. Și a rămas așa pînă azi (a se vedea V. Loichiță, *Doctrina Sfîntului Ioan Damaschin despre Maica preacurată*, 1937, p. 36).

Multe și felurite sînt numirile Născătoarei de Dumnezeu care este mărirea a toată lumea... ușa cea Cerească, cîntarea celor fără de trupuri și podoaba credincioșilor¹⁹. Este numită Raiul cel cuvîntător al lui Adam al doilea, locașul împreunării a două firi, prăznuirea mintuitoarei împăcări, cămara întru care Cuvîntul cu adevărat trup și-a logodit, norul cu adevărat ușor care a purtat cu trup pe Cel ce este pe Heruvimi²⁰. Este preaslăvită întru neamurile neamurilor, Curată Maică Fecioară, de Dumnezeu Născătoare Maria, folositoare lumii, Prea Sfință Dumnezeiască Mireasă²¹, mai deslătată decît cerurile²², cinstit lăcaș al Slăpinului, Mîntuirea păcătoșilor și ajutoare și folositoare tare²³. Ca purtătoare a Dătătorului de viață este numită pom al vieții, căci n-a răsărit din tine rodul mîncării cel aducător de moarte oamenilor, ci, dulceața vieții cea pururea viețuitoare²⁴; izvorul apei cea de-a pururea vie, raiul deslătării, zidul celor credincioși, neispîtită de nuntă, bucuria a toată lumea²⁵, bucuria cetelor cerești²⁶, chivot al cinstitei sfințenii²⁷. Sfința Fecioară este mai sfințită decît toate sfințele puteri și mai cinstită decît toată zidirea. Stăpina lumii²⁸, scaun în chip de foc, cămară însuflețită și palat frumos²⁹, Biserică sfințită a lui Dumnezeu³⁰. Împărăteasă, Fecioară curată³¹, cort al sfințeniei³² scaun de Heruvimi³³, Mielușeaua cea prea curată³⁴, cea fără prihană³⁵ cu totul luminată^{35 b}, bucuria Apostolilor³⁶, casă lui Hristos în chipul luminii³⁷, năstrapă de aur a manei, rug nears și masă și scaun, sfeșnic de aur care ține făclia și munte nesticat și chivot al sfințeniei și ușă a lui Dumnezeu³⁸, odorul cel cinstit a toată lumea, făclia cea nestinsă, locașul Celui neîncăput, Biserica cea nerisipită³⁹. Maica Domnului este bucuria tuturor scîrbiților și asupriților folositoare, flămînzilor hrană, străinilor mîngiere, orbilor loiaș, nepulnicioșilor cercetare, celor asupriți acoperămint și sprijineală, orfanilor ajutoare⁴⁰.

19. *Octoiuhul*, gl. 1, vecernia cea mare. Stihirile invierii și acum a Născătoarei, stihiri ale lui Anatoție.

20. *Idem*, Sîmbătă seara la vecernia cea mică. Slavă, și acum a Născătoarei, Dogmatica.

21. *Idem*, Stihirile Născătoarei 22. *Idem*, Troparul Născătoarei.

23. *Idem*, gl. I, Duminica la Ortrînă și acum a Născătoarei

24. *Idem*, gl. I, Duminica la Ortrînă și acum a Născătoarei. canonul invierii : cîntarea a IV-a, a Născătoarei. 25. *Idem*, Cîntarea a VII-a a Născătoarei.

26. *Idem*, Duminică seara. Slavă, și acum a Născătoarei de la Stihovăună.

27. *Idem*, Luni dimineața. Canonul de umilință, facerea lui Chir Iosif, cînt. a IX-a a Născătoarei.

28. *Idem*, gl. 1, luni dimineața stihovăuna laudelor, Slavă, și acum a Născătoarei.

29. *Idem*, gl. 1, marți dimineața canonul de umilință, facerea lui Chir Iosif cîntarea I a Născătoarei.

30. *Idem*, gl. 1, marți dimineața canonul de umilință, facerea lui Chir Iosif cînt. IV a Născătoarei.

31. *Idem*, Marți dimineața. Canonul de umilință, facerea lui Chir Iosif cînt. V a Născătoarei.

32. *Idem*, gl. 1, marți dimineața. Canonul de umilință. Facerea lui Chir Iosif, cînt. VI a Născătoarei.

33. *Idem*, gl. 1, marți dimineața. Canonul de umilință, facerea lui Chir Iosif, cînt. LX a Născătoarei.

34. *Idem*, gl. 1, miercuri dimineața după a III-a stihologie, Slavă, și acum a Născătoarei.

35. *Idem*, gl. 1, miercuri dimineața. Canon al Prea Sfintei de Dumnezeu Născătoarei, cînt. V. 35. b. *Ibidem*, cînt. VI.

36. *Idem*, joi dimineața, Canonul Sfinților Apostoli cînt. I-a a Născătoarei.

37. *Idem*, joi dimineața, Canonul Sfințului Nicolae cînt. 5-a a Născătoarei.

38. *Ibidem*, cînt. IX-a a Născătoarei.

39. *Idem*, vineri seara, Slavă și acum a Născătoarei, la Stihovăună.

40. *Idem*, gl. 2, sîmbătă seara, vespertina cea mică, stihira I-a la Stihovăună.

Sfânta Fecioară este numită ușa neumblată cu taină pecetluită, ușa cea incuiată prin care s-a deschis oamenilor raiul cel de demult⁴¹. Este numită Cădelnița de aur⁴², frumusețea lui Iacob⁴³, capul legii și al proorocilor⁴⁴, măslin prea roditor⁴⁵. Cel ce-și pune nădejdea în rugăciunile ei îi cântă: «Toată nădejdea mea spre tine o pun Maica vieții»⁴⁶. Este numită toiag⁴⁷, în proorocia lui Isaia este numită clește purtător de văpaie⁴⁸, iar ca cea ce a crescut pe Mîntuitorul, melodul îi cântă «hrănit-ai cu lapte cum se cuvine unei maici Curată»⁴⁹, cea cu totul fără prihană⁵⁰, masă care a încăput pîinea cea de taină⁵¹, Fecioară neispită de nuntă⁵², prea lăudată⁵³, cea cu totul fără prihană⁵⁴. Toată tăria vieții noastre, scăparea și sprijineala tuturor celor ce te laudă, tu ești, prea curată Maică⁵⁵, ajutătoarea și folositoarea celor ce sînt în necazuri și nevoi⁵⁶, tuturor scribișilor bucurie, și asupriților folositoare și flămînzilor hrană; străinilor mîngiere, celor învăluți adăpostire, bolnavilor cercetare, celor neputincioși acoperămint și sprijineală, toiag orbilor, Tu ești Prea Curată Maica Dumnezeului Celui Prea Înalt⁵⁷.

Pentru curățenia și nevinovăția ei, autorul cîntării o numește Fecioară și mieluseaua cea fără de prihană; frumusețea proorocilor și a mucenicilor, Maica Sfîntă a lumii celei negrăite cu îngeștii cîntării cinstindu-te te slăvim⁵⁸.

Intrunind în sine multă bogăție de binecuvîntări este numită comoară de mult preț⁵⁹, năstrupa cea cuvîntătoare⁶¹, cea cu multe numiri; Fecioară⁶² mai desfălată decît cerurile, Fecioară de Dumnezeu dăruită⁶³, bucuria dumnezeiștilor îngeri, slava apostolilor și pecetea proorocilor și a oamenilor celor credincioși folositoare și povățuitoarea de mintuire⁶⁴, bucurie a îngerilor⁶⁵, înția sfîntă curată, lauda cetelor cerești,

41. *Idem*, gl. 2, luni dimineața. Slavă și acum a Născătoarei după a 2-a stihologie.

42. *Idem*, gl. 2, luni dimineața, Canonul, cîntarea a 3-a a Născătoarei.

43. *Idem*, gl. 2, luni dimineața, Canonul, cîntarea a 6-a a Născătoarei.

44. *Idem*, gl. 2, luni dimineața, Canonul, cîntarea a 7-a a Născătoarei.

45. *Idem*, gl. 2, luni dimineața, Stihovna laudelor, slavă și acum a Născătoarei.

46. *Idem*, gl. 2, Slavă și acum a Născătoarei de la stihovnă.

47. *Idem*, gl. 2, marți dimineața după șezinda de umilință slavă și acum a Născătoarei.

48. *Idem*, gl. 2, marți dimineața, Canon de umilință al Născătoarei.

49. *Idem*, gl. 2, marți dimineața, Canon al Mergătorului Înainte, cîntarea a 3-a a Născătoarei.

50. *Idem*, gl. 2, marți dimineața, Canon al Mergătorului Înainte, cîntarea a 4-a a Născătoarei.

51. *Idem*, gl. 2, marți dimineața, Canon al Mergătorului Înainte, cîntarea a 6-a a Născătoarei.

52. *Idem*, gl. 2, miercuri dimineața, Canon al Prea Sfintei de Dumnezeu Născătoare, cîntarea a 4-a a Născătoarei.

53. *Idem*, gl. 2, cîntarea a 6-a a Născătoarei.

54. *Idem*, gl. 2, miercuri dimineața stihovna laudelor, Slavă și acum a Născătoarei.

55. *Idem*, gl. 2, miercuri seara, la Doamne strigat-am, Slavă și acum a Născătoarei.

56. *Idem*, gl. 2, joi dimineața, șezindele apostolicești, Slavă și acum a Născătoarei, după a doua stihologie.

57. *Idem*, gl. 2, joi dimineața, Slavă și acum a Născătoarei de la Stihovna laudelor.

58. *Idem*, gl. 2, vineri dimineața, Canonul Prea Sfintei de Dumnezeu Născătoare, cînt. VIII a Născătoarei Slavă și acum a Născătoarei.

59. *Idem*, gl. 2, simbătă dimineața, Slavă și acum a Născătoarei după a doua stihologie.

60. *Idem*, gl. 3, duminică dimineața, Canonul cîntarea a VII-a a Născătoarei.

61. *Idem*, gl. 3, marți dimineața, Canon de umilință, al Născătoarei.

62. *Idem*, gl. 3, marți dimineața, Canon de umilință, cînt. a IV-a a Născătoarei.

63. *Idem*, gl. 3, marți dimineața, Canon de umilință, cînt. a V-a a Născătoarei.

64. *Idem*, gl. 3, miercuri seara, Slavă și acum a Născătoarei de la Stihovnă.

65. *Idem*, gl. 2, joi dimineața, Canon, cîntarea a IV-a a Născătoarei.

cîntarea apostolilor și îngrădirea proorocilor ⁶⁶, ceea ce ești frumusețea apostolilor, bucuria sfinților purtători de chinuri, Stăpînă de Dumnezeu cu daruri dăruită ⁶⁷, Sfîntă între femei de Dumnezeu Născătoare, Maică nenuntită ⁶⁸ ceea ce ai mijlocit mîntuirea neamului nostru ⁶⁹, slava mucenicilor, dumnezeiasca frumusețe a arhierilor și a cuvioșilor, propovăduitoarea proorocilor și cînsilita cuvîntare a femeilor ⁷⁰, locaș dumnezeiesc al Celui Preaînalt ⁷¹, crin ⁷², mijlocitoare neadormită și rugătoare statornică ⁷³, iubitoare de bine ⁷⁴, împărăteasa tuturilor ⁷⁵, dumnezeiască mireasă, încăperea cea desfătată a Dumnezeului nostru ⁷⁶, neîntinată Fecioară ⁷⁷, izvor viu și îndestulat ⁷⁸.

Sfînta Fecioară este numită folositoarea cea fierbinte și nebiruită; nădejdea cea adevărată și neîntinată, zidul și acoperămintul, limanul celor ce aleargă la tine, Curată pururea Fecioară ⁷⁹, folositoarea păcătoșilor ⁸⁰, ușa dumnezeieștii slave ⁸¹, ușa lumii ⁸², rădăcină ceea ce ai odrăslit floarea cea dumnezeiască ⁸³, liman de mîntuire ⁸⁴, lauda îngerilor și mîntuirea oamenilor ⁸⁵, poarta ce duce la viață ⁸⁶, nădejdea celor deznădăjduiți, viața celor împruținați, sprijineala celor ce aleargă la tine Stăpînă Născătoare de Dumnezeu Fecioară ⁸⁷, Sion, cetate aleasă a împăratului ⁸⁸, maică a lui Dumnezeu

66. *Idem*, gl. 2, joi dimineața, Stîhoavna laudelor, Slavă și acum a Născătoarei.

67. *Idem*, gl. 2, joi, Fericirile, și acum a Născătoarei.

68. *Idem*, gl. 2, vineri seara, Stîhoavna, Slavă și acum a Născătoarei.

69. *Idem*, gl. 2, simbătă dimineața, Șezinde martiricești Slavă, și acum a Născătoarei.

70. *Idem*, gl. 2, simbătă dimineața, Canonul martirilor, cîntarea a 4-a, a Născătoarei.

71. *Idem*, gl. 4, duminică dimineața, Canon al Născătoarei de Dumnezeu, cîntarea a 7-a a Născătoarei. 72. *Idem*, gl. 4, Cîntarea a 9-a Irmos.

73. *Idem*, gl. 4, duminică seara, Stîhirile la Doamne strigat-am, Slavă, și acum a Născătoarei. 74. *Idem*, gl. 4, marți dimineața, Canonul, cîntarea a 9-a a Născătoarei.

75. *Idem*, gl. 4, marți dimineața, Stîhoavna laudelor, Slavă și acum a Născătoarei.

76. *Idem*, gl. 4, marți, Fericirile și acum a Născătoarei.

77. *Idem*, gl. 4, joi dimineața, Canonul, cîntarea a 9-a a Născătoarei.

78. *Idem*, gl. 4, vineri dimineața, Canon al Prea Sfintei de Dumnezeu Născătoare, cîntarea a 3-a, Irmos, Facerea lui Teofan.

79. *Idem*, gl. 5, luni dimineața, Șezindele de umilință, Slavă și acum a Născătoarei.

80. *Idem*, gl. 5, luni dimineața, după a doua stihologie, Slavă și acum a Născătoarei.

81. *Idem*, gl. 5, luni dimineața, Canonul de umilință compus de Iosif, a Născătoarei de Dumnezeu. Deasupra acestui canon de umilință sînt unele controverse. Dificultatea vine de acolo că sînt doi imnografi cu numele de Iosif care au contribuit cu imne la îmbogățirea octoihului (este foarte greu deci să distingem în cuprinsul Octoihului opera celor doi Iosif. Care este din doi? Sicilianul Iosif imnograful († 833) sau peregrinul, sau Iosif Studitul? Wilhelm Christ, întemeiat pe afirmația lui Nichifor Callist înclină să creadă și nu fără dreptate, că Triodele din octoih sînt ale lui Iosif Studitul, care a completat, de asemenea, octoihul lui Damaschin cu canoanele pentru zilele de peste săptămînă, întrucît acesta se mîrginise numai la zilele de duminică) (după Pr. Petre Vintilescu, *op. cit.*, p. 120).

82. *Idem*, gl. 5, luni dimineața. Canonul sfinților îngeri, cîntarea a 8-a a Născătoarei.

83. *Idem*, gl. 5, marți dimineața, Șezindele de umilință, Slavă și acum a Născătoarei.

84. *Idem*, gl. 5, marți dimineața, Canon al cînsutului Mergător Înainte (facerea lui Iosif) cîntarea a 7-a a Născătoarei.

85. *Idem*, gl. 5, marți dimineața, Canonul același, cîntarea a 8-a a Născătoarei.

86. *Idem*, gl. 5, marți dimineața, Canonul același, cîntarea a 9-a a Născătoarei.

87. *Idem*, gl. 5, marți dimineața, Stîhira laudelor, Slavă și acum a Născătoarei.

88. *Idem*, gl. 5, joi dimineața, Canonul Sfîntului Nicolae, Facerea lui Iosif, cîntarea a 8-a a Născătoarei. «Acest Iosif este Iosif peregrinul. Lui i se atribuie cele 48 de canoane de la utrenia fiecărui glas al celor 6 zile de peste săptămînă și anume: luni canoanele Mîntuitorului; marți, al Sfîntului Ioan Botezătorul; miercuri ale Sfintei Fecioare; joi ale Sfîntului Nicolae; vineri ale Sfintei Cruci; iar simbătă canoane ale tuturor sfinților» (citată după pr. Petre Vintilescu, *op. cit.*, p. 120).

cea nestrucată⁸⁹, născătoare a vieții⁹⁰, pacea celor din războaie, liniștea celor înviforați, una folositoare a credincioșilor⁹¹, nădejdea lumii cea bună⁹², pământ ales prin carele s-a înălțat de pe pământ la ceruri frământătura omenească⁹³, viața cea adevărată care a odrăslit rodul vieții⁹⁴ mîntuirea neamului creștinesc⁹⁵, nununtită Stăpînă⁹⁶, frumusețea credincioșilor⁹⁷, locaș cuvios lui Dumnezeu⁹⁸.

Este numită răsărit al Soarelui celui gîndit⁹⁹, Născătoare de Dumnezeu nădejdea noastră¹⁰⁰, vistieria învierii noastre¹⁰¹, fiica lui Adam celui căzut¹⁰², pricinuitoarea mîntuirii noastre¹⁰³, întoarcerea către Dumnezeu a celor ce păcătuiesc¹⁰⁴, sînt și dumnezeiesc locaș..., mîntuirea credincioșilor¹⁰⁵, folositoare caldă¹⁰⁶, iubitoare de bine¹⁰⁷, fecioară înainte de naștere și în naștere fecioară și după naștere iarăși fecioară¹⁰⁸, Biserică sfințită și rai cuvîntător, lauda fecioriei¹⁰⁹, zid și liman¹¹⁰, holdă nearată¹¹¹, întărirea credincioșilor¹¹², scară cerească¹¹³, pierderea dracilor, slava robilor, cea cu totul fără prihană, dezlegarea răutăților, dar de Dumnezeu dăruit lumii¹¹⁴, porumbiță cuvîntătoare, scăpare și trupul credincioșilor, pod care duce pe toți la cer¹¹⁵, încăperea

89. *Idem*, gl. 5, vineri dimineața, Canon al Prea Sfintei de Dumnezeu Născătoare, cîntarea a 5-a. Nu ne este dat numele autorului acestui canon, dar credem că numele lui este Ioan Mitropolitul Evhaitei, trăitor în prima jumătate a secolului al XI-lea. Mai este numit și Mavropulos (după pr. Petre Vintilescu, *op. cit.*, p. 129).

90. *Idem*, gl. 6, duminică dimineața, Canon al Născătoarei de Dumnezeu, cîntarea a 5-a.

91. *Idem*, gl. 6, luni seara, Slavă și acum a Născătoarei de la stihovnă.

92. *Idem*, gl. 6, marți dimineața, Șezindele. Slavă și acum a Născătoarei, după a doua stihologie.

93. *Idem*, gl. 6, marți dimineața, Canon de umilință, facerea lui Iosif, cîntarea I-a a Născătoarei.

94. *Idem*, gl. 6, miercuri seara, Stihovna, Slavă și acum a Născătoarei.

95. *Idem*, gl. 6, joi dimineața, Șezindele apostolicești, Slavă și acum a Născătoarei.

96. *Idem*, gl. 6, joi, Canon al Sfîntului Ierarh Nicolae, cîntarea a 4-a a Născătoarei.

97. *Idem*, gl. 6, vineri dimineața, Canonul Crucii, facerea lui Iosif, cîntarea 1 a Născătoarei.

98. *Idem*, gl. 6, simbătă dimineața, Stihovna laudelor, Slavă și acum a Născătoarei.

99. *Idem*, gl. 7, vecernia cea mică, Stihovna, stihirile prea Sfintei Născătoare de Dumnezeu.

100. *Idem*, gl. 7, vecernia cea mare, Stihovna, Slavă și acum a Născătoarei.

101. *Idem*, gl. 7, vecernia cea mare a Născătoarei.

102. *Idem*, gl. 7, duminică, Canonul, cîntarea a 7-a, a Născătoarei.

103. *Idem*, gl. 7, duminică seara, Stihiri de umilință, Slavă și acum a Născătoarei.

104. *Idem*, gl. 7, luni dimineața, Canonul de umilință al lui Iosif, cîntarea 1-a a Născătoarei.

105. *Idem*, gl. 7, luni seara, vecernia, Stihirile de umilință, slavă și acum a Născătoarei.

106. *Idem*, gl. 7, vineri dimineața, Canonul, cîntarea a 9-a a Născătoarei.

107. *Idem*, gl. 7, vineri dimineața, Canonul, cîntarea a 9-a a Născătoarei.

108. *Idem*, gl. 7, simbătă dimineața, Șezindele mucenicești, Slavă și acum a Născătoarei.

109. *Idem*, gl. 8, duminică dimineața, Șezindele învierii, după a doua stihologie, Slavă și acum a Născătoarei.

110. *Idem*, gl. 8, duminică dimineața, Canon al Născătoarei de Dumnezeu, cîntarea a 4-a a Născătoarei.

111. *Idem*, gl. 8, duminică dimineața, Canon al Născătoarei de Dumnezeu, cîntarea a 4-a Irmos.

112. *Idem*, gl. 8, duminică dimineața, altul al Crucii și al învierii, cîntarea a 6-a a Născătoarei.

113. *Idem*, gl. 8, duminică dimineața, altul al Născătoarei de Dumnezeu, cîntarea a 6-a.

114. *Idem*, gl. 8, duminică seara, la Doamne strigat-am, stihiri ale celor fără de trupuri, Slavă și acum a Născătoarei.

115. *Idem*, gl. 8, duminică seara, la Stihovnă, stihiri de umilință, Slavă și acum a Născătoarei.

cea curată a Slăpînului ¹¹⁶, mir de taină ¹¹⁷, cămara Stăpînului ¹¹⁸, Auroră răsărită celor din întuneric ¹¹⁹, cămară însuflețită a lui Dumnezeu, masă dumnezeiască și sicriu și locaș al dumnezeiescului Duh ¹²⁰, Maica Adevărului ¹²¹, vie care a născut pe Strugurul cel copt ¹²², pecetea proorocilor ¹²³, nespurcată ¹²⁴.

Credincioșii cîntă pe Născătoarea de Dumnezeu cu unele ca acestea : cu ce buze noi smeriții vom ferici pe Născătoarea de Dumnezeu ? pe ceea ce este mai cinstită decît făptura și mai sfîntă decît Heruvimii și decît toți îngerii, pe scaunul împăratului cel neclătit ; pre casa, întru care a locuit Cel Preainalt ; pre mîntuirea lumii, dumnezeiasca sfîntenie ¹²⁵, Maica buneivoințe a Tatălui, Maica vieții, făclia luminii celei neapropiate, mîntuirea credincioșilor și nădejdea sufletelor noastre ¹²⁶, mireasa lui Dumnezeu, împărăteasa Fecioară, mărirea celor aleși, lauda fecioarelor ¹²⁷, cerul cel pămîntesc ¹²⁸, izvorul cel nestrical al întrupării lui Dumnezeu ¹²⁹, nădejdea cea neschimbată ¹³⁰, locașul dumnezeieștii mării ¹³¹, izvor de viață începător, stricarea morții ¹³², căruța a toală dumnezeirea..., una care ai împreunat cu nașterea ta cele de pe pămînt cu cele de sus ¹³³, una cuvîntătoare ¹³⁴, plinirea orînduiei Ziditorului ¹³⁵, dumnezeiască făclie cea purtătoare de lumină ¹³⁶, mieluseaua lui Dumnezeu cea nespurcată, porumbița cea neîntinată, cortul cel de Dumnezeu încăpător, sfîntenia mării ¹³⁷, mîntuirea, bucuria tuturor, chemarea noastră ¹³⁸, casa darului ¹³⁹, stîmă cea împărătească ¹⁴⁰, Maica luminii ¹⁴¹. Pe drept i se spune Prea Curata Biserica Mîntuitorului, cămara cea de mult preț și fecioară, sfîntită vîstierie a mării lui Dumnezeu ¹⁴², cort și dumnezeiască năstrapă, sicriu și catapeteasmă și loiaș, biserică nestricală și ușă a lui Dumnezeu ¹⁴³, sad

116. *Idem*, gl. 8, luni dimineața, Canon de umilință, cîntarea a 4-a a Născătoarei.

117. *Idem*, gl. 8, luni dimineața, Canon de umilință, cîntarea a 5-a a Născătoarei.

118. *Idem*, gl. 8, luni dimineața, Canon de umilință, cîntarea a 6-a a Născătoarei.

119. *Idem*, gl. 8, luni dimineața, Canon de umilință, cîntarea a 9-a a Născătoarei.

120. *Idem*, gl. 8, luni seara la Doamne strigat-am, stihiri ale Mergătorului Înainte, Slavă și acum a Născătoarei.

121. *Idem*, gl. 8, marți dimineața, Canon al cinstului Mergător Înainte, cîntarea a 1-a a Născătoarei.

122. *Idem*, gl. 8, marți dimineața, Canon al cinstului Mergător Înainte, cîntarea a 8-a a Născătoarei. 123. *Idem*, gl. 8, joi, Fericitile, și acum a Născătoarei.

124. *Idem*, gl. 8, vineri, Fericitile, și acum a Născătoarei.

125. *Mineiul lunii august* în 15 zile, Adormirea Prea Sfintei Stăpînei noastre de Dumnezeu Născătoarea și pururea Fecioara Maria, la vesperina cea Mică, la Doamne strigat-am, stihira I-a, gl. 2. 126. *Idem*, la Doamne strigat-am, Slavă și acum, gl. 2.

127. *Idem*, Stihira 2-a, gl. 2. de la stihioavnă.

128. *Idem*, Canonul, cîntarea a 4-a, stihira a 2-a.

129. *Idem*, Canonul, cîntarea a 5-a, stihira a 4-a.

130. *Idem*, Canonul, condacul gl. 2. 131. *Idem*, Canonul, cîntarea a 7-a.

132. *Idem*, Canonul, cîntarea a 8-a, Irmos.

133. *Idem*, Laudele, stihirile, gl. 4, stihira a doua.

134. *Mineiul lunii noiembrie* în 21 de zile, Intrarea în Biserică a Prea Sfintei Stăpînei noastre de Dumnezeu Născătoarea și pururea Fecioara Maria, la Vecernia cea Mică, stihira a 3-a de la stihioavnă. 135. *Idem*, Troparul, gl. 4.

136. În aceeași zi la utrenie, Catismala gl. 8 după polieleu.

137. *Idem*, Canonul, cîntarea a 7-a. 138. *Idem*, Canonul, cîntarea a 5-a stihira a 3-a.

139. *Idem*, Canonul, cîntarea a 6-a stihira a 4-a.

140. *Idem*, Canonul, cîntarea a 6-a stihira a 5-a.

141. *Idem*, alt Canon, stihira a 3-a. 142. *Idem*, Canonul, condac gl. 4.

143. *Idem*, Canonul, cîntarea a 9-a în loc de «Ceea ce ești mai cinstită» se zic anume stihiri rînduite la această serbare. Aici stihira a 4-a.

de viață purtător¹⁴⁴, cămara luminii și cartea Cuvîntului vieții¹⁴⁵, bucuria a toată lumea¹⁴⁶, hrănitorea vieții noastre¹⁴⁷, podul vieții¹⁴⁸, rai de taină¹⁴⁹.

Ca ceea ce este puternică, melodul o numește zid nesfărimat¹⁵⁰, slava a toată lumea..., ușa cea cerească..., podoaba credincioșilor¹⁵¹, sicriul cel sfînt¹⁵², folositoare și acoperămîntul și mintuirea sufletelor noastre¹⁵³, fecioară cu totul fără prihană¹⁵⁴, ușa Domnului, cetate însuflețită¹⁵⁵, izvorul milei¹⁵⁶, fericită¹⁵⁷, scăparea și puterea noastră, Născătoare de Dumnezeu, ajutorul cel tare al lumii. Mai este chemată cu numele de locaș sfințit dumnezeiesc al Celui prea înalt¹⁵⁸, rădăcină, izvor și pricina nestrucăciunii¹⁶⁰, norul luminii, palatul Cuvîntului și masă înțelegătoare¹⁶¹, ușă neumblată și țarină nearată și sicriu care ai purtat mana, năstrapă, sfeșnic și cădelniță a cărbunelui Celui fără de materie te numim Curată¹⁶².

Se numește propovăduirea grăitorilor de Dumnezeu apostoli..., rugătoarea cea bine primită¹⁶³, cer cuvîntător..., sfeșnic al soarelui, munte umbrat al lui Dumnezeu, cămara întru care Dumnezeu a încăput, masă dătătoare de viață, sfeșnic de aur, rai purtător de lumină, rug nears, sicriule al sfințeniei, nor însuflețit, toiag ce a odrăslit din rădăcina lui Iesei¹⁶⁴. Căruță purtătoare de lumină a soarelui celui înțelegător¹⁶⁵, împărăteasă cinstită¹⁶⁶, dulceața ingerilor¹⁶⁷, împărăteasa Maică, slava fecioarelor¹⁶⁸, curățirea lumii¹⁶⁹, izvor care izvorăște apa celor ce aleargă la ea¹⁷⁰, frumusețea și

144. *Mineiel lunii septembrie* în 8 zile, Nașterea Prea Sfintei Stăpînei noastre de Dumnezeu Născătoare și pururea Fecioara Maria, Vecernia cea Mare, la Doamne strigat-am, stihira 1, gl. 6. 145. *Idem*, Stihira a 2-a, același glas.

146. *Idem*, Stihioavna, stihira 1-a, gl. 4 a lui Ghermano Patriarhul.

147. *Idem*, la ortrînă, Catismala, gl. 4.

148. *Idem*, Canoanele, cîntarea 1-a, stihira a 4-a.

149. *Idem*, Canonul, cîntarea a 9-a.

150. Penticostarul, marți în săptămîna a doua, la Utrenie, prima stihologie, Slavă și acum a Născătoarei.

151. *Idem*, vineri a doua săptămîna, seara la Doamne strigat-am stihirile și acum.

152. Simbătă a doua săptămîna după Paști la Utrenie, Sedealna gl. 1, Slavă și acum.

153. *Idem*, duminică, a treia săptămîna după Paști, la Litie, stihirile gl. 1 și acum a Născătoarei. 154. *Ibidem*, Canonul, Peasna I-a, gl. 1 al Născătoarei de Dumnezeu.

155. *Ibidem*, peasna a IX-a a Născătoarei.

156. *Ibidem*, luni a treia săptămîna după Paști la Utrenie, Sedealna gl. 2, Slavă și acum a Născătoarei.

157. *Idem*, duminica a 4-a după Paști, a sălbănogului, la vecernia cea mică la Doamne strigat-am, stihirile învierii și acum a Născătoarei de Dumnezeu, Dogmatica, gl. 3.

158. *Idem*, marți a 4-a săptămîna după Paști, la utrenie, Sedealna, gl. 3, Slavă și acum a Născătoarei.

159. Miercuri, a 4-a săptămîna după Paști, Canonul, peasna a VII-a, al Născătoarei de Dumnezeu.

160. *Idem*, miercuri, a 4-a săptămîna după Paști, peasna a 9-a a Născătoarei de Dumnezeu.

161. *Idem*, duminica a 5-a după Paști, Canon al Samarincenii, facerea lui Iosif, peasna 1-a și acum a Născătoarei. 162. *Idem*, Peasna a V-a, și acum a Născătoarei.

163. *Idem*, duminica a 6-a după Paști, a orbului, vecernia cea mică, stihira a 2-a de la stihioavnă. 164. *Idem*, Stihirea a 3-a de la stihioavnă.

165. *Idem*, miercuri, a 6-a săptămîna după Paști, la Utrenie, peasna a 9-a, și acum a Născătoarei.

166. *Idem*, duminica a 7-a după Paști, la Utrenie, Canoanele, alt canon al Sfinților Părinți, peasna I-a și acum a Născătoarei de Dumnezeu.

167. *Idem*, simbătă, a 7-a săptămîna după Paști, Canoanele, peasna a 9-a a Născătoarei.

168. Duminica Cincizecimii, peasna a 9-a, alt Canon, Irmosul.

169. Duminica Tuturor Sfinților, simbătă seara, vecernia cea mică, stihioavna a II-a, podobnică. 170. *Idem*, a 3-a podobnică.

scara cea dumnezeiască¹⁷¹, cea bună între femei¹⁷², izvor pecetluit al apei vieții¹⁷³, servitoare și Maică a Domnului¹⁷⁴, cornul Ortodoxiei¹⁷⁵, întărirea îngerilor, bucuria lumii¹⁷⁶, plinirea profeților¹⁷⁷, odorul curăției, sălășluirea cea curată a luminii celei fără materie, lumina pustnicilor și a sihaștrilor, mîntuirea credincioșilor¹⁷⁸, izvor pecetluit al apei celei fără de moarte¹⁷⁹, încăperea lui Dumnezeu cea desfătă¹⁸⁰, porfiră înțelegătoare¹⁸¹, masă care poartă piinea vieții¹⁸², pierzătoarea osîndirii¹⁸³, cartea lui Dumnezeu cea sigilată¹⁸⁴, lina cea de Dumnezeu rourată, izvorul pecetluit al rîului celui fără de moarte¹⁸⁵, bucuria Evei¹⁸⁶, scaun al dreptății¹⁸⁷, căruță de Heruvimi¹⁸⁸, mai înaltă decît îngerii¹⁸⁹, întărirea maicilor¹⁹⁰. Ca ceea ce ne-a scos prin Fiul său de sub blestem este numită nimicirea blestemului, minunea cea necuprinsă cu mintea, rugul cel nears și pămîntul cel nelucrat¹⁹¹, cer nou, minune strălucitoare¹⁹², cortul cel sfînt al sfințelor¹⁹³, mărirea îngerilor¹⁹⁴, odorul fecioriei cel dumnezeiesc, îndreptarea strămoșilor, izvorul care izvorăște adîncul milostivirii, frumusețea lui Iacob¹⁹⁵, cetate nebiruită, întărirea mîntuirii¹⁹⁶, încăpere dumnezeiască¹⁹⁷, izvorul milostivirii¹⁹⁸.

În rugăciunea de cerere către Prea Sfînta Născătoare de Dumnezeu melodul o numește nepătată, neîntinată, nestricală, fără prihană curată Fecioară a lui Dumnezeu mireasă, Stăpînă¹⁹⁹ și Maica Vieții²⁰⁰.

Sfînta Fecioară este chemată insistent în rugăciunile noastre și în slujba Aghiasmei mici cu numiri ca acestea: preacurată Stăpînă, Apărătoarea lumii, lauda apostolilor, a proorocilor, mucenicilor și împăraților, nădejdea sufletelor noastre, curățirea lumii, Stăpînă ajutătoare a tuturor, bucuria, acoperămîntul și mîntuirea sufletelor

171. *Triodul*, Duminica Vameșului și a Fariseului, cîntarea a 7-a, și acum a Născătoarei.
 172. *Idem*, Duminica Fiului risipitor, Canonul, cîntarea a 3-a, și acum a Născătoarei.
 173. *Idem*, simbăta lăsatului de carne, cîntarea a 8-a, și acum a Născătoarei.
 174. *Idem*, luni dimineața în săptămîna brnzei, Canonul, cîntarea a 3-a, alt Canon, și acum a Născătoarei.
 175. *Idem*, marți dimineața în săptămîna brnzei, cîntarea a 8-a, și acum a Născătoarei.
 176. *Idem*, miercuri dimineața în săptămîna brnzei, Canonul, cîntarea a 9-a a Născătoarei.
 177. *Idem*, miercuri seara în săptămîna brnzei, stihoavna, Slavă, și acum a Născătoarei.
 178. *Idem*, vineri seara în săptămîna brnzei, stihoavna, și acum a Născătoarei.
 179. *Idem*, simbăta dimineața în săptămîna brnzei, Canoanele, cîntarea 1-a, și acum a Născătoarei. 180. *Idem*, simbăta, cîntarea a 4-a, și acum a Născătoarei.
 181. *Idem*, luni întîia săptămîină din post la utrenie, Canonul, cîntarea a 8-a, și acum a Născătoarei.
 182. *Idem*, marți, 1-a săptămîină din post la utrenie, după a treia stiologie, șezînda, gl. 5, și acum a Născătoarei.
 183. *Idem*, vineri 1-a săptămîină din post, la utrenie, cîntarea a 9-a a Născătoarei.
 184. *Idem*, simbăta 1-a săptămîină din post, la utrenie, Canonul, cîntarea a 9-a a Născătoarei. 185. *Idem*, luni a treia săptămîină din post, Canonul, cîntarea 1-a, a Născătoarei.
 186. *Idem*, luni, tricîntarea lui Teodor, și acum a Născătoarei.
 187. *Idem*, luni, Stihoavna, și acum a Născătoarei.
 188. *Idem*, joi a treia săptămîină din post Tricîntarea lui Iosif, cîntarea a 4-a, a Născătoarei.
 189. *Idem*, vineri a 3-a săptămîină, din post, Canonul, altă tricîntare a lui Teodor, gl. 6, și acum a Născătoarei.
 190. *Idem*, simbăta, a 4-a săptămîină din post, Canonul, cîntarea a 9-a, și acum a Născătoarei. 191. *Idem*, luni a 5-a săptămîină din post, Canonul, cîntarea 1-a, a Născătoarei.
 192. *Idem*, altă Tricîntare a lui Teodor, cîntarea a 8-a, și acum a Născătoarei.
 193. *Idem*, joi a 5-a săptămîină din post, Tricîntarea a 4-a, altă tricîntare a Născătoarei.
 194. *Idem*, vineri, a 5-a săptămîină din post la utrenie, Șezînda, gl. 6 Mărire și acum a Crucii și a Născătoarei.
 195. *Idem*, în luna Stîlpărilor, Canonul, cîntarea a 9-a a Născătoarei.
 196. *Orologiul*, ediția a II-a, Editura Cărilor Bisericești, București, 1896, rugăciunea miezonoptică p. 23. 197. *Idem*, p. 65. 198. *Idem*, Ora a 6-a și acum a Născătoarei, p. 89.
 199. *Idem*, După Cîntarea cea Mare p. 140, facerea lui Pavel Monahul de la Minăstirea de Evergheta. 200. *Idem*, Troparul Adormirii Născătoarei de Dumnezeu, p. 317.

noastre²⁰¹, iar în slujba înmormintării este împodobilă cu numiri ca acestea: locaș prea curat, biserică cu totul fără prihană, chivot preasfânt, loc fecioresc, Prea nevino-vată, cort, sfânt chivot și tabla legii harului²⁰², Maica Soarelui celui neapus²⁰³, nă-dejdea celor fără de nădejde și viața celor deznădăjduiți²⁰⁴, schimbarea celor intris-tați, izbăvirea celor neputincioși, pacea celor din războaie, liniștea celor înviforați, singura folositoare a credincioșilor²⁰⁵, fecioară nenuntită²⁰⁶, ocrotitoare caldă, acoperămint și tărie, celor robiți grabnică izbăvire, sprijin și scut și zid nestrucată împo-triva vrășmașilor..., tărie nebiruită și dătătoare de pace a sufletelor noastre²⁰⁷, rugă-toarea bineprimită către Dumnezeu²⁰⁸.

Îată că melodul, potrivit rânduiei sfințelor soboare ecumenice, o numește Maica Făcătorului²⁰⁹, Maica lui Dumnezeu²¹⁰, Născătoare de Dumnezeu, pururea Fecioara²¹¹, deci cu două din atributele Sfintei Fecioare acela de Θεοτόκος și pururea fecioară.

Din cele expuse se poate concluda: cărțile noastre bisericesti sînt cele mai genuine și cele mai autentice izvoare pentru dogmatica Maicii Domnului.

Simțirea omenească n-a putut împleti mai fericit tot ce datorează Născătoarei sale de Dumnezeu decît cum a făcut-o aceasta sufletul creștin ortodox prin marii ei innologi în rugăciunile și cîntările lor bisericesti²¹².

Evlavia a apelat la Sfînta Fecioară ca să ne izbăvească din toate nevoile, dar cugetarea teologică a precizat de ce fel de nevoi este vorba; pietatea creștină a înterupt ectenia liturgică adresată Sfinților și Prea Sfintei Născătoare cu strigătul «Prea Sfîntă Născătoare de Dumnezeu, miluește-ne pre noi», dar gîndirea teologică a limitat sensul acestei lucrări de mîntuire la acela de solitoare de aceeași natură cu a sfin-ților, însă de o intensitate și de o eficacitate mult mai mare, dată fiind puterea excep-tională a Maicii în îmblinzirea Fiului.

Ea este solitoare de mîntuire. Venerarea ce i se dă depășește pe a tuturor crea-turilor în intensitate, dar nu o umbrește pe a Fiului ei și Dumnezeu; întreaga slujbă e presărată cu invocări hiperbolice ale Sfintei Fecioare; slujbe speciale îi biserici îi sînt închinare și ea rămîne modelul de-a pururi neatins de alte creaturi în curățire și sfințenie personală²¹³.

Cele arătate mai sus sînt cu totul puține față de numirile ce i se dau Sfintei Fecioare în slujba Acatistului Bunevestiri și a Adormirii Maicii Domnului, așa că prezentul nu are pretenția unui studiu exhaustiv, ci constituie numai o modestă în-cercare, asupra temei abordate.

Pr. ILIE D. NEGOIȚĂ

201. *Aghiazmatra*, Editura Institutului Biblic și de Mislune Ortodoxă, București, 1965, Slujba aghiazmei mici, p. 154—166. 202. *Idem*, rînduiala înmormintării mirenilor, p. 188—192.

203. *Idem*, Stihirile ce se cîntă după rugăciunile de iertare, aici stihira a 12-a.

204. *Idem*, rînduiala înmormintării pruncilor, peasma a 8-a, și acum a Născătoarei, p. 213.

205. *Idem*, Stihirile gl. 8, după rugăciunile de iertare. Aici și acum a Născătoarei, gl. 6.

206. *Idem*, înmormintarea preoților și diaconilor de mir, peasma a 5-a, și acum a Năs-cătoarei, p. 241. 207. *Idem*, Idiomele 1-a, Slavă și acum a Născătoarei, p. 251.

208. *Idem*, rînduiala parastasului, propar gl. 8, și acum a Născătoarei, p. 273.

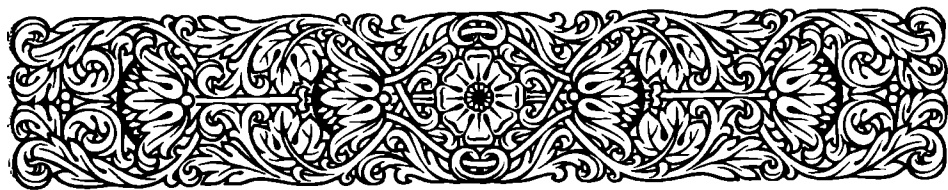
209. *Idem*, Maslul, peasma a 6-a, și acum a Născătoarei, p. 104.

210. *Idem*, Maslul, peasma a 7-a, și acum a Născătoarei, p. 105.

211. *Idem*, Maslul, peasma a 4-a, și acum a Născătoarei, p. 102.

212. V. Loichiță, *op. cit.*, p. 40.

213. *Teologia dogmatică și simbolică*, București 1958, p. 761—762. Locurile citate în ghili-mele în text, dar fără notă de subsol, sînt luate din cursul de Hristologie al P. C. Pr. Prof. Ioan G. Coman, ținut în anul 1961—1962 la Institutul teologic de grad universitar din București cu studenții anului II de magisteriu.

CÎNTAREA PSALTICĂ TRADIȚIONALĂ CA MIJLOC DE SUSȚINERE A UNITĂȚII CULTULUI ÎN BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ

Armonia care înfrățește pe oameni e muzica, ea deșteptînd în om sentimentele cele mai nobile, de aceea istoria ne arată că nu a existat popor în lume, care să nu fi avut muzică și să nu fi practicat cîntarea. Așadar, cîntarea este o însușire specifică ființei omenești și comună oamenilor din toate timpurile și locurile. Ea este arta cea mai expresivă, mai comunicativă și totodată cea mai plină de înviuare asupra sufletului omenesc. Prin cîntare, omul își exprimă și bucuria și durerea și dorurile, avînturile și idealurile lui. Mai ales pentru omul rămas mai aproape de natură, cîntarea este nedespărțită, ca mijloc de exprimare a sentimentelor, de ușurare și de consolare.

Sentimentul frumosului sădit în inimile noastre de creatorul său, s-a manifestat întotdeauna prin muzică, potrivit cu locul, timpul și natura înconjurătoare¹. Nu-i de mirare deci, dacă muzica a fost pusă și ea, ca toate celelalte arte, în serviciul sentimentului religios și al cultului, fiind socotită un tezaur prețios și cu putere emoțională, «dînd suflet universului, aripi gîndirii, avînt imaginației, înălțînd spre tot ceea ce este bun, drept și frumos»².

Intrucît muzica stimulează emotivitatea și nutrește sentimentul, a fost întrebuințată în biserică, unde credinciosul a lăudat pe Dumnezeu sub forma psalmilor, a imnelor religioase și a cîntărilor de orice fel.

Timp de secole, muzica Bisericii care a cristalizat în sunetele ei, cele mai curate simțiri de laudă pentru Dumnezeu, a reușit să deschidă, mai ușor, porțile sufletului și ale minții credincioșilor, pentru a primi și a înțelege învățătura cea adevărată, pentru a cunoaște pe Dumnezeu, lumina tuturor.

În concepția creștină, prin darul cîntării religioase, omul se aseamănă cu îngerii și cu Sfinții, care și ei dau slavă lui Dumnezeu. E firesc deci, ca în cultul creștin, cîntarea religioasă să ocupe, încă de la început, un loc destul de important. Cu deosebire cultul ortodox folosește o bogată, variată și prețioasă producție de cîntări și imne sacre, dintre care unele de origine biblică, iar altele — cele mai numeroase — alcătuite de diferiți imnografi și melozi.

În multe locuri din Sfînta Scriptură și în scrierile multor părinți și scriitori bisericești, se arată că muzica primilor creștini era compusă din psalmi, imne și cîntări duhovnicești. Astfel, în Epistola către Efeseni, Apostolul Pavel ne arată clar acest lucru, cînd zice: «Vorbiți între voi în Psalmi și în laude și în cîntări duhovnicești»³;

1. Conferențiar N. Lungu, *Cîntarea în comun ca mijloc de lămurire a dreptei-credințe*, în «Biserica Ortodoxă Română», nr. 11—12 1952, p. 890.

2. *Idem*, p. 890.

3. *Epistola către Efeseni*, V, 18—19.

iar în Epistola către Coloseni afirmă: «Cântați în inimile voastre lui Dumnezeu, mulțumindu-I în psalmi, în laude și în cântări duhovnicești»⁴; iar Th. Gérold susține că: «Primele comunități creștine au avut cântări felurite: psalmi și cîntece de laudă și adorațiune, adresate lui Dumnezeu și Domnului Iisus Hristos, cîntece care contribuiau să stabilească o legătură între credincioși»⁵.

Bazați pe afirmațiile de mai sus, putem spune că muzica psalitică are ca izvor comun, învățătura creștină; iar Sfinții Părinți și conducătorii Bisericii au apreciat necesitatea sufletească a credincioșilor pentru cântare, pentru muzică.

Acești psalmi și imne, aceste cîntece de laudă și de adorațiune adresate lui Dumnezeu — cu timpul, s-au dezvoltat și s-au înfrumusețat mereu, atingînd apogeul în secolele VII, VIII și IX (perioada de aur a bisericii bizantine) începută cu Sfințul Ioan Damaschinul, în centrul luminos al Orientului — în Bizanț. Aici au luat ființă multe și frumoase cântări bisericești între care Troparele, Condacele și Acatistele, păstrate în cultul nostru pînă în ziua de azi în forma lor originală.

Din cele expuse și din multe alte confirmări scrise ale Istoriei Bisericii Creștine, se vede clar, utilizarea cântării în Biserică, ea făcînd parte integrală din cultul său. Această cântare bisericească a fost una, fiindcă o singură Biserică a întemeiat Domnul nostru Iisus Hristos (Matei XVI, 18). Învățînd despre ea în parabole, Mîntuitorul a vorbit totdeauna numai despre o singură turmă, despre un singur staul (Ioan X, 16), despre o singură viță de vie (Ioan XV, 1—7), despre o singură împărăție cerească pe pămînt (Matei XIII, 24—50). În «Rugăciunea Arhierescă», Mîntuitorul Hristos se roagă Tatălui cereșc pentru această sfințită unitate⁶; în totalitatea ei, unitatea bisericească, cuprinde și unitatea cultului manifestată prin cântare, fiindcă psalmodia aduce cu sine tot ce poate fi mai bun: iubirea, făcînd din tovarășia laolaltă a glasului un fel de trăsură de unire între oameni, adunînd credincioșii laolaltă într-un singur glas de cor. Iar prin această sinceră comuniune de sentimente frățești crește, se dezvoltă și se întărește Biserica, Trupul tainic al Domnului Iisus.

În acest lăcaș al lui Hristos, omul credincios a luat parte întotdeauna cu întreaga lui ființă la manifestările religioase — numite cult. Fiindcă cultul nu este altceva decît totalitatea formelor, a riturilor și a ceremoniilor fixate, stabilite și consfințite sau acceptate de Biserică prin care ea împărtășește oamenilor harul sfințitor al lui Dumnezeu și prin care comunitatea sau obștea credincioșilor ortodocși își exprimă atitudinea și sentimentele ei față de Dumnezeu, adică îl cinstește sau îl slăvește, îi mulțumește și I se roagă⁷. Orice formă de cult, a întrebuițat cântarea. Există, așadar, între cult și muzică (religioasă) o strînsă și indisolubilă legătură. Legătura aceasta, strînsă și firească, o găsim în uz la toate popoarele, din cele mai vechi timpuri: la egipteni și vechii greci și evrei, precum și la alte popoare ale Orientului Mijlociu.

La vechii greci, corurile le găsim nelipsite de la diferitele serbări și ritualuri, făcute în cinstea zeilor — iar în ceea ce privește cântarea la evrei, în multe locuri din Vechiul Testament, se poate vedea că la diferite ocazii: serbări religioase, pompe, cortegii etc., mulțimea, compusă din bărbați, femei și copii, cântau, fiind acompaniați.

4. Epistola către Coloseni, III, 16.

5. Th. Gérold, în «*Les pères de l'Eglise et la musique*», Cf. Conf. N. Lungu, *op. cit.*, p. 892.

6. Ioan, XVII, 20—30.

7. Pr. Prof. Ene Braniște, *Cultul Bisericii Ortodoxe Române față de cultul celorlalte confesiuni creștine și al sectelor din țară*, în «*Studii teologice*», III, nr. 1—2/1951, p. 3.

de grupări de instrumente ca și la greci — lăudînd și mărînd pe Dumnezeu: «Să cîntăm Domnului, căci cu mărirea s-a preamărit»⁸.

În Biserica Ortodoxă, adevărul religios și preceptul moral iau în cult forma de adorație, de laudă, de mulțumire și de rugăciune datorită cîntării tradiționale psaltice, care prin imnele sale vibrante și pline de credință, de iubire și evlavie, îmbrăcate în forma avîntului poetic, sau învăluite în focul evlaviei, se adresează inimii. Suflul, aflat în această stare de adorație și de rugăciune, le primește mai ușor și mai adînc. Ideile dogmatice și îndemnurile morale dobîndesc mai mare putere de pătrundere și de întipărire în suflet — prin muzică, decît atunci cînd sînt expuse în chip distructiv sau teoretic, ca într-o cateheză. Transpuse prin cîntare, adevărurile de credință și ideile morale din cult, capătă în ochii credincioșilor un nimb de autoritate și de sfințenie. În acest chip, putem afirma că muzica și cultul au ca izvor comun învățătura creștină.

Cultul și cîntarea sînt elementele principale ale oricărei religii sau confesiuni. Pentru marea majoritate a credincioșilor, viața religioasă se manifestă și se traduce, în primul rînd, prin frecventarea formelor de cult — una din ele fiind și cîntarea. Se poate spune că sufletul cultului Bisericii Ortodoxe Române este cîntarea psaltică tradițională și că ea a avut și are un mare rol în susținerea unității sale. Limitîndu-ne la modul de săvîrșire a serviciilor divine din Biserica Ortodoxă Română — găsim o uniformitate de netăgădui, dar nu absolută, adică această unitate nu există pînă în cele mai mici amănunte. Deși e vorba de un teritoriu mult mai limitat și de o Biserică Ortodoxă cu omogenitate etnică și suflatească recunoscută, totuși împrejurările istorice care au despărțit multă vreme pe credincioșii ei în grupe izolate, — datorită fie stăpînirilor străine succesive, fie condițiilor geografice —, au favorizat și întreținut influențe periferice deosebit și dezvoltări locale sau particularități regionale de amănunt, care sînt uneori destul de vizibile și de importante. Astfel, cine nu observă deosebiri, sub raportul muzicii bisericești, dintre diferitele regiuni ale Ortodoxiei românești? De aceea, Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în ședințele sale de lucru — începînd cu 5 octombrie 1950 —, printre multe alte înțelepte hotărîri luate pentru bunul mers al Bisericii, pune în fruntea îndatoririlor clerului nostru, pe aceea de a învăța pe credincioși cîntarea psaltică tradițională.

Tot Sfîntul Sinod, în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Justinian, în grija de a păstra neștirbit caracterul bisericesc tradițional al cîntărilor, a hotărît să fie transcrise toate cîntările bisericești tradiționale, tipărindu-se astfel la Tipografia Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă următoarele: Cîntările Sfintei Liturghii, Vecernierul, Utre-nierul, Podobiile celor opt glasuri, Cîntările din slujbele sfintelor taine și ale ierur-giilor principale; Cîntările din slujba Sfintelor Paști ș.a.

Cît privește melodia cîntărilor din publicațiile amintite, alcătuitoarii s-au călăuzit de principiile generale, trasate de Sfîntul Sinod, adică au fixat și notat linia melodică tradițională folosită și păstrată în bisericile noastre din Muntenia și Moldova, simplificată de marii reprezentanți ai muzicii noastre bisericești (Macarie ieromonahul, Anton Pann, D. Suceveanu, I. Popescu-Pasărea ș.a.).

Trăsătura caracteristică și principală în activitatea multilaterală a Prea Fericitului Patriarh Justinian, este readucerea vieții bisericești «pe linia urmată de Sfinții Apostoli și Sfinții Părinți, rămasă neschimbată în tradiția corectă a Sfintei noastre Biserici Ortodoxe a Răsăritului»⁹.

8. Exod, XV, — 21.

9. *Apostolat Social*, IV, p. 72.

Pe această «linie urmată de Sfinții Apostoli și de Sfinții Părinți» pentru propovăduirea dreptei credințe «în duhul ortodoxiei noastre»¹⁰ ecumenice, Prea Fericitul Patriarh Justinian, introduce cîntarea tradițională psaltică în Biserica românească — fiindcă «în Biserica noastră, în ultima sută de ani, începuseră să pătrundă influențe străine de duhul melodiilor psaltice tradiționale. Am socotit dăunător curentul acesta pentru dezvoltarea Bisericii Ortodoxe Române — pe făgașurile tradiționale — spunea Prea Fericea Sa — și am luat la vreme, prin Sfîntul Sinod, măsura de a generaliza cîntarea psaltică tradițională în toate bisericile din țară, cu participarea credincioșilor la răspunsurile liturgice»¹¹. Prin astfel de cîntare se ajunge la înfrățirea tuturor credincioșilor, la pacificarea sufletelor, la iubire și la o susținere neîntreruptă a unității cultului. Cuprinzătoare sînt în această privință cuvintele Sfîntului Vasile cel Mare: «Căci cine oare mai poate fi socotit vrăjmaș al altuia, atunci cînd își unește glasul la un loc cu el, pentru a da laolaltă lauda lui Dumnezeu? Psalmadia aduce cu sine, tot ce poate fi mai bun: iubirea, făcînd din tovărășia laolaltă a glasului, un fel de trăsătură de unire între oameni, adunînd credincioșii laolaltă într-un singur glas de cor».

Din cele afirmate de Sfîntul Părinte, se desprinde clar că «Biserica Ortodoxă Ecumenică — n-a reținut și n-a recunoscut ca ale sale decît acele compozitii muzicale, în care s-a putut întrezări sfințirea religioasă a omului care se roagă, implorînd divinității milă, iertare și pace»¹².

Prea Fericitul Patriarh Justinian introduce cîntarea tradițională psaltică în cultul bisericii noastre «păstrînd o cumpănă dreaptă între porunca tradiției și chemările vremii»¹³; — muzica bisericească trebuie perfect armonizată cu textul liturgic și cu iconografia celorlalte servicii divine¹⁴. Ca atare, Prea Fericitul Patriarh Justinian re-actualizează cîntarea psaltică tradițională în Biserica Ortodoxă Română, readucînd-o pe făgașul autentic creștin.

Apoi, cîntarea tradițională psaltică, sinteza cultului creștin, constituie mijlocul cel mai fericit pentru încheierea unității spirituale a credincioșilor dintr-o parohie. În bisericile unde a fost introdusă, s-au realizat mai multe lucruri: adîncirea legăturilor sufletesti cu biserica, nevoia de a te ști totdeauna prezent la săvîrșirea jertfei liturgice, o mai largă cuprindere a dogmelor creștinismului și o mai intensă trăire a principiilor de morală creștină¹⁵.

În cultul creștin ortodox, slăvirea lui Dumnezeu prin cîntarea religioasă constituie o «jertfă de laudă» adică una din formele adevăratului cult, cultul spiritual, care trebuie adus lui Dumnezeu în locul jertfelor materiale și singeroase de la templu: «Adu lui Dumnezeu jertfă de laudă (cîntare).. Cel ce îmi aduce jertfă de laudă, acela Mă cinstește»¹⁶.

Dacă în majoritatea Bisericilor Ortodoxe (de rit bizantin) cîntarea credincioșilor la slujbă a fost lăsată de la o vreme (sec. XV, înainte) pe seama cîntăreților sau a corurilor, ea s-a păstrat cu fidelitate la eterodocșii răsăriteni (armeni, sirieni, monofiziti, nestorienii), unde pînă astăzi lumea cîntă în biserică cele mai multe cîntări fiind știute de credincioși pe dinafară¹⁷. În cultul Bisericii Ortodoxe Române cîntarea tradițională, a reinviat îndată după reintroducerea limbii românești în slujbă —, mai întîi în Transilvania, atît la ortodocși cît și la uniți, ca un protest împotriva influenței

10. *Ibidem*, p. 135.11. *Apostolat Social*, vol. VI, p. 354.12. *Idem*, p. 354.13. *Idem*, p. 386.14. *Idem*, p. 354.15. *Idem*, p. 387.

16. Ps. 49, 14. 23.

17. Pr. Prof. Ene Braniște, *Cîntarea în comun a credincioșilor*, în «Studii Teologice», VI, nr. 1-2/1954, p. 35-36;

Cultelor protestante și a prozelitismului sectelor, mai intens în Transilvania. Apoi și în bisericile românești de dincoace de munți cîntarea tradițională psaltică se practică de multă vreme la unele din slujbele mai scumpe pietății ortodoxe, și anume Prohodul din noaptea sfință a Vinerii Patimilor, cînd credincioșii își unesc glasurile cu cele ale clerului și ale cîntăreților, cîntînd «În mormînt viață...» sau «Neamurile toate laudă în-gropării îți aduc, Hristoase al meu», și celelalte.

Cîntarea tradițională psaltică era declarată de unii la început, ca o erezie sau inovație sectară; acum însă toată lumea s-a convins de canonicitatea, utilitatea și importanța ei, fiind recomandată, așa cum am arătat mai sus, chir de autoritatea bisericească și cultivată tocmai ca un mijloc de susținere a unității cultului în Biserica Ortodoxă Română¹⁸. Pentru toate aceste binefaceri, ce le revarsă de aproape două deceni, cîntarea psaltică strămoșească, cunoaște din ce în ce mai multă înflorire.

Se știe, că, în trecutul nu prea îndepărtat, cîntarea psaltică, dar mai ales cîntarea corală de la Sfînta Liturghie, aproape că nu mai corespundea sentimentului de evlavie și de pietate al credincioșilor noștri. Monodiile simple, cuceritoare de suflet ale psaltichiei noastre vechi, erau părăsire și imbinare de multe ori cu o cîntare ce aducea a romanță, sau a muzică de operă. Luîndu-se măsurile de îndreptare pe care le-am amintit mai sus, de către conducerea bisericească, în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Justinian, ne putem bucura din plin la auzul Cîntării psaltichiei tradiționale.

Muzica tradițională psaltică e părtaşă și împreună-lucrătoare la jertfa ce se aduce, ori de cîte ori se săvîrșește Sfînta Liturghie¹⁹.

Redarea cîntării bisericești tradiționale, fără preocupări de efecte, în toată simplitatea și cuviința ei, înalță sufletul pe cele mai înalte culmi — și pentru aceasta se cere sobrietate, seninătate și mai multă sinceritate în cîntare. Cultul Bisericii noastre are trebuință de acea cîntare inspirată din cîntarea tradițională. Iată deci, cum susține muzica unitatea cultului Bisericii noastre.

Unitatea sau uniformitatea cultului este deci impusă și de caracterul colectiv prin excelență al acestui cult, care face necesară, prin firea lucrurilor, folosirea aceluiași forme de închinare și slăvire a lui Dumnezeu, de către toți credincioșii unei Biserici. Căci conștiința unității religioase, adică sentimentul apartenenței la una și aceeași Biserică (religie sau confesiune) se manifestă și se întreține totdeauna, în primul rînd și în chipul cel mai sensibil, prin frecventarea aceluiași locaș de rugăciune, prin participarea la aceleași slujbe și la celeași forme de cult, exprimate prin cîntarea psaltică tradițională. Înțelegem acum mai bine măsurile luate de Sfîntul Sinod cu privire la practicarea muzicii bisericești tradiționale în Bisericile noastre — fiindcă începînd din primele veacuri ale organizării cultului în Biserica creștină și pînă astăzi, credincioșii prezenți la slujbă — și îndeosebi la Sfînta Liturghie — nu sînt niște simpli asistenți, ci, împreună cu preotul liturghisitor, ei sînt părtași la sfînta Jertfă.

Desfășurarea acțiunii liturgice, în care se aude neîncetat dialogul dintre liturghisitor și credincioși, formele de îndemnuri și modul de adresare al preotului, ca și răspunsurile mulțimii credincioșilor, arată clar că întotdeauna aceștia trebuie să ia parte activă la săvîrșirea Sfîntei Liturghii, și aceasta se face în primul rînd prin cîntarea psaltică tradițională.

18. Despre cîntarea în comun vezi: Ic. C. Popovici, *Studii religios-morale și liturgice*, 1934, p. 422 sq.; Gh. Șoima, *Funcțiunile muzicii liturgice*, Sibiu, 1945; Pr. Prof. P. Vintilescu, *Cîntarea poporului în biserică, în lumina Liturghierului*, București, 1945; Prof. N. Lungu, *Cîntarea în comun a poporului în biserică*, în «*Studii Teologice*», nr. 1—2/1951; Ene Braniște, *Participarea la Liturghie și metodele pentru realizarea ei*, București, 1949 (extras din rev. «*Studii Teologice*», p. 55 sq.).

19. Vezi revista «*Predania*», anul I, nr. 2/1937, p. 5.

Prin urmare, cîntarea noastră tradițională corespunde pe deplin cerințelor spirituale ale credincioșilor. Ea caută să satisfacă mai puțin auzul, decît inima. Ea scoate în relief mai mult textul, decît melodia. Melodia e în slujba textului și subordonată acestuia. Fericitul Augustin face această mărturisire cînd spune: «Cînd mi se întimplă să fiu desfătat mai mult de felul cum se cîntă, decît de ceea ce se cîntă, atunci recunosc că greșesc amarnic, și aș dori să nu-l mai aud pe cel ce cîntă»²⁰.

Pe tonul său profund și potolit vechea cîntare bisericească stimulează concentrarea spirituală, trezește evlavia și îndeamnă la rugăciune — apropie și unește pe oameni și deschide calea colaborării și slujirii pentru binele aproapei.

Scopul și caracterul cîntării tradiționale psaltice — este «simțămîntul umilirii». Ea s-a dovedit a fi unul din mijloacele cele mai potrivite pentru a aduce pe credincioși la Sfintele Slujbe. De la instituirea ei, slujba Sfintei Liturghii are caracterul de rugăciune în comun. «Cu pace Domnului să ne rugăm», sau «Să zicem toți, din tot sufletul și din tot cugetul... etc, sînt îndemnuri care brăzdează cultul divin al Bisericii noastre și care implică participarea tuturor credincioșilor la rugăciune și cîntare.

Cîntarea bisericească a cunoscut culmi nebănuite în trecut. Este deajuns să amintim de nivelul înalt la care ajunsese organizarea cîntării omofonale (la un ison), fie ea sub forma responsorială, fie, mai ales, sub forma antifonală, pe timpul marilor muzicanti ai creștinismului, Sf. Efrem Sirul, Sf. Ambrozie al Milanului și Sf. Ioan Gură de Aur, ca să nu mai arătăm, că această cîntare s-a practicat întotdeauna în cultul creștin.

La finele acestei expuneri, putem trage următoarele concluzii privind foloasele muzicii tradiționale psaltice, pentru cultul Bisericii noastre:

— Muzica tradițională psaltică, constituie mijlocul de lămurire, de întărire și apărare a dreptei credințe și de combatere a prozelitismului sectanților;

— Ea, este unul din mijloacele cele mai eficace de a stăvili trecerea credincioșilor ortodocși la alte confesiuni sau culte religioase. După expresia Prea Fericitului Patriarh Justinian, «frumoasele cîntări bisericești tradiționale, constituie unul din cele mai rodnice mijloace de întărire a evlaviei și a legăturii credincioșilor cu Biserica lor»²¹.

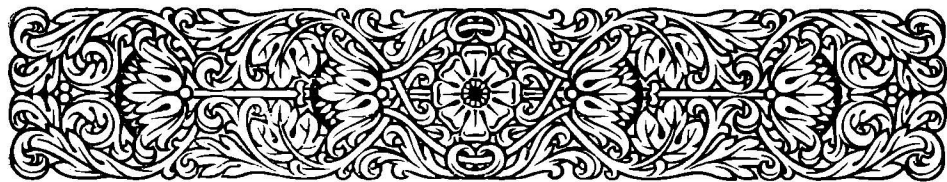
Păstrarea unității cultului prin muzica psaltică tradițională este de mare însemnătate pentru însăși ființa religiei. Cultul fiecărei religii sau confesiuni poartă pece-tea proprie a însăși doctrinei care l-a inspirat sau care îl călăuzește.

Unitatea sau uniformitatea cultului este deci impusă și de felul cum se folosește în cadrul său cîntarea psaltică tradițională, fiindcă (muzica tradițională) formează și susține nu numai unitatea religioasă, ci și o identitate de simțiri, precum și simțul de solidaritate și frățietate care leagă între ei pe toți membri aceleiași religii, nu numai în lăcașul de cult, ci și în afară în viața de toate zilele.

Așadar, avem în tezaurul bimilenar al Cultului ortodox o bogată, variată și splendidă comoară de cîntări bisericești. Sînt toate acele minunate tropare, condace, stihiri și podobii din cărțile noastre de slujbă, așezate pe muzică psaltică tradițională care constituie una din valorile și mindriile Bisericii Ortodoxe.

Diac. Doctorand MARIN PANĂ

20. *Confesionum Liber X*, C. 33, în «Migne P. L.» XXXII, p. 860. Episcop Antim Tîrgovișteanul, *Despre cîntarea credincioșilor în Biserică*, în «Biserica Ortodoxă Română», nr. 11—12, 1953, p. 1122. 21. În «Biserica Ortodoxă Română», nr. 6—8/1952, p. 433.

STUDIU COMPARATIV ÎNTRE ELOCVENȚA PROFANĂ ȘI CEA BISERICESCĂ

1. Scurt istoric asupra elocvenței profane și bisericesti

Înainte de a se stabili legile retoricii și de a se transforma arta elocvenței, au existat oameni talentați în folosirea cuvîntului, care, de cele mai multe ori n-au ținut seama și n-au respectat întru totul mulțimea regulilor și principiilor teoretice, care stau la baza artei retorice, și totuși în majoritatea cazurilor reușeau practic să miște inimile, să înduplece voința și să convingă logic pe ascultători ca să aplice în viață tot ce era bun și vrednic de urmat din învățăturile pe care le expuneau în cuvîntările lor.

Din experiența celor mai buni mînuitori ai cuvîntului grăit s-a constatat că acesta are o deosebită influență și putere de convingere asupra omului. Acest lucru i-a determinat pe unii cercetători să caute să afle care este taina artei de a vorbi bine.

Rezultatele observațiilor făcute au dus la formularea unor principii și reguli de vorbire care stau la baza disciplinei retorice. Aceste principii și reguli de vorbire se foloseau, deci, în mod involuntar de către mari maestri ai cuvîntului, dar nu erau depistate și formulate teoretic. După ce s-a făcut acest lucru a luat naștere retorica. Prin urmare, retorica trăia în sinul elocvenței, dar a fost descoperită mai târziu, cînd iscusința mînuirii cuvîntului ajunsese într-un stadiu destul de avansat.

Dacă ținem seamă de materia și de mijloacele folosite de elocvență, precum și de scopul urmărit de aceasta, constatăm că elocvența poate fi de două feluri: *profană și bisericască*.

Homer într-una din scrierile sale amintește de Agamemnon, care, fiind surprins de justetea și frumusețea unuia dintre discursurile bătrînului Nestor, i-a zis: «O, bătrîne mi-ai răpit pe toți grecii prin iscusința ta de a folosi bine cuvîntul. Dacă aș putea găsi zece buni vorbitori și împreună cu tine, cetatea lui Priam ar cădea repede în mîinile noastre»¹.

Prin aceasta se vede că elocvența profană este mult mai veche față de cea bisericască, deoarece culmea strălucirii ei și-a atins-o în secolul al IV-lea î.e.n., prin cîțiva reprezentanți mai de seamă: Pericle și Demostene la greci și Cicero la Romani. Pe cînd elocvența bisericască, fiind o creație, prin excelență creștină, s-a constatat că epoca sa de aur a fost atinsă abia în secolul al IV-lea e.n.². Acest lucru s-a putut realiza în Biserica creștină datorită faptului că în acest timp au trăit cei mai talen-

1. Belin de Ballu. *Histoire critique de l'éloquence chez les grecs*, Paris, 1813, p. 10.

2. Chiriac Dimancea, *Istoria elocvenței creștine de la Hristos pînă azi*, Craiova, 1927, p. 16.

tați și iscusii apărători ai învățturii Evangheliei lui Hristos, mai ales prin măiestria folosirii cuvîntului. Afirmarea acestor mari oratori creștini, Sfinții Părinți din secolul al IV-lea, se vedește mai ales în perioada decăderii imperiului roman, cînd acești iluștri minutori ai cuvîntului, asemenea unor arhitecți pricepuți au știut să refacă ruinele vieții din urma atîtor războaie ³.

După strălucita perioadă patristică, elocvența bisericească a crescut, avînd succese din ce în ce mai frumoase. În această privință se poate spune că elocvența sacră, atît în perioada patristică cit și după aceea merge în continuă creștere, cu toate că în secolul al XVI-lea s-au produs atîtea tulburări și divizări în Biserică. Așa ajunge ea la una dintre cele mai severe și didactice forme ⁴.

Aceasta, datorită și renașterii științelor dintre secolele al XV-lea și al XVII-lea, care au o influență edificatoare și asupra elocvenței bisericești. Din această perioadă cuvîntarea bisericească ia un colorit clasicizant. Accentul clasicismului elocvenței sacre se vedește în secolul al XVII-lea, prin cîțiva predicatori de seamă: Bossuet, Bourdaloue, Massilon. Cu acești mari oratori francezi se încheie cea din urmă perioadă de vădită strălucire a elocvenței bisericești. În secolul al XVIII-lea se observă o decadență a elocvenței bisericești din cauza predicatorilor timpului, care s-au abătut de la spiritul apostolic al predicii și au transformat cuvîntările lor în niște disertații academice cu scop moral, prin folosirea unui vocabular înalt și greu de înțeles de toți credincioșii.

În secolul al XIX-lea, după revoluția franceză, elocvența bisericească își reia ca formă corectitudinea și sistemul clasic, dar fără acel farmec și spirit practic care s-a folosit de către înaintași ⁵.

Astăzi își menține ritmul ei de acțiune după cerințele și nevoile vieții moderne.

Prin urmare, din punct de vedere istoric, elocvența profană se aseamănă cu elocvența bisericească prin succesele și insuccesele pe care le-au cunoscut ambele în timp, dar se și deosebesc dacă ne gîndim la timpul cînd au cunoscut o perioadă de înflorire sau de decadență, sau, dacă ne gîndim la vechimea lor, la momentul apariției și afirmării lor în lume, găsim deosebiri evidente.

2. Termeni uzuali în cele două feluri de elocvență.

După ce am făcut cîteva considerații generale cu privire la istoricul elocvenței profane și bisericești și am putut vedea care sînt deosebirile și asemănările din acest punct de vedere, pentru a înțelege mai bine aceste asemănări și deosebiri mai întii trebuie să explicăm în continuare cîteva termeni, dintre cei mai importanți, folosiți în domeniul elocvenței. Printre aceștia putem aminti: *elocvență*, *retorică*, *omiletică*, *elocuțiune*, *catehetică* etc.

Prin cuvîntul *elocvență* trebuie înțeles puterea de convingere a vorbitorului asupra ascultătorilor, cișligată prin iscusința de a aplica în practică toate principiile și regulile vorbirii, care alcătuiesc știința retoricii. Ceea ce înseamnă retorica pentru elocvența profană aceea este Omiletica și Catehetica pentru elocvența bisericească. Deci unele sînt de natură pur teoretică, iar altele de aplicare în practică a acestor teorii.

Nici *elocuțiunea* nu-i unul și același lucru cu elocvența, pentru că prima este o parte a retoricii, denumită și *teoria stilului*, deoarece se ocupă cu alegerea și așezarea cuvîntelor într-o cuvîntare, cu calitățile stilului și cu căutarea realizării unei

3. Belin de Ballu. *op. cit.*, p. 72.

4. Chiriac Dimancea. *op. cit.*, p. 20.

5. Gh. Aramă, *Elemente de Omiletică specială*, București, 1930, p. 17.

vorbiri frumoase printr-o exprimare cât mai artistică posibilă, pe cînd a doua, *elocvența* ne dă numai efectul aplicării tuturor principiilor și regulilor vorbirii, care stau la baza disciplinei retoricii. Se poate spune că *elocuțiunea* pentru *elocvență* este ceea ce este *coloritul* pentru *pictură*, deoarece imaginația pictorului schițează mai întîi teoretic principalele linii și trăsături ale unui tablou și abia după aceea le sistematizează cu ajutorul rațiunii. Deci, după cum coloritul în pictură este necesar pentru a da viață operei, tot așa și în elocuțiune fondul unei cuvîntări este constituit din descrierea unor fapte și argumentarea unor idei, iar ordinea și angajarea lor sistematică dau coloritul cuvîntării. Elocuțiunea desăvîrșește forma unei cuvîntări, îi dă viață, grație și putere de convingere. Pentru acest motiv elocuțiunea rămîne întotdeauna cheia tainică a unei cuvîntări, deoarece dă rațiunii și cugetării toată strălucirea, sentimentelor mișcare și voinței putere de convingere. Cu ajutorul ei vorbitorul poate face pe ascultători să înțeleagă mai bine, să trăiască mai deplin și să aplice în practică învățăturile frumoase din cuvîntare.

Prin urmare, *elocuțiunea* contribuie efectiv la succesul *elocvenței*⁶.

Înțelegerea termenilor care au tangență cu *elocvența* nu este suficientă lotuși pentru a ne lămuri deplin despre ceea ce este cu adevărat *elocvența*. De aceea, pentru acest lucru trebuie să expunem în continuare cîteva păreri ale celor mai desăvîrșiți teoreticieni și practicanți ai vorbirii frumoase cu privire la definiția celor două feluri de *elocvență*.

3. *Asemănări și deosebiri dintre elocvența profană și elocvența bisericască scoase din diferite definiții.*

Părerile celor mai competenți oratori cu privire la cele două feluri de *elocvență* sînt împărțite, dar din toate acestea se poate desprinde ușor cu ce se deosebesc și prin ce se aseamănă între ele. În sensul larg al cuvîntului, *elocvența este arta de a vorbi bine sau darul de a influența convingător asupra ascultătorilor pentru a-i determina să săvîrșească în viață numai binele, adevărul, sîntenia, frumosul. Este arta de a convinge pe altul prin cuvînt.*

După Quintilian, *elocvența este arta de a vorbi bine asupra oricărui subiect, deoarece, prin aceasta se vede felul dibac al vorbitorului de a se exprima corect și de a crea cu ajutorul cuvîntului o osmoză de trăire între el și ascultători, între ceea ce spune el și ceea ce înțeleg ei.*

Cicero, pe lângă ceea ce spune Quintilian, mai adaugă și *necesitatea existenței unei puteri negative care să contribuie la formarea unor deprinderi sau talent de a instrui și forma pe om, prin punerea în mișcare a puterii sale de judecată, a puterii sale afective și voliționale.* Deci, se poate spune că *elocvența este iscusința de a determina pe cineva să gîndească cu rapiditate, de a-i forma un număr cât mai mare de sentimente nobile în sufletul său care să-i întărească voința spre săvîrșirea faptelor bune.* Mai bine-zis, *elocvența este puterea vorbitorului de a influența asupra rațiunii, simțirii și voinței ascultătorilor cu ajutorul cuvîntului.*

Asupra rațiunii ascultătorilor, orice vorbitor poate influența edificator numai dacă în cursul vorbirii sale ierarhizează în așa fel ideile și povestirea faptelor încît sistematizarea logică a acestora să ducă la scoaterea în evidență a unui singur adevăr.

Asupra afectivității ascultătorilor, de asemenea, vorbitorul reușește să influențeze instructiv prin trezirea interesului după cunoaștere, a curiozității de a afla ceva nou și folositor pentru mîntuirea sufletului, și prin patosul în vorbire.

6. Gh. Mihăilescu, *Elemente de retorică*, Galați, 1874, p. 39.

În sfârșit, asupra voinței ascultătorilor, vorbitorul poate influența practic prin rostirea cuvântului său cu o putere de convingere naturală, care îndeamnă și determină în mod sigur pe ascultători la faptă.

M. Piroux întărește acestea atunci când afirmă că *elocvența este facultatea oratorului de a transmite ascultătorilor săi prin cuvânt tot ceea ce gîndește, simte și dorește să se realizeze în viață din tot ceea ce spune*. În sensul acesta se poate spune că elocvența nu este numai un dar sau talent nativ de a vorbi frumos și convingător, ci și o deprindere cîștigată printr-un exercițiu continuu, deoarece numai așa vorbitorul va putea ajunge la formarea unei facultăți speciale cu care este în stare să pună în mișcare puterea de gîndire, afectivitatea și voința ascultătorilor săi ⁷.

Cei vechi după cum ne spune Fenelon, înțelegeau prin elocvență arta de a convinge pe ascultători asupra adevărului cu ajutorul iscusinței minuirii cuvîntului.

Deci, acolo unde este puterea cuvîntului și nu este în stare să trezească rezonanțe afective și emoții comunicabile și altora, nu poate fi vorba de o vorbire elocventă.

Omul demn de a fi ascultat — ne spune, de asemenea, Fenelon — este numai acela care nu se servește de cuvînt decît pentru a scoate la lumină și a impune tuturor să urmeze adevărul și virtutea. În felul acesta elocvența poate deveni expresia curată a unei emoții de a anima ⁸.

După Corax, *elocvență este numai ceea ce poate produce în rîndul ascultătorilor o convingere puternică*. Așa că, nu este numai iscusința unui zidar care clădește zidul, ci și opera de ansamblu a unui arhitect, care, cunoscînd de mai înainte întreg planul lucrării, dirijează cu dibăcie munca tuturor pentru a obține o operă de artă cit mai perfectă și mai durabilă ⁹.

Aristotel ne spune, de asemenea, că *elocvența este facultatea vorbitorului de a convinge pe om*. Această acțiune de a convinge pornește întotdeauna din interiorul sufletesc al omului și se manifestă în exterior numai prin acte vizibile ¹⁰. Așa că din esența elocvenței face parte și capacitatea vorbitorului de a convinge pe ascultători, pentru că elocvența se alimentează din faptele și experiențele altora, din înțelegerea tuturor manifestărilor psihologice ale ascultătorilor, din binele comun al întregii comunități, din fondul general al conștiinței umane ¹¹.

În sensul acesta un teoretician al elocvenței din secolul trecut susținea cu toată tăria că *«elocvența este forma cea mai înaltă a pregătirii intelectuale a omului sau a lilozologiei cu scop practic»* ¹².

Deci, *«oril eloquens es qui in foro cansiquo civilibus ita dicot, ut probet, ut flectat»* ¹³.

Sau așa după cum afirma și A. Ed. Chaignet că elocvența este capacitatea vorbitorului de a găsi în orice subiect ceva simplu și natural care să convingă pe ascultători „*Δυνάμεις περί ἐξόστου τοῦ θεωρησαι τὸ ἐνδέχομεν πιθανόν*” ¹⁴.

Prin urmare, după toate afirmațiile făcute pînă acum, se poate concluda că *elocvența profană este capacitatea vorbitorului, fondată pe niște dispoziții native și dez-*

7. Dictionnaire d'éloquence sacrée, Paris, 1961, p. 345.

8. Citat după Gh. Mihăilescu, *op. cit.*, p. 4.

9. A. Ed. Chaignet, *La rhétorique et son histoire*, Paris, 1888, p. 90.

10. *Ibidem*. p. 92. 11. Belin de Ballu, *op. cit.*, p. 7.

12. M. Villemain, *Tabelau de l'éloquence chrétienne au IV—V siècle*, Paris, 1952, p. 82.

13. Gh. Aramă, *Retorica*, București, 1904, p. 133.

14. A. Ed. Chaignet, *op. cit.*, p. 92.

voltată prin exercițiu, studiul retoricii și prin imitația marilor vorbitori, de a influența în mod convingător asupra rațiunii, sentimentului și voinței ascultătorilor.

În ce privește *elocvența bisericească* se poate spune că și ea este tot o *aptitudine*, dar spre deosebire de *elocvența profană*, această *aptitudine a preotului predicator* este susținută și de *puterea harului divin dată acestuia prin taina hirotoniei*. Prin aceasta preotul predicator este deosebit de predicatorul profan, deoarece harul divin exercită o deosebită influență asupra convingerii credincioșilor și îi determină să asculte cu pasiune adevărurile dumnezeiești atât de necesare mântuirii lor.

Prin urmare, putem spune că pentru cei credincioși adevărata și cea mai deplină *elocvență* este aceea care vine de la Dumnezeu, pentru că numai aceasta poate contribui la întărirea credinței, la curăția sufletească și pietatea trăirii creștine, la împlinirea tuturor datoriilor față de Dumnezeu și de oameni, la iubirea adevărului, bineului și frumosului¹⁵.

Din cele arătate mai sus se poate vedea, oarecum, ce este *elocvența profană* și ce înseamnă *elocvența bisericească*, dar ceea ce ne interesează pe noi în mod deosebit este să arătăm comparativ prin ce se aseamănă și prin ce se deosebesc aceste două feluri de *elocvențe*. Pentru aceasta, în cele ce urmează vom căuta să scoatem în evidență și să arătăm esențialul în această privință.

4. Asemănări și deosebiri între *elocvența profană* și cea *bisericească*

Din punct de vedere formal, aceste două feluri de *elocvență* se aseamănă pentru că ambele se folosesc de anumite izvoare, de un fond material și de mijloace proprii, de o împărțire de genuri și specii, de o terminologie și un stil specific, de un subiect și de un obiect, de cauze și efecte, de o persoană înzestrată cu darul vorbirii prin care se realizează acțiunea *elocvenței* și de un loc potrivit în susținere. De asemenea, se aseamănă prin necesitatea unui auditor care trebuie convins, de un scop bine determinat etc. Dar se deosebesc prin conținutul problemelor tratate, felurile mijloacelor folosite, a locurilor și a persoanelor de susținere, a scopului urmărit și a efectelor obținute.

Prin urmare, între aceste două feluri de *elocvență*, după cum ne spune M. Comenius, deosebirile sînt mai evidente în legătură cu materia, mijloacele pe care le folosește, persoana care vorbește, locul unde se petrece acțiunea, auditorul care participă la ea și cu scopul pe care-l urmărește¹⁶.

Elocvența este desigur numai una, dar dacă ținem seama de momentele pe care le-am arătat mai sus, ea este de două feluri: *profană* și *bisericească*. Acestea la rîndul lor pot avea genuri și specii de cuvîntări diferite, după subiectul și obiectul pe care-l folosesc.

5. Comparații între subiectul și obiectul *elocvenței profane* și celei *creștine*

Subiectul *elocvenței profane* este, în general, tot ceea ce poate interesa în mod deosebit pe om în viața aceasta. De aici se poate vedea că *elocvența profană* se ocupă cu tratarea unor subiecte ce privesc interesele vieții acesteia, așa cum găsim la *elocvența bisericească* subiecte care, uneori sînt mai vaste. Aceasta pentru că «despre Dumnezeu, despre neant și viața viitoare, despre moarte, înviere și viață, despre mîntuirea sufletului omnesc etc., predicatorul creștin poate vorbi mult mai mult, fără a epuiza totul»¹⁷.

15. Gh. Adamescu, *op. cit.*, p. 181.

16. Citat după *Dictionnaire...*, p. 344.

17. *Ibidem*, p. 345.

Din aceste considerațiuni, atît subiectul cit și obiectul celor două feluri de elocvență pot releva asemănări, dar și deosebiri foarte mari între ele.

6. *Comparații între materia celor două feluri de elocvență*

Materia elocvenței creștine o constituie taina cea din veac ascunsă a învățaturii revelate a Mintuitorului Hristos, care este cuprinsă în Sfînta Scriptură și Sfînta Tradiție. Materia elocvenței profane constă în tot ceea ce este în legătură cu interesele omului și a societății în care trăiește acesta. Aceasta înseamnă că oratorul profan vorbește în numele vechiului Adam, pe cînd preotul predicator, pe lîngă toate acestea mai poate vorbi și despre lucruri care depășesc cu mult interesele acestei lumi, căutînd să-l pună pe creștin într-o comuniune strînsă cu Dumnezeu. În acest sens preotul vorbește în numele noului Adam, Iisus Hristos, și apără interesele religioase și morale ale creștinilor cu ajutorul cuvîntului revelat al Sfîntei Evanghelii.

Prin urmare, materia elocvenței profane constă în tot ceea ce poate interesa pe om în viața aceasta, pe cînd materia elocvenței religioase constă în cuvîntul revelat al Evangheliei lui Hristos transmis celor credincioși prin cuvîntul preotului. În sensul acesta se poate spune că *Evanghelia* lui Hristos pentru cei credincioși este izvorul cel mai important de inspirație al elocvenței bisericești. Cuvîntul revelat al Sfîntei Scripturi are o putere tainică de a stîrni în sufletele credincioșilor care-l ascultă cele mai sensibile corzi ale inimii și de a forma sentimente nobile și adevărată trăire creștină. El frapează spiritul celui credincios și-l cucerește prin adevărurile înalte pe care le exprimă. Adevărurile revelate pot fi cunoscute, prin cuvîntul preotului, de către toți cei care-l ascultă și doresc să-și cîștige mîntuirea sufletului. Adevărul despre Dumnezeu atotputernic, atotștiutor Dumnezeu sfînt, atotbun și proniator a toate etc., este pentru elocvența religioasă și predicatorul creștin materia și izvorul primei inspirație.

Acestea de mai sus arătate sînt domeniul, materia și izvorul din care se adapă elocvența profană și elocvența bisericească.

7. *Comparații între felurile și împărțirile formale ale elocvenței profane și ale elocvenței bisericești după materia, mijloacele și scopul acestora*

După materia, mijloacele și scopul ei, elocvența în general poate fi de două feluri: profană și bisericească. Formal ambele se împart în mai multe genuri și specii. Așa, de pildă, în elocvența profană se vorbește despre genurile de elocvență politică, militară, judiciară și academică.

Elocvența militară se ocupă cu chestiuni care stau în legătură cu războiul și pacea.

Elocvența judiciară, privind numai chestiuni de dreptate și nedreptate, apără sau acuză ceva sau pe cineva.

În sfîrșit, elocvența academică cuprinde discursuri de recepție și elogii, conferințe și cuvîntări ținute cu ocazia unor festivități solemne din cadrul unor instituții sau foruri de cultură superioară.

Din punct de vedere al scopului urmărit, elocvența profană poate fi istorică, didactică și oratorică.

Din acest punct de vedere și elocvența bisericească este la fel împărțită. Ea are ca specie cateheza, omilia, predica, cuvîntarea bisericească etc. Denumirea lor diferă după cuprins, după locul susținerii sau după scopul pe care-l urmăresc.

Prin urmare, felurile și împărțirea elocvenței scot la lumină pentru noi unele asemănări și deosebiri din acest punct de vedere.

8. *Comparații între genuri, specii și denumirile acestora, luate după forma și fondul cuvintărilor din elocvența profană și cea bisericească*

Formal, ambele feluri de elocvență se aseamănă între ele, pentru că se folosesc de anumite genuri și specii de cuvintări, prin care, în general, se poate scoate în evidență arta elocvenței. Dar se și deosebesc între ele după denumirile genurilor și speciilor lor. Aceasta, mai ales, atunci când ținem cont de metoda folosită, de forma și fondul lor, de locul unde se susțin și de scopul pe care-l urmăresc.

După fondul pe care-l au cuvintările din elocvența profană se împart în diferite specii și își iau denumiri adecvate. Așa, de pildă, este genul istoric, care cuprinde învățături despre faptele petrecute din cel mai îndepărtat trecut și pînă în prezent. Acest gen de cuvintări pot fi cu conținut filozofic, poetic, cultural, critic etc. Metoda de lucru folosită în acest gen poate fi cronologică, sintetică, analitică etc.

Genul didactic cuprinde cuvintări al căror scop este de a instrui, educa și forma pe om. Speciile acestui gen sînt manualele comentariile studiile, disertația, darea de seamă, cursul, dialogul etc.

În general, după metoda pe care o folosește elocvența profană, cuvintările de acest profil pot face parte din genurile: demonstrativ, deliberativ, juridic.

Genul demonstrativ are drept scop de a lăuda sau a blama pe cineva. Speciile acestui gen sînt elogiile, satirile, panegiricile, cuvintările funebre, discursurile academice etc. Tot ceea ce cuprinde frumosul și contrariul lui constituie materia și subiectele pe care le poate trata acest gen de elocvență.

Genul deliberativ are drept scop de a sfătui și căuta să convingă pe om. Materia și subiectele acestui gen se găsesc în tot ceea ce cuprinde binele și utilul pentru viață. Acest gen cit și cel oratoric se folosesc și în elocvența bisericească.

Genul juridic are drept scop de a acuza sau apăra pe cineva, pentru că se ocupă cu chestiuni de drept și de fapt purtate în fața instanțelor de judecată. De altfel, aceste probleme constituie și obiectul de bază al acestui gen. Iar materia și obiectul său este o continuă căutare a adevărului. Speciile acestui gen sînt toate discursurile și pledoariile de acuzare a nedreptății și apărare a dreptății.

Din cele de sus reiese că diversitatea genurilor și speciilor de cuvintări din elocvența profană și bisericească apare, datorită diversității materiei, fondului și scopului pe care-l au învățăturile ce se împărtășesc prin asemenea cuvintări. Așa, de pildă, prin cuvintările de laudă din elocvența profană la greci și la romani, se preamărea viața și virtuțile omenești, pe cînd în panegiricele din elocvența bisericească se preamărea viața și virtuțile sfinților, a Sfintei Fecioare Maria sau evenimentele cele mai de seamă din viața Bisericii pentru a determina și convinge pe creștini să cinstească pe Dumnezeu împlinind voia Sa aici pe pămînt.

Din cadrul genului deliberativ al elocvenței bisericești avem următoarele specii de cuvintări: predica propriu-zisă (predica sintetică), omilia mică și omilia mare (predica analitică), apologia, paraneza, (predica parenetică), cateheza (predica catehetică), cuvintare de controversă, conferință religioasă etc. La rîndul lor predicile sau cuvintările bisericești se împart și își iau denumiri după materialul pe care-l folosesc. Așa avem predici cu conținut dogmatic, liturgic, moral, exegetic etc. Aceste specii de predici își iau diferite denumiri după conținutul, timpul și locul de susținere, după scopul pe care-l urmăresc. Același lucru se întîmplă și cu denumirile cuvintărilor din elocvența profană. Dar, într-un fel se va numi o cuvintare care face parte din elocvența profană și în alt fel una din elocvența bisericească.

Deci, există și în partea formală deosebiri între cele două feluri de elocvență dacă ne referim la diferitele denumiri ale genurilor și speciile cuvintărilor lor.

În partea formală se aseamănă mai mult aceste două feluri de elocvență în privința folosirii aproape a acelorași reguli generale de alcătuire a cuvintărilor. În general o cuvîntare, fie ea de profil religios ori profan, poate și trebuie să aibă toate cele șase părți: *exordiu*, *propozițiunea*, *narațiunea*, *argumentarea*, *respingerea și perorația*. Deci ambele feluri de elocvență folosesc în formularea cuvintărilor lor aceleași trepte psihologice esențiale.

9. Comparații între mijloacele folosite în cele două feluri de elocvență

Talentul pe care-l poate avea cineva, format în urma perfecționării predispozițiilor existente în fondul ereditar prin exercițiu îndelungat, nu-i suficient pentru a putea vorbi elocvent dacă purtătorul unui asemenea talent nu posedă și cunoștințe temeinice asupra tuturor regulilor și principiilor retorice după care se poate alcătui și susține cu eficacitate o cuvîntare în fața unor ascultători.

Cei care doresc să exceleze în arta minuirii cuvîntului trebuie de la bun început să fie dotați în această privință pe lângă predispoziții ereditare, ajunse prin exercițiu la talent, și cu o pregătire teoretică solidară din domeniu. Numai folosind asemenea mijloace poate ajunge cineva la desăvîrșire în vorbire și să întrecă cu mult pe alții. Calitățile cu care cineva este înzestrat ereditar sînt mai durabile decît cele cîștigate ulterior prin instrucție¹⁸.

Mijloacele pe care le folosește oratorul profan pentru obținerea eficacității elocvenței sale au la bază ceva înăscut în eul vorbitorului plus deprinderile cîștigate mai pe urmă prin exercițiu. Preotul predicator pe lângă aceste capacități se folosește și de efectul puterii harului divin, dat lui prin taina hirotoniei, putere ce întrece cu mult pe cea naturală a vorbitorului profan.

Uneori în elocvența profană, pentru atingerea scopului urmărit, se recurge la folosirea unor metode și mijloace lipsite de orice nuanță morală. Un exemplu grăitor în această privință îl avem în persoana marelui orator roman, Antoniu, care era atît de iscusit în arta minuirii cuvîntului încît, de multe ori, făcea dovada prin argumente că și minciuna chiar ajungea să fie înțeleasă de ascultători drept un adevăr de necontestat. «El se decidea cu greu să apere un client, dar dacă îi acorda protecția acestuia o făcea fără rezervă. Pentru apărarea interesului clientului se folosea de toate mijloacele posibile obținerii succesului»¹⁹. În elocvența religioasă nu poate fi vorba niciodată de folosirea unor asemenea mijloace, de aplicarea cunoscutului dicton machiavelic «Scopul scuză mijloacele» deoarece cuvîntul revelat al Evangheliei lui Hristos, pe care-l propovăduiește preotul predicator nu poate fi niciodată o minciună, ci, întotdeauna un adevăr dumnezeiesc etern și de netăgăduit.

Cuvîntul viu pe care-l folosește vorbitorul în acțiunea elocvenței sale este mijlocul cel mai eficace de a cărei folosire măiestrită depinde succesul celor două feluri de elocvență²⁰. Numai cuvîntul este acela care poate crea omului diferite posibilități de a rezolva orice problemă în viață. Căci, prin cuvînt s-a statornicit relativ tot ceea ce este drept, ce este bine și ce este rău. Cu ajutorul cuvîntului se poate dovedi vinovăția celor vicleni și nevinovăția celor buni. «Puterea cuvîntului este, deci, extraordinar de mare, pentru că nimic din tot ceea ce a descoperit omul, datorită agerimii gîndirii sale, nu s-ar fi putut păstra pentru urmași dacă n-ar fi fost cuvîntul»²¹. Datorită cuvîntului se poate da o expresie clară rațiunii, senti-

18. Andrei Marin, *Pagini alese din oratorii grece*, București, 1969, vol. I, p. 199.

19. Gh. Adamescu, *op. cit.*, p. 184.

20. Gh. Mihăilescu, *op. cit.*, p. 4.

21. A. Marin, *op. cit.*, p. 203.

mentelor, pasiunilor, voinței și ideilor omenești. Fără ajutorul cuvîntului rațiunea nu poate lucra, nu poate ajunge omul la o convingere deplină, pentru că noi gîndim prin cuvînt. Nimic nu poate înlocui eficacitatea și puterea cuvîntului viu. Un om iscusit în arta de a învăța și care caută să împărtășească și altora adevărul ce-l mîntuiește pe el, prin cuvînt poate convinge și pe altul că acest adevăr poate contribui și la mîntuirea lui. Vorbindu-le față către față, preotul predicator, prin cuvîntul grăit liber, poate avea o eficacitate mai mare asupra ascultătorilor, decît cuvîntul citit. Așa că, un alt mijloc mai eficace, care să determine pe om să-și însușească, să trăiască și să radieze în jur forța unui adevăr ori a unei convingeri depline, nu există în afară de cuvîntul rostit liber prin viu grai²². Dacă în cuvîntul omnesc poate fi atîta forță de convingere asupra altuia, apoi în cuvîntul dumnezeiesc, oriunde și oricînd, se vedește nemărginita sa eficacitate asupra convingerii creștinului mai ales prin «neburnia» propovăduirii (I Cor. I, 21).

Preotul predicator se folosește întotdeauna de elocvența sa pentru triumful cuvîntului lui Dumnezeu.

De asemenea, atît locul cît și împrejurările unde se pot susține cuvîntările din elocvența profană ori bisericească, fac parte din mijloacele importante pe care le folosește orice vorbitor pentru succesul elocvenței sale.

Locurile și împrejurările unde se manifestă acțiunea elocvenței bisericești se deosebesc de cele ale elocvenței profane.

Pe lângă Cuvîntul revelat al Evangheliei lui Hristos, elocvența bisericească se mai folosește și de puterea harului divin care lucrează prin cuvîntul preotului predicator.

10. Oratorul profan și preotul predicator

Între persoanele care practică elocvența profană și elocvență bisericească există atît asemănări cît și deosebiri. Acestea se pot asemana uneori în felul lor de viață, în virtuți și caractere, în calități morale, intelectuale și fizice sau în iscusința minuirii cuvîntului și arta de a vorbi frumos.

Preotul predicator este un credincios creștin, sfințit prin taina hirotoniei și înzestrat cu puterea harului sfînt, este persoană care vorbește în numele lui Dumnezeu și despre Acesta. Unul este înzestrat numai cu calități naturale în arta de a vorbi bine, iar altul, pe lângă toate acestea mai posedă și harul divin, care contribuie efectiv la succesul elocvenței sale.

Preotul este ales și chemat de Dumnezeu (Rom. X, 14—15; II Cor. V, 18; Ef. IV, 7, 8, 11; Ioan XV, 16), pentru a vesti celor credincioși adevărurile mîntuitoare din învățătura Evangheliei lui Hristos (Col. IV, 9).

Oratorul profan este ales de oameni, după ce s-a constatat că posedă calități naturale deosebite pentru a vorbi bine, frumos și convingător despre orice problemă ce interesează și satisface numai nevoile vieții acesteia, în timp ce oratorul creștin, preotul, vorbește și despre lucruri ce interesează pe creștini și în viața viitoare, pentru mîntuirea lor.

Oratorului profan i se cere pregătire în științele profane în timp ce preotul pe lângă această pregătire trebuie să fie, și un bun cunoscător al învățaturii despre Dumnezeu și lucrurile divine. Și pentru că vestește Cuvîntul Evangheliei lui Hristos, Dumnezeu (Luca XXI, 15), lucrează asupra lui prin harul divin care luminează mîntuirea.

22. Diac. Prof. N. Balca, *Curs de Omiletică*, fasc. III, p. 174.

preotului predicator, înobilează inima și-i întărește voința, umplindu-l de zel în propovăduirea adevărului revelat pe care Dumnezeu îl face să crească (I Cor. III, 7) în inimile credincioșilor. Cuvîntul preotului dă har celor ce-l aud (Efes. IV, 29) pentru că «grăiește taina lui Hristos» (Col. IV, 3) și cu timp și fără timp, mustă, ceartă, îndeamnă cu toată îndelungă-răbdarea și învățătura (II Tim. IV, 2), făcînd cereri, rugăciuni, mijlociri, mulțumiri pentru toți oamenii (I Tim. II, 1). Acestea îl fac pe preotul predicator să se deosebească de persoana oratorului profan.

Există însă cazuri în care preotul predicator este mai puțin iscusit în arta de a minui cuvîntul, deci îi lipsește oarecum talentul natural în a vorbi bine, și totuși cuvîntul său are un efect destul de edificator pentru sufletele credincioșilor, dar aceasta se face datorită puterii lucrătoare a harului divin, putere existentă în persoana lui încă de la taina hirotoniei. Pe lângă acestea se mai adaugă și contribuția smereniei și credinței creștine a ascultătorilor credincioși care lasă să treacă cu vederea stîngăcia vorbirii și ascultă cu toată luarea-aminte cuvîntul Evangheliei cu convingerea că acesta nu vine de la preot, ci de la Dumnezeu prin gura preotului.

Și îmbrăcămîntea persoanelor care minuiesc aceste feluri de elocvență se deosebește una față de alta și contribuie și ea într-un fel sau altul la succesul lor. Prin urmare, și în privința persoanei preotului predicator și a oratorului se găsesc asemănări și deosebiri în elocvență.

11. Efectul puterii elocvenței lui Hristos și al elocvenței prolane

Din acest punct de vedere am putea spune că între cele două feluri de elocvență există atît asemănări cit și deosebiri, dar în măsura în care admitem că Mintuitorul s-a manifestat în unele ocazii, cit a viețuit pe pămînt, ca om și ca Dumnezeu. Efectul elocvenței lui Hristos se vedește atît prin ceea ce El a vestit credincioșilor despre Sine pentru a-i mîntui, cit și prin felul cum a săvîrșit El toate acestea. Căci El a știut întotdeauna să se acomodeze împrejurărilor atunci cînd vorbea mulțimilor, deștăinuind divina sa învățătură, însemnătatea misiunii și a mesianității Sale, zicînd: «Duhul Domnului peste Mine, pentru că M-a uns să binevestesc săracilor. M-a trimis să vindec pe cei zdrobiți cu inima, să propovăduiesc celor robiți iertare și orbilor vedere. Să slobozesc pe cei apăsați, să vestesc anul milei Domnului» (Luca IV, 18, 19), fiindcă trebuie să vestesc și celorlalte cetăți împărăția lui Dumnezeu, că pentru aceasta sînt trimis (Luca IV, 43). Sfîntul Ioan Evanghelistul, Apostolul cel iubit al Mintuitorului, de asemenea, mărturisește despre măreția puterii elocvenței Lui, zicînd: «Niciodată nu a vorbit un om ca Omul acesta» (Ioan VII, 46), iar unii din mulțime auzind cuvîntul ziceau: «Acesta este cu adevărat prorocul» (Ioan VII, 40). Mintuitorul Hristos a dat și Sfîntilor Săi Apostoli din puterea cuvîntului Său cu care învăța mulțimile, iar aceștia, la rîndul lor au dat și urmașilor lor, deci tularor preoților. Cu ajutorul acestei puteri harice care se păstrează prin succesiune, apostolică, preoții predicatori vor putea mai ușor să învețe și pe alții ceea ce i-a învățat și pe ei Hristos. Căci El a zis «fără Mine nu puteți face nimic» (Ioan XV, 5). În felul acesta Mintuitorul a ridicat elocvența bisericească la înălțimea unei instituții divine.

12. Auditorul și locul de acțiune a celor două elocvențe

Din punct de vedere formal avem și în această privință asemănări, pentru că ambele feluri de elocvență au nevoie de un auditor care trebuie convins și de un

23. Gh. Aramă, *op. cit.*, p. 29.

loc unde se pot manifesta. Dar calitățile acestui auditor și felul locului unde se adună el pentru a asculta o cuvîntare elocventă ne scot în evidență și unele deosebiri ce pot exista din acest punct de vedere între elocvența profană și cea bisericească.

Oratorul profan vorbește întotdeauna unui public alcătuit din categorii variate de oameni adunați în locuri diferite, în timp ce preotul predicator vorbește unei comunități de credincioși creștini adunați în biserică sau în alte asemenea locuri și împrejurări de rugăciune. Mîntuitorul a spus că acolo unde sînt adunați doi sau trei în numele Său, acolo este și El în mijlocul lor (Matei XVIII, 20). Deci, auditorul elocvenței bisericești nu este oricine, așa cum poate fi atunci cînd vorbește oratorul profan, ci auditorul preotului îl constituie în special creștinii, botezați în numele Sfintei Treimi și sortiți a fi prin această taină fii ai împărăției cerurilor, ce au posibilitatea de mîntuire. În inimile lor sălășluiește, deci încă de la Botez ceva din puterea harului divin, care-i ajută să urmeze cu credință curată calea adevăratei învățături a lui Hristos.

Orice vorbitor are nevoie de un auditor care să-l asiste. În acest sens, Cicerone spune că: «Nici un om nu poate fi elocvent dacă nu are un public care să-l asculte»²⁴.

Creștinii care-i ascultă cuvîntul preotului predicator văd în persoana lui un adevărat administrator al învățăturii divine, plin de toată înțelegerea și bunătatea față de alții.

La glasul blind al preotului, conștiințele curate ale credincioșilor creștini se trezesc și caută adevărul, pentru că prin sufletele lor trece fiorul Cuvîntului divin.

Sufletele creștinilor se lasă mai ușor atrase de cuvîntul preotului. Și așa creștinii reușesc să iubească ceea ce și preotul iubește, să creadă în ceea ce el le propune să creadă și să urmeze în viață ceea ce el le arată că este bun și necesar pentru mîntuire.

În ceea ce privește locul de unde poate vorbi un orator profan sau un preot predicator există și asemănări și deosebiri. Preotul, de preferat, trebuie să predice în biserică ori în alte locuri sau împrejurări pline de atmosfera rugăciunii. Totuși în cazuri excepționale, preotul poate să propovăduiască învățătura și cuvîntul lui Dumnezeu și în orice alt loc unde s-ar simți nevoia, chiar și în locurile unde poate vorbi de obicei numai oratorul profan. Oratorului profan nu-i este îngăduit să-și expună elocvența sa în biserică sau în alte locuri asemănătoare.

13. Comparații între forma cuvîntărilor celor două feluri de elocvență

Acestea se aseamănă formal între ele după calitățile pe care le poate avea o cuvîntare. Dintre acestea putem folosi: *naturalețea, linețea, bogăția, eleganța, vivacitatea, puterea și sublimul exprimării* etc.²⁵.

În elocvența bisericească se folosește de obicei, un stil de vorbire populară și simplă pentru ca învățăturile divine expuse în cuvîntare să fie înțelese cît mai bine și de cît mai mulți ascultători. În timp ce în elocvența profană se poate întrebuița și un stil pompos.

Cu privire la elocvența cuvîntării «stilul — spune Aristotel — este foarte important, pentru că farmecul cuvîntului, care poate ieși din măiestria alegerii și folosirii lui în interiorul cuvîntării, are o deosebită putere și influență asupra convingerii

24. Citat după J. S. Maury. *Essai sur l'éloquence de la chaire*, Paris, 1842, p. 3.

25. I. Manliu. *Retorica și stilistica*, București, 1891, p. 19.

ascultătorilor»²⁶. Icusința rostirii cuvîntului, completată de o privire, un gest sau o tăcere chiar făcută la locul și momentul potrivit de către vorbitor, poate produce efecte dintre cele mai mari în sufletele ascultătorilor. Datorită acestor efecte se creează pasiuni prin care triumfă elocvența dacă sînt puse în slujba realizării binelui adevărului și frumosului. Priceperea de a alege unde, cînd și cît timp trebuie să se facă o pauză în timpul rostirii unei cuvîntări, contribuie foarte mult la mișcarea inimii și captivarea ascultătorilor. Pentru că nici o altă formă de artă nu îndeplinește o asemenea funcție de a convinge pe om prin cuvînt, decît elocvența²⁷.

14. Scopul elocvenței profane și scopul elocvenței bisericesti

Scopul ambelor feluri de elocvență este, în general de a convinge pe ascultători, de a le pune în mișcare afectivitatea și voința, determinîndu-i să practice în viață învățăturile auzite de la vorbitor.

A convinge este un act, a fi convins este un efect al acestei acțiuni. În elocvența profană, oratorul caută să convingă pe ascultătorii săi asupra diferitelor chestiuni care interesează și sînt de folos numai în viața aceasta. Deci, se poate spune că elocvența profană urmărește rezolvarea unor probleme care satisfac interesele vieții acesteia. Ori, în elocvența bisericască, predicatorul bisericesc caută să-i convingă pe ascultătorii săi credincioși despre adevărurile care le sînt de folos pentru viața viitoare și mîntuire. În sensul acesta, elocvența bisericască are un scop moral-creștin de îndeplinit pe acest pămînt, față de elocvența profană.

După cum vedem, scopul elocvenței bisericesti este de a rezolva probleme ce privesc legătura dintre Dumnezeu și om, deci scopul ultim al vieții.

Ținta supremă pe care o urmărește preotul predicator să o atingă în elocvența sa este de a pune în mișcare conștiința creștinilor spre a se convinge că ceea ce le vorbește este de o deosebită necesitate pentru ciștigarea mîntuirii lor încă din viața aceasta.

Din cele spuse mai sus reiese clar care sînt asemănările și deosebirile între cele două feluri de elocvență. Se aseamănă între ele, de pildă, prin faptul că elocvența bisericască nu neglijează problemele pe care le poate trata și rezolva elocvența profană, ci le acordă toată atenția pentru că sînt necesare pentru binele omului în viața aceasta.

15. Importanța și necesitatea celor două feluri de elocvență

Din avantajele, efectele și contribuția elocvenței profane și bisericesti la realizarea binelui pentru om se poate desprinde importanța și deosebita necesitate pe care le au aceste două feluri de elocvență pentru umanitate. Elocvența poate contribui la educația omului, pentru că «singurul mijloc mai eficace pentru educație este cel oferit de elocvență prin cuvînt. Acesta este oglinda sufletului, deoarece prin el se reflectă toate calitățile bune sau rele ale fiecăruia. El are o putere de influență cu totul deosebită asupra educației altuia. Limbajul se formează cu ajutorul cuvîntului care dă imaginea gîndirii, deci a vorbi bine înseamnă a gîndi bine și a-l putea face și pe altul să gîndească, să simtă și să voiască binele, adevărul, frumosul. Iată în ce constă puterea educativă a cuvîntului»²⁸. Vorbirea aleasă este semnul cel mai sigur al unei

26. Citat după A. Ed. Chaignet, *op. cit.*, p. 125.

27. *Ibidem*, p. 92.

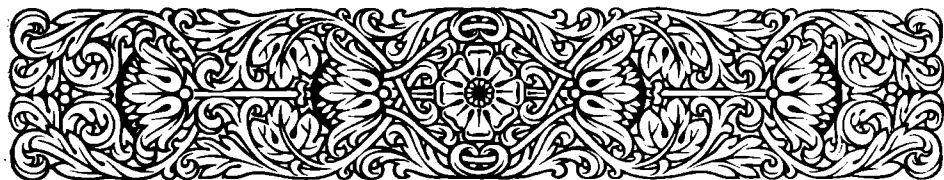
28. A. Marin, *op. cit.*, p. 80.

educații sănătoase. Așa că cei înzestrați cu talentul de a vorbi frumos sau formați cu deprinderi în acest sens au devenit așa în primul rind datorită educației lor alese. Aceasta îi face să aibă și o mare influență educativă asupra altora.

Prin urmare, elocvența profundă îl învață pe om ca să se conducă bine în viața aceasta și-l pregătește pentru viața politică, socială, morală etc., în timp ce elocvența bisericească pe lângă toate acestea îl învață pe creștin cum și ce trebuie să facă în viața aceasta pentru cîștigarea mîntuirii sufletului său în viața viitoare. Elocvența bisericească, datorită originii sale dumnezeiești, domeniului său tainic și greu de pătruns cu mintea omenească, mijloacelor speciale pe care le folosește în realizarea scopului său înalt, importanța ei pentru viața creștinilor este deosebit de mare.

Astăzi cînd mii de glasuri ale conștiinței umane cheamă adevărul, binele și frumosul să stea în slujba fericirii omului, elocvența bisericească și cea profană pot arăta tuturor importanța și necesitatea lor pentru viață.

Doctorand BURCĂ V. GHEORGHE

GYULA (IULIU) MORAVCSIK CA BIZANTINIST

Studiile bizantine au pus în lumină un capitol deosebit de interesant din istoria culturii mondiale. Bizantinologia maghiară a adus și ea o contribuție merituosă în acest sens, prin studiile și cercetările publicate de o serie de învățați maghiari¹, în care excelează bizantinistul Gyula Moravcsik, căruia îi consacram această modestă încercare bibliografică.

Intemeietorul studiilor bizantine în Ungaria a fost profesorul Pecz Vilmos², specialist în filologia clasică. Lucrarea sa: *A classica philológia jövője tekintettel hazai viszonyainkra: Viitorul filologiei clasice cu referire la starea noastră actuală* — Budapesta, 1905, constituie o piatră de hotar în viziunea modernă asupra direcției³ pe care o va urma școala înlemeiată de el în domeniul studiilor bizantine.

Între ucenicii școlii de bizantinologie de la Budapesta, care și-au înscris numele în rîndul cercetătorilor de prestigiu ai istoriei bizantine, se numără: Vári Rezső, Czebe Gyula, Darkó Jenő, Fehér Géza, Horváth Endre și Moravcsik Gyula⁴, ale cărui opere depășesc în importanță pe cele ale înaintașilor săi.

Gyula Moravcsik s-a născut la 29 ianuarie 1892 la Budapesta⁵ și a urmat studiile la Colegiul Eötvös József și la Universitatea din Budapesta, fiind unul dintre elevii distinși ai profesorului Pecz Vilmos.

Formația sa de bază ni-l recomandă ca filolog; în 1914 el și-a trecut doctoratul în litere. Pentru cîțva timp, războiul îi întrerupe cariera intelectuală, dar el a știut să se folosească în mod pozitiv de cei cinci ani de prizonierat pe care i-a petrecut

1. Vezi bibliografia acestor lucrări în Moravcsik Gyula, *Bevezetés a bizantinológiába — Introducere în Bizantinologie*, Budapesta, 1966, p. 157.

2. Moravcsik Gy., Pecz Vilmos (1854—1923), în «Egyetemes Philológiai Közlöny», L. (1926), p. 150—167; Darkó Jenő, Pecz Vilmos emlékezete — Amintirea lui Pecz Vilmos, în «M.T.A. Emlékbeszédek», Budapesta, 1925.

3. Pecz Vilmos, *Emlékbeszéd Krumbacher Károly k. tag felett* — Discurs în memoria lui K. Krumbacher, Budapesta, 1910.

4. Kádár Zoltán, *Dix années de recherches relatives aux monuments byzantins de Hongrie (1945—1955) ! A la mémoire de Géza Fehér aîné et de Mathias Gyöni*, în «Byzantinoslavica», XVIII (1957), p. 275; Moravcsik Gy., Darkó Jenő (1880—1940), în «Egyetemes Philológiai Közlöny», LXV (1941), p. 58—60; Idem, Vári Rezső (1867—1940), în «Egyetemes Philológiai Közlöny», LXV (1941), p. 159—161; Idem, Horváth Endre, în «Antik Tanulmányok — Studia Antiqua», II (1954) p. 1—3.

5. Lexicoanele care scriu mai pe larg despre Gyula Moravcsik sînt: *A Napkelet Lexikona — Lexiconul Răsăritului de Soare*, vol. II, Budapesta, 1927, p. 158; *Uj Idők Lexikona — Lexiconul Timpurilor Noi*, vol. XVII—XVIII, Budapesta, 1940, p. 4587; *Uj Magyar Lexicon — Noul Lexicon Maghiar*, Budapesta, 1961, p. 46; *Magyar Irodalmi Lexikon — Lexicon Literar Maghiar*, vol. II, Budapesta, 1965, p. 283; *Ki kicsoda? — Dicționarul contemporanilor*, Budapesta, 1969, p. 379.

în Siberia, ajungând să-și îmbogățească limbajul cunoștințelor lingvistice. O referință asupra acestei perioade din viața sa aflăm în lucrarea sa capitală: *Byzantinoturcica*⁶. Întors în țară, între anii 1920—1923 a funcționat ca profesor la un gimnaziu de fete. Între 1923—1936 a fost profesor la Colegiul Eötvös József, după ce, mai înainte, își trecuse examenul de abilitare la Universitatea Pázmány Péter cu lucrarea *Die Bedeutung der byzantinischen Quellen für die türkische Sprachforschung*. Din 1936 pînă la pensionarea din 1967 a funcționat ca profesor universitar la catedra de filologie greacă a Universității din Budapesta. Pentru meritele și aportul pe care l-a adus prin lucrările sale la dezvoltarea studiilor bizantine, Gy. Moravcsik a fost onorat cu o serie de titluri academice ca: membru corespondent al Academiei Ungare de Științe (1934), membru corespondent al Academiei Bulgare (1942), al Academiei R.D.G. (1955), al Academiei Bavareze și Austriace (1964). În același an a fost declarat doctor honoris causa al Universității din Atena, în 1965 membru corespondent al Academiei din Belgrad și Atena. În 1948 a fost distins cu premiul Kossuth.

Cu ocazia aniversării a 70 de ani, Academia Ungară i-a închinat un număr din publicația *Acta Antiqua Academiae Scientiarum Hungaricae*, tomul X (1962). Bizantinologul Franz Dölger subliniază într-un articol aperturile merituoase pe care Gyula Moravcsik le-a adus Bizantinologiei⁷. Cu ocazia împlinirii, a 75 de ani, Academia Ungară a editat «*Studia byzantina*», care reunește o serie dintre lucrările de valoare ale lui Gy. Moravcsik⁸.

La baza tuturor acestor titluri academice, menționate mai sus, a stat activitatea neobosilă a cercetătorului maghiar, concretizată într-o serie de publicații și opere independente, referitoare la istoria vieții și culturii bizantine, ca și la contactele bizantino-maghiare, activitate asupra căreia vom încerca o succintă privire bibliografică.

În Ungaria, Gy. Moravcsik a fost «conștiința mereu activă și spiritul critic, care a coordonat și a stimulat progresul studiilor bizantine»⁹. Încă din 1935 a început să editeze ciclul de studii «*Magyar-Görök Tanulmányok — Οὐγγροελληνικαὶ μελέται*» în cadrul căruia au apărut, pînă în 1950, peste 30 de volume. Colecția a fost deschisă prin lucrarea sa: *Görög költemény a várnai csatáról — Poem grec despre bătălia de la Varna* —, Budapesta, 1935.

Pe lângă ciclul amintit mai sus, menționăm că Gy. Moravcsik a făcut parte din redacția colecțiilor: *Parthenon Tanulmányok — Studii Parthenon* (între 1942—1944 au apărut 10 volume), *Parthenon kétnyelvű klasszikusai — Clasicii Parthenonului*, ediții bilingve — (între 1942—1943 au apărut 10 volume), precum și la periodicele: *Acta Antiqua Academiae Scientiarum Hungaricae* (1951), *Acta Archaeologica Academiae Scientiarum Hungaricae*, *Antik Tanulmányok — Studia Antiqua* (1953), ultima fiind fondată de Gy. Moravcsik. Pe lângă aceste publicații, Gy. Moravcsik a mai colaborat și la *Egyetemes Philologiai Közlöny — Buletin de Filologie Universală* și la *Századok — Veacuri*, publicații care popularizează studiile internaționale de Bizantinologie.

6. Moravcsik Gy., *Byzantinoturcica*, ed. II, vol. I, Berlin, 1958, p. VII și XXV.

7. Franz Dölger, *Moravcsik Gyula 70 Jahre*, în «*Byzantinische Zeitschrift*», LV (1962), p. 432.

8. Vezi prefața lui J. Harmatta, în: Moravcsik Gyula, *Studia Byzantina*, Budapesta, 1967, p. 5—6.

9. Vezi prefața lui Borzsák István în: *A magyar klasszika filologiai irodalom bibliográfiája, 1926—1950 — Bibliographia philologia classicae in Hungaria MCMXXVI—MCML*, Budapesta, 1952.

Gy. Moravcsik este și fondatorul Societății de Științe Antice — Okortudományi Társaság, înființată în anul 1958, în cadrul căreia a desfășurat o activitate prodigioasă, fiind răsplătit în 1968 cu Medalia Abel Jenő Emlékérem¹⁰.

Cu prilejul conferinței de bizantinologie de la Budapesta din octombrie 1964, Gy. Moravcsik, în cuvîntarea sa¹¹, analizează cele trei direcții pe care le-au urmat cercetările bizantinologiei maghiare, recomandînd aprofundarea studiului relațiilor bizantino-maghiare și influențelor reciproce. Gy. Moravcsik sintetizează cele trei direcții de cercetare ale istoriografiei maghiare în trei puncte, după cum urmează: 1) istoria teritoriului maghiar înainte de venirea ungarilor; 2) istoria teritoriului rusesc peste care a migrat poporul maghiar; 3) istoria medievală a poporului maghiar. Pentru toate aceste capitole ale istoriografiei maghiare, Gy. Moravcsik schițează interesul și mai ales folosul pe care îl poate aduce studierea izvoarelor bizantine¹². El arată că rolul imperiului și al culturii bizantine prevalează în interes tot ce s-a crezut pînă atunci¹³, referitor la relațiile bizantino-maghiare. În consecință, el propune o îmbunătățire calitativă a bizantinologiei maghiare, o viziune modernă asupra evoluției problemelor istorice, îndemnuri pe care le va exemplifica prin lucrările sale de o importanță considerabilă. Din cele arătate mai sus, vedem că renumele de bizantinolog al lui Gy. Moravcsik se asociază cu acela de organizator și educator științific al muncii pe care o desfășoară tînăra generație de istorici maghiari, dintre care amintim pe Gyóni Matyás¹⁴ și Gráf Antal¹⁵.

Bibliografia lui Gy. Moravcsik asupra căreia vom arunca doar o scurtă privire, poate fi divizată în trei grupuri¹⁶: 1) opere «standard»; 2) opere care tratează despre relațiile bizantino-maghiare; 3) studii de filologie clasică.

Încă din 1930, Gy. Moravcsik propune o restructurare a modului de lucru în filologia clasică, care era restrînsă numai la cadrul hungarologiei, indicînd aprofundarea «rolului moștenirii antice în istoria vieții spirituale ungurești»¹⁷. Înarmat cu lemelnice cunoștințe de filologie clasică, paleografie, epigrafie și papirologie, stăpînind bine tehnica criticii textuale, Gy. Moravcsik a reușit să aducă o contribuție valoroasă la studiul istoriei și literaturii Bizanțului.

Din lucrările sale cităm: *A csodaszarvas mondája a bizánci iróknál — Legenda cerbului miraculos la scriitorii bizantini*, Budapesta, 1914; *Szent László leánya és a bizánci Pantokrátor monostor — Fiica Sf. Ladislau și mănăstirea bizantină Pantocrator*, Budapesta — Constantinopol, 1923; *A magyar történet bizánci forrásai — Izvoarele bizantine ale istoriei maghiare*, Budapesta, 1934; *A papiruszok világából — Din lumea papirusurilor*, Budapesta, 1942; *Byzantinoturcica*, vol. I—II, Budapesta, 1942—1943, edi-

10. Antik Tanulmányok-Studia Antiqua, XVI (1969), p. 119—120.

11. Moravcsik Gy., *A magyar bizantinologia helyzete és feladatai — Situația și îndatoririle bizantinologiei maghiare*, în «Antik Tanulmányok-Studia Antiqua», XXI (1965), p. 1—11.

12. Moravcsik dezvoltă aceste principii și în *Bevezetés a bizantinológiába — Introducere în Bizantinologie*, Budapesta, 1966, p. 160—161.

13. Moravcsik Gy., *Bizánc és a magyarság — Bizanțul și maghiarimea*, Budapesta, 1953, p. 10—22. Vezi și *Byzantium and the Magyars*, Budapesta, 1970, p. 13—23.

14. Moravcsik Gy., *Mathias Gyóni*, în «Byzantinische Zeitschrift», XLVIII (1955), p. 537—538. Vezi și *Antik Tanulmányok-Studia Antiqua*, III (1956), p. 190—192.

15. Moravcsik Gy., *Byzantine Studies in Hungary 1939—1945*, în «Byzantinoslavica», VIII (1947), p. 379—392. Vezi și *Antik Tanulmányok-Studia Antiqua*, XII (1965), p. 2.

16. K. Marot, *Gyula Moravcsik 70 Jahre alt*, în «Bibliotheca Classica Orientalis», IX (1964), p. 86.

17. Moravcsik Gy., *A görög és latin filologia magyar feladatai — Temele maghiare ale filologiei grecești și latine*, Széphalom, 1930, p. 4.

ția a II-a Berlin, 1958; *Bizánc és a magyarság — Bizanțul și maghiarimea*, Budapesta, 1953; *Biborbanszületett Konstantin, A birodalom kormányzása — Constantin Porfirogenetul, De administrando imperio*, ediție critică, Budapesta, 1950; *Miről vallanak a papiruszok? — Ce mărturisesc papirusurile*, Budapesta, 1961; *Bevezetés a bizantinológiába — Introducere în Bizantinologie*, Budapesta, 1966; *Studia byzantina*, Budapesta, 1967; *Byzantium and the Magyars*, Budapesta, 1970.

Lucrarea principală, care l-a impus pe Gy. Moravcsik atenției bizantinologilor din lumea întreagă, a fost *Byzantinoturcica*, care a cunoscut până acum două ediții. Bizantinologul Franz Dölger evidențiază caracterul ei monumental, în recenzia pe care a publicat-o în «Byzantinische Zeitschrift», precum și caracterul unitar al concepției sale¹⁸. Primul volum, *Die byzantinischen Quellen der Geschichte der Türkvölker*, constituie un repertoriu critic și complet al izvoarelor istorice bizantine referitoare la popoarele turcice. Peter Wirth arată că acest volum sintetizează cercetările internaționale în domeniul bizantinologiei¹⁹, reușind să schițeze pe temeiul cercetărilor istoriografice și cronologice biobibliografiile mai multor scriitori bizantini²⁰. Cel de-al doilea volum constituie un studiu lexicologic, în care sînt consemnate toate referirile lingvistice privitoare la popoarele turcice, presărate în izvoarele istorice bizantine, cuprinzînd perioada secolelor IV—XVI. Volumul se intitulează *Sprachreste der Türkvölker in den byzantinischen Quellen*. Pentru alcătuirea acestor lucrări Gy. Moravcsik a cercetat izvoarele istoriei bizantine, cronici, scrieri teologice, hagiografice, beletristice, manuscrise, inscripții și acte oficiale contemporane, care se păstrează în diferite biblioteci ale Europei²¹.

În primul volum găsim descrise izvoarele istorice, pe care autorul le-a așezat în ordinea alfabetică. Pe lângă succinta descriere biografică²², consacrată fiecărui autor, autorul menționează circulația textului sau a traducerii, menționînd locul unde apare referința despre popoarele turcice. Bibliografia fiecărui autor, ca și indicele anexate la sfîrșitul primului volum sînt de cea mai mare utilitate oricărui cercetător.

Volumul II analizează circa 2 500 de termeni turcici, încercînd să restabilească forma originală pe baza unei temeinice cercetări filologice. După apariția acestui volum filologia turcică a beneficiat de un instrument excepțional de lucru²³.

Lucrarea *Byzantinoturcica*, prin conținutul ei, completează și îmbogățește opera lui Karl Krumbacher, *Geschichte der byzantinischen Literatur von Justinian bis zum Ende des Oströmischen Reiches*, München, 1891, 1897, constituind un «...Unentbehrliche und unschützbar Forschungshilfe»²⁴.

O altă lucrare valoroasă, pe care Gy. Moravcsik prin activitatea sa neobosită o pune la îndemîna istoricilor maghiari, este opera lui Constantin Porfirogenetul, *De*

18. *Byzantinische Zeitschrift*, LI (1958), p. 381.

19. Peter Wirth. *Literaturbericht über byzantinische Geschichte. Veröffentlichungen der Jahre 1945—1967*, în «Historische Zeitschrift», Sonderheft 3, 1969, p. 579.

20. Amintim că a primit material bibliografic și de la Vasile Grecu. Vezi *Byzantinoturcica*, ed. II, vol. I, Berlin, 1958, p. XXVIII.

21. *Byzantinoturcica*, ed. II, vol. I, Berlin, 1958, p. VIII—IX.

22. A. Elian, *Byzantinoturcica, I—II*, în «Studia et Acta Orientalis», III (1961), p. 235—242.

23. Czeglédy K., *Gyula Moravcsik, Byzantinoturcica*, în «Antik Tanulmányok-Studia Antiqua», VIII (1961), p. 143.

24. Franz Dölger, *Byzantinoturcica, vol. I—II*, Budapesta, 1942—1943, în «Byzantinische Zeitschrift», XLII (1942—1949), p. 218.

administrando imperio, despre care Gy. Moravcsik afirmă că prezintă pentru istoria vieții, obiceiurilor și organizării ungarilor aceeași importanță, ca Germania lui Tacitus pentru popoarele germanice²⁵. Lucrarea aceasta prezintă un deosebit interes și pentru raporturile bizantino-maghiare²⁶. În anul 1950, Gy. Moravcsik a scos o ediție critică greco-maghiară a acestei lucrări.

Ca profesor, Gy. Moravcsik a editat în 1966 un instrument de lucru foarte util pentru studenții săi, intitulat *Bevezetés a bizantinológiába — Introducere în Bizantinologie*. Este o lucrare clară și concisă, de altfel prima de acest gen în limba maghiară, în care amintește și cîțiva reprezentanți ai bizantinologiei românești²⁷.

Studiile publicate în diferite periodice, care au apărut în cei 40 de ani de activitate științifică a sa, se află reunite într-un mod selectiv în volumul *Studia byzantina*, apărut la Budapesta în anul 1967. Studiile sînt grupate într-o ordine tematică: Bizantinologie și helenologie, istoria migrației maghiare, raporturi bizantino-maghiare, elenismul și Bizanțul.

Problema raporturilor bizantino-maghiare, schițată în 1953, de către Gy. Moravcsik în lucrarea *Bizánc és a magyarság — Bizanțul și lumea ungară*, a fost reluată în 1970, îmbogățită și sistematizată pe baza noilor rezultate ale cercetărilor istorice²⁸, privitoare la relațiile bizantino-maghiare din ultima perioadă a Imperiului bizantin. Astfel a apărut ediția revăzută și îmbunătățită a lucrării mai sus menționate în traducere engleză²⁹.

Un capitol din această lucrare este consacrat relațiilor eclesiastice dintre Bizanț și unguri, luînd în dezbateră și problema creștinismului maghiar³⁰. De fapt și în alte lucrări ale sale Gy. Moravcsik se ocupă cu problema creștinismului la unguri³¹, și informațiile sale au fost de o utilitate incontestabilă pentru Imre Timkó, autorul lucrării *Keleti kereszténység, keleti egyházak — Creștinismul răsăritean, Bisericile răsăritene*, Budapesta, 1971. Datorită informațiilor lui Gy. Moravcsik, Imre Timkó ajunge la concluzia că creștinismul răsăritean a continuat să se mențină pe teritoriul Ungariei și după trecerea oficială a acesteia la creștinismul apusean.

Ca unul ce este conștient de greutatea pe care le întîmpină cercetătorii în domeniul Bizantinologiei, Gy. Moravcsik este preocupat de acoperirea lipsurilor care mai există în această disciplină; sprijină și chiar contribuie la această operă, propunînd o serie de soluții utile, ca: editarea critică a tuturor izvoarelor istoriei bizantine³², sistematizarea rezultatelor obținute pe baza săpăturilor arheologice, cercetarea mai aprofundată a scrierilor hagiografice, aprofundarea cercetărilor filologice pentru

25. Moravcsik Gy., *Bizánc és a magyarság-Bizanțul și lumea ungară*, Budapesta, 1953, p. 48.

26. Nicolae-Șerban Tanașoca, *Literatura Bizanțului*, București, 1971, p. 26.

27. Moravcsik Gy., *Bevezetés a bizantinológiába — Introducere în Bizantinologie*, Budapesta, 1966, p. 37—38.

28. Vezi prefața lui Gy. Moravcsik din 1969 în *Byzantium and the Magyars*, Budapesta, 1970.

29. Moravcsik Gyula, *Byzantium and the Magyars*, Editura Academiei, Budapesta, 1970, trad. de Mihály Szegedy-Maszák.

30. Moravcsik Gy., *Bizánc és a magyarság — Bizanțul și maghiarimea*, Budapesta, 1953, p. 36—64.

31. Vezi selecția acestora la Timkó Imre, *Keleti kereszténység, keleti egyházak — Creștinismul răsăritean, Bisericile răsăritene*, Budapesta, 1971, p. 310—325.

32. Vezi *Antik Tanulmányok-Studia Antiqua*, XII (1965), p. 5.

epoca arpadiană³³. Personal contribuie și încurajează editarea colecției «*Monumente bizantine în Ungaria*»³⁴ și a colecției «*Az Árpád kori magyar történel bizánci forrásai — Izvoarele bizantine ale istoriei maghiare din epoca arpadiană*»³⁵, intenționind să dea o nouă ediție, în limba engleză, a lucrării sale: *Introducere în bizantinologie*³⁶.

Viitorul își va spune cuvântul. Opera lui Gyula Moravcsik nu este încă încheiată, însă din cele date la lumină pînă acum, personalitatea istoricului maghiar și-a câștigat un prestigiu bine meritat în rîndul bizantinologilor contemporani. Pe lîngă importanța națională pe care o prezintă lucrările sale, care deja în 1962, după catalogul bibliografic întocmit de R. Benedicty însuma 326 de titluri³⁷, prin traducerea lor în diferite

33. Vezi expunerea acestor idei și în *A magyar szokincs görög elemel — Elementele grecești ale vocabularului maghiar*, în «Emlékkönyv Melich János hetvenedik születésnapjára», Budapesta, 1942, p. 246—275.

34. Vezi *Antik Tanulmányok-Studia Antiqua*, XII (1965), p. 6—8.

35. Moravcsik Gy., *Bevezetés a bizantinológiába — Introducere în Bizantinologie*, Budapesta, 1966, p. 161.

36. Theodor von Bogyay, *Moravcsik Gy., Bevezetés a bizantinológiába*, în «Byzantinische Zeitschrift», LXI (1968), p. 310.

37. *Die Literarische Tätigkeit von Gyula Moravcsik*, în «Acta Antiqua Scientiarum Hungaricae», tomus X (1962), p. 294—313.

După 1961. Gyula Moravcsik a mai scris :

— *Constantine Porphyrogenitus, De administrando imperio, vol. II. Commentary*. By F. Dvornik, R. J. H. Jenkins, B. Lewis, Gy. Moravcsik, D. Obolensky, S. Runciman. Ed. by R. J. H. Jenkins. University of London, 1962.

— A. P. Každan-G. G. Litavrin, *Bizánc rövid története — Istorical scurt al Bizanțului* (recenzie), în «Századok» XCVI (1962), p. 901—902.

— *Zur Geschichte des Herrschertitels «caesar-царь»* în «Зборник Радоба Бизантолошкон Института», VIII (1963), p. 229—236.

— *Rapport complémentaire par D. Obolensky, The principles and methods of byzantine diplomacy*. Actes XII. congr. intern. d'ét. byz., 1961, Beograd, 1963, p. 299—311.

— *Giuseppe Rossi Taibbi-Girolamo Caracausi, Testi neogreci di Calabria, Palermo, 1959* (recenzie), în «Acta Linguistica Acad. Scient. Hung.», XIII (1962), și în «Antik Tanulmányok-Studia Antiqua», X (1963), p. 107—108.

— *Megjegyzések a magyar-bizánci kapcsolatok művészeti emlékeihez*, în «Antik Tanulmányok-Studia Antiqua», XI (1964), p. 87—93. Publicată apoi sub titlul *Σημειώσεις εις τά καλλιτεχνικά μνημεία τών ούγγροβυζαντινών σχέσεων*, în volumul *Ομαγάλ Χαριστήριον εις Ἀναστάσιον Κ. Ὀρλάνδου I, Ἀθήναι*, 1964, p. 27—35.

— *Sapphos fortleben in Byzanz*, în «Acta Antiqua Acad. Scient. Hung.», XII (1964), p. 473—479.

— *K. Marót*, în «Acta Antiqua. Acad. Scient. Hung.», XII (1964), p. 253—256.

— *Marót Károly (1885—1963)*, în «Antik Tanulmányok-Studia Antiqua», XI (1964), p. 1—4.

— *Hund in der Krippe. Zur Geschichte eines griechischen Sprichwortes* (Erweiterte Neubearbeitung des ungarischen Aufsatzes), în «Acta Antiqua Acad. Scient. Hung.» XII (1964), p. 77—86.

— *Les principaux problèmes de la byzantinologie hongroise*, în *Ἐπετηρίς Ἐτ. Βυζ. Σπουδ.*, XXXIII (1964), p. 143—153.

— *Autá fóλλα βυζαντινῶν χωρίων*, Δελτ. Χριστ. Ἀρχ. Ἐταιίς IV (1964), Τιμητικὸς Γ. Σωτηρίου, p. 84—87.

— *Τά κύρια προβλήματα τῆς Ὀυγγρικῆς Βυζαντινολογίας*, *Ἐπετηρίς Ἐτ. Βυζ. Σπουδ.*, XXXIII (1964), p. 143—153.

— *Hungary and Byzantium in the Middle Ages*, Cambridge Medieval History, vol. IV, Part. I, Cambridge, 1965, p. 566—592.

— *A magyar bizantinologia helyzete és feladata — Starea și datoria bizantinologiei maghiare*, în «Antik Tanulmányok-Studia Antiqua», XII (1965).

— *Byzantinologie et hellénologie*, în «Byzantino», XXXV (1965), p. 291—301.

— *H. H. unger, Proimion. Elemente der byzantinischen Kaiseridee in den Arengen der Urkunden*. Wien, Böhlau, 1964, (recenzie) în «Deutsche Lit. Zeitung, LXXXVI (1965), p. 14—17.

limbi de circulație mondială ele au contribuit la progresul studiului Bizantinologiei de pretutindeni.

Doctorand HERMÁN IOAN

-
- *Bizánc neveinek tákrében — Bizanțul în oglinda numelor sale*, în «Antik Tanulmányok-Studia Antiqua», XIII (1966), p. 227—234.
 - *Bevezetés a bizantinológiába — Introducere în Bizantinologie*, Budapesta, 1966.
 - *Franz Dölger 75 Jahre alt*, în «Forschungen und Fortschritte», XL (1966), p. 316—317.
 - *Franz Dölger, Regesten der Kaiserurkunden des oströmischen Reiches von 565 bis 1453, Teil IV*, în «Századok», CI (1967), p. 731—732.
 - *Βυζάντιον εἰς τὸ κάτοπρον τῶν ὀνομάτων τοῦ*, în «Acta Antiqua Acad. Scient. Rung.», XVI (1968), p. 455—464.
 - *Studia Byzantina*, Budapestini, în «Aedibus Academiae Scientiarum Hungaricae», 1967.
 - *De administrando imperio (Porphyrogenetos)*. Greek Text revised by J. Moravcsik. English translation by R. J. H. Jenkins, new, revised edition Corpus Fontium Historiae Byzantinae, Dumbarton Oaks Text 1, 1967.
 - *Beiträge zu der Vita des Slavenapostels Konstantin*. To Honor Roman Jakobson. Essays on the occasion of his seventieth birt day, The Hague — Paris, vol. II, 1967, p. 1373—1377.
 - *Byzantinische Mission im Kreise der Türkvölker am der Nordküste des Schwarzen Meeres*. Proceedings of the XIIIth International Congress of Byzantine Studies, London Main Papers I, Oxford University Press, 1967, p. 15—28.
 - *H. Hunger, Reich der Neuen Mitte. Der christliche Geist der byzantinischen Kultur*, (recenzie) în «Deutsche Lit. Zeitung» LXXXVIII (1967), p. 318—321.
 - Colaborează și la : *Realexikon der Byzantinistik*, Heft 1, Herausgegeben in Amstredam von Peter Wirth, 1968.
 - *Byzance et le christianisme hongrois du moyen âge*, XVI. Corso di Cultura sull'arte Ravennate e bizantina. Ravenna 1969, p. 145—173.
 - *Der ungarische Anonymus über die Bulgaren und Griechen*, Revue des Etudes Sud-Est Européen, VII (1969), p. 167—174.
 - *Elnöki megnyitó az Okortudományi Társaság X. közgyűlésén — Cuvint de deschidere a celei de a X-a Adunare a Societății de Studiul antichitate*, în «Antik Tanulmányok — Studia Antiqua», XVI (1969), p. 116—117.
 - *Byzantium and the Magyars*, Budapesta, 1970.
 - *Die hunnische Hirschsage, Beiträge zur alten Geschichte und deren Nachleben*. Festschrift für Franz Altheim zum 6.10.1968, zweiter Band, Berlin, 1970, p. 114—119.
 - *Clasicism în istoriografia bizantină*, în «Literatura Bizanțului», Studii, Trad. de Nicolae Șerban Tanașoca, București, 1971, p. 153—156.

D O C U M E N T A R E

În vremea arhipăstoririi
Prea Fericitului Părinte Patriarh
Justinian

GHID BIBLIOGRAFIC, PE TEME ȘI PROBLEME, DIN PUBLICAȚIILE REVISTEI MITROPOLITANE „GLASUL BISERICII”

(Continuare)

O

ORÎNDUIREA CANONICĂ ȘI ADMINISTRATIVĂ INTERNĂ A BISERICII ORTODOXE ROMÂNE CONTEMPORANE

III. — ORGANIZAREA ADMINISTRATIVĂ LOCALĂ A BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

1. Parohia

a) Precizări în legătură cu organizarea administrativă a parohiilor

(Autorul nesemnat), *Clasificarea parohiilor din Arhiepiscopia Bucureștilor* (G. B., IX (1950), nr. 4—5, p. 108—148).

(Autorul nesemnat), *Clasificarea parohiilor din Capitală* (G.B., IX (1950), nr. 11—12, p. 80—83).

Pr. Gh. I. Soare, *Realizări administrative și gospodărești în Arhiepiscopia Bucureștilor, în trei ani de arhipăstorie*: ...Reorganizarea administrativă a parohiilor... (G. B., X (1951), nr. 6—7, p. 31—32).

Pr. Dumitru Cristescu, *Viața culturală în eparhie*: ...Parohia — unitate administrativ-bisericească locală — în noua orientare dată de Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian... (Rev. cil., p. 42—43).

b) Comitetul parohial

Deciziunea patriarhală Nr. 98: În legătură cu constituirea la fiecare parohie a Comitetului parohial și cu atribuțiile lui (G.B., VIII (1949), nr. 10, p. 71—73).

Pr. I. Pislaru, *Rostul și importanța Comitetelor parohiale* (G. B., IX (1950), nr. 4—5, p. 49—59).

Pr. Dumitru Cristescu, *Viața culturală în eparhie* : ...Comitetul parohial în noua orientare dată de Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian... (G. B., X (1951), nr. 6—7, p. 43—46).

Cf. și — Din activitatea unor Comitete parohiale (G. B., IX (1950), nr. 1—2, p. 55).

c) Chestiuni de administrație parohială

Bgetul parohial (G. B., IX (1950), nr. 1—2, p. 68, 69; — nr. 9—10, p. 90—91).

Pangarul bisericii parohiale (G. B., VIII (1949), nr. 3, p. 121—122; — IX (1950), nr. 1—2, p. 69—70).

Inventarul bisericilor parohiale (G. B., IX (1950), nr. 3, p. 116—119; — nr. 11—12, p. 94).

Bibliotecile parohiale (G. B., IX (1950), nr. 7—8, p. 95; — nr. 11—12, p. 78).

Corespondența oficială a parohiei (G. B., IX (1950), nr. 1—2, p. 60, 62—63, 67; — nr. 3, p. 106—107).

Salarizarea personalului parohial (G. B., VIII (1949), nr. 3, p. 120—121; — nr. 5—6, p. 114—115; — nr. 10, p. 74—75; IX (1950), nr. 1—2, p. 70—74; — nr. 3, p. 109—116; — 9—10, p. 81—83, 103—104; — X (1951), nr. 1—3, p. 46—48; — nr. 4—5, p. 69).

Suplinirea la oficiul parohial (G. B., IX (1950), nr. 1—2, p. 67).

Locuințele parohiale (G. B., VIII (1949), nr. 1—2, p. 135).

Alte probleme gospodărești (G. B., IX (1950), nr. 1—2, p. 61).

2. Protoieria

a) Noua organizare și orientare a protoieriiilor în Biserica Ortodoxă Română contemporană

(Autorul nesemnat), *Pe linia duhului celui nou*: Modele de lucru pastoral și de colaborare directă între Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian și organele conducătoare ale protoieriiilor din cuprinsul Arhiepiscopiei Bucureștilor... (G. B., VIII (1949), nr. 1—2, p. 120—122; — nr. 3, p. 123—126).

Pr. Gh. I. Soare, *Realizări administrative și gospodărești în Arhiepiscopia Bucureștilor, în trei ani de arhipăstorire*: ...Coordonarea și îndrumarea oficiilor protopopești din Arhiepiscopia Bucureștilor... (G. B., X (1951), nr. 6—7, p. 30—31).

Pr. Dumitru Cristescu, *Viața culturală în eparhie*: ...Protoieria și protopopul în noua orientare dată de Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian... (Rev. cit., p. 42).

Instituire, îndatoriri și îndrumări administrative pentru protoierei (G. B., VIII (1949), nr. 5—6, p. 110—112; — nr. 7—8, p. 54—66; — nr. 9, p. 44—48; — IX (1950), nr. 3, p. 106, 108; — nr. 7—8, p. 95—97; — X (1951), nr. 1—3, p. 41—59, 85—86, 87—90, 104).

b) Din viața și activitatea protoieriiilor din cuprinsul Mitropoliei Ungrovlahiei

— *La protoiereiile din Arhiepiscopia Bucureștilor*

Gestiunea protoieriiilor (G. B., VIII (1948), nr. 1—2, p. 128—135; — IX (1950), nr. 9—10, p. 90—94).

Corespondența oficială a protoieriiilor (G. B., VIII (1949), nr. 9, p. 50—52; — nr. 11—12, p. 108; — IX (1950), nr. 1—2, p. 60, 62—63, 65—66, 67).

Acordarea concediilor (G. B., VIII (1949), nr. 5—6, p. 113—115).

Alte probleme de administrație bisericească (G. B., VIII (1949), nr. 4, p. 48—49; — nr. 5—6, p. 114; — nr. 7—8, p. 31—34; — nr. 11—12, p. 73—92, 106—107; — IX (1950), nr. 1—2, p. 63—65, 66; — nr. 4—5, p. 149—150; — nr. 6, p. 124; — nr. 9—10, p. 81—83, 88—89; — nr. 11—12, p. 89; — X (1951), nr. 8—9, p. 47—60).

— *La protoiereiile din Episcopia Buzăului*

Instituire, îndatoriri și îndrumări administrative pentru protoierei (G. B., X (1951), nr. 1—3, p. 104—105; — XXVII (1968), nr. 1—2, p. 199—200).

Fapte și realizări (G. B., X (1951), nr. 10—12, p. 52—54; — XII (1953), nr. 2—3, p. 183—185; — XIV (1955), nr. 10—11, p. 665—667; — XV (1956), nr. 8—9, p. 489—491).

— *La protoierile din Episcopia Dunării de Jos*

Instituire, îndatoriri și îndrumări administrative pentru protoierei (G. B., X (1951), nr. 1—3, p. 110).

Fapte și realizări (G. B., XI (1952), nr. 5—7, p. 316—317).

3. Mînăstirea

a) *Reorganizarea mînăstirilor din Biserica Ortodoxă Română contemporană*

Hotărîrile Sf. Sinod privitoare la viața de obște în mînăstiri (G. B., IX (1950), nr. 9—10, p. 84).

Pr. Gh. I. Soare, *Realizări administrative și gospodărești în Arhiepiscopia Bucureștilor în trei ani de arhipăstorie*: ...Reorganizarea mînăstirilor din îndemnul Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian... (G. B., X (1951), nr. 6—7, p. 33—34).

b) *Din viața și activitatea mînăstirilor din cuprinsul Mitropoliei Ungrovlahiei*

— *La mînăstirile din Arhiepiscopia Bucureștilor*

Arhim. Florea Justinian, *Din viața mînăstirilor noastre* (G. B., X (1951), nr. 1—3, p. 60—62).

Bugetele mînăstirilor (G. B., IX (1950), nr. 9—10, p. 94—98).

Inventarul mînăstirilor (G. B., IX (1950), nr. 3, p. 106, 108).

Correspondența oficială a mînăstirilor (G. B., IX (1950), nr. 1—2, p. 62—63, 67).

Alte aspecte ale vieții administrative mînăstirești (G. B., VIII (1949), nr. 3, p. 122—123; — nr. 4, p. 56; — nr. 5—6, p. 113—114, 114—115; — IX (1950), nr. 4—5, p. 107).

Aspecte din viața disciplinară monahală (G. B., IX (1950), nr. 1—2, p. 66—67; — nr. 4—5, p. 107).

— *La mînăstirile din Episcopia Buzăului*

(Autorul nesemnat), *Instalarea noului stareț de la Mănăstirea Ciolanu* (G. B., X (1951), nr. 1—3, p. 69—70).

4. Eparhia

a) *Arhiepiscopia Bucureștilor*

— *Chestiuni generale de organizare și funcționare*

Pr. Gh. I. Soare, *Realizări administrative și gospodărești în Arhiepiscopia Bucureștilor, în trei ani de arhipăstorie* (G. B., X (1951), nr. 6—7, p. 28—36).

Pr. Dumitru Cristescu, *Viața culturală în eparhie*: În Arhiepiscopia Bucureștilor (Rev. cit., p. 37—50).

Pr. Stan Dimancea, *Arhiepiscopia Bucureștilor în al șaptelea an de arhipăstorie a Înalt Prea Sfințitului Patriarh Justinian* (G. B., XIV (1955), nr. 5—6, p. 319—327).

(Autorul nesemnat), *Arhiepiscopia Bucureștilor în ultimii douăzeci de ani, 1948 — 6 iunie — 1968* (G. B., XXVII (1968), nr. 5—6, p. 495—551).

— *Date din viața și activitatea Arhiepiscopului Bucureștilor*

Intrucît Prea Fericirea Sa Părintele Patriarh Justinian este și Arhiepiscop al Bucureștilor și Mitropolit al Ungrovlahiei — Vezi:

— Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, organ central executiv al Bisericii Ortodoxe Române (la capitolul — *Organizarea centrală a Bisericii Ortodoxe Române*).

— *Episcopi vicari-patriarhali*

(Autorul nesemnat), *Hirotonirea întru arhieru a P. S. Teoclist Arăpașu, noul vicar al Sf. Patriarhii* (G. B., IX (1950), nr. 3, p. 51—56).

(Autorul nesemnat), *Instalarea noilor episcopi-vicari ai Patriarhiei Române*: Prea Sfințiii Episcopi Teoclist Arăpașul și Antim Nica Tîrgovișteanul (G. B., IX (1950), nr. 4—5, p. 72—73).

(Autorul nesemnat), *Evenimente bisericești de seamă în anul 1962: ...Numirea și hirotonirea întru arhieru a Prea Sfințitului Episcop Dr. Visarion Ploieșteanul* (G. B., XXII (1963), nr. 1—2, p. 124—125).

— *Consiliul și Adunarea eparhială ale Arhiepiscopiei Bucureștilor*

(Autorul nesemnat), *Ședința anuală a Adunării eparhiale a Sfinței Arhiepiscopii a Bucureștilor: Sumarul ședinței* (G. B., VII (1948), nr. 10, p. 108—110).

Const. R. Vasilescu, *Lucrările Adunării eparhiale a Sfinței Arhiepiscopii a Bucureștilor: Sumarul ședinței anuale* (1949) (G. B., VIII (1949), nr. 5—6, p. 76—82).

(Același autor), *Ședința Consiliului eparhial al Sfinței Arhiepiscopii a Bucureștilor din ziua de 15 iulie 1949* (G. B., VIII (1949), nr. 7—8, p. 28—30).

(Autorul nesemnat), *Adunarea eparhială — Sesiunea pentru rezolvarea lucrărilor curente anuale, din 12 Februarie 1950: Sumarul ședinței* (G. B., IX (1950), nr. 3, p. 85—102).

(Autorul nesemnat), *Adunarea eparhială. — Sesiunea din Februarie 1951: Sumarul ședinței* (G. B., X (1951), nr. 1—3, p. 72—93).

(Autorul nesemnat), *Ședința Adunării eparhiale: Sumarul ședinței anuale* (1952) (G. B., XI (1952), nr. 1—3, p. 79—84).

(Autorul nesemnat), *Ședința Adunării eparhiale a Sfinței Arhiepiscopii a Bucureștilor: Sumarul ședinței anuale* (1953) (G. B., XII (1953), nr. 2—3, p. 166—168).

(Autorul nesemnat), *Adunarea eparhială: Sumarul ședinței anuale* (1954) (G. B., XIII (1954), nr. 4—5, p. 247—253).

(Autorul nesemnat), *Adunarea eparhială a Sfinței Arhiepiscopii a Bucureștilor: Sumarul ședinței anuale* (1955) (G.B., XIV (1955), nr. 5—6, p. 327—331).

(Autorul nesemnat), *Sesiunea Adunării eparhiale a Sfinței Arhiepiscopii a Bucureștilor: Sumarul ședinței* (G.B., XV (1956), nr. 3—4, p. 169—178).

(Autorul nesemnat), *Ședința Adunării eparhiale a Sfinței Arhiepiscopii a Bucureștilor: Sumarul ședinței* (G. B., XVI (1957), nr. 3, p. 177—182).

(Autorul nesemnat), *Lucrările sesiunii Adunării eparhiale a Sfinței Arhiepiscopii a Bucureștilor: Sumarul ședinței anuale* (1958) (G. B., XVII (1958), nr. 3, p. 270—272).

(Autorul nesemnat), *Adunarea eparhială a Sfinței Arhiepiscopii a Bucureștilor: Ședința de constituire și de lucru din 9 decembrie 1962* (G. B., XXII (1963), nr. 1—2, p. 131—135).

(Autorul nesemnat), *Ședința Adunării eparhiale a Sfinței Arhiepiscopii a Bucureștilor: Sumarul ședinței din 5 decembrie 1963* (G. B., XXIII (1964), nr. 1—2, p. 129—134).

(Autorul nesemnat), *Ședința Adunării eparhiale a Sfinței Arhiepiscopii a Bucureștilor: Sumarul ședinței anuale* (1965) (G.B., XXV (1966), nr. 1—2, p. 151—156).

(Autorul nesemnat), *Lucrările Adunării eparhiale a Sfinței Arhiepiscopii a Bucureștilor: Spicuri din sumarul ședinței din 11 decembrie 1966* (G.B., XXV (1966), nr. 11—12, p. 1108—1116).

(Autorul nesemnat), *Lucrările Adunării eparhiale...: Sumarul ședinței anuale* (10 decembrie 1967) (G.B., XXVI (1967), nr. 11—12, p. 1172—1179).

(Autorul nesemnat), *Lucrările Adunării eparhiale...: Spicuri din sumarul ședinței anuale din 8 decembrie 1968* (G.B., XXVII (1968), nr. 11—12, p. 1201—1208).

(Autorul nesemnat), *Lucrările Adunării eparhiale... — Spicuri din sumarul ședinței din 7 decembrie 1969* (G.B., XXVIII (1969), nr. 11—12, p. 1269—1282).

— *Administrația eparhială a Arhiepiscopiei Bucureștilor*

Const. R. Vasilescu, *Conferința vicarilor și secretarilor eparhiilor din cuprinsul Patriarhiei Române (11 mai 1949): Uniformizarea metodei de lucru în cancelariile eparhiale, precum și a atribuțiilor conducătorilor lor: vicari, consilieri și secretari — potrivit noului Statut și schemei de organizare* (G.B., VIII (1949), nr. 5—6, p. 91—99).

Vezi și:

Deciziile patriarhale Nr. 76—82 (G.B., VIII (1949), nr. 5—6, p. 102—103, 104—105, 105—106, 106—107, 108, 109).

Consiliul și Adunarea eparhială a Arhiepiscopiei Bucureștilor (la subcapitolul anterior)

Subcapitolul imediat următor

— Alte date din viața bisericească a Arhiepiscopiei Bucureștilor

Fapte și evenimente (G.B., X (1951), nr. 1—3, p. 72—94; — nr. 4—5, p. 56—71; — nr. 8—9, p. 78—98; — nr. 10—12, p. 31—52, 66—76; — XI (1952), nr. 1—3, p. 38—56, 79—91; — nr. 4, p. 142—152, 167—172; — nr. 5—7, p. 261—288, 305—311; — nr. 8—10, p. 427—450, 470—475; — nr. 11—12, p. 586—606; — XII (1953), nr. 2—3, p. 188; — nr. 4, p. 241—249, 253—256; — nr. 5—7, p. 411—430, 434—440; — nr. 8, p. 501—512; — nr. 9—10; p. 604—617; — nr. 11, p. 683—700; — nr. 12, p. 761—767; — XIII (1954), nr. 1—2, p. 105—112, 122—126; — nr. 3, p. 175—176; — nr. 4—5, p. 247—268; — nr. 6—7, p. 344—361, 370—373; — nr. 9—10, p. 482—495, 548—551; — nr. 11—12, p. 659—666, 678; — XIV (1955), nr. 1—2, p. 79—102, 115—118; — nr. 3—4, p. 226—241, 250—253; — nr. 5—6, p. 319—349, 353—358; — nr. 7—8, p. 453—490, 500; — nr. 9, p. 561—563; — nr. 10—11, p. 652—665, 669—671; — nr. 12, p. 747—762; — XV (1956), nr. 1—2, p. 62—89; — nr. 3—4, p. 169—191, 204—206; — nr. 5, p. 270—276; — nr. 6—7, p. 333—365, 373—375; — nr. 8—9, p. 487—489; — nr. 10, p. 568—589; — nr. 12, p. 739—760, 766; — XVI (1957), nr. 1, p. 51—62; — nr. 2, p. 114—124, 128; — nr. 3, p. 177—190, 197; — nr. 4—5, p. 288—322, 337—339; — nr. 6—7, p. 447—480, 494—497; — nr. 8—9, p. 637—644, 652—653; — nr. 10—11, p. 770—786; — nr. 12, p. 923—943; — XVII (1958), nr. 1—2, p. 136—166, 199—200; — nr. 3, p. 258—274, 296; — nr. 4, p. 371—379, 398; — nr. 5, p. 477—499; 519—520; — nr. 6—7, p. 652—658, 688—690; — nr. 8, p. 789—797; — nr. 9, p. 880—886; 916—917; — nr. 10, p. 1002—1006; — nr. 11, p. 1097—1108; — nr. 12, p. 1187—1195, 1201—1202; — XVIII (1959), nr. 3—4, p. 317—322, 332—335; — nr. 5—6, p. 418—506, 510—512; — nr. 7—12, p. 704—713; — XIX (1960); nr. 3—4, p. 347—348; — nr. 9—10, p. 862—866; — nr. 11—12, p. 1099—1101; — XXI (1962), nr. 1—2, p. 167—176; — nr. 3—4, p. 407—417; — nr. 5—6, p. 623—624; — nr. 11—12, p. 1188—1192; — XXII (1963), nr. 1—2, p. 157—160; — nr. 3—4, p. 377—382; — nr. 5—6, p. 575—578; — nr. 7—8, p. 780—797; — nr. 9—10, p. 956—961; — nr. 11—12, p. 1071—1082; — XXIII (1964), nr. 1—2, p. 129—143; — nr. 3—4, p. 377—382; — nr. 5—6, p. 601—612; — nr. 7—8, p. 726—727; — nr. 9—10, p. 937—953; — nr. 11—12, p. 1180—1212; — XXIV (1965), nr. 1—2, p. 155—160; — nr. 3—4, p. 366—373; — nr. 5—6, p. 544—558; — nr. 9—10, p. 914—920; — nr. 11—12, p. 1155—1179; — XXV (1956), nr. 1—2, p. 147—170; — nr. 3—4, p. 352—358; — nr. 5—6, p. 534—566; — nr. 7—8, p. 752—767; — nr. 9—10, p. 908—932; — nr. 11—12, p. 1103—1137; — XXVI (1967), nr. 1—2, p. 149—162; — nr. 3—4, p. 373—380; — nr. 5—6, p. 640—658; — nr. 7—8, p. 830—850; — nr. 9—10, p. 1001—1015; — nr. 11—12, p. 1160—1195; — XXVII (1968), nr. 1—2, p. 189—198; — nr. 3—4, p. 457—465; — nr. 5—6, p. 748—761; — nr. 7—8, p. 903—905; — nr. 9—10, p. 1054—1065; — nr. 11—12, p. 1198—1245; — XXVIII (1969), nr. 1—2, p. 173—186; — nr. 3—4, p. 459—470; — nr. 5—6, p. 665—693; — nr. 7—8, p. 931—934; — nr. 9—10, p. 1079—1086; — nr. 11—12, p. 1269—1306).

b) Episcopia Buzăului

— Chestiuni generale de organizare și funcționare

(Autorul nesemnat), Trecerea bisericii de la Mausoleul croilor din Mărășești în posesiunea și administrarea Sfintei Episcopii a Buzăului (G.B., X (1951), nr. 10—12, p. 76—77).

Pr. R. Ardeleanu, Episcopia Buzăului. — Înfrățiri în primul deceniu de la eliberarea patriei (G.B., XIII (1954), nr. 8, p. 405—408).

Pr. Gabriel Cocola, Evoluția arhitectonică a complexului de clădiri de la Episcopia Buzăului (G.B., XX (1961), nr. 7—8, p. 710—747).

— Date din viața și activitatea Prea Sfințitului Episcop Antim al Buzăului

Pr. M. Negulescu, Un omagiu adus muncii și înțelepciunii: Sărbătorirea Prea Sfințitului Episcop Antim al Buzăului (G.B., XX (1961), nr. 9—10, p. 957—958).

(Același autor), *Popas la șaptezeci de ani*: Date din viața, activitatea și realizările Prea Sfințitului Episcop Antim al Buzăului (G.B., XXII (1963), nr. 9—10, p. 836—838).

(Același autor), *Pe urcușurile vieții...*: Versuri omagiale închinare Prea Sfințitului Episcop Antim al Buzăului, cu prilejul împlinirii vârstei de 70 de ani (Rev. cit., p. 839—840).

Pr. Gabriel Căciora, *Viața bisericească în cuprinsul Eparhiei Buzăului*. — *Întâmpinarea Anului nou la centrul eparhial*: Cîteva date din viața și activitatea Prea Sfințitului Episcop Antim Angelescu (G.B., XXVIII (1969), nr. 1—2, p. 186—189).

(Același autor), *Prăsnuirea Prea Cuviosului Antonie cel Mare*: De ziua Prea Sfințitului Episcop Antim Angelescu (Rev. cit., p. 189—190).

(Autorul nesemnat), *De Sfintele Paști la reședința episcopală*: Întîlnirea tradițională, în această zi, între Prea Sfințitul Episcop Antim și preoțimea orașului, profesorii Seminarului teologic, colaboratori apropiați și salariații centrului eparhial (G.B., XXVIII (1969), nr. 3—4 p. 473—475).

(Autorul nesemnat), *Popas aniversar la capătul unui pătrar de veac de arhipăstorie*. — *Prea Sfințitul Episcop Dr. Antim Angelescu* (G.B., XXVIII (1969), nr. 5—6, p. 693—698).

Pr. Gabriel Căciora, *Bibliografia Prea Sfințitului Episcop Antim Angelescu, cu ocazia a 25 de ani de la instalarea ca episcop al Buzăului* (Rev. cit., p. 698—711).

(Autorul nesemnat), *Sărbătorirea zilei onomastice a Prea Sfințitului Episcop Antim* (G.B., XXVIII (1969), nr. 9—10 p. 1086—1087).

*

Activitatea sa omileică — Pastorale (cu text integral):

— *La Nașterea Domnului* (G.B., XI (1952), nr. 11—12, p. 488—493; — XII (1953), nr. 12, p. 713—718; — XIII (1954), nr. 11—12, p. 563—567; — XIV (1955), nr. 12, p. 700—703; — XV (1956), nr. 12, p. 684—688; — XVI (1957), nr. 12, p. 817—821; — XVII (1958), nr. 12, p. 1137—1140; — XIX (1960), nr. 11—12, p. 886—890; — XX (1961), nr. 11—12, p. 970—974; — XXI (1962), nr. 11—12, p. 1023—1029; — XXII (1963), nr. 11—12, p. 986—990; — XXIII (1964), nr. 11—12, p. 1007—1012; — XXIV (1965), nr. 11—12, p. 954—959; — XXV (1966), nr. 11—12, p. 966—972; — XXVI (1967), nr. 11—12, p. 1047—1051; — XXVII (1968), nr. 11—12, p. 1100—1103; — XXVIII (1969), nr. 11—12, p. 1144—1147).

— *La Învierea Domnului* (G.B., XII (1953), nr. 2—3, p. 86—91; — XIII (1954), nr. 4—5, p. 183—188; — XIV (1955), nr. 136—139; — XV (1956), nr. 5, p. 220—224; — XVI (1957), nr. 4—5, p. 209—213; — XVII (1958), nr. 4, p. 304—307; — XIX (1960), nr. 3—4, p. 158—161; — XX (1961), nr. 3—4, p. 195—199; — XXI (1962), nr. 3—4, p. 211—217; — XXII (1963), nr. 3—4, p. 216—221; — XXIII (1964), nr. 5—6, p. 402—408; — XXIV (1965), nr. 3—4, p. 197—202; — XXV (1966), nr. 3—4, p. 190—196; — XXVI (1967), nr. 3—4, p. 190—201; — XXVII (1968), nr. 3—4, p. 257—261; — XXVIII (1969), nr. 3—4, p. 252—256).

— *Privind problema păcii* (G.B., IX (1950), nr. 3, p. 3—9; — XI (1952), nr. 5—7, p. 175—179).

— *Privind muncile agricole* (G.B., XII (1953), nr. 2—3, p. 98—101).

— *La aniversarea eliberării României* (G.B., XXVIII (1969), nr. 7—8, p. 747—748).

Vezi și: — *subcapitolele imediat următoare*

*

— Consiliul și Adunarea eparhială ale Episcopiei Buzăului

(Autorul nesemnat), *Adunarea eparhială provizorie din 11 iunie 1950*: Sumarul ședinței anuale (G.B., IX (1950), nr. 7—8, p. 102—106).

(Autorul nesemnat), *Adunarea eparhială, Sesiunea din 11 Februarie 1951*: Sumarul ședinței (G.B., X (1951), nr. 1—3, p. 94—103).

(Autorul nesemnat), *Ședința Adunării eparhiale*: Sumarul ședinței anuale (1952) (G.B., XI (1952), nr. 1—3, p. 92—97).

(Autorul nesemnat), *Ședința Adunării eparhiale a Sfinței Episcopii a Buzăului*: Sumarul ședinței pe anul 1954 (G.B., XIII (1954), nr. 4—5, p. 268—270).

(Autorul nesemnat), *Ședința Adunării eparhiale...*: Sumarul ședinței din 30 ianuarie 1955 (G.B., XIV (1955), nr. 3—4, p. 241—244).

(Autorul nesemnat), *Ședința Adunării eparhiale...*: Spicuri din sumarul ședinței anuale (1956) (G.B., XV (1956), nr. 3—4, p. 192—196).

(Autorul nesemnat), *Ședința Adunării eparhiale...*: Sumarul ședinței din anul 1957 (G.B., XVI (1957), nr. 3, p. 190—193).

(Autorul nesemnat), *Lucrările Adunării eparhiale*: Spicuri din sumarul ședinței din anul 1958 (G.B., XVII (1958), nr. 3, p. 275—277).

(Autorul nesemnat), *Ședința Adunării eparhiale*: Sumarul ședinței din 10 ianuarie 1960 (G.B., XIX (1960) nr. 3—4, p. 349—352).

(Autorul nesemnat), *Ședința Adunării eparhiale*: Sumarul ședinței din 3 decembrie 1961 (G.B., XXI (1962), nr. 3—4, p. 417—420).

(Autorul nesemnat), *Adunarea eparhială a Episcopiei Buzăului*: Ședința din anul 1966 (G.B., XXV (1966), nr. 11—12, p. 1139—1140).

(Autorul nesemnat), *Adunarea eparhială*: Sumarul ședinței ordinare de lucru, din 26 noiembrie 1967 (G.B., XXVI (1967), nr. 11—12, p. 1196—1198).

(Autorul nesemnat), *Lucrările Adunării eparhiale din ziua de 17 noiembrie 1968*: Spicuri din sumarul ședinței (G.B., XXVII (1968), nr. 11—12, p. 1245—1250).

(Autorul nesemnat), *Lucrările Adunării eparhiale*: La Episcopia Buzăului (30 noiembrie 1969) (G.B., XXVIII (1969), nr. 11—12, p. 1307—1312).

— *Administrația eparhială a Episcopiei Buzăului*

Vezi: *subcapitolul anterior și cel imediat următor*

— *Alte date din viața bisericească a Episcopiei Buzăului*

Fapte și evenimente (G.B., IX (1950), nr. 9—10, p. 71—73; — nr. 11—12, p. 64—70; — X (1951), nr. 1—3, p. 67—69, 94—108; — nr. 4—5, p. 72—84; — nr. 8—9, p. 72—77, 99—104; — nr. 10—12, p. 52—65, 76—80; — XI (1952), nr. 1—3, p. 56—60, 92—101; — nr. 5—7, p. 311—315; — nr. 11—12, p. 607—610; — XII (1953), nr. 1, p. 52—62; — nr. 2—3, p. 182—185, 189; — nr. 9—10, p. 617—629; — nr. 11, p. 700—704; — nr. 12, p. 767—768; — XIII (1954), nr. 1—2, p. 113—118, 126—127; — nr. 4—5, p. 268—276; — nr. 6—7, p. 360—361, 374—375; — nr. 8, p. 405—408; — nr. 11—12, p. 666—671, 678—680; — XIV (1955), nr. 3—4, p. 241—246, 253—256; — nr. 5—6, p. 349—351; — nr. 7—8, p. 500—502; — nr. 9, p. 564; — nr. 10—11, p. 665—668; — nr. 12, p. 762—766; — XV (1956), nr. 1—2, p. 89—91; — nr. 3—4, p. 192—196, 206—209; — nr. 6—7, p. 366—368, 376—378; — nr. 8—9, p. 489—496; — nr. 10, p. 589—590; — XVI (1957), nr. 1, p. 62—64; — nr. 2, p. 124—127; — nr. 3, p. 190—193, 197—198; — nr. 4—5, p. 322—328; — nr. 6—7, p. 481—483, 497—499; — nr. 8—9, p. 645—651; — nr. 10—11, p. 786—794; — nr. 12, p. 943—950; — XVII (1958), nr. 1—2, p. 167—174; — nr. 3, p. 275—277; — nr. 4, p. 379—381; — nr. 8, p. 797—800; — nr. 9, p. 886—891; — nr. 11, p. 1108—1109; — nr. 12, p. 1196; — XVIII (1959), nr. 1—2, p. 154—159; — nr. 7—12, p. 713—718; — XIX (1960), nr. 3—4, p. 348—352; — nr. 9—10, p. 867—874; — nr. 11—12, p. 1101—1103; — XX (1961), nr. 7—8, p. 766—773; — nr. 9—10, p. 957—960; XXI (1962), nr. 3—4, p. 417—421; — nr. 11—12, p. 1192; — XXII (1963), nr. 1—2, p. 161—163; — nr. 3—4, p. 382—383; — nr. 5—6, p. 579; — nr. 9—10, p. 961—963; — XXIII (1964), nr. 1—2, p. 144—150; — nr. 7—8, p. 727; — XXIV (1965), nr. 3—4, p. 373—375; — XXV (1966), nr. 1—2, p. 170—173; — nr. 5—6, p. 567; — nr. 11—12, p. 1138—1140; — XXVI (1967), nr. 11—12, p. 1196—1198; — XXVII (1968), nr. 1—2, p. 198—202; — nr. 9—10, p. 1065—1066; — nr. 11—12, p. 1245—1253; — XXVIII (1969), nr. 1—2, p. 186—193; — nr. 3—4, p. 471—475; — nr. 5—6, p. 693—716; — nr. 7—8, p. 934—938; — nr. 9—10, p. 1086—1097; — nr. 11—12, p. 1307—1325).

c) *Episcopia Dunării de Jos*— *Chestiuni generale de organizare și funcționare*

Pr. M. Blănaru, *Episcopia Dunării de Jos. — Înălțuiri în primul deceniu de la eliberarea Patriei* (G.B., XIII (1954), nr. 8, p. 408—414).

— *Date din viața și activitatea Prea Sfințitului Chesarie Păunescu, Episcopul Dunării de Jos**Activitatea sa omiletică : Pastorale (cu text integral) :*

— *La Nașterea Domnului* (G.B., XI (1952), nr. 11—12, p. 494—498; — XII (1953), nr. 12, p. 719—723; — XIII (1954), nr. 11—12, p. 568—572; — XIV (1955), nr. 12, p. 704—707; — XV (1956), nr. 12, p. 689—692; — XVI (1957), nr. 12, p. 822—826; — XVII (1958), nr. 12, p. 1141—1145; — XIX (1960), nr. 11—12, p. 891—895; — XX (1961), nr. 11—12, p. 975—979; — XXI (1962), nr. 11—12, p. 1030—1035; — XXII (1963), nr. 11—12, p. 991—996; — XXIII (1964), nr. 11—12, p. 1013—1018; — XXIV (1965), nr. 11—12, p. 960—964; — XXV (1966) nr. 11—12, p. 973—977; — XXVI (1967), nr. 11—12, p. 1052—1058; — XXVII (1968), nr. 11—12, p. 1104—1107; — XXVIII (1969), nr. 11—12, p. 1148—1151).

— *La Învierea Domnului* (G.B., XII (1953), nr. 2—3, p. 92—97; — XIII (1954), nr. 4—5, p. 189—192; — XIV (1955), nr. 3—4, p. 140—144; — XV (1956), nr. 5, p. 225—228; — XVI (1957), nr. 4—5, p. 214—216; — XVII (1958), nr. 4, p. 308—311; — XIX (1960), nr. 3—4, p. 162—165; — XX (1961), nr. 3—4, p. 200—204; — XXI (1962), nr. 3—4, p. 218—223; — XXII (1963), nr. 3—4, p. 222—227; — XXIII (1964), nr. 5—6, p. 409—413; — XXIV (1965), nr. 3—4, p. 209—214; — XXV (1966), nr. 3—4, p. 197—201; — XXVI (1967), nr. 3—4, p. 202—207; — XXVII (1968), nr. 3—4, p. 262—266; — XXVIII (1969), nr. 3—4, p. 257—260).

— *Privind problema păcii* (G.B., IX (1950), nr. 3, p. 3—9; — XI (1952), nr. 5—7, p. 175—179).

— *La aniversarea eliberării României* (G.B., XXVIII (1969), nr. 7—8, p. 740—753).

Vezi și : subcapitolele următoare

— *Consiliul și Adunarea eparhială a Episcopiei Dunării de Jos*

(Autorul nesemnat), *Adunarea eparhială, sesiunea din 4 Februarie 1951* (G.B., X (1951), nr. 1—3, p. 109—110).

(Autorul nesemnat), *Lucrările Consiliului eparhial* (G.B., XI (1952), nr. 1—3, 101).

(Autorul nesemnat), *Ședința Adunării eparhiale* (Rev. cit., 101—104).

(Autorul nesemnat), *Ședința Adunării eparhiale : Spicuri din sumarul ședinței ordinare anuale* (1954) (G.B., XIII (1954), nr. 4—5, p. 276—278).

(Autorul nesemnat), *Ședința Adunării eparhiale : Sumarul ședinței din anul 1955* (G.B., XIV (1955), nr. 1—2, p. 111—113).

(Autorul nesemnat), *Adunarea eparhială a Sfintei Episcopii Dunărea de Jos-Galați : Spicuri din sumarul ședinței ordinare a anului 1956* (G.B., XV (1956), nr. 3—4, p. 196—198).

(Autorul nesemnat), *Adunarea eparhială... : Sumarul ședinței din anul 1957* (G.B., XVI (1957), nr. 3, p. 194—196).

(Autorul nesemnat), *Lucrările Adunării eparhiale : Spicuri din ședința anuală* (1958) (G.B., XVII (1958), nr. 3, p. 278—279).

(Autorul nesemnat), *Constituirea Adunării eparhiale la Eparhia Dunărea de Jos* (G.B., XVIII (1959), nr. 1—2, p. 159—160).

(Autorul nesemnat), *Aspecte de la Adunarea eparhială. — Sesiunea 1959 : Sumarul ședinței* (G.B., XVIII (1959), nr. 7—12, p. 719—722).

(Autorul nesemnat), *Darea de seamă asupra lucrărilor Adunării eparhiale a Episcopiei Dunării de Jos, pe anul 1968* (G.B., XXVII (1968), nr. 11—12, p. 1254—1257).

(Autorul nesemnat), *Lucrările Adunării eparhiale a Episcopiei Dunării de Jos-Galați, pe anul 1969* (G.B., XXVIII (1969), nr. 11—12, p. 1326—1329).

— *Alte date din viața bisericească a Episcopiei Dunării de Jos*

Fapte și evenimente (G.B., X (1951), nr. 1—3, p. 109—111; — nr. 8—9, p. 105—107; — nr. 10—12, p. 81—83; — XI (1952), nr. 1—3, p. 60—61, 101—104; — nr. 5—7, p. 315—320; — nr. 8—10, p. 475—480; — nr. 11—12, p. 610—612; — XII (1953), nr. 2—3, p. 185—187, 190—192; — nr. 5—7, p. 430—433, 440; — nr. 9—10, p. 630—640; — nr. 12, p. 768; — XIII (1954), nr. 1—2, p. 118—121, 128; — nr. 4—5, p. 276—280; — nr. 6—7, p. 362—369, 375—376; — nr. 8, p. 408—414; — nr. 9—10, p. 551—552; — nr. 11—12, p. 671—677; — XIV (1955), nr. 1—2, p. 102—114, 118—121; — nr. 3—4, p. 246—250; — nr. 5—6, p. 351—352, 358—359; — nr. 7—8, p. 490—499, 503—504; — nr. 9, p. 565—568; — nr. 12, p. 766—772; — XV (1956), nr. 1—2, p. 91—92; — nr. 3—4, p. 196—203, 209—210; — nr. 6—7, p. 369—372, 378—380; — nr. 12, p. 760—766; — XVI (1957), nr. 3, p. 194—196, 199—200; — nr. 4—5, p. 329—336, 340—341; — nr. 6—7, p. 483—493; — nr. 10—11, p. 794—800; — nr. 12, p. 951—959, 960—963; — XVII (1958), nr. 3, p. 278—282; — nr. 4, p. 398—400; XVIII (1959), nr. 1—2, p. 159—162; — nr. 7—12, p. 719—722; — XXI (1962), nr. 9—10, p. 993—995; — XXII (1963), nr. 7—8, p. 798—799; — XXVII (1968), nr. 9—10, p. 1066—1068; — nr. 11—12, p. 1254—1257; — XXVIII (1969), nr. 11—12, p. 1326—1330).

d) *De la alte episcopii din țară*

Episcopia Romanului și Hușilor

(Autorul nesemnat), *Evenimente bisericești de seamă în anul 1962: Completarea scaunelor chiriarhale vacante — alegerea Prea Sfințitului Episcop Dr. Partenie Ciopron la Episcopia Romanului și Hușilor...* (G.B., XXII (1963), nr. 1—2, p. 123—124).

Episcopia Aradului, Ienopolei și Hălmaگیului

(Autorul nesemnat), *Evenimente bisericești de seamă în anul 1962: Completarea scaunelor chiriarhale vacante — alegerea Prea Sfințitului Episcop Teoctist Arăpaș la Episcopia Aradului, Ienopolei și Hălmaگیului...* (G.B., XXII (1963), nr. 1—2, p. 124).

e) *Episcopii autonome române de peste hotare*

Episcopia Misionară Ortodoxă Autonomă Română din America

(Autorul nesemnat), *Hirotonia într-un arhiereu și Investirea noului episcop al românilor ortodocși din America de Nord și de Sud: A episcopului Andrei Moldovanu* (G.B., IX (1950), nr. 11—12, p. 51—53).

5. Mitropolia

a) *De la Mitropolia Moldovei și Sucevei*

† *Sebastian*, Mitropolitul Moldovei și Sucevei, «*Osteneli chiriarhale*», Vol. I: (Recenzie, de Pr. Olimp N. Căciulă) (G.B., XIV (1955), nr. 1—2, p. 72—75).

Pr. Stan C. Dimancea, *La trecerea din viața aceasta a mitropolitului Sebastian al Moldovei* (G.B., XV (1956), nr. 10, p. 499—502).

b) *De la Mitropolia Ardealului*

Pr. Grigore N. Popescu, *O audiență la Mitropolitul Nicolae Bălan* (G.B., XIV (1955), nr. 7—8, p. 488—490).

(Autorul nesemnat), † *Mitropolitul Nicolae Bălan* (G.B., XIV (1955), nr. 7—8, p. 485—487).

(Autorul nesemnat), *Profesorul Dr. Nicolae Mladin, Mitropolit al Ardealului* (G.B., XXVI (1967), nr. 7—8, p. 831—833).

c) *De la Mitropolia Banatului*

(Autorul nesemnat), *Evenimente bisericești de seamă în anul 1962: Completarea scaunelor chiriarhale vacante — alegerea I.P.S. Mitropolit Dr. Nicolae Corneanu, la Mitropolia Banatului...* (G.B., XXII (1963), nr. 1—2, p. 123).

IV. — INSTITUȚII ANEXE ALE BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

— *Fondul de asigurare a bunurilor Bisericii Ortodoxe Române*: Ordinele Nr. 13785/949 și 14517/949 (G.B., VIII (1949), nr. 11—12, p. 109—110).

P

PACEA ȘI RĂZBOIUL

I. — INVĂȚATURA BISERICII ORTODOXE DESPRE PACE

Pr. C. Stăic u, *Din premisele păcii* (G.B., XI (1952), nr. 5—7, p. 246—251).

Pr. Nicodim Belea, *Preotul — om al păcii*: Temeiuri în Sfânta Scriptură și la Sfinții Părinți pentru îndatorirea creștinului, în general, și a preotului, în special, de a dori, iubi și apăra pacea (G.B., XIII (1954), nr. 3, p. 145—150).

Asist. Const. C. Pavel, *Principii de morală socială în epistolele sobornicești*: ...Indemnul pentru dorirea, iubirea și apărarea păcii... (G.B., XV (1957), nr. 4—5, p. 246—247).

Ierom. Irineu Crăciunaș, *Dreptate, pace, bucurie*: ...Pacea, caracteristică sau condiție a împărăției lui Dumnezeu... (G.B., XVIII (1959), nr. 1—2, p. 69—73, 76—77).

Prof. N. Chițescu, *Aspecte ale concepției creștine despre pace*: Ce este pacea, necesitatea ei în viața omului și în lume... (G.B., XIX (1960), nr. 5—6, p. 402—428).

Pr. Gh. Tilea, *Predica de pe munte (Probleme morale)*: ...Pacea poruncită de Mântuitorul, măturisită și cerută în continuare de Sfinții Părinți; pacea-imperativ uman al zilelor noastre... (Rev. cit., p. 434—435).

Ion V. Georgescu, *În apărarea păcii*: Pacea generală și sarcinile Bisericii creștine (argumentate scripturistic)... (G.B., XXII (1963), nr. 7—8, p. 638—644).

Pr. Drd. Mircea Nișcoveanu, *Doctrina Sfântului Grigorie de Nisa, în Comentarul său «la Fericiri»*: ...Pacea și războiul... (G.B., XXVI (1967), nr. 5—6, p. 508—510).

III. — ATITUDINEA BISERICII ROMANO-CATOLICE FAȚĂ DE PACE ȘI RĂZBOI

Pr. Gh. Bejgu, *Pentru viață contra morții: Combaterea teoriilor neomalthusiene* (G.B., XI (1952), nr. 11—12, p. 566—575).

Pr. C. Popescu, *Demonica doctrină militaristă-imperialistă — Neomalthusianismul*: Originea, ideologia și istoricul doctrinei malthusianiste și neomalthusianiste. Combaterea și condamnarea lor (G.B., XII (1953), nr. 9—10, p. 575—586).

Pr. Ovidiu Constantinescu, *Poziția creștinismului față de doctrinele și sistemele generatoare de război*: Doctrina filozofică a supra-omului: rasismul, militarismul, fascismul și malthusianismul — combaterea și condamnarea lor de către doctrina creștină (G.B., XIII (1954), nr. 6—7, p. 330—338).

Vezi și — *We want Peace* (Noi vrem pace): Concluziile practice desprinse din amintirea martorilor oculari de la tragedia și ororile bombardamentului atomic de la Hiroșima și Nagasaki (august 1945) (Recenzie, de D. Veștemeanu) (G.B., XI (1952), nr. 11—12, p. 581—585).

III. — ATITUDINEA BISERICII ROMANO-CATOLICE FAȚĂ DE PACE ȘI RĂZBOI

Teodor N. Manolache, *Teologia catolică și războiul* (G.B., XI (1952), nr. 4, p. 133—134).

IV. — PACEA OGLINDITĂ ÎN LITERATURA ROMÂNEASCĂ

Vasile M. Moldovan, *Pacea (versuri)* (G.B., XV (1956), nr. 10, p. 522).

(Același autor), *Uniți-vă popoare (versuri)* (Rev. cit., p. 523).

Marin I. Predescu, *Sub razele păcii (versuri)* (G.B., XXIII (1964), nr. 1—2, p. 29).

Dumitru I. Găină, *Virtute și păcat în cărți populare românești*: Pacea între virtuțile sociale oglindite în aceste cărți (G.B., XXV (1966), nr. 1—2, p. 62—63).

Diac. Prof. Emilian Vasilescu, *Cugetări morale românești*: ...Pace (Alecu Russo, 1819—1859)... (G.B., XXVI (1967), nr. 9—10, p. 936).

V. — PACEA OGLINDITĂ ÎN LITERATURA STRĂINĂ

B. A. Alexandru, *Lev Nicolaevici Tolstoi în lupta pentru pace și dreptate socială* (G.B., XX (1961), nr. 1—2, p. 162—168).

Diac. Prof. Emilian Vasilescu, *Cugetări morale și religioase — Spicuri din literatura franceză: ...Războiul ... Pacea...* (G.B., XXV (1966), nr. 5—6 p. 456, 458, 459).

VI. — ATITUDINEA BISERICII ORTODOXE ROMÂNE FAȚĂ DE PROBLEMA PĂCII ȘI A RĂZBOIULUI — ÎN CONTEMPORANEITATE

1. Noua orientare a Bisericii Ortodoxe Române față de pacea lumii contemporane — după directivele Sfântului Sinod în frunte cu Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian

Pr. D. Fecioru, *Înalt Prea Sfințitul Patriarh Justinian, sol al Păcii* (G.B., IX (1950), nr. 6, p. 98—101).

(Autorul nesemnat), *Patriarhul Împlinirilor: ...Luptătorul pentru apărarea păcii...* (G.B., XII (1953), nr. 5—7, p. 277—281).

Justinian, *Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Apostolat social (vol. IV). — Pilde și îndemnuri în lupta pentru pace: (Recenzie, de Pr. Olimp N. Căciulă)* (G.B., XI (1952), nr. 8—10, p. 451—467).

Justinian, *Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Apostolat social (vol. V). — Pentru pacea a toată lumea: (Recenzie, de Pr. Prof. Liviu Stan)* (G.B., XIV (1955), nr. 7—8, p. 447—451).

Apelul de la Viena răspunde năzuințelor pașnice ale omenirii — Declarația I.P.S. Patriarh Justinian (G.B., XIV (1955), nr. 1—2, p. 21—22).

(Autorul nesemnat), *Biserica Ortodoxă Română și lupta pentru pace* (G.B., IX (1950), nr. 3, p. 10—15).

(Autorul nesemnat), *Biserica Ortodoxă Română aderă cu însuflețire la Apelul Comitetului Permanent al Congresului Mondial al Partizanilor Păcii* (G.B., IX (1950), nr. 4—5, p. 14—15).

(Autorul nesemnat), *Apelul pentru pace: Atitudinea Bisericii Ortodoxe Române față de acest apel* (Rev. cit., p. 25—29).

(Autorul nesemnat), *Cuvîntul de protest al Bisericii Ortodoxe Române împotriva folosirii armei bacteriologice* (G.B., XI (1952), nr. 4, p. 107—108).

(Autorul nesemnat), *Contribuția Bisericii în apărarea păcii* (G.B., XII (1953), nr. 2—3, p. 182—183).

Diac. M. Teodoru, *Altarele sfărimate ne cheamă neîncetat la lupta pentru apărarea Păcii* (G.B., XII (1953), nr. 4, p. 232—236).

Pr. V. Mitru, *Slujind neconținut cauza slîntă a Păcii* (G.B., XII (1953), nr. 5—7, p. 368—376).

Cuvîntul rostit de Prea Sfințitul Episcop Theoctist la posturile de radio, cu prilejul Adunării Mondiale a păcii de la Helsinki (G.B., XIV (1955), nr. 5—6, p. 277—279).

(Autorul nesemnat), *În slujba păcii și a progresului: ...Contribuția Bisericii Ortodoxe Române la acțiunile pentru apărarea păcii* (G.B., XVII (1958), nr. 12, p. 1183—1185).

Pr. M. Negulescu, *În susținerea voinței de pace a poporului român* (G.B., XIX (1960), nr. 11—12, p. 903—904).

(Autorul nesemnat), *Pe calea biruinței depline a păcii: Poziția și orientarea Bisericii Ortodoxe Române în această direcție — după directivele Sfântului Sinod în frunte cu Prea Fericitul Părinte Patriarh* (G.B., XXIII (1964), nr. 3—4, p. 181—182).

2. Acțiuni ale Bisericii Ortodoxe Române și ale celorlalte culte din țară pentru apărarea păcii

a) În cuprinsul Arhiepiscopiei Bucureștilor

(Autorul nesemnat), *Preoțimea din eparhie aderă cu însuflețire la Apelul Comitetului Permanent al Congresului Mondial al Partizanilor Păcii* (G.B., IX (1950) nr. 4—5, p. 21—24).

Pr. Gh. Negraru, *Preotul ortodox și pacca lumii* (G.B., XI (1952), nr. 1—3, p. 34—35).

(Autorul nesemnat), *Conferința slujitorilor cultelor din București: În problema păcii* (G.B., XI (1952), nr. 8—10, p. 391—401).

Pr. Al. Vlaiculescu, *Clerul din regiunea Ploești tot mai activ în lupta pentru pace* (Rev. cit., p. 427—430).

(Autorul nesemnat), *Slujitorii cultelor din București sprijină acțiunea pentru apărarea păcii* (G.B., XI (1952), nr. 11—12, p. 549—555).

Pr. Al. Vlaiculescu, *Consfătuirea reprezentanților cultelor din regiunea Ploești în cadrul luptei pentru pace* (Rev. cit., p. 586—589).

(Același autor), *Consfătuirea reprezentanților cultelor religioase din regiunea Ploești în cadrul luptei pentru pace* (G.B., XII (1953), nr. 4, p. 241—245).

(Autorul nesemnat), *În slujba Bisericii, Patriei și Păcii* (G.B., XII (1953), nr. 5—7, p. 377—388).

Prot. Al. Vlaiculescu, *Consfătuirea preoților din Ploești în cadrul luptei pentru pace* (Rev. cit., p. 417—419).

(Autorul nesemnat), *Consfătuirea cultelor din Capitală pentru pace* (G.B., XII (1953), nr. 8, p. 491—500).

Pr. Al. Vlaiculescu, *Consfătuirea reprezentanților cultelor din regiunea Ploești* (G.B., XII (1953), nr. 11, p. 683—688; — nr. 12, p. 761—764).

(Autorul nesemnat), *Deservenții cultelor din raionul Pucioasa în lupta pentru pace* (G.B., XII (1953), nr. 12, p. 764—765).

(Autorul nesemnat), *Slujitorii cultelor și activitatea partizanilor păcii pentru desținderea încordării internaționale* (G.B., XIII (1954), nr. 3, p. 156—163).

(Autorul nesemnat), *Ședința interconfesională a slujitorilor cultelor din Capitală: În discuție fiind problema păcii* (G.B., XIII (1954), nr. 4—5, p. 262—265).

Pr. Al. Vlaiculescu, *Manifestări ale preoților din orașul Ploești în cadrul luptei pentru pace* (Rev. cit., p. 265—266).

Pr. Pompiliu Ispas, *Slujitorii cultelor din Capitală subliniază importanța istorică a hotărârilor Conferinței de la Geneva* (G.B., XIII (1954), nr. 6—7, p. 344—352).

(Autorul nesemnat), *Consfătuirea reprezentanților cultelor religioase din regiunea Ploești în cadrul luptei pentru pace* (Rev. cit., p. 352—355).

Pr. Stan Dimancea, *Cu Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae Krutișchi la Comitetul Permanent pentru apărarea Păcii din R.P.R.* (G. B., XIII (1954), nr. 9—10, p. 467—471).

Prot. Al. Vlaiculescu, *Consfătuire interconfesională în cadrul luptei pentru pace* (G. B., XIII (1954), nr. 11—12, p. 659—661).

(Autorul nesemnat), *Slujitorii cultelor din București au semnat Apelul* (G. B., XIV (1955), nr. 1—2, p. 22—31).

Pr. Dumitru Cristescu, *Indatoririle cetățenești ale preoțimii și credincioșilor* (Rev. cit., p. 52—59).

(Autorul nesemnat), *Conferința interconfesională: Pentru pace — în sala de festivități a Institutului teologic din București (15 decembrie 1954)* (Rev. cit., p. 83—89).

Pr. Al. Vlaiculescu, *Conferința interconfesională din Ploiești: În discuție problema păcii* (G. B., XIV (1955), nr. 3—4, p. 234—237).

(Autorul nesemnat), *Ședința interconfesională: Pentru pace — ținute la Zimnicea, Roșiori de Vede, Alexandria și Lehliu* (G. B., XIV (1955), nr. 5—6, p. 336—338).

(Autorul nesemnat), *O ședință interconfesională: Pentru pace — ținută în raionul Snagov* (Rev. cit., p. 338—339).

Pr. Al. Ionescu, *Ședința interconfesională din Capitală: Cu tema — lupta pentru pace* (G. B., XIV (1955), nr. 7—8, p. 465—478).

Pr. Al. Vlaiculescu, *Consfătuirea interconfesională a reprezentanților cultelor din Ploiești: Cu aceeași temă — pacea* (Rev. cit., p. 478—481).

(Autorul nesemnat), *Conferințe interconfesionale*: Ținute la Pucioasa și Călărași, cu aceeași temă (G. B., XIV (1955), nr. 9, p. 562—563).

(Autorul nesemnat), *Conferințe interconfesionale*: În fostele raioane Găești, Muscel și Alexandria, la Călărași și Snagov — tema fiind problema păcii în actualitate (G. B., XIV (1955), nr. 10—11, p. 657—658; — nr. 12, p. 757—759).

(Autorul nesemnat), *Conferințe interconfesionale*: Pentru pace — ținute la Cîmpulung Muscel și Pucioasa (G. B., XV (1956), nr. 3—4, p. 181—183).

(Autorul nesemnat), *Constituirii interconfesionale în orașul Ploiești*: Tot pentru apărarea păcii (*Rev. cit.*, p. 183—185).

(Autorul nesemnat), *Ședință interconfesională*: Cu aceeași temă: pacea lumii — ținută la Institutul teologic din București (G. B., XV (1956), nr. 6—7, p. 345—351).

(Autorul nesemnat), *Conferințe interconfesionale*: Pentru pace — ținute la Snagov, Găești, Roșiori de Vede, Alexandria și Pucioasa (*Rev. cit.*, p. 351—353).

(Autorul nesemnat), *Conferință interconfesională*: Pentru pace — din orașul Călărași (G. B., XV (1956), nr. 8—9, p. 489).

(Autorul nesemnat), *Conferințe interconfesionale*: Cu aceeași temă — ținute la Găești, Snagov și Pucioasa (G. B., XV (1956), nr. 10, p. 573—575).

(Autorul nesemnat), *Constituirea interconfesională a reprezentanților cultelor din regiunea Ploiești*: Tema fiind tot problema păcii în actualitate (G. B., XV (1956), nr. 12, p. 758—760; — XVI (1957), nr. 4—5, p. 322—325).

Pr. Ioan Berbecanu, *Pentru interzicerea experiențelor nucleare și înlăturarea primejdiei unui război atomic. — Adunarea de protest a reprezentanților cultelor religioase din Capitală* (G. B., XVI (1957), nr. 6—7, p. 385—398).

(Autorul nesemnat), *Conferința interconfesională a reprezentanților cultelor religioase din Capitală*: Pentru pace (G. B., XVI (1957), nr. 12, p. 926—933).

(Autorul nesemnat), *Constituirea interconfesională de la Ploiești*: Avind pe ordinea de zi — problema păcii (G. B., XVII (1958), nr. 3, p. 280—282).

(Autorul nesemnat), *Constituirea interconfesională din orașul Cîmpina*: Cu aceeași temă — pacea în zilele noastre (*Rev. cit.*, p. 282—283).

(Autorul nesemnat), *Ședința interconfesională a slujitorilor cultelor din Capitală*: Tema ședinței fiind tot pacea (G. B., XVII (1958), nr. 5, p. 484—494).

(Autorul nesemnat), *Constituirea interconfesională din Ploiești*: Pentru pace (*Rev. cit.*, p. 494—495).

(Autorul nesemnat), *Constituirea interconfesională de la Cîmpina* (G. B., XVII (1958), nr. 6—7, p. 648).

Pr. Vasile Constantinescu, *În împlinirea celei de a zecea aniversări a Consiliului mondial pentru apărarea păcii. — Slujitorii cultelor din Capitală dezbat problemele actuale ale menținerii și întăririi păcii* (G. B., XVIII (1959), nr. 3—4, p. 301—306).

Pr. Petre F. Alexandru, *Conferința interconfesională a slujitorilor cultelor din Capitală*: În împlinirea celei de-a zecea aniversări a Mișcării mondiale pentru pace (*Rev. cit.*, p. 307—311).

(Autorul nesemnat), *Constituire interconfesională din raionul Ploiești*: Tema dezbătută fiind — pacea (G. B., XVIII (1959), nr. 5—6, p. 483—486).

Prof. N. Chițescu, *Aspecte ale concepției creștine despre pace*: ...Acțiunea Bisericii Ortodoxe Române și a celorlalte culte din țara noastră pentru pace (chemări, îndreptări, concluzii pentru ceasul de față) (G. B., XIX (1960), nr. 5—6, p. 402—428).

(Autorul nesemnat), *Acțiuni în slujba păcii (ianuarie — februarie) — În sprijinul păcii*: Participarea și contribuția cultelor religioase din țara noastră în această direcție (cu exemplificări) (G. B., XXIII (1964), nr. 1—2, p. 21—22).

(Autorul nesemnat), *Acțiuni în slujba păcii (ianuarie — februarie)*: Biserica Ortodoxă Română și cultele religioase sprijină politica de pace a patriei noastre (G. B., XXIV (1965), nr. 1—2, p. 22).

(Autorul nesemnat), *Acțiuni în slujba păcii (mai — iunie)*: Credincioșii pot sprijini cauza păcii contemporane (G. B., XXIV (1965), nr. 5—6, p. 434—435).

(Autorul nesemnat), *Acțiuni în slujba păcii (ianuarie — februarie 1968)*: Scrisorile și telegramele reprezentanților de culte din Republica Socialistă România — către Comitetul Național pentru Apărarea Păcii, în care se exprimă adevărată sprijinul și atașamentul cultelor față de politica de pace a statului nostru (G. B., XXVII (1968), nr. 1—2, p. 49—50).

(Autorul nesemnat), *Acțiuni în slujba păcii (ianuarie — februarie)*: Telegramme expediate (cu prilejul Adunării eparhiale întrunită la sfârșitul lui decembrie 1968) de sefi și reprezentanți ai cultelor din România (G. B., XXVIII (1969), nr. 1—2, p. 31—32).

b) În cuprinsul Episcopiei Buzăului

(Autorul nesemnat), *Preoșii din Eparhia Buzăului aderă cu însușețire la lupta pentru pace* (G. B., IX (1950), nr. 7—8, p. 78—79).

Pr. Th. Rotaru, *Clerul Eparhiei Buzăului luptă activ pentru apărarea păcii* (G. B., XII (1953), nr. 1, p. 52—54).

(Autorul nesemnat), *Conferința reprezentanților cultelor din raionul Buzău*: Tema conferinței fiind — pacea lumii de azi (G. B., XIII (1954), nr. 11—12, p. 668—669).

Pr. Th. Rotaru, *Reprezentanții cultelor din raionul Buzău au semnat Apelul* (G. B., XIV (1955), nr. 3—4, p. 244—246).

(Autorul nesemnat), *Conferința interconfesională de la Rîmnicu Sărat*: Cu aceeași temă (G. B., XIV (1955), nr. 9, p. 504).

Pr. Th. Rotaru, *Conferințe interconfesionale*: În cuprinsul Episcopiei Buzăului — dezbătându-se problema păcii (G. B., XV (1956), nr. 6—7, p. 366—368; — nr. 8—9, p. 491—493).

(Același autor), *Consfătuiri interconfesionale*: Cu aceeași temă — în cuprinsul aceleiași episcopii (G. B., XVI (1957), nr. 8—9, p. 645—649).

c) În cuprinsul Episcopiei Dunării de Jos

(Autorul nesemnat), *Consfătuirea interconfesională a reprezentanților cultelor din orașul Galați* (Rev. cit., p. 477—478).

(Autorul nesemnat), *Conferința interconfesională*: Ținută în cuprinsul Episcopiei Dunării de Jos, avînd ca temă problema păcii (G. B., XII (1953), nr. 4, p. 249—251).

(Autorul nesemnat), *Consfătuirea interconfesională*: În discuție problema apărării păcii — în cuprinsul Episcopiei Dunării de Jos (G. B., XII (1953), nr. 9—10, p. 630—632).

(Autorul nesemnat), *Dezbătînd documentele Consiliului Mondial al Păcii (de la Budapesta)*: Conferințele interconfesionale de la Brăila și Galați (Rev. cit., p. 632—636).

(Autorul nesemnat), *Conferință interconfesională*: Pentru pace — la Protoieria Galați (G. B., XIII (1954), nr. 1—2, p. 118—120).

(Autorul nesemnat), *Conferința interconfesională*: Cu aceeași temă — ținută în cuprinsul Episcopiei Dunării de Jos (G. B., XIII (1954), nr. 4—5, p. 279—280).

(Autorul nesemnat), *Conferința interconfesională din orașul Galați*: Tema a fost — pacea în zilele noastre (G. B., XIII (1954), nr. 6—7, p. 362—363).

Pr. M. Blănaru, *Consfătuirea interconfesională din orașul Constanța*: Pentru pace (Rev. cit., p. 363—366).

(Același autor), *Conferințe interconfesionale*: Ținute la Brăila, Galați și Constanța — în legătură cu problema actuală a apărării păcii (G. B., XIII (1954), nr. 11—12, p. 671—677).

(Același autor), *Consfătuire interconfesională*: Pentru pace — ținută la Constanța, Brăila și Galați (G. B., XIV (1955), nr. 1—2, p. 102—109).

(Același autor), *O nouă conferință interconfesională*: Cu aceeași temă — ținută la Constanța (Rev. cit., p. 110—111).

(Același autor), *Conferințe interconfesionale*: Avînd ca temă pacea — ținute în raza Episcopiei Dunării de Jos (G. B., XIV (1955), nr. 3—4, p. 246—250; — nr. 7—8, p. 492—499; — nr. 9, p. 565—566; — nr. 12, p. 766—770; — XV (1956), nr. 3—4, p. 199—203; — nr. 6—7, p. 369—372; — nr. 12, p. 760—764; — XVI (1957), nr. 4—5, p. 329—333; — nr. 6—7, p. 483—493; — nr. 12, p. 954—958).

(Autorul nesemnat), *Noi strădanii în apărarea păcii: Conferințele interconfesionale din Eparhia Dunării de Jos* (G. B., XVII (1958), nr. 6—7, p. 646—647).

Pr. Teofan Stănescu, *Clerul ortodox și reprezentanții celorlalte culte din raza Eparhiei Dunării de Jos au sărbătorit cu entuziasm aniversarea a 10 ani de la întemeierea Mișcării Mondiale pentru Pace* (G. B., XVIII (1959), nr. 5—6, p. 487—492).

3. Acțiuni externe ale Bisericii Ortodoxe Române pentru apărarea păcii

a) Participarea Bisericii Ortodoxe Române în cadrul Conferinței creștine pentru Pace

Pr. Prof. Petru Rezuș, *Biserica Ortodoxă și lupta pentru apărarea Păcii* (G. B., IX (1950), nr. 7—8, p. 8—11).

Chemarea către creștinii din întreaga lume adresată de Întâistătătorii Bisericilor Ortodoxe din Antiohia, Rusia, România, Georgia și Bulgaria (G. B., X (1951), nr. 8—9, p. 3—5).

(Autorul nesemnat), *Bisericile Ortodoxe sprijină lupta pentru apărarea păcii* (Rev. cit., p. 14—20).

(Autorul nesemnat), *Cuvîntarea înalt Prea Sfințitului Mitropolit Sebastian la Conferința de la Moscova* (G. B., XI (1952), nr. 5—7, p. 224—228).

(Autorul nesemnat), *După Conferința pentru pace a Bisericilor și Comunităților religioase din U.R.S.S.: Adeziunea reprezentanților cultelor din țara noastră* (Rev. cit., p. 229—233).

(Autorul nesemnat), *Biserica Ortodoxă și strădaniile pentru înfăptuirea destinderii internaționale* (G. B., XVI (1957), nr. 2, p. 89—90).

(Autorul nesemnat), *Vizita Pastorului Uffe Hansen: Membru în Consiliul Mondial al Păcii* (G. B., XVI (1957), nr. 4—5, p. 236—237).

Pr. Alexandru Ionescu, *Lucrările Conferinței Creștine pentru Pace de la Praga: La cea de-a III-a sesiune (6—11 septembrie 1960)* (G. B., XIX (1960), nr. 9—10, p. 705—714).

Gheorghe Alexe, *Contribuții interconfesionale la înțelegerea păcii în dreptate — Întîlnirea de la Iași a Comitetului de conducere a Comisiei «Pacea și dreptatea» din cadrul Conferinței Creștine pentru Pace de la Praga* (G. B., XXII (1963), nr. 1—2, p. 10—16).

D. S., *Sesiunea Comitetului Consultativ al Conferinței Creștine pentru Pace de la Praga: 4—9 iunie 1962* (G. B., XXII (1963), nr. 5—6, p. 562—563).

Ion V. Georgescu, *În apărarea păcii: ...Lucrările Comisiilor permanente ale Conferinței Creștine pentru Pace* (G. B., XXII (1963), nr. 7—8, p. 644—652).

(Același autor), *Rezoluția Comitetului Consultativ al Conferinței Creștine pentru Pace: Praga, 4—9 iunie 1963* (G. B., XXII (1963), nr. 9—10, p. 860—861).

Diac. Prof. O. Bucevschi, *Sesiunea Comitetului Executiv al «Conferinței Creștine pentru Pace», la București: 11—17 noiembrie 1967* (G. B., XXII (1963), nr. 11—12, p. 1001—1007).

D. S., *Știri ecumenice: Comunicatul sesiunii de la Budapesta a Consiliului Executiv al Conferinței Creștine pentru Pace. Dialog pentru pace — preludiu la Adunarea Mondială creștină pentru Pace* (G. B., XXIII (1964), nr. 1—2, p. 26—28).

(Autorul nesemnat), *Acțiuni în slujba păcii (iulie—august): Consultare ecumenistă pentru pace* (G.B., XXIII (1964), nr. 7—8, p. 669—670).

Mon alliance est un alliance de vie et de paix: (Recenzie, de N. Neaga) (G. B., XXIII (1964), nr. 9—10, p. 978).

Ion V. Georgescu, *Teologia păcii: Considerații generale, rezultate și perspective ale Consiliilor de lucru în cadrul Conferințelor Creștine pentru Pace și a celor două Adunări Mondiale pentru Pace* (G. B., XXIV (1965), nr. 5—6, p. 436—441).

O. B., *Știri ecumenice. — Pentru pace: Reprezentanța Bisericii Ortodoxe Române la Comisia pentru problemele internaționale din cadrul Conferinței Creștine pentru Pace (23—25 mai 1965, la Salzerbad — Austria)* (G. B., XXIV (1965), nr. 7—8, p. 619).

I. Paraschiv, *Preocupări intercreștine în legătură cu teologia păcii*: Aspecte din preocupările intercreștine pentru formularea «teologiei păcii» — ca bază a atitudinii și activității creștinilor, Bisericilor și Organizațiilor creștine față de problemele politice și sociale care frământă lumea contemporană (G. B., XXIV (1965), nr. 9—10, p. 790—796).

(Același autor), *Teologia păcii în practică*: Aplicarea principiilor fundamentale ale teologiei păcii în raport cu cerințele lumii contemporane (cu exemplificări) (G. B., XXIV (1965), nr. 11—12, p. 999—1003).

O. B., *Știri ecumenice — Conferința creștină pentru pace* (Rev. cit., p. 995—996).

(Autorul nesemnat), *Acțiuni în slujba păcii — Pacea și ecumenismul*: Lucrările Comisiei ecumenice a Conferinței Creștine pentru Pace, de la București (23—25 mai 1966) (G. B., XXV (1966), nr. 5—6, p. 402—403).

(Autorul nesemnat), *Acțiuni în slujba păcii. — Consultație pregătitoare în vederea Conferinței Creștine pentru Pace*: 18 septembrie 1967, la Institutul teologic din București (G. B., XXVI (1967), nr. 9—10 p. 905).

b) Participarea Bisericii Ortodoxe Române în cadrul Conferinței Bisericilor Europene

D. S., *Note ecumenice. — De la Conferința Bisericilor Europene*: Sesiunea Prezidiului și a Comitetului Consultativ al Conferinței Bisericilor Europene (G.B., XXIII (1964), nr. 3—4, p. 214).

(Autorul nesemnat), *Acțiuni în slujba păcii*: ...Lucrările sesiunii Prezidiului și Comitetului Consultativ al Conferinței Bisericilor Europene... (G. B., XXVI (1967), nr. 3—4, p. 236—237).

Prof. J. M. Lochman, *Critica teologică a lucrării creștine pentru pace*: (Recenzie, de Prof. O. Bucevschi), (G. B., XXVII (1968), nr. 1—2, p. 216—217).

Glen Garfield Williams, *Probleme, datorii și obiective ale colaborării Bisericilor Europene*: (Recenzie, de Prof. O. Bucevschi) (G.B., XXVII (1968), nr. 1—2, p. 217—219).

(Autorul nesemnat), *Acțiuni în slujba păcii (mai — iunie)*: Consfătuirea de la Berlin pentru securitatea europeană (în vederea unei acțiuni comune a delegațiilor Conferinței Bisericilor Europene cu delegații Conferinței Creștine pentru Pace de la Praga, pentru întrunirea unei Adunări a Bisericilor din Europa pentru securitatea Europei) ... (G. B., XXVII (1968), nr. 5—6, p. 679—681).

VII. — ATITUDINEA CULTELOR RELIGIOASE DIN ALTE ȚĂRI FAȚA DE PROBLEMA PĂCII CONTEMPORANE

(Autorul nesemnat), *Arhiepiscopul de York întierează războiul preventiv și folosirea mijloacelor de exterminare în masă* (G. B., XI (1952), nr. 8—10, p. 378).

(Autorul nesemnat), *Conferința Națională pentru Pace a reprezentanților cultelor din R. P. Albania* (Rev. cit., p. 386—387).

Pr. Gligore Burlușanu, *Preotul Andrea Gaggero, un înflăcărat luptător pentru Pace* (G. B., XIII (1954), nr. 1—2, p. 68—71).

T. N. M., *Posibilitățile cultelor religioase din S.U.A. de a lupta pentru pace* (Rev. cit., p. 72).

A. Zarea, *Congresul pentru pace de la Moscova*: O întâlnire a reprezentanților diferitelor religii și confesiuni (G. B., XXII (1963), nr. 1—2, p. 136—143).

VIII. — ACȚIUNI PENTRU APĂRAREA PĂCII, PE PLAN MONDIAL

(Autorul nesemnat), *Către toți oamenii cinștiți și doritori de pace din Republica Populară Română*: Apelul Sesiunii Comitetului Permanent al Congresului Mondial al Partizanilor Păcii de la Stockholm (15—19 martie 1950) (G. B., IX (1950), nr. 4—5, p. 7—13).

(Autorul nesemnat), *Apelul pentru pace* (Rev. cit., p. 25—29).

(Autorul nesemnat), *Pentru Pacea a toată lumea* (G.B., IX (1950), nr. 7—8, p. 5—7).

- (Autorul nesemnat), *Congresul Mondial al Partizanilor Păcii*: Cel de-al 2-lea Congres (noiembrie, în Varșovia) (G. B., IX (1950), nr. 11—12, p. 16—22).
- (Autorul nesemnat), *Consiliul Mondial al Păcii* (G.B., X (1951), nr. 1—3, p. 25—28).
- (Autorul nesemnat), *Oastea păcii crește neîncetat* (Rev. cit., p. 35—37).
- (Autorul nesemnat), *Apărarea păcii* (G.B., X (1951), nr. 4—5, p. 10—13).
- (Autorul nesemnat), *Împotriva războiului bacteriologic* (G.B., XI (1952), nr. 1—3, p. 66—73).
- (Autorul nesemnat), *Pentru pacea lumii, Rezoluția Consiliului Mondial al Păcii* (G.B., XI (1952), nr. 4, p. 121—122).
- (Autorul nesemnat), *Împotriva războiului bacteriologic. Apelul Consiliului Mondial al Păcii* (Rev. cit., p. 122—123).
- (Autorul nesemnat), *Documente adoptate de sesiunea extraordinară a Consiliului Mondial al Păcii* (G.B., XI (1952), nr. 8—10, p. 369—373).
- (Autorul nesemnat), *Declarațiile lui Hewlett Johnson, în legătură cu arma bacteriologică* (Rev. cit., p. 374—378).
- (Autorul nesemnat), *Sesiunea extraordinară a Consiliului Mondial al Păcii* (Rev. cit., p. 380—386).
- Pr. Olimp N. Căciulă, *Congresul Partizanilor Păcii din țările și zona Pacificului* (Rev. cit., p. 387—391).
- D. Veșteanu, *Congresul popoarelor pentru pace* (Rev. cit., p. 401—407).
- (Autorul nesemnat), *În legătură cu Congresul popoarelor pentru apărarea Păcii de la Viena* (G.B., XII (1953) nr. 1, p. 28—41).
- D. V. Sădeanu, *Pacea va învinge războiul* (G.B., XII (1953), nr. 2—3, p. 154—161).
- (Autorul nesemnat), *De la Congresul popoarelor pentru apărarea păcii. — Cuvinte de pace* (G.B., XII (1953), nr. 4, p. 211—215).
- T. N. Manolache, *În vederea traducerii în viață a hotărîrilor Congresului popoarelor pentru apărarea Păcii* (Rev. cit., p. 216—219).
- D. V. Sădeanu, *Dacă vrei pacea luptă împotriva războiului* (Rev. cit., p. 220—225).
- (Același autor), *Conștiința omenirii a triumfat* (G.B., XII (1953), nr. 8, p. 468—473).
- (Autorul nesemnat), *Lucrările sesiunii Consiliului Mondial al Păcii de la Budapesta* (Rev. cit., p. 473—482).
- Pr. Alexandru Ionescu, *Cresc și se întăresc neîncetat forțele păcii* (G.B., XII (1953), nr. 9—10, p. 544—547).
- D. V. Sădeanu, *În familia popoarelor iubitoare de pace* (Rev. cit., p. 547—551).
- (Autorul nesemnat), *În lupta pentru pace* (Rev. cit., p. 551—552).
- (Autorul nesemnat), *În preajma sesiunii Consiliului Mondial al Păcii de la Viena* (G.B., XII (1953), nr. 11, p. 654—659).
- (Autorul nesemnat), *Înlăptuire ale obiectivelor luptei pentru pace în timpul anului 1953* (G.B., XII (1953), nr. 12, p. 737—743).
- (Autorul nesemnat), *Vestiri ale păcii* (Rev. cit., p. 743—748).
- Pr. Alexandru Ionescu, *Hotărîrile sesiunii de la Viena a Consiliului Mondial al Păcii* (Rev. cit., p. 748—755).
- D. V. Sădeanu, *Pace popoarelor! — Perspectivele Păcii în 1954* (G.B., XIII (1954), nr. 1—2, p. 59—68).
- (Același autor), *Vestiri ale Păcii* (Rev. cit., p. 75—81).
- (Același autor), *Căile Păcii* (G.B., XIII (1954), nr. 3, p. 150—155).
- (Același autor), *Lumina învinge!* (G.B., XIII (1954), nr. 4—5, p. 237—246).
- Pr. Alexandru Ionescu, *Sesiunea Consiliului Mondial al Păcii de la Berlin* (G.B., XIII (1954), nr. 6—7, p. 320—330).
- (Autorul nesemnat), *Sesiunea Biroului Consiliului Mondial al Păcii* (G.B., XIII (1954), nr. 9—10, p. 466—467).

Pr. V. Mitru, *Pacea e adevărul vieții* (Rev. cit., p. 534—542).

D. V. Sădeanu, *Implinirile Păcii în 1954* (G.B., XIII (1954), nr. 11—12, p. 605—626).

(Autorul nesemnat), *După sesiunea de la Stockholm a Consiliului Mondial al Păcii* (Rev. cit., p. 626—628).

(Autorul nesemnat), *După Constătuirea de la Moscova a reprezentanților celor opt țări europene* (Rev. cit., p. 628—629).

(Autorul nesemnat), *Popoarele nu vor admite relacerea militarismului german și pregătirea războiului atomic* (G.B., XIV (1955), nr. 1—2, p. 19—21).

D. V. Sădeanu, *În numele Păcii, în numele vieții* (Rev. cit., p. 34—45).

Pr. V. Constantinescu, *Un bilanț al Păcii* (Rev. cit., p. 122—127).

Pr. Al. Ionescu, *Tot mai multe semnături pe Apel: Apelul Biroului Consiliului Mondial al Păcii de la Viena* (G.B., XIV (1955), nr. 3—4, p. 173—176).

(Același autor), *Tratatul de la Varșovia, contribuție importantă la cauza apărării Păcii* (G.B., XIV (1955), nr. 5—6, p. 279—284).

D. V. Sădeanu, *Popoarele vor să trăiască* (Rev. cit., p. 285—295).

Pr. Alexandru Ionescu, *Apelul de la Helsinki* (G.B., XIV (1955), nr. 7—8, p. 414—416).

D. V. Sădeanu, *Încă un pas spre Pace. — Conferința de la Geneva (18—23 iulie 1955)* (Rev. cit., p. 417—421).

Pr. V. Mitru, *Pace și prietenie* (Rev. cit., p. 421—426).

Pr. V. Constantinescu, *Marea întrunire a dragostei materne (Congresul mamelor): 7—10 iulie 1955 la Lausanne (Elveția)* (Rev. cit., p. 430—434).

Pr. V. Mitru, *Noi pași spre slăbirea încordării internaționale* (G.B., XIV (1955), nr. 9, p. 522—529).

D. V. Sădeanu, *Prietenia dintre popoare — cheazășie a păcii și progresului* (Rev. cit., p. 529—535).

Pr. V. Mitru, *Mărturiile ale Păcii* (G.B., XIV (1955), nr. 10—11, p. 626—630).

Pr. Al. Ionescu, *Sesiunea Biroului Consiliului Mondial al Păcii* (G.B., XIV (1955), nr. 10—11, p. 635—636; — nr. 12, p. 735—736).

D. V. Sădeanu, *1955: un an al Păcii* (G.B., XIV (1955), nr. 12, p. 736—746).

(Același autor), *1956, anul marilor speranțe* (G.B., XV (1956) nr. 1—2, p. 21—25).

Pr. Al. Ionescu, *Laureații premiilor internaționale... «pentru întărirea Păcii între popoare» pe anul 1955* (Rev. cit., p. 25—27).

(Autorul nesemnat), *Etape noi în lupta pentru Pace. — Apelul de la Colombo* (G.B., XVI (1957), nr. 6—7, p. 398—405).

Pr. Vasile Constantinescu, *Lidice: Tragedia satului Lidice (situat la 25 km Vest de Praga) în vremea războiului doi mondial* (G.B., XVI (1957), nr. 6—7, p. 405—409).

(Autorul nesemnat), *Încredere, cooperare, solidaritate, călăuze sigure pe calca păcii. — Conferințe, soluții și mesaje constructive* (G.B., XVII (1958), nr. 1—2, p. 115—128).

Pr. Alexandru Ionescu, *Personalități active în lupta pentru pace* (G.B., XVII (1958), nr. 3, p. 245—251).

T. N. M., *Institutul internațional al Păcii* (Rev. cit., p. 254—257).

(Autorul nesemnat), *O nouă sesiune a Biroului Consiliului Mondial al Păcii* (G.B., XVII (1958), nr. 4, p. 364—368).

T. N. M., *De la Londra la Aldermaston, în «marș spre viață»* (G.B., XVII (1958), nr. 5, p. 474—476).

(Autorul nesemnat), *Apelul Comitetului Executiv al Consiliului Mondial al Păcii* (G.B., XVII (1958), nr. 6—7, p. 640—641).

(Autorul nesemnat), *Hotărârile Constătuirii de la Moscova a statelor participante la Tratatul de la Varșovia, o nouă și puternică contribuție la cauza întăririi Păcii și securității popoarelor* (Rev. cit., p. 641—646).

(Autorul nesemnat), *Lucrările Congresului pentru dezarmare și colaborare internațională* (G.B., XVII (1958), nr. 8, p. 777-788).

Teodor N. Manolache, *Aspecte noi în lupta pentru apărarea Păcii*. — «Caravana Păcii», *Croazierea Păcii și prieteniei «Dunărea-Marea Neagră»* (G.B., XVII (1958), nr. 9, p. 874-879).

(Autorul nesemnat), *Popoarele luptă pentru pace și prietenie* (G.B., XVII (1958), nr. 10, p. 984-995).

T. N. M., *Noi acțiuni ale forțelor Păcii: Săptămâna de luptă și solidaritate a oamenilor muncii și sindicatelor pentru pace și dezarmare. Luna internațională de acțiuni comune pentru interzicerea armei nucleare și încetarea experimentării ei* (Rev. cit., p. 995-1001).

(Autorul nesemnat), *Scopuri mărețe* (G. B., XVII (1958), nr. 11, p. 1086-1089).

(Autorul nesemnat), *În slujba păcii și a progresului* (G.B., XVII (1958), nr. 12 p. 1170-1186).

I. A l e x a n d r u, *Domnul Dulles și credința religioasă* (G.B., XVIII (1959), nr. 1-2, p. 131-134).

(Autorul nesemnat), *Hotărârile sesiunii de la Moscova a Biroului Consiliului Mondial al Păcii* (G.B., XVIII (1959), nr. 3-4, p. 295-298).

(Autorul nesemnat), *Sesiunea Consiliului Mondial al Păcii de la Stockholm* (G.B., XVIII (1959), nr. 5-6, p. 477-482).

Pr. David Popescu, *Comemorări: 14 ani de la bombardamentul atomic de la Hiroșima* (G.B., XVIII (1959), nr. 7-12, p. 605-606).

Pr. Ulpiu Petrescu, *Lupta pentru pace și perspectivele ei în viitor* (G.B., XIX (1960), nr. 3-4, p. 189-195).

(Autorul nesemnat), *Lucrările Congresului al X-lea al Uniunii Creștine Democratice (C.D.U.)* (G.B., XIX (1960), nr. 7-8, p. 675-683).

Pr. Stan Dimancea, *Sesiunea Prezidiului Consiliului Mondial al Păcii și reuniunea Secretariatului Consiliului Mondial al Păcii* (G.B., XIX (1960), nr. 11-12 p. 1069-1074).

Prof. Toma Culcea, *Femeile și lupta pentru pace* (G.B., XX (1961), nr. 3-4 p. 226-228).

(Același autor), *Cît de mult iubeste omenirea pacea* (G. B., XXI (1962), nr. 3-4 p. 242-248).

(Autorul nesemnat), *Un răspuns înțelept în problema menținerii păcii. Pentru interzicerea propagandei de război... Lucrările Comitetului celor 18 state pentru dezarmare* (G.B., XXI (1962), nr. 5-6, p. 631-634, 636-638).

(Autorul nesemnat), *Congresul Mondial al Păcii de la Moscova și conștiința omenirii* (G.B., XXI (1962), nr. 9-10, p. 1000-1003).

(Autorul nesemnat), *Pe calea biruinței depline a păcii* (G.B., XXIII (1964), nr. 3-4, p. 181-182).

Gheorghe A l e x e, *Acțiuni în slujba păcii* (G.B., XX (1961), nr. 5-6, p. 384-392; — nr. 9-10, p. 803-810; — XXI (1962), nr. 1-2, p. 24-33; — nr. 5-6, p. 448-457; — nr. 7-8, p. 664-677; — nr. 11-12, p. 1065-1081; — XXII (1963) nr. 3-4, p. 235-241; — nr. 5-6, p. 436-441; — nr. 7-8, p. 633-637; — nr. 9-10, p. 854-859; — nr. 11-12, p. 1008-1018; — XXIII (1964), nr. 1-2, p. 20-25; — nr. 3-4, p. 218-222; — nr. 5-6, p. 432-436; — nr. 7-8, p. 664-670; — nr. 9-10, p. 768-772; — nr. 11-12, p. 1027-1030; — XXIV (1965), nr. 1-2, p. 21-27; — nr. 3-4, p. 191-196; — nr. 5-6, p. 430-435; — nr. 7-8, p. 611-614; — nr. 9-10, p. 787-789; — nr. 11-12, p. 989-994; — XXV (1966), nr. 1-2, p. 35-40; — nr. 3-4, p. 245-247; — nr. 5-6, p. 399-403; — nr. 7-8, p. 591-596; — nr. 9-10, p. 808-817; — nr. 11-12, p. 1008-1017; — XXVI (1967), nr. 1-2, p. 44-59; — nr. 3-4, p. 236-246; — nr. 5-6, p. 434-447; — nr. 7-8, p. 691-704; — nr. 9-10, p. 900-913; — nr. 11-12, p. 1077-1088; — XXVII (1968), nr. 1-2, p. 44-54; — nr. 3-4, p. 386-396; — nr. 5-6, p. 673-684; — nr. 7-8, p. 787-796; — nr. 9-10, p. 961-968; — nr. 11-12, p. 1139-1144; — XXVIII (1969), nr. 1-2, p. 31-38; — nr. 3-4, p. 283-293; — nr. 5-6, p. 528-534; — nr. 7-8, p. 764-770; — nr. 9-10, p. 987-996; — nr. 11-12, p. 1174-1184).

IX. — ACȚIUNI PENTRU APĂRAREA PĂCII, PE PLAN NAȚIONAL

(Autorul nesemnat), *Ședința Comitetului Permanent pentru apărarea Păcii din R.P.R. din 15 aprilie 1950* (G.B., IX (1950), nr. 4—5, p. 16—20).

(Autorul nesemnat), *Congresul Comitetelor de luptă pentru pace din R.P.R.* (G.B., IX (1950), nr. 9—10, p. 49—52).

Pr. **Alexandru Vlaiculescu**, *Congresul Național pentru apărarea Păcii* (G.B., XI (1952), nr. 11—12, p. 541—548).

(Autorul nesemnat), *Declarația Marii Adunări Naționale a R.P.R.* (G.B., XIV (1955), nr. 1—2, p. 31—34).

(Autorul nesemnat), *Conferința Națională a Mișcării pentru Pace din țara noastră* (G.B., XVII (1958), nr. 6—7, p. 649—651).

(Autorul nesemnat), *Plenara Comitetului Național pentru apărarea Păcii din R.P.R.* (G.B., XVIII (1959), nr. 1—2, p. 127—130).

Pr. **C. V.**, *Ședința Comitetului de luptă pentru Pace al Capitalei* (G.B., XVIII (1959), nr. 3—4, p. 299—300).

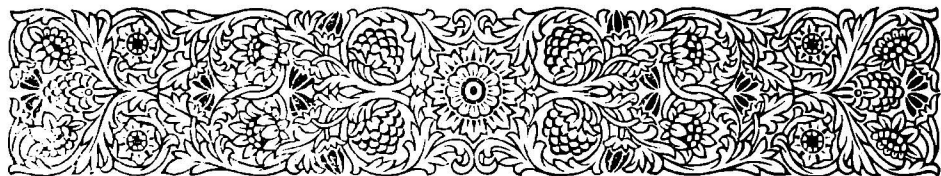
Gheorghe Alexe, *Pentru dezarmare generală și pace: Din lucrările Comitetului Național pentru apărarea Păcii din țara noastră* (9 aprilie 1962 — București) (G.B., XXI (1962), nr. 3—4, p. 235—241).

(Autorul nesemnat), *Acțiuni în slujba păcii (mai—iunie): ...Adunarea reprezentanților Mișcării pentru pace din țara noastră...* (G.B., XXI (1962), nr. 5—6, p. 455—456; — nr. 7—8, p. 664—669).

(Autorul nesemnat), *Acțiuni în slujba păcii (noiembrie—decembrie). — Adunarea Comitetului Național pentru apărarea Păcii* (G.B., XXVI (1967), nr. 11—12, p. 1087).

(Va urma)

Pr. **ALEXANDRU-ARMAND MUNTEANU**

TITULARII EPISCOPIEI BUZĂULUI DIN SECOLELE XVII ȘI XVIII (CONTINUARE*)

După dispariția episcopului Ștefan, scaunul episcopiei Buzăului este ocupat de Serafim căruia i-am zis și Slătineanul, fiindcă era din acea parte de loc, și și-a încheiat viața ca schimnic la schitul Strehareț de lângă aceeași localitate, adică Slatina de Olt. El ocupase mai întâi scaunul episcopal buzoian între anii 1649—martie 1668, ca să treacă apoi la episcopia Rîmnicului unde păstorește pînă în anul 1671. Bărbat înțelept și activ, a lăsat amintiri bune pe unde a trecut. Este suficient să reamintim faptul că, pe vremea sa, marele domn Matei Basarab înălța o nouă biserică episcopală în locul celei vechi care dura mai bine de un secol, la epocă respectivă. Această reînnoire a dus la o oarecare confuzie în cronologia episcopilor buzoieni, pe care o primise la o anumită dată și marele N. Iorga și pe care am relevat-o la timp.

Fiindcă activitatea buzoiană a acestui episcop am arătat-o în studiul nostru: *Un mare episcop al Buzăului din secolul al XVII-lea, Serafim Slătineanul*, cititorul este invitat a-l urmări tot în coloanele acestei reviste («Glasul Bisericii», nr. 1—2, anul 1961, p. 157—169). Urmașul său va fi clericul muscelean, Grigorie, cu care începem aici.

Episcopul Grigorie (4 aprilie 1668—1691).

Urmaș la scaunul episcopiei buzoiene, după Serafim, care trecea la Rîmnic, este Grigorie. Acesta venea din părțile Muscelului, fiind preot de mir la Cîmpulung, iar după moartea soției sale s-a călugărit în mănăstirea de aci. De la Cîmpulung el trece la mănăstirea Brîncoveni unde îl găsim ca egumen. Aceasta o știm din actul său de alegere ca episcop. Astfel în *Condica Sfîntă* ni se spune următoarele cu prilejul alegerii sale: «Arherei și egumeni au intrat în mitropolia Ungrovlahiei cu porunca pre lumnatului nostru Domn Io Radul Leon Vodă». Aci li se propun trei candidați: egumenul Teodosie de la Argeș, viitorul mitropolit, Ștefan egumenul de la mănăstirea Sadova, și care va ajunge mai apoi episcop de Rîmnic, iar al treilea era Grigorie egumenul de la Brîncoveni «care s-au aflat mai încusit de această Episcopie» adică de Buzău. Alegerea s-a făcut la 4 aprilie 7176—1668 și nu la 7177—1669¹ sub prezența mitropolitului Ștefan, asistat de Serafim acum de Rîmnic și de smeritul mitropolit Partenie al Adrianopolei, care iscălește actul de aci. La marea adunare clericală de la 17 ianuarie 7177—1669, cînd mănăstirea Cîmpulung se scotea de sub epitropia mănăstirii grecești, Proti, la care știm că o închinase Radu Vodă Leon, Episcopul Grigorie sta în fruntea acesteia, alături de mitropolitul Teodosie și episcopul Serafim². De asemenea Grigorie episcopul se găsea lângă aceiași ierarhi, la 18 iunie 7177—1669 cînd obșteasca adunare a țării osîndește pe vornicul Stroe Leurdeanu pentru crima de a fi pregătit moartea bunului și înțeleptului fost mare postelnic Constantin Cantacuzino³. În călătoria pe care o făcea Dosoftei, patriarhul Ierusalimului, în țările româ-

* A se vedea această revistă, nr. 3—6 din anul 1971.

1. În *Condica sfîntă*, p. 21, se dă leatul 7177 aprilie 4, adică ar fi anul 1669, ceea ce nu se poate admite, căci la 25 aprilie 1668 moare vîldica Ștefan. Și din actele ce dăm mai departe, se poate constata că el a fost ales în anul 1668 și nu 1669.

2. Arhivele Statului București, *Mănăstirea Cîmpulung*, p. 62—45.

3. *Magazinu istoricu*, t. 1, p. 406—411.

nești în iunie 1673 era la Buzău, unde desigur că l-a văzut și pe episcopul localului'. Ca episcop la Buzău Grigorie duce o viață mai mult de trăire duhovnicească, activitatea febrilă externă a lui Serafim lăsându-l mult în urmă, deși a stat mai mult în scaun. Aceasta explică și evlavia cu care ridică un schit pe moșia metaniei sale, mănăstirea Cîmpulung, numită Grădiștea. Într-un «perilipsis» de zapisele de la mănăstirea Cîmpulung, ale schitului Golești, găsim însemnare ca aceasta: Episcopul Grigorie «ce a fost călugăr al mănăstirii Cîmpulung» a făcut schitul «pe o moșie ce-i zicea Grădiștea... și de au fost schitul acesta mai vechi, se vede că era un schitișor mic de lemn... și Episcopul l-au făcut de zid». Însemnarea este de la 11 martie 1811 și credem că ea exprimă adevărul. Acest schit solid lucrat, păstrat pînă azi a fost închinat la 14 octombrie 7185—1676 mănăstirii Cîmpulungului. El îl lasă în grija năstavnicului mănăstirii care la acea dată era Kir Gavriil.

În lungă-i carte, puțin cam prolixă iată ce cere el actualului și viitorilor năstavnici ai Cîmpulungului privitor la «schitișorul» său⁵.

Grigorie bjeio blagodatuiu

Episcop Buzevshii

† Scris-am cartea smereniei noastre den ticăloasa noastră gura. Rog Domnului nostru Is Hs prea sîntei Troițe, Tatălui celui neînceput, întru tot puternicului, a tot făitoriului celui fără de moarte, făcătorul veacilor, celui ce au spesit rodul omeneasca. Și a prea svintei și luminatei despuitoarea rodului creștinească, Prea luminata Maică a Domnului nostru Is. Hs. carea întru numeale și mila svintii sale stăpânește multe lăcașuire demnezaești ale svintii sale. Așa și această svintă casa carea s-au zidit de răposatul Matei Vod și o au închinat ouspenii svintiei sali, prea acuratei Maici a Domnului nostru Is. Hs. ca să o păzască întru liniște cu pace, a fi de spăsenia sufletelor creștinești, plinindu-s toate rânduețile, în placerea svintii sali, întru carea și noi sîntem închinați svintii sali dentruîntăi. Iar mai vărtos *întu tunderca călugării noastre*. Deci și noi den zi în zi, trecindu-ne vremea întru neuitare tragem vreama licbovului și dragoste cu ticăloas rug întru neuitare spre tot săborul fraților și iubiților întru Hs. fiului sufletescă kir Gavriil năstavnicul svintei case. Și altor frați trecându-le vremile, și a fi năstavnici cu ruga și o blagoslovenie tuț(ur)or mă rog și-i pohtescă a le fi milă de *această mic schitișor* și fratele kir Vasile iermonah proegumenul și a tot săborul svintei case rog a vă dăruii Domnul Hs. și luminata maica Svintii sali ca să aveți liobov și dragoste unul cătră altul ca să vă întărească svânta obște săvărșind în plăcerea svintii sali, fără zmintea, a să umbră și ai săi și această mică casa acestor cinstiți svinți a Trisvestitele Vasilie Velichi, Grigore Bogoslov i Ioan Zlatoustă robii Maicăi Precistii, carea să născu suptă palatele svintei Precistii, izvorîn nișchit izvor ca de la o maică a trăi și a *nu-s pustii acest schitișor, care iaste la Golești*, iobundu-l iar nu cu urăcione. Ca să aveți și svințiile voastre toți rug(ă) de la acei fericiți svinți, catra precurata fecioara Maică vă trăi trupește și mai vărtos sufletească, când dar nu s-are stinge aceasta puținie lumină de ruga, ca să nu ne fie candila stinsa și argintul îngropat fără de rod ci eu vă rog ca pre niște dulci frați, ca să vă învrednicească Domnul Hs., fie fieșcare dentru svințiile voastre, au den creștinii mireani, au despre partea celor svintăți iromomași, au preoți mirean sau diaconii, cer ce o vor iobi și o vor ajuta și o vor milui, ori cu cuvântul, ori cu mila, ori a o apăra de nevoi, ouni ca aceea buni credincioși creștini să fie toți părtași, făcînd Domnul Hs. cu(rupt) precum (rupt) și cei cu multă și cei cu puținel; să le priimească cela cu un ban, ca o sută și cel cu o suta, ca o mie; și altă ferice și mai mare rog, să le dăruiască Domnul Hs. pentru ruga acestor fericiți svinți ce-s ziși mai sus să le dea împărăția ceriului. Și aicea viața cu pace și spăsciune sufletească. Iar cine ce vor sta împotriva a-i face firoseală și lipsă și pagubă, au cu cuvîntul, au cu lucrul, au a o jăhui au a o mozaviri, au a-i face năcaz, au de oameni sintiți, au den mireani măcar fie c'are, să le stea pănășcaceștere cinstiți și luminați svinți ce-s mai sus ziși înaintea lui Hs., să le facă judecată deplină. Deci și smerenia mea dentru ticăloasă rugă, smerindu-mă cu rugă de lacrimi, către noianul mulței milii Domnului nostru Is. Hs. și cătră precurata carea iaste nădejdea (a toată marginea pămîntului.

4. Hurmuzaki—Iorga, *Documente*, vol. XIV, p. I. 199.

5. Arhivele Statului București, *Măndăstirea Cîmpulung*. P. 32/1 și la Răuțescu. *Cîmpulung*; p. 124, cu mici deosebiri fiind luat actul de *Condica mănăstirii*.

Tu, prea curată Fecioară, stăpînă, de Dumnezeu născătoare, mintuitoarea noastră⁶ aceia ce vor nevoi cu bine și cu ajutor de milă spre acest schițișor, să le den lor viață și cu pace și spor în casele lor. Și după mutarea acestii lumi și împărăția ceriului, carea să fie tuturilor creștinilor a o dobîndi întru nesfârșiți veaci amin. *Pis mîa Oct. 14 zile.* valt 7185 (= 1676).

† De la smerenia noastră ertare
și blagoslovenie
celor ci vor fi cu bine, iar
celor cu rău blestem⁷.

GRIGORIE EPISCOP

Dar deocamdată el avea nădejde și in cei doi fii ai săi, ambii preoți în Cîmpulung. În perilipsul amintit mai sus citim: «1811 mai 23. Adeverință a părintelui popa Banică Piscupescu prin care arată că ghinealogia neamului lor este într-acest chip: Episcopul Grigorie au făcut doi feciori, însă pă popa Nicolae și pe popa Ioan, a 1811 Dec. 2»⁸. În biserica schitului de la Golești, așezată la 10 km mai spre sud de Cîmpulung, se vede și azi zugrăvit chipul ucernic al episcopului Grigorie în mantie episcopală. Alături, fiul său «erej Nicolae» și alți membri din familia lor⁹. În pomelnicul cel vechi al mănăstirii Cîmpulung se arată cum episcopul Buzăului Grigorie și feciorii săi au dat acesteia două tocuri de tipes de cositor și un covor. Tot ei au închinat și schitul Golești cu moșia de la Poenaru, delnițe 22 pol, cu viile de la Gorgan și toți țiganii de acolo, iazul de la Cotești și viile de la Țigănești¹⁰. Schitul sau mai bine-zis averea acestui sfînt lăcaș va da naștere la începutul secolului al XIX-lea la un lung proces al cărui erou era cunoscutul Doctor Piscupescu și de care nu avem a ne ocupa aci.

La 15 aprilie 1679 episcopul Grigorie asista la judecata ce se făcea pentru detronarea pe nedrept a mitropolitului Teodosie și înlocuirea lui cu Varlaam fostul episcop de Rîmnic. La această judecată, pornită de Șerban Vodă Cantacuzino, după cererea lui Teodosie, adus de la Tismana se făcu și cu învoirea Patriarhului de Constantinopol Dionisie, care era reprezentat aici de episcopul de Mire (Mireon) și de Ienachi Porphyrita logofătul cel mare al Patriarhiei. Așadar Grigorie episcopul a participat la marile evenimente naționale din vremea sa¹¹.

Lăsînd aceste lucruri adiacente vom urmări în cele ce urmează activitatea episcopului Grigorie în eparhia Buzăului.

Radu Vodă Leon dă voie episcopului Grigorie la 25 mai 1716—1668 «de să strîngă oameni streini, Sărbi, Greci, Arbănași, Ungureani Ruși, oameni fără de bir și fără de gâlceav și să-i așeze pe moșia Episcopiei la Găvănești în județul Buzău, iar de către Domniea mea să fie în pace... de bir de miare cu ceara, de găleata cu fîn, de cai de olac, de podvoade, de mertice și de seamă și de toate dajdiile și mîncătoriile... ca să poată fi numai de treaba și de ajutorirea sfintei Episcopii, alt val nimic să n'aibă». Poruncă se dă slugilor domnești, să se ferească de acei oameni, căci altfel «mare scribă vor petreace»¹².

În același an și aceeași zi jupîneașă Maria fata lui Ursu căpitan de la Buzău cu soțul său Șteful și cu fiul ei Dumitrașco dau zapis la mîna episcopului Grigorie cum ea avînd o soră Ursă «care o au ținut Ivan nepotul sfintii sale părintelui Iepiscopului Serafim de la Buzău ce au fost. Deci întîmplîndu-li-se lor amîndorura moarte și avîndu ei niște vii cumpărate de dinșii de la un unchi al nostru anume Avram; deci cînd au fost la moartea lor, fostu-le-au lăsat sfintei Iepiscopii, ca să le fie lor de pomeană. Și n-au apucat să fac ei zapisele lor și scrisoare cu adeverința sfintei Iepiscopii. Ci oarecumva noao părăndu-ne cu strambul de aceste vii pentru căci sînt cumpărate de la sangele nostru Avram venit am la București dinpreun cu părintele

6. Cea ce este în ghilimele este în limba slavonă.

7. De la *pis mîa* înalnte. totul este scris chiar de mîna episcopului Grigorie care se dovedește a fi un bun calligraf.

8. Arhivele Statului București. *Mîndstrea Cîmpulung*. P.63/130.

9. Răuțescu Pr. O. *Cîmpulung Muscel*, monografie istorică, 1943, p. 124.

10. *Ibidem*, p. 130.

11. *Condica sfîntă* nr. XIV. Se știe că Varlaam fără a protesta «au pus cirja pre masă înalntea Domnului și a tot soborul». 12. Arhivele Statului, Episcopia Buzău.

Kir Grigorie Iepiscopul de ne-am învoit și ne-am tocmit înaintea sfinții sale părintelui Vlădica Teodosie ca să dăm noi sfinței Iepiscopii 100 de oi cu miei și un cal bun... și mai mult între noi gilceavă să nu mai fie». Actul este iscălit pompos de: «Vlădica Teodosie Serafim episcop Rabnicischii, Elanov egumen ot Sadov martor și evident de împlicinați»¹³.

În ziua de 28 decembrie 7177—1668 episcopul Grigorie primește din partea Voievodului Radu Leon mai multe privilegii, și anume trei, în aceeași zi. Prin cea dintâi carte, Domnul dă episcopiei și episcopului «Grigorie, ca să le fie în pace de bir curtenii și poslusnicii, cari sint pe lângă Episcopie... și păstorii morarii și oamenii de la hodaea de la Cârpești... precum au fost ertai de răposatul Malei Vodă și de Constantin Vodă... pentru că această Episcopie «nu are nici sate, nici rumâni, ca să poarte grija bucatelor și ale birurilor... fără de cît să ține cu streini». Se dă poruncă slugilor să nu le facă «vre un val, veri de ce» altfel mare certare vor avea»¹⁴. Prin cea de a doua carte Radu Vodă Leon dă Episcopiei și episcopului «Grigorie» «ca să fie 20 de poslusnici, care sint pre lângă sf. Episcopie în pace și iertai de bir, de miare, de găleată»... «căci iaste sf. Episcopie arsă și stricată și nu are de nici o parte nici un venit, nici are sate, sau rumîni ca să poarte grija bucatelor». Ii iartă «precum au fost ertai și de alți Domni mai denainte vreme»¹⁵. Mai importantă este însă o altă dispoziție, a treia din aceeași zi. Prin aceasta Radu Vodă Leon dă voie episcopului Grigorie «să judece după sf. Pravilă pă toți oamenii din eparhia sa, fie roșii păhărniciei, spătărei, călărași sau țărani, iar bănișorii, pîrcălabii de prin județe, căpitanii și iuzbașii de roșii sau călărașii «sau verice alii dregător, nici o treabă, sau amestecături, să nu aibă la judecata părintelui Episcop»¹⁶.

Antonie Vodă din Popești (1669 martie 3—1672 februarie) poruncește la 20 aprilie 7177—1669 următorilor boieri adevăritori ai episcopului de la Buzău și ai Badii ceaușul ot Mărăcineani și anume Stanciu căpit ot Vernești, Mihai logof ot tanjăpa iuz ot Sorești, i Dima iuz ot Zorești, i Radul iuz ot Mărăcineani, i Lefter ot Odobeani să caute și să adevereze pentru niște vii ale Badii ceaușul din Dealul Verneștilor, să vază prea al cui loc sint «pre locul Piscupii... au pre locul orășănescu... așa să le fac scrisoare la mânia lor»¹⁷. La 1 mai 7177—1669, într-adevăr, ca urmare a împuternicirii de mai sus, episcopul Grigorie dă carte de judecată în pricina ivită între popa Ion cu uncheașul Badea, din Bănulești, și fratele acestuia Nedelco, pentru bucatele, piinea și dichisele casei ce au rămas după moartea lui Nastasie călugărul.

Același domnitor da, la 13 mai 7177—1669, jupinesei Elincăi, care a fost jupineasa lui Moisi logofăt Mihalcescu-Cindescul, și coconilor ei, să le fie nește rumîni anume Borcea fectorul lui Vladan din Sibiceu cu feciorii și frații lui, cu toate moșiile și cu viile lor din Dealul Năenilor și din Dealul Băbenilor (Buzău). Aceasta fiindcă le dăduse Moisi o ladă cu bani în păstrare ca unor slugi vechi. Mîhnea Vodă ucide pe Moisi iar Rumîni jură că au dat-o înapoi. Episcopul Grigorie dă carte de afurisanie jup. Elincăi să jure cu 24 boieri contra celor 12 ai lui Vlădan. Cei 24 vin la Episcopia Buz și jură «cu mîinile pre sf. Evanghelie înaintea P. episcop Grigorie». Ispravnic la jurămint era Negoită vt. post. Vladan; ai lui pierd și ajung în mîini la jupineasa Elina¹⁸. La 22 mai 7177—1669 șase boieri sint luați, cu cartea lui Antonie Voievod, de Barbu căpitanul sa cerceze de ce s-au stricat morile ce acesta avea pe «gârta cea bătrînă a tărului». «La această dispută participa și părintele episcopul Kir Grigore și cu toți gârlașii care au mori pre acea gârță». Nu lipsea nici al doilea portar, slugă domnească. Boierii, lângă care sta și episcopul Grigorie — unul este Leul iuzbas —, împacă pe cei împlicinați hotărînd să se dea apa «pre unde au înblat și de mai înainte vreme ca să-s poat hrăni cu toții... iar zagazul cel nou să-s spargă»²⁰.

La 17 iulie 7177—1669 Grigorie episcopul «dă carte la 6 megiași, ceruți de Dragomir nepot Neagului Neaguțu și de Vlad Grosanu să caute să se adevereze cu sufletele lor, dacă are Dragomir moșie în Groseneasca și la Grindu, au n'are, căci Vlad spune că nu are. Episcopul le pune și blestem să nu fățărească»²¹. Sub domnia blin-

13. 30/16. Este actul de care am amintit mai sus, la episcopul Ștefan.

14. Ms. 171 f. 31.

15. Academia R.S. România, P. CXXV IV/188.

16. Academia R. S. România, P. CXXVIII/212.

17. P. 26 32.

18. Acad. R. S. România, P. CXXVI/1.

19. P. 17 și 18/15.

20. P. 8/11.

21. P. 33/23.

dului Vodă Antonie din Popești Grigorie episcopul primește oarecare avantaje. Astfel la 10 aprilie 1718—1670 Domnul dă să fie ertaiți Episcopiei Buzău, 12 poslușnici, 8 curteni și 6 argați, «care sint pre lanță sf. Episcopie», de bir de talere și miere cu ceara, găleata de fin și de toate dăjdiile. Episcopia este scutită pe aceleași vechi motive, că este «fără de nici un venit de nici o parte, nici are sate, sau rumini, ca să poarte grija bucatelor», fără numai că acești oameni poslușnici se ajută. Porunca se da birarilor să se ferească de aceștia, căci altfel, «vor avea mare certare»²².

Grigorie episcopul da o carte la 17 iulie 1717—1669 către șase megiași luați înaintea sfinții lui, de Dragomir nepotul Neagului Negruții și de Vlad Grosanul, ca să caute și să adevereze, dacă are Dragomir moșie în Groșaneasca și la Grindu, au n-are. Megiașii erau luați din satele Gomoești, Bălișoara, Răspopi din Lipia și din Buzău. Ei erau îndemnați: «să nu fătăriți... ca să fiți blagosloviți și ertaiți și voi și casele voastre și feciori voștri», altfel cine ar fătări să fie sub blestemul, neertat proclat și afurisit de vlădica Is. Hs... și de către smerenia noastră²³.

Puternica familie a Mihălceștilor-Cindești nu uita sf. Episcopie. La 14 mai 1719—1671 Despa jupineasa răposatului Negoită ciocerul Mihălcescu ot Cindești — fratele lui Moisi, Gherghie și marelui comis Radu — dă zapis sf. Episcopii cum i-a dăruit 220 stinjeni ocina la Olteniei-Buzău, «carele iaste alăturaea pr din sus de moșiea Tăbăreștilor pentru sufletul boiarului meu ce scrie mai sus și a coconilor miei Mihalcea și Costandin și pentru sufletul meu, ca să ne pomenească la sfințele bjstvmar liturghie. Și această moșie o am dat sfinței Episcopii în zilele cinstiului părintelui nostru Kir Grigorie ep(is)cup». «Martori Cerchez i Mehmet care ni sânt slugi»²⁴. La 8 iulie 1719—1671, Partenie egumenul de la Brad, cu tot soborul, dă zapis la mîna Episcopului Grigorie, cum au făcut schimb de țigance cu Episcopiea²⁵.

Antonie Vodă din Popești scrie la 27 aprilie 1719—1671 boierilor și călugărilor care au mori pe girla domnească de la Buzău cum au venit înaintea sa episcopul Grigorie și boerii Vladul vtorii vistier și Barbul vel căpitan și au spus că s-a stricat girla și zagazul, de stau morile fără apă. Domnul poruncește tuturor să se apuce să dreață «girla pre unde iaste stricată și-s faceți zăgazul să dați apa la mori să nu stea». Cne nu va face așa să fie volnici oamenii părintelui și ai boiarilor... să le ia fiarile de la acele mori să stea nu umble până-ș vor plăti partea de cheltuială»²⁶.

Am amintit în cursul acestei lucrări, cum episcopul de Buzău, ținea în direcția judiciară, aproximativ, același loc ca și banul de la Craiova, adică prin delegație expresă. La 19 ianuarie 1718—1672 găsim un caz tipic explicit, cînd Antonie Vodă din Popești scrie episcopului Grigorie următoarele: «Militio bjiio Io Antonie Voevod i gdna pisah gvmul, cișneišăm e prea ofeștinem oțanasăm Kir Grigorie episcop ot Buzău zdravie. Către aceasta fac în știre Domniea mea, pentru că aici înaintea divanului Domniei mele, venit-au cestu roș, anume Vladul ot Mudruzești, de s'au jăluit zicînd: cum că are moșie la Cîlnău împreună cu Șarban ot tam și arată aici înaintea divanului Domniei mele și cărți bătrâne. Iar acum acel om Șarban el nu va să-i lase moșiea în pace să și-o ție precumii-i scriu cărțile, ci-i înpresoare moșiea, și l-au sorocit ca să vie de față iar el de față n'au venit. Văzînd sărăcia lui și nefiind amîndoi de față, să le fac Domniea mea judecată, iată că i-am dat pe seama sfinției tale. În vreme ce voi vedea această carte a Domniei mele, iar sfinția ta să poruncești și acelui om Șarban să vie să stea de față înaintea sfinției tale cu acest om, Vladul, să le ei sfinția ta seama pre amănuntul și să le citești cărțile ce vor avea, și să-i judeci cum vei alla cu dreptul. Iar neputîndu-le sfinția ta adevărate lucrul for cum iaste, să le faci sfinția ta scrisoare și să-i dai pre seama a 6 megieș de acolo den prejur, să le ia și seama pre amănuntul și să-i judece precum vor afla cu sufletele lor mai pre drept, și fără de nici o fătărie. Și precumu-i vor judeca să le facă și scrisori la miinile lor ca să nu mai aibă gâlceavă între danșii. Totico pisat gvnd. Ghen 19—1718—1672²⁷. Episcopul dă urmare scrisorii domnitorului; astfel la 28 ianuarie 1718—1672, el dă carte de blestem, la 6 megiași, care fuseseră luați pe carte domnească de Vlad din Moruzești și cu Șerban — pîrîtul de față, ca judecători; «ca să-i judecați pentru moșiea Visei fata lui Stanislav și din Mudruzești și din Sinești și pentru acele moșii care vor scrie în cărțile lui Vlad»²⁸. După ce megiașii judecă și con-

22. Mss. 172 f. 354.

23. P. 33/23.

24. P. 59/11.

25. Acad. R. S. România, P. CXXIV/89.

26. P. 10/40.

27. P. 22/17.

28. P. 1/9.

stată că Vlad are dreptate și nu Șerban, episcopul dă la 6 februarie, același an «această carte a Episcopiei mele la mîna lui Vlad, ca să-s ție acea moșie cu bună pace»²⁹. Așadar episcopul întărea proprietățile dovedite ca însuși Domnitorul țării. Pe baza acestei cărți episcopale, Vodă dă apoi hrisovul domnesc, dacă era cerut de cel interesat. Daniile nu încetează pentru sfîntul scaun buzoian. Astfel, la 30 iunie 7180—1672 Coman căpitanul din Ploești cu jupăneasa sa Despa și cu 3 «feciori» dau zapis părintelui Grigorie, cum au dăruit sfintei Episcopii «moșiea de la Grosenei toată cîtă iaste cumpărătoare ...și ne-am scris la pomeanic iar moșia să fie în veci stălătoare sfintei Episcopii. Și mărturie jupănul Nica cel mare și jupănul Sămbotin Abagiu și Costandin vătăfu și oameni buni, care-și vor pune mai jos iscăliturile... Și s-au pus în pomenic 10 nume de se pomenescu... Sant stănjeni»³⁰. Martori mai erau Stan căp ot Buz za călărăș și Stanciul iuz ot Ploești. Peste doi ani, Episcopia primea o altă donațiune, adică la 19 iulie 7182—1674, din partea lui Mihălcea căpitan ot Craiova. Acesta dă zapis episcopului Grigorie «cum să-s știe că întămplandu-mi-să a merge la oaste cu Io Duca Vod și trecând pe la Episcopie am închinat sf. Episcopii o moșie care mi-au fost dăruit Io Matei Vvd și după aceeaie o au întărit și Io Costandin Vvd, care moșie nu mi-a fost de nici o treabă, pentru că am fost depărtat de dînsa. Deci aducîndu-mă Dumnezeu sănătos dela oaste să-i aib a dăreie și cărțile de moșie, la sîta Episcopie. Însă moșiea anume : Șopărliga și Meteleul, care iaste aleasa partea mea». «Mihălcea căpit, Ivașcu sluger marturi»³¹.

La 22 decembrie 7183—1674 episcopul Grigorie face o cumpărătură mai rară și anume chiar la București, ceea ce se făcea desigur nu tocmai ușor și frecvent, lată în ce împrejurări. Serghie monah, «carele mi-eau fost numele mirănește aga Stoichița ot Bărulești ot sud Ilfov», dă zapis episcopului Grigorie, «și la mîna sfintii sale părintelui nostru Kir Daniil episcopul sfintei Episcopii Strehii, cum le-a vîndut casele sale, din București cu loc cu tot, drept bani gata taleri 100. Din acești bani ia 60 de taleri, «iar pentru tl 40 am scris numele meu și ale părinților mei la pomeanic» la ambele Episcopii. «Însă numele meu cum (e) zis mai sus și a părintelui meu Ștefan, carele s-au numit Serafim monahul și numă-mea Comana». Cele două episcopii vor ține aceste case «și cu locul carele iaste alătura cu casele care am vîndut sfintei Episcopii Ramnecului, fiind episcop cînsitul și pre sfîntiul părintele nostru Kir Varlaam arhiepiscopul și mitropolit a toată Ungrovlahiea și pre lingă locul ce au fost a lui Vasile stol». După ce arată că a vîndut nu «atît pentru prețul ci am jăluit mai mult, pentru sufletul meu și al părinților», ni se menționează și numele scriitorului actului : «și am scris eu Ștefan dieaconul Vasilevici cu porunca moșului Serghie călugărul la oraș la București». Iscălesc : Serghie monahul ot Berelești sin Șteful post. iar printre martori găsim : pe Șerban Cantacuzino vel logof (viitorul domn), Barbul Filișanul sluger (din părțile Steharei), Nicu cap. Bucșanul, Pătrașco căpit Bucșanul, Mihai logf. zet (ginere) părintelui Serghie³².

Duca Vodă (1673 noiembrie—1678 noiembrie) da la 9 aprilie 7184—1676 un hrisov³³ episcopului Grigorie și tuturor preoților din «eparhiea» Buzăului prin care arată cum că după ce hotărîse ca ei să dea bir numai o dată, într-un an, la vremea haraciului, pentru multele nevoi și datorii ce au fost asupra țării «încă de la alți Domni, ca Domniea mea nici o datorie n-am făcut țării, ci vîndu-ne ca să plătim datorile altor Domni și neavînd domniea mea într-un alt chip cum face, rînduind Domniea mea acest bir al datoriiilor la toate breaslele fost-am rînduit Domniea mea și preoții ca să ajute la aceastea vechi datorii. Deci fiind păs ca acela la toată țara fostu-le-au căzut cu greu și spărindu-s pentru acesta păs fostu-s-au se rasipit și fugit mulți din prioții de s-au năpustit bisericile și pîntru a lor multă lipsă. Domniea mea întălesc (sic) din jalba părinților arhierieilor și iacă dup mila carere le-am fostu făcut țara mea mai întăi, această milă întărescu Domniea mea și cu aceasta carte a Domnii meale». Domnul poruncește tuturor preoților să se reîntorcă la locul și bisericile lor, căci nu vor mai fi supărați cu nimic mai mult, afară de ce e hotărît în primul său hrisov.

29. P. 1/10. 30. P. 33/26. 31. P. 78/2.

32. P. 85/5. Pe ultima filă a documentului găsim : «† Dat-am eu epis(co)pul Grigorie la această casă și cu locul bani gata tl 30 și de pomeană au lăsat tl 20, care fac bani de toți 50 Gr.».

33. Academia R. S. România, P. CXXV/18.

La 14 aprilie 7184—1676 același Domnitor Gheorghe Duca Vodă poruncește la șase boieri, «Jăpa căpit ot Vernești i Stanciol căpit ot tam i Anton căpit ot tam i Dima văt(af) ot Zorești i Radul iuz ot Mărăcineani i Șteful roșul ot Căprești, să judece o pricină a Episcopiei. Căci a venit la Divan părintele Grigorie episcopul și a avut «întrebăciune de fală» cu Radul Giulea ot Bădeani pentru 4 pogoane de vie de pe valea Teancului in Dealul Verneștilor. Giulea spunea că acestea «se trag de la niște rude ale lui», iar episcopul Grigorie a scos un zăpis al lui Ștefan, feciorul lui Constantin diaconul și al Neculi «de s-au citit înaintea Domnii mele în divan», scriind cum le-au vîndut acești oameni la leatul 7171 la sfînta Episcopie. Domnul poruncește celor 6 boieri să meargă acolo, să vadă cine a ținut aceste vie, de la Matei Vodă încoace, Episcopia, au Radul Giulea. «Deci dupre cum veți afla cu sufletele voastre, așa să faceți scrisoari aici la Domniea mea»³⁴ încheie porunca domnească.

Moșia Iasul dăruită Episcopiei, cum se știe, de Badea din Brăila «prietenu» lui Matei Basarab și pentru care episcopul Serafim primise o reprimandă usturătoare, de la același Voevod, o întărește din nou Episcopiei, Duca Vodă la 23 iunie 7185—1677. Acesta fixează și cota dijmei: «de toate bucatele, ce să va afla pre acea moșie de 10, 1 dupp obicei»³⁵ numai să le ia Episcopia și de către nimeni opreală să n-aibă.

Călugărul Neagul Prunea ot Modruzești dă zăpis episcopului Grigorie, prin care arată cum i-a vîndut în satul Modruzești 10 stinjeni și i-a dăruit 5. El a vîndut stinjenul cu 2 orti: iar ce-a dăruit să-i fie pomana lui, și părinților. Martori au fost «mulți oameni buni». «Și am scris eu Vasilie dasoală din Pardos cu zisa lui», la 25 august anul 7185—1677³⁶. Duca Vodă face un act de mărinimie scutind și el de dijmă și de bir toate bucatele schiturilor și mănăstirilor din Buzău și anume: Pinul, Schiturile (sic) (Cepturile?), Găvanele, Vornicii, Fundătura, Bogoslovul, Sf. Gheorghe, Agaton și Profiru. Porunca aceasta era dată la 12 ianuarie 7186—1678³⁷. Prin aceasta el mergea pe calea înaintașilor săi în scaunul Țării Românești. Sub noul și energicul Domn Șerban Cantacuzino (1678 noiembrie + 1688 octombrie 28) Episcopia primește oarecari ajutoare. Primul este acela de la 25 iulie 7187—1679, prin care se ocupa de oamenii «carii sănl mahalagii pre lingă sfînta mănăstire episcopie ot Buz, ca să fie de acum înainte în pace de bir mărunt de țarie, pentru că ei mai înainte vreame, au fost de au dat bir cu rupt la cămară; iar acum înțeleseu Domniea mea cum i-au pus și pre dănșii în rînd cu țara să dea bir mărunt... nu i-am lăsat Domniea mea să fie la bir mărunt, ci s-au pus să dea la cămaru». Poruncește slugilor birari să se ferească să ceară acestor mahalagii, de lingă Episcopie, bir de țară «că i-am pus Domniea mea să dea bir cu rupt la cămară»³⁸.

În marea gramată pe care o da Dosoftei patriarhul Ierusalimului, la 15 aprilie 1680, pentru mănăstirea Cotroceni este menționat și episcopul Grigorie: «cu sfatul și socolînța de obște și de D-zeu iubitoare părere a Preasfințitului Mitropolit al Ungro-Vlahiei și a Episcopilor prea iubiți de D-zeu Ștefan al Rîmnicului și al Buzăului Grigorie...»³⁹.

În vremea domniei lui Șerban Cantacuzino găsim, că se închină Episcopiei, multe schituri drept metoașe, ale acestuia, cu speranța ctitorilor că, pomenirea lor nu va dispărea. Era același gînd, ca și al celor care închinaseră odinioară mînăstiri bogate locurilor sfînte, de care Buzăul nu era lipsit, cum spre exemplu, erau mînăstirile Bănel, Bradul ș.a. Astfel, la 7 aprilie 7189—1681 Șteful cu femeia sa Naca dau zăpis Episcopiei și episcopului Grigorie că închină Episcopiei schitul lor de la Detcoi «den județul Săcueanilor, cu grădina și cu tol pomelul și 6 pogoane de vie... și am închinat sfîntei Episcopii acest sfînt schit ca să fie metoh sfîntei Episcopii». Urmează blestemul ce va cădea asupra celui care ar schimba dania făcută⁴⁰.

Exemplul acesta este imitat, nu mai tîrziu, decît peste două luni, adică la 9 iulie 7189 — 1681, cînd Popa Vasilie ot Vai de el, împreună cu fiul său Vlădan și cu vărul său Teodosie călugărul, închină schitul lor de la Vai de el sfîntei Episcopii și episcopului Grigorie. Schitul are 4 pogoane de vie, «care pogoane sânt lînga schit și cu 10 malce de stupi; ca să fie metoh sfîntei Episcopii, în veaci». «Să caute și să le obla-duiască sfîntii sa părintele episcop Kir Grigorie și alți părinți, carii fi va rîndui milos-

34. P. 30/18. 35. P. 58/9 și Acad. R. S. România, P. CXXVI/33.

36. P. 1/13. 37. Acad. R. S. România, P. CXXVI/173.

38. Acad. R. S. România, P. CXXIV/151. 39. Hurmuzaki—Iorga, vol. XVI, p. 231.

40. P. 45 1 și 7.

tivul D-zeu a fi episcop, în urma sfinții sale... tot să le caute și să pue ispravnici și să aibă o luarea seama din an, în an. Și am dat și 2 boi sfintului schit». Se pune blestem asupra cui ar schimba ceea ce dăduseră ei, pentru pomana lor și a părinților lor. Martori au fost mulți preoți și oameni buni. Zapisul este iscălit de popa Vasile și fiul său iar fratele său, deși călugăr, nu știe să semneze căci iață ce zice el: «† Eu monah Teodosie isprav schitului am pus degetul ca să-s crează»⁴¹. Era bietul călugăr doar îngrijitor în chestiunile materiale și desigur, nu cuteza a face lucrări duhovnicești.

Aceste închinări trebuie puse în legătură și cu gestul asemănător, pe care-l făcuse episcopul Grigorie, când el însuși închinase schitul său de la Golești (Muscel) minăstirii din Cimpulung, dănie ce va da loc la îndelungate procese, pornite de urmașii săi⁴².

Pentru o pricină de 4 pogoane de vie, episcopul Grigorie merge la judecată la divan, în vremea aceluiași Domn, Șerban Cantacuzino. Viile erau în Dealul Verneștilor «între viile sf. Episcopii» și le ținea Episcopia de multă vreme. Acum s-a sculat Badea Cârșota ot Puținta (Buzău) care spune că aceste vii sînt ale lui de la părinții săi, nevîndute «și le ține părintele Episcopul fără treabă». Episcopul declară că aceste vii au fost cumpărate din vremea episcopului Serafim «de 40 de ani, și de cînd iaste sfinția sa episcop acolo la Buzău, den urma părintelui Serafim *sînt pînă acum 15 ani* și tot au ținut sfînta Episcopie aceste 4 pogoane de vie cu pace, de le-am lucrat și le-am cules, și nimani nu s-au mai apucat de iale». Badea Cârșota confirmă: «ci au spus și el cum că de la 15 ani și mai înainte n-au cules el într-acea vie». Domnul socotește că de ar fi avut el vre o treabă cu această vie «n'ar fi îngăduit el atată seama de vreme, fiind el tot în țara pre loc, nefiind pribega într'alte părți». Era un argument hotărîtor și Episcopia rămînea mai departe stăpînă la 1 mai 7190 — 1682⁴³. Șerban Vodă Cantacuzino, cu tot temperamentul său vijelios apare totuși, ca un mare protector al Bisericii. Însăși tipărirea Bibliei, este o dovadă. Iață încă una în plus: la 19 mai 7190 — 1682 el dă un lung hrisov, în care după o bogată introducere teologică și spunînd că a fost îndemnat și «de Dumnezeu cununați Domni din neamul nostru, care au miluit și au întărit dmzeeștile măn(ă)stiri... așijderea iobii și Domniea mea cu jeluîntă către sfințele besericilor lui Dumnezeu și mai vîrtos către această sfîntă și Dumnezească mănăstire ce să chieama Episc(ō)pie de la Buzău, care se află zidită și înălțată de început din temelie de răposatul Maleio Basarab Voevod... și cinstitelui părintelui Kir Grigorie episcopul tuturor călugărilor cați vor fi lăcuiitori în sfînta Episcopie ca să-i fie sfintei Episcopii tot vinăriciul ce s-au luat vinărici domnesc dăn Dealul Bonfeștilor ot sud Slam-Râm... acest vinaricio de la tot omul care vor avea vii într-acest deal și vor fi dat vinărici, din 10 veadre 1 vadră și cu părpănul și cu poclonul, după obicei, precum au luat vinăriceanii domnești, așa să ea și sfînta Episcopie. Pentru ca aceasta sfîntă Episcopie fiind fără de moșii și fără nici un venit și lipsită de mile domnești, neavînd nici de la un Domn măcar mult, măcar puțin, ci s'au chivernisit precum s-a putut... Domniea mea am socolit fiind o sfîntă lavra ca aceea și mai mare sfintelor besericii, care să afla în eparhie episcupească, și fiind lipsită de mila domnească... m'am milosovit de o am miluit... ca să fie ajutor Episcopii de țirire și călugărilor de hrană, și de îmbrăcăminte, cu care hrănindu să poată nepreatano cînta și slăvi numele marelui și a tot titorului Dumnezeu, și cuvîntul sfinticii sale, mărturisindul în veaci, pomenind și pre noi și pre toți alalți pravoslavnici Domni în veaci, amin»⁴⁴. Era acesta un dar însemnat ce se făcea Episcopiei, care era urmat și de alte atenții, din partea aceluiași Domnitor. Peste numai o lună și ceva, adică la 30 iunie 7190 — 1682, Șerban Vodă cuprindea într-un alt mare hrisov privitor la întreg clerul țării, evident, și pe cel din eparhia Buzăului. În acest hrisov, și mai solemn decît cel de sus, Domnul ne face o descriere amănunțită despre starea clerului, în această a doua jumătate a secolului al XVII-lea. Domnul declara că face această milă «dincănt ne-au fost puțința pentru multe cereri ale stăpînilor» adică ale turcilor, firește. «Drept aceea am dat acest cinstit hrisov al Domnii meale tuturor preoților și diaconilor, căți se

41. P. 35/11.

42. Bulat T. G. *Dreptul de patronat în Biserica Ortodoxă Română*. 1938. Aici multe știri despre episcopul Grigorie.

43. Pachet 26/46. Actul prezintă interes și din punct de vedere al cronologiei — suirea în scaun a lui Grigorie episcopul.

44. Acad. R. S. România, P. XCIV/88.

afli lăcutori în eparhia cinstitului părintelui Kir Grigorie episcopul Buzăului, ca să le fie casele și toate bucatele lor dă acum în pace și ertați de toate dările și rânduealele cate le-ar eși preste an de la vistieria Domnii mele în țara Domnii mele. Însă întâi de zah(e)reale cite să pună pre țara și pre slujitori, de dăjdile ce să pun pre siliști, dă cai, dă oaste, dă podvoade, da merlice, dă conace, dă cai de olac, dă năceame, berbenițe, de ispravnicii, Nimeni din boiari, sau din slugile Domnii mele, sau boerești, veri care cu ce slujbă, sau cu ce rinduială vor fi ispravnici, de bani prin județe, sau pe la țiguri, să nu pue pă preoți să fie ispravnici, sau strângători de bani, ci să aibă bună pace. Și preoții sau diaconii ce vor fi lăcutori la orașe, și s'ar întâmpla orășanilor și altora cine ar fi lăcutori în oraș, nișcare cheltueale sau maeame pentru mișcare trebî domnești, sau boerești, sau pentru soli, sau ver ce cheltueala s'ar pune pre oraș, nimeni la nimic preoții, diaconii să nu-i pue. Așijderea și dijmari și vinăriciani, stupi sau rāmatori, sau buți cu vin domnești să nu le ea. Și dijmăritul, vinăriciul, oeritul, să le ea pre drept din 10 una. Iar mai mult să nu-i asupească, nici să-i pue la cheltuealele ce s'ar lua de la țară. Ci să fie în pace și ertați toți preoții și diaconii dă toate după cum sint mai sus scrise, fără cât numai să aibă a dare într-un an o dată la haraci birul pre drept 450, iar mai mult nimic. Și dintr-această sumă de bani nici să mai scază, nici să-s mai adăoga, nici să-s îndoască, nici să-s întreească și să dea și seama cea mare precum dă toată țara. Așijderea iar să dea și la noirea domniei al treilea or poclonul steagului după obiceiaio, însă tot pre aceasta suma pre cât iaste mai sus scrisă, să nu să mai adăoga, ci să dea ce le-am făcut Domniea mea ruptoare. Iar den doirea haraciului, sau din alte dăjdi ce ar eși la țară, sau la slujitori, de toate să fie în pace și ertați. Pentru că această mila și ertăciune fostu-li-s'au făcut și mai denainte vream de la alți domni: de la Gligorie Vod a doua domnie (1672—1673 noiembrie). Apoi și de la Duca Vodă (1673 noiembrie — 1678 noiembrie), cu hrisoave domnești, făcute și întărite cu mare blestem. Iar apoi în vremile de atunci la Duca Vodă li s-au stricat mila și ertăciunea aceasta și tocmeala ce avut, de au încăput iar în rând cu țara, de au dat la toate dajdile câte au ești pre țară, și pre siliști, și pre slujitori. I de multe nevoi ce au fost asupra lor au rāmas la multă lipsă și sărăcie, cu căl n'au avut cu ce să ținea și cu ce să mai poată birui și numai ce *au fugit* care pre ounde au putut, rămānind sfintele besearici pusti și închise, lipsite de toată sfința și dumnezeiasca slujbă. Cât și creștinii murind nepovediți și necumenni-cați și neslujiti, după cum se cuvine praoslavici noastre credințe». Domnul continuă arătind că atunci cînd a ajuns în scaun: «allat-am Domniea mea pre ticăloșii și sărăcii de preoți, întru multe și greale nevoi îngreuiati și împășueali. Pentru care lucru vāzind Domnia mea împreună cu arhieriei țării, cu cinstitul părintele nostru Kir Teodosie mitropolitul Ungro-Vlahiei i Kir Ștefan episcopul Rāmne(c)ului i Kir Grigorie episcopul Buzăului și cu toți cinstiții dregători Domnii mele, ca de acum înainte să dea numai într-un an o dată la haraci birul lor drept; și seama cea mare și la noirea Domniei, poclonul steagului precum sânt mai sus scrise, iar mai mult alt val să n'aibă. Și feciorii preoților care nu va fi desparțat din casa și din bucate, aceea încă să fie în pace. Și cei ce vor rămāna de părinți și vor fi harneci de preoție nimeni să n'aibă voe a-i luarea sau a-i trage la bir, nici slujitori, nici țărani birnici, ci să aibă pace; nici bucatele preoților, sau ale diaconilor să nu să tragă, nici să se bāntuiască, pentru dajdea birnicilor de țară, sau a slujitorilor. Iar încă și preoții și diaconii nici ei să nu ascunză bucatele birnicilor de țară, sau a slujitorilor în bucatele lor. Ca apoi bucatele acelora să vor lua domnești. Și altu bir de la Episcopie preste an, să nu dea nici o dată, *fără numai poclonul Episcopului*, după cum le iaste obiceiul. Și aceasta milă și ertăciune ce le-am făcut Domniea mea să lie fie de ajutor și de ținerea caselor lor, să fie purtători de grijă de paza sfinților besearici cu slujbă în toată vreama și cu sfința și dumnezeiasca liturghie să roage pre Dumzeu pentru Domniea mea și pentru toți pravoslavnicii creștini...» Hrisovul urmează cu îndemn către urmașii în domnie, de a respecta dispozițiile luate aci și cu blestemul înfricoșat, pentru cei ce nu-l vor respecta. Am dat extrase mai ample din acest document de felul căruia n-am mai întilnit și care după părerea noastră este un fel de «charta» clerului românesc⁴⁵. Monahul Partenie, cuprins de remușcări, că n-a respectat pravila, dăruiește în anul 7190 — 1681—82, Episcopiei și episcopului Grigorie și «altor episcopi care îi va aduce D-zeu în scaun în urma sfinții sale» viile sale din Dealul Lupii, cu casa și cu locul casei și

45. Acad. R. S. România, P. XCV/1 și Arhivele Statului, mss. 171 f 79—81.

cu toate dichisele ce s-ar afla. «Că neavind nici un fecior și ajungându-mă vremea de slăbiciune și de bătrânețe și neavând eu cum face, căci că eu am avut și carte de legătura, pentru căci am ținut 4 fămeae și făcând cu aceea care nu să cade și nu porunceaste sfînta pravilă, plecat-am capul la sfîntia sa, de m-au călugărit și am închinat și eu acelea vii... să fie ale sfîntei Episc(ō)pii moșii stătătoare în veaci». Blestem pune asupra celor care ar îndrăzni să strice mila sa, fie ei frați, nepoți, «sau fămeae care m-au avut când m'am călugărit». Zapisul este semnat și de «Grigorie eps, Buz»; el este scris de Neagoe logof «de la Episcopia Buzău» care dă numai anul 7190 — 1682, dar a uitat luna⁴⁶. La 18 oct. 7191 — 1682 satul Bontestî din județul Rîmnîcul Sărat unde fusese dăruit vinăriciului domnesc Episcopiei, de către Șerban Vodă Cantacuzino, se obligă față de Episcopie și episcopul Grigorie, să dea vinăriciul sub formă de: «vin vinărici (adică în natură) și cu buțile noastre și să-l strângem noi tot la un loc într-o cramă și să fie pre seama noastră, până se va vinde. Iar de nu să va vinde vinul aici, să avem a-l ducere noi la sfînta Episcopie la Buzău cu chiria noastră și cu buțile noastre»⁴⁷.

Episcopia, și desigur prin prestigiul titularului său, primește o danie de 50 stînjeni din hotarul Berindeștilor la 27 aprilie 7192 — 1684⁴⁸. Aceasta este făcută de Stoiana «care a fost fămeae Leului din Berindești, feciorul Dragului». Ea dăruiește această moșie și cu voia fiicei sale Maria și cu știrea tuturor fraților săi; pune degetul pe zapis «împreună cu fie-mea ca să-s crează». Episcopia primește o nouă donațiune la 30 iunie 7192 — 1684. De data aceasta i se închină vestita mănăstire Aninoasa, clitoria Doamnei Neaga a lui Mihnea Vodă Turcu. Cei care fac acest lucru sînt urmașii ei îndepărtați Negoită Tăbăranul ajuns monahul Nicolae și fiul său Matei paharnic cum se va arăta, cînd vom vorbi de mănăstiri⁴⁹. Vinăriciul de la Bontestî dă oarecari griji episcopului Grigorie. Astfel, din porunca lui Șerban Vodă Cantacuzino, de la 28 ianuarie 7194 — 1686, se vede că episcopul venise la Domn și spusese «cum o seamă de oameni carii sînt birnici își dau vinăriciul, iar slujitorii nu vor să dea». Domnul dă poruncă ca Episcopia să aibă a-și lua vinăriciul de la tot omul, care are vie în Dealul Bontestîlor, «au fie hănsari, au fie slujitorii la ughi 8; au scutelnici, au măcar veri la ce breaslă ar fi, tot să aibă a (lua)re din 10 veadre de vin o vadră... pentru că nu e ce am făcut... nu să poate să-s iarte nimănu, ci să-s ea de la toți deplin»⁵⁰.

Șerban Vodă Cantacuzino dă o carte la 16 aprilie 7194 — 1686 «popilor» Neagomir și Vlaicului, cît și diaconilor Matei și Ghinea «carii sîntu popii de clasie sfîntă Episcopia Buzăului» prin care dispune să fie casele și bucatele lor în pace și ertate de «bir popescu și de poclonul Episcopului» de dijmă de stupi, de rîmători, de oieri, de vinărici de grădinarie, de mertice, de conace, de cai de olac, de podvoade, de cămănărie și de alte dăjdii și mîncături ce vor fi peste an, în țară. Domnul îi iartă, precum au fost ertați și de alți Domni, precum văzuse domnia sa și cartea Ducăi Vodă «ca să poată fi de slujba sfîntei bisearici». Poruncă se dă slugilor domnești, care vor umbla în acea parte de loc să nu-i hantuiască cu ceva⁵¹.

Micile donații se acumulează, încet, încet. În adevăr, la 13 martie 7194 — 1686 Teodosie monahul din Vai de el închină sf. Episcopii 2 pogoane de vie cu casa și cu moșia ce se afla împrejurul acesteia și «cu corita și cu lacolon și cu ciubarele și cu tot ce se va afla... care pogoane del casa în jos sînt pe lînga ceale 4 pogoane de vie care te le-au închinat și popa Vasilie sfîntei Episcopii». «Însa pana voi fi viu, eu sa le caut, și să le lucrez și să mă hrănesc cu iale. Iar dupăce mă voi petreace eu, atunci să fie ale sfîntei Episcopii». Zapisul se încheie cu expresia: «mi-am pus degetul mai jos ca să-s crează», ceea ce înseamnă că umilul călugăr nu prea știa să scrie! Zapisul era scris de mai sus-amintitul logofăt, care spune: «Pis Neagoe logf.» și despre care știm că era «de la Episcopia Buzău»⁵². Șerban vodă Cantacuzino întărește Episcopia și episcopului Grigorie la 19 ianuarie 7195 — 1687 închinarea mănăstirii Aninoasa făcută de Negoită Tabăran: «Să aibă voie sfîntia sa părintele Grigorie episcopul a ținea și a stăpîni mănăstirea Aninoasa, cu toate moșiile... cu tot venitul cu rumîni, cu țigani și cu viele și toate sculele și odajdiile și cu alt ce s-ar mai afla»⁵³. Ieromonahul Rafail, din sat din Modruzești, pe nume mirenesc popa Radul, dă zapis Episcopiei și episcopului Grigorie, cum le-a dăruit 10 stînjeni de moșie, cînd s-a călugărit la sf. Episcopie.

46. P. 56 B. Aci frumoase semnături a Episcopului Grigorie.

47. P. 59/13.

48. P. 25/20.

49. Ms. 17 f. 17 v — 18.

50. P. 113/1.

51. Acad. R. S. România, P. CXXVIII/197.

52. P. 35/12.

53. Mss. 173 f. 16.

Moșia se găsea lângă aceea a Episcopiei în sillștea Modruzeștilor. Odată cu Rafail închina și monahul Nicodim Episcopiei 5 stinjenii care de asemenea sînt pe lângă moșia acesteia, și a ieromonahului Rafail. Daniile se făceau la 30 iulie 7195 — 1687⁵⁴. La 16 august același an, Episcopia primea din partea diaconului Oprea feciorul lui Cernat din Prepeștii partea tălu-ni-său și a lui «cat se va alege peste tot» din Piepăști. Zapisul este scris de sus-amintitul Neagoe logofătul⁵⁵. Vinăriciul din Dealul Bonteștilor (R. Sărat) da mereu de lucrul Episcopului Grigorie, care merge și se plînge din nou Domnitorului. Ca urmare, la 7 februarie 7196 — 1688 Șerban Voevod da poruncă unei slugi domnești, să meargă și să apuce, să plătească vinăriciul Episcopiei, pe Gheorghe Băcanul cămărășelul, pe Chirița cămărășelul și pe Dafina Filiboea cămărășoia. Aceștia au cumpărat din Dealul Bonteștilor niște vii dajdice. «Și au fost mersu asta toamnă părintele Grigoie episcopul de le-au luat vinăriciul după obicei. Iar ei, în ourmă s'au sculat de capetele lor de a mersu și au spart pivnița mănăstirii și și-au luat vinăriciul înapoi fără de porunca Domnii mele». Sluga domnească va merge să ia vinăriciul «fără de voea lor». Asemenea va face și cu Dumitru Timă(ghi)gine, care culesese niște vii ale unor dajnici și vinăriciul nu voise să-l dea⁵⁶. Episcopul Grigorie făcea și afaceri mărunte care din punct de vedere creștin era o înlesnire, ca actul, prin care la 20 martie 7196 — 1688, împrumuta Vasilicăi și fiului ei Pravăț 23 lei. Aceștia pun zălog 3 pogoane de vie în Dealul Lipiei «să le lucreze sfinția sa și să le culeagă pînă ce vom da banii»⁵⁷. Pătru sin Naculi ot Vai de ei vinde episcopului la 24 martie 7196 — 1688, patru pogoane de vie lucrate, cu pivniță, cu două căzi, o coriță (vadra în care curge vinul de la teasc), un teasc, buți două «și sânt alături cu viile sfinții sale care sânt date de pomană de diaconul Dragomir». Prețul lor era 28 lei. El vinde cu știrea tuturor rudelor și a altor vecini de acolo⁵⁸.

Dintre clericii Episcopiei din această vreme amintim pe «popa Neagomir» care cumpărase, la 15 oct. 7197 — 1688, o vie paragină în Dealul Cărlomaneștilor de la Moncilă fiul lui Șerban călărașul⁵⁹. Același «popă de la Episcopia» mai cumpăra la 28 martie 7198 — 1690 un pogan de vie paragină în Dealul Cărlomaneștilor «la Virfu» și cu un stîljen de ocină din matca Buzăului și matca Adăncății, drept bani gata «lei 7 pol»⁶⁰. De aici înainte știrile ne lipsesc despre activitatea episcopului Grigorie.

Episcopul Mitrofan (10 iunie 1691 — 1702).

După moartea episcopului Grigorie scaunul buzoean este ocupat curînd⁶¹ de Mitrofan, unul din cei mai aleși conducători ai acestei Eparhii. Moldovean de neam, călugăr de la Bisericiani el lucrase mult în preajma marelui mitropolit Dosoftei (1671—1686), care începuse marea operă de românizare a cărților bisericești. De la acesta, Mitrofan primise acest duh înnoitor și mintuitor pentru preoții și credincioșii români de prelatindeni. Din prefata Octoihului tipărit la Buzău în anul 1700, putem afla ceva din formațiunea sa sufletească și am zice și tehnică. El spune aci cum a învățat meșteșugul tipografiei «care den tinerețele mele, multe locuri umblind și cu multă osteneală căștigîndu-l» a fost apoi ocupația sa de predilecție. El a făcut ucenicia la tipografia Mitropoliei din Iași. În anul 1680, cînd patriarhul Dosoftei al Ierusalimului, în călătoriile sale prin Țările Românești, vede tipografia de la Iași el se impresionează în chip deosebit și înseamnă undeva: «văzînd pe Moldoveni că au tipografie, iar Grecii nu, muream de necez. Iar Dumnezeu conducătorul și săvîrșitorul celor bune, ne aduce pe un Român ieromonah; anume Mitrofan și i-am dat 60 de lei și ne-a alcătuit o tipografie nouă»⁶². Este o mărturie prețioasă, asupra calităților de gospodar în direcția acestui meșteșug de a scrie «cu literul» a lui Mitrofan. Ca urmare el instalează prima tipografie elinească în Moldova la mînăstirea Cetățuia de lângă Iași. Această tipografie este socotită ca prima din Orient⁶³. Dosoftei patriarhul încredința lui Mitrofan, spre tipărire manuscrisul lui Nectarie de Ierusalim: «Despre supremația Papei». Această

54. Mss. 172 f. 131. 55. P. 88.12. 56. Mss. 172 f. 348. 57. P. 56/9.

58. Mss. 173 f. 315 v. 59. Acad. R. S. România. P. CXXVIII/147.

60. *Idem*, P. CXXVIII/148.

61. *Condica sfință* p. 65—66. «De vreme ce de Dumnezeu iubitorul episcopului Buzăului Kir Grigorie mai înainte cu puțin vreme și-au dat cea de obște datorie...».

62. Bîianu I. și Hodoș N., *Bibliografia românească veche*, I, p. 257.

63. Iorga N., *Istoria literaturii românești*, București, I, p. 32, 1928, II, p. 37, «o tipografie care fu cea dintîi pentru cărțile grecești în Orient».

carte deschise seria tipăriturilor grecești din Moldova : ea apărea la 1682, cu o prefață de laude, pentru Duca Vodă. După ce tipări cartea lui Nectarie se trimise tot lui Mitrofan, împreună cu hirtia trebuitoare, opera arhiepiscopului Simion de Tesalonic: «Contra eresurilor». Ea fu scoasă de Mitrofan, în octombrie 1683, cu cheltuiala lui Duca Vodă, care primi în schimb, o nouă laudă din partea patriarhului de Ierusalim⁶⁴. În această perioadă deci, viitorul episcop apare ca răspînditor al culturii elenice, în Moldova. Pentru meritele sale de vestit tipograf și de cunoscător al unei limbi străine sau poate a mai multora, cit și pentru virtuțile sale de monah, împodobit prin iubirea de carte, Mitrofan este ridicat, în anul 1683 la treapta de episcop al Hușului⁶⁵. Dar împrejurările politice nu sînt prielnice, nici pentru protectorul său, care era mitropolitul țării, Dosoftei, și ca urmare, nici ucenicului său Mitrofan. Regele Poloniei Sobiełki intra în țară contra turcilor și ambii ierarhi plecară în pribegie; Dosoftei cu polonii iar Mitrofan vine în Țara Românească, în anul 1686⁶⁶ de frica domnitorului Constantin Cantemir, după doar 3 ani de păstorie, la Huși. Fostul episcop sosește la București unde este bine primit și apreciat pentru calitățile și cunoștințele sale, dintre care aceea a meșteșugului tiparului îl ridica în ochii oamenilor de cultură de la curtea lui Constantin Vodă Brîncoveanu⁶⁷. El fu luat sub ocrotire chiar de domn în urma recomandării fraților Greceni, lucrînd la tipărirea *Bibliei* din 1688 și *Mărgăritarele* Sf. Ioan Gură de Aur, în 1691. În vestita *Biblie* găsim această însemnare, care ne dovedește participarea lui activă la această mare și rară operă: «A totu meșteșugiu tipografiei și a îndreptării cuvintelor romînești, ostenitoriu, de Dumnezeu iubitoriu, Mitrofan Episcopulu de Huși. Și s-au începutu acestu Dumnezeescu lucru în luna lui, Noembrie, anulul de la începutulu lumea 7196 (1688) și s-au săvîrșit în Septembrie anulul 7197 (1689).

«Cînd scaunul Buzăului ajunsese liber, Brîncoveanu îl dădu acestui oaspe prețuit, din care făcu și solul său în străinătate». Aci pe lângă munca și de tipograf și stăruința sa de românizare a cărților bisericești, el urmări și creșterea puterilor materiale ale Episcopiei sale, cum se constată din cele următoare. Un lucru trebuie subliniat, în plus, și anume dorința sa de a ridica sau cel puțin a reface schitul «dintre Merei» sau Bontești din R. Sărat. El cumpăra pămînt și vii pentru acest schit căruia donațiunile modeste nu-i lipseau și de care ne-am ocupat mai intens, în capitolul mănăstirilor și metoacelor Episcopiei Buzău.

Primul act ce întîlnim din timpul păstoriei lui Mitrofan este o scrisoare de la anul 7200 — 1692, dată de Marica țiganca cu feciorii, cu ginerii și cu feciorii lor. Prin aceasta ei spun: «că fiind noi din Țara Moldovei și perind stăpîinii noștri pe care i-am avut acolo, și întîmplîndu-se de au fost foamele mare, și neavînd cine ne scoale capetele din foame acolo, am venit cu toții aici în țara de ne-am închinat sfintei Episcopii de la Buzău, de a noastră bună voe, și de nimenea siliți, să fim noi toți robi ai casii, numai să ne scoată capetele din foamele⁶⁸. Deci întîmplîndu-se atunci pe acele vremi de era episcop părintele Grigorie, vîzînd că ne închinăm să fim robi episcopiei ne-au primit, și ne-au dat bucate den Episcopie, de ne-au scăpat capetele din foame. Iar nu doară să ne dea niscare bani, ci numai pre bucate de mîncare ne-am închinat să fim robi zidului fără căt numai ginere-mieu Dumitrașco s-au vîndut rob iar Episcopiei pe bani tol 6. Ci pentru aceasta am dat această scrisoare a noastră la mîna sfîinței sale părintelui (Mitrofan) pe care Dumnezeu ni l-au castigat de ne iaste stăpîn, ca să-i fie sfîinței sale această scrisoare a noastră de mărturie că noi toți sintem închinăți robi Episcopiei, pană acum, și de acum înainte, și cine să va traqe dintre noi, să fim toți robi acestei case în veaci. Iar de s'ar scula cineva cu vreo gâlceavă pentru noi să zică intralt chip, aceea să nu li se ține nici într-o seamă nimic, că noi sîntem robi Episcopiei, iar alt nimănu. Și pentru credințarea ne-am pus deagetele mai jos ca

64. *Ibidem*, p. 38.

65. Meritul era cu atît mai mare, cu cit la sfîrșitul secolului al XVII în Moldova «crau episcopii care nu știau carte»; «rudes litteris» spune Dimitrie Cantemir, în *Descriptio Moldaviae*. Iorga N., *op. cit.*, p. 42.

66. Melchisedec Episcop de Roman, *Cronica Hușilor* I p. 145—148.

67. La 4 mai 1686 Mitrofan era încă la Huși, căci la această dată îl găsim menționat alături de mitropolitul Dosoftei, de Sava al Romanului și Misail al Rădăuțului, în hrisovul dat de Constantin Cantemir pentru așezămîntul neguțătorilor din Iași (Codrescu T., *Uricartul* t. 2, p. 35.

68. Iorga N., *op. cit.*, p. 84.

să-s crează». † Eu Marica împreună cu feciorii mei † Eu Vasilie împreună cu țiganka și cu feciorii mei † Eu Dumitrașco zălar împreună cu Jămeaia i copii mei». Era, așa-dar, o perfectare în formă scrisă, a lucrurilor pe care le aranjase mai înainte episcopul Grigorie. Este o pagină din istoria robiei țiganilor din Țările Române⁶⁹.

O danie de vii primește Episcopia și episcopul Mitrofan de la «popa» Daniil de la Fundeani la 11 iunie 7202—1694. Ea este însoțită de expunerea jalnică sale situații, datorită ingraturii copiilor săi, fără inimă. Iată ce ne povestește el: «că fiind eu slab și bătrân și înzestrându-mi feciorii și featele, pre toți cu ce am avut, și după înzestrare încă cu mai mult i-am căutat și i-am miluit, precum se cade, având eu nădejde că la bătrânețe și la slăbiciunea mea, să mă caute și să mă miluească până la moarte și după moarte, precum am fost făcut și o scrisoare a mea, la mâna fiio-meu popei lui Drăghicean, cu blestem și cu mărturii iscălite în scrisoare foarte credincioase, ca duple moarte să ție el tot ce va fi al meu, iar el ca un om fără de nici o socoteală, ne cum să mă caute și să mă miluească la vreme de slăbiciune, ci am fost gonit din casa lui, ocărat și suduit, până ce m'am temut și de moarte să nu-mi facă fiio-mieu». Ci fiind el, popa Daniel, cu mîntea întreagă, merge la episcop și face danie viile sale de la Fundeani — că eu sînt închinat sfintei episcopii, ca după moartea mea să-m îngroape oasele acolo... nimerii să nu calce această dieată a mea, încheie amăritul «popa Daniel»⁷⁰. Martori sînt de valoare: † Anghel părcălab ot Fundeani, † az pop Arsenie Zel popei (adică ginerele lui Daniil), † pop Dobrot mărt ș.a. Episcopul Mitrofan se pregătește să facă o «mănăstire» la Bontăști, în ținutul Rîmnicul Sărat. Aceasta o constatăm și din următorul zapis, de la 23 august 7202 — 1694, cînd Bogoslov cu sora sa Nedelea vind episcopului 3 răzoare de loc, iar un răzor îl dăruiesc în deal la Bontăști «ca să fie de pomana la sfînta mănăstire, carea Dumnezeu îi va ajuta să o isprăvească tot aici în deal la Bontăști»⁷¹. În interesul gospodăresc al Episcopiei, Mitrofan face la 29 oct. 7203 — 1694 un schimb cu Dumitrașco Săimiol și fiul acestuia Stiriăș «ot varos Floci». Episcopia avea un pogon de vie în Dealul Săsenilor pe lingă viile acelora, care spre a-l avea, dau Episcopului un pogon de vie și un stînjien de cîcină în Dealul Lipiei, alătura pe lingă viile Episcopiei⁷². Episcopul Mitrofan este preocupat mult de Bontăști. Ca urmare la 12 noiembrie 7203 — 1694 el cumpără de la Stanciul sin Spin «un pămînt» din Dealul Bontăștilor «drept bani taler '2. Stanciul face și o danie episcopului, iar un pămînt desigur cu gîndul la zidirea ce proiectase acela acolo. «Însă pămîntul cel cu mărăcini carele iaste alătura cu răzoarele sfîntii sale, unde au arat de face vie»⁷³. Peste două luni, la 17 ianuarie 7203 — 1695 Mitrofan episcopul își mărește proprietatea, cumpărînd de la același Stanciul sin Schin (sic) un răzor de pămînt sterp «pe din sus de pămîntul care am vandut mai înainte sfîntii sale și alătura cu dănsul tot într-o brazdă și pe din sus de pămîntul care am dăruit sfîntii sale... drept bani gata tl 1». Martori au fost oameni buni, preoți și călugări⁷⁴. La 11 iunie 7203—1695 episcopul Mitrofan executa porunca voievodului Constantin Brîncoveanu de a alege moșia jupînesei Iliina, nepoata lui Nan Cațar din Modrușești și a vărului ei Cernica. El cheamă «pre Popa Rădul și pre Neagul cazalbașa și pe Vlad feciorul popei lui Vintilă, care sînt moșneni bătrîni de acolo din acel sat. Ei declară că aci au fost 6 moșii, avînd fiecare la cîte 120 de stînjieni. Jupîneasa Iliina și Cernica erau din moșul Cațar cu alții, care au vîndut din moștenire. Episcopul hotărăște ca cei care au vîndut ceva și au făcut-o din drepturile lor, e bine vîndută, «iar de vor fi vîndut rău, vor întoarce banii cumpărătorilor înapoi și-s va ținea dumneai stînjieni deplin. Pentru aceasta am dat această carte jupînesei Ilinei ca să-s ție partea ei de moșie cu pace. Pentru că noi așa am adevărat și am așezat duple cum scrie mai sus»⁷⁵. Este o hotărîre de înfățișare domnească. Încă o dată episcopul Buzăului judecă prin delegație chestiuni importante.

La 27 iunie 7203 — 1795 episcopul Mitrofan mai cumpără la Bontăști, de la Ion Burlan «un pămînt» ales de frați, drept bani gata 1 taler și jumătate⁷⁶. În aceeași zi episcopul cumpără și de la Costandin din Bontăști, feciorul Sasului, un pămînt «pre din sus» de pămîntul care au cumpărat sfîntia sa de la Stanciul feciorul lui Ion Spiru tot într-o brazdă drept bani gata 1 taler și jumătate⁷⁷. Între martori găsim și pe Neculai monah, Ifrim monah și Galia monah. La 16 ianuarie 7204 — 1796 Constantin Vodă Brîn-

69. Acad. R. S. România. P. CXXIV/115. 70. P. 83 2. 71. Mss 173 f. 470. P. 59/5.

72. P. 27/46. 73. P. 59/23. 74. P. 59/24. 75. P. 1'29. 76. P. 59/25.

77. P. 59/20.

coveanu dă porunca ca 10 «fămei de la satul Găvănești care sânt oamenii sfintei Episcopii de la Buzău ca să fie în pace și ertați de bir slujitoresc și de bir mărunț de-lară, de miare cu ceară, de găleată cu fân, de car de oaste, de zahareale, de sursat, de birul oștii, de birul lefilor, și al vacilor și al oilor și al ountului, de seama a doua și a treia, de mertice, de conace, de podvoade și de cai de olac, de sataralele și ruptorile ce să pun pre siliști de alalte... fără ca numai să aibă a darea la haraci și la lipsa haraciului de fămeae po ug 2 și la vel seamă po ug 1 și la sti Gheorghe po ug 1 și la sti Dimitrie po ug. 1. Iar de alte de toate să aibă pace». Porunca se da slugilor domnești: «ca să-ș dea ruploarea ce sant legați la visterie, însă de va ținea mai mult decit atita, să nu să țină cartea în seamă. Iar de vor fi numeru acesta fămei, nimic la nici unile să nu aibă învăluială»⁷⁸.

La 20 ianuarie 7204 — 1696 Mitrofan episcopul porunca lui Gurgule călugăr, lui Badio călugăr și lui Costea Scaune să meargă să măsoare niște vii căci au fost luați de popa Stancio «denaintea noastră»; deci la fel cum se proceda și de Domn în situații similare. Li se indică felul cum vor lucra și adăuga și blestemul vlădicesc, în caz că nu vor umbla cu dreptate⁷⁹. La 22 ianuarie, același an, șase boieri fuseseră luați de popa Mihalcea și de popa Stanciu «cu cinstita cartea părintelui episcopului și a dumnealui Mânăila vl capit» pentru o gilceavă, ce au avut înle dinșii pentru niște vii⁸⁰. Deci episcopul era mereu prezent în astfel de împrejurări, ca autoritate tutelară. Sistemul de a fugi al rumânilor, atât de frecvent în secolul al XVII-lea, continua și pe vremea lui Constantin Vodă Brîncoveanu. Aceasta se întâmplase și Episcopiei Buzău. Pentru a-i aduce la urma lor Domnul împuternicește o slugă domnească la 8 martie 7204 — 1696 să meargă la satul Costianii, la Cochirleani și la Albești de Cricov, unde fugiseră oamenii Episcopiei. Sluga domnească îi va lua «dupre cum scriu în foita Domnii meale cea pecetluită». Slujitorul avea voie să-i ridice ori de unde i-ar afla, «ori în sate domnești, au boerești, au călugărești, au prin nisicare slobozii... să-i ia pe toți... cu toate bucatele lor... și să-i ducă acolo la urma de unde au fugit». Domnul poruncește și pircălabilor din satele respective, să-i dea la mîna slugii domnești, iar cine s-ar opune «voi trimite Domniea mea de-i vor aduce în butuci aicea și vor petrece rea certare și mare nevoe»⁸¹. La 9 iunie 7204 — 1696 Dragomir călugărul ot Groșnei sin Neagului Neaguții dă zăpis episcopului Mitrofan «că fiind eu moșnean în sat în Groșnei am dat sf. sale și sfintei mânăstiri Episcopi toată partea mea de moșie din Groșnei din moșul groșenesc a treia parte, care moșie o am ținut cu Vlad și cu Ion Gură reace, Deci fiind bătrîn și nepulnicos ca să-m plangu pacatele mele... o am dat danie... pentru sufletul părintilor și pentru sufletul meu, ca să mă pămenească la sfintu jărtvenic... de peste tot holarul». El mai dă și cartea a 6 boieri adevărați «carii i-am luat eu mai înainte vreme în zilele sfintii sale răposatului părintelui Grigorie episcop cu cartea sfintii sale de afurisanie asupra acelor 6 boeri, ca să nu fățarească și să adeverează, pentru această parte de moșie, iaste vîndută... la Vlad și la Ion, cum au fost zicînd ei și au adevărat ei că n'au fost vîndut, ci au rămas ei mincioși. Pentru credință «pusu-mi-am numele și deagetul în loc de peceiale ca să-s crează»⁸².

Bontești apare din nou în preocupările episcopului Mitrofan. Astfel, la 26 iunie 7204 — 1696 Mîncul sin Timotei ot Bontești vinde episcopului 2 pămînturi «pre din sus de casele sfintii sale... și am vîndut pămîntul căte bani 200»⁸³. Printre martori apar: Pop Arsenie, monah Dionisie, monah Itrim ș.a. La 4 noiembrie 7205 — 1696 episcopul Mitrofan cumpără tot la Bontești de la Neagoe și fratele său, Stanciu un pămînt «din sus, într-o brazdă cu un pămînt, ce am luat de la Mîncul sin Timotei... am întrebat pă toți frații și răzașii noștri, și neavînd putere ei, noi l-am vîndut sfintii sale». Martori: mulți oameni buni, tineri și bătrîni⁸⁴. Constantin Vodă Brîncoveanu intervine într-o pricină neplăcută pentru Episcopia Buzăului. Tatăl lui Matei Tătăranul dăduse depomană Episcopiei mai mulți țigani. Fiul acestuia, adică Matei Tătăranul s-a sculat și a vîndut acești țigani la mai mulți cumpărători. Costandin Vodă împuternicește pe Mitrofan episcopul, să caute acești țigani și «să-i ia pre toți cu țigăncele și cu copii lor să-i ducă la Episcopie». Iar cei ce au cumpărat acești țigani să-și caute banii la vînzător, încheie Domnul porunca care era dată la 20 ianuarie 7205 — 1697⁸⁵.

78. P. 115/3. 79. P. 26/67 scris de însăși mîna episcopului Mitrofan.

80. P. 26/68 și 69. 81. P. 115/4. 82. P. 33/32. 83. P. 59/27. 84. P. 59/28.

85. Acad. R. S. România, P. CXXIV/136.

La 2 octombrie 7206 — 1697 Mitrofan episcopul dă carte de blestem asupra a 6 boieri, luați cu cartea lui Constantin Vodă, de Ieremia călugărul Cotescul și de feciorul popei Cîrstea ca să-i judece în pricina moșiei de la Colțești, numită Giugiuleasca. În aceeași carte, Mitrofan episcopul dă boierilor în știre și pentru călugărul Trandafir, care spunea că are moșie la Colțești partea Zăiculeascu stj 62, iar feciorii popi Carsti zic că nu⁸⁶. Se vede că la 18 mai 7206 — 1698 schitul Bontestii era ridicat, căci la această dată Proca călugărul cu fratele său Alexe sin popei Florii ot silo (sat) Codrești i Văsiești dăruiesc episcopului Mitrofan la moșia Văsiești loc de prisacă «cât ar sta stupii și împrejurul stupinii cât zvârlești cu bălul. Ca să fie pomeană la schitul de la Bontestești»⁸⁷. Multe discuții s-au făcut din pricina morilor de pe Buzău. Iată încă una: la 16 iulie 7206 — 1698 Paraschiva capitanu are multă gilceavă cu părintele episcopul Buzăului și reclamă Domnului cum «că nu-i lasă apa dă la moara încă de ar eși den vorba sfinții sale zicând Paraschiva să-s mute moara mai jos; nu i-am călcat cuvântul, ci o am mutat cu atât cheltuiala. Iar când iaste acum, iar i-au oprit apa și de acolea zicand sfinția sa ca mergea apa ori înflandu-se pă în zăgaz de nu pot ținea zăgazul». Iar Paraschiva spunea «că apa se umfla pe moșia lui». Domnul poruncește celor șase boieri aleși să mboșoare locul din moară în moară și de va merge apa pe moșia lui Paraschiv «să-i sloboziți apa la moar și le faceți și scrisori... ca nu i s'ar fi căzut sfinții sale sa oprească apa fără de judecată»⁸⁸. În aceeași zi de 16 iulie 7206 — 1698 șase boieri împreună cu 4 meșteri luați cu cartea Domnului avind alătura și pe sluga domnească vlori portar Zaharia merg în siliștea Smedestilor unde era moara lui Paraschiva capitanul. Aci ei cheamă și pe episcop și prin meșteri «de au cumpănit apa și au măsurat locul și au pus și tancul și au pus de am astupat gârla, de am dat apa la moară și nu s-au găsit unflătura gârla, să ajungă în zagaz nimica dup cum zicea sfinția sa, nici are zagazul morilor vreo zmintea de moara Paraschivei capt, că umflatura apii d'an adevărat de merge pe moșia Paraschiva capit», ...care ciștișă. Iar pentru 2 meșteri «care au învățat pe părintele de au luat apa moșiei așaziseră cești 4 meșteri naintea noastră și socotim și noi ca să-i apuce, Paraschiva capit să-i plătească loată paguba cât i-au stătu moara pe cum au căștișat alte mori pe această gârla»⁸⁹. În vremea aceasta apare din nou «popa Lupul ginerile popii lui Lăudat» cunoscut ca mare apacator de pământ. Acesta avea conflicte, în special, cu moșnenii de la Pîrșcov în care este chemat să se pronunțe și episcopul Mitrofan, la 10 iulie 7206 — 1698, cînd se făcea și un catastif, din porunca lui Vodă pentru toate zapisele de cumpărătoria moșiei de la Pîrșcov⁹⁰. Această discuție îndelungată, ale cărei amănunte nu le dăm aci, obliga pe Episcopul Mitrofan să scrie următoarea scrisoare, care ne ilustrează procedura judecătorească a timpului și a locului. O dăm în întregime atit pentru interesul juridic, cit și pentru frumoasa-i formă.

Mitrofan bjiio blagodiilo Episcopie Buzevschii

† Dumitale log Stanciole ot Vernești, i Giorgio, i căpt Stane i căpt Sămbotine i log Costandine i dieacone Mihai, blagosloveanie, vă trimitem și vă poftim tot binele. Cu aceasta vă facem știre pentru cea judecată a popei Lupului de la Stălp, care avu cu moșneanii de la Pîrșcov. Că după porunca Mării sale lui Vodă, atăta de mult se bătură capetele până să așeză și să tocni lucru; și scrisorile încă li s'au făcut: ci acum numai ce stă lucru neisprăvit pentru iscălituri. Ci dumneavoastră în vremea ce veț vedea aceasta scrisoare a noastră, numai să veniți să vă aflați toți aici acum Sămbătă să-s isprăveasca lucru. Și vom vrea să scriem și la Măria sa Vod, de acest lucru dupre cum ne poruncește Măria sa. Ci numai să veniți să nu faceți întralt chip. Această și mila lui Dumnezeu să fie cu Dumneavoastră

Av 4 din 7206

† Mitrofan epi(s)cop Buz.⁹¹

Dar dacă această pricină se va fi terminat, numai după trei luni, Episcopul se ocupa de o alta, a aceluiași popă Lupul.

La 9 noiembrie 7207 — 1698 Episcopul Mitrofan împreună cu Caloian căpitanul dau sentința favorabilă aceluiași popă Lupul, care se judeca de data aceasta cu Drăghici diaconul, pentru 5 pogoane de vie paragină. Popa Lupul venise la Episcop cu o carte domnească, ca să i facă dreptate căci el răscumpărase aceste pogoane de vie de la Ianache călărașul. După ce popa Lupul făcuse această răscumpărare s-a sculat

86. P. 31/68.

87. P. 8/14.

88. P. 31/68.

89. P. 59/29.

90. P. 48/98.

91. P. 48/102, scrisoarea e scrisă de însuși episcopul Mitrofan.

Drăghici diaconul care spune ca atunci cînd au vîndut lui Ion Țăruș și cu frate-său Bala această paragină lui Ianache, nu l-a întreat «nici pop Lupul cînd au lapădat banii lui Ianache n'am știut». Ei sînt chemați la judecată înaintea Episcopului și a lui Caloian căpitanul, dar diaconul fuge la București, unde se plînge Domnului. «Iar Măria sa iar i-au făcut cartea Mării sale, poruncindu-i să vie iar aici la noi». Episcopul îi cheamă pe toți; pe popa Lupul, diaconul Drăghici, Ioan Țăruș și pe Ianache. Fiind de față, judecata întreabă pe Ioan Țăruș dacă la vînzare a întreat pe diaconul Drăghici. Acela răspunde că l-a întreat nu numai pe diacon, ci pe toți megiașii «numai n-au întreat pe popa Lupul, și fiind în capul viilor lui au lapădat banii lui Ianache tl 50». Pentru aflarea adevărului judecata trimite pe Ion Țăruș, «de au jurat în sfînta Episcopie cu mîinile pe sfînta Ev(ă)nghelie, cum că l-au întreat (pe Drăghici) alte meșteșuguri n-au făcut». Se da popii Lupului să stăpînească «aceste paragini de vii, fiind în capul viilor lui, că i s-au căzut a le lua el»⁹². Episcopul face așadar, o judecată cu înfățișare domnească, prin delegație dată de Vodă însuși.

Radu spătar cu frații lui Udrea logofăt și Dumitrașco logofăt dau un zăpis la 19 decembrie 7207—1698, cum Udrea Doicescul «părintele nostru» a dăruit niște locuri, în București Sfintei Episcopii a Buzăului în zilele Episcopului Grigorie. «Și pentru o primejdie de Tătari ce s-au tîmplat, pierzîndu-se zăpisul părintele nostru cel de danie și văzînd că pomana părintelui nostru era să-o îngroape» ...reînnoiesc zăpisul⁹³. La 4 ianuarie 7207—1699 monahul Dosoftei și monahul Partenie «cari au fost ginerii calicului Vasili dau zăpis episcopului Mitrofan prin care-i dăruiesc 40 stîngeni de moșie care «iaste alătura cu hotarul Coteștilor pe din jos... care dă în hotar Goleștilor și cu un capăt dă în hotar Uricheștilor... ca să ne fie pomană și nouă și părinților noștri și sfinției sale să-i fie moșie stătătoare în veaci». «Pentru mai adevărată credința ne-am pus deagetele și iscaliturile mai jos ca să-s crează»⁹⁴. «Pop Istratie Varlam călugărul, Mircea călugărul, Stanislav călugărul, Mănișorul călugărul» și alții fac danie în aceeași zi Episcopului Mitrofan «moșie alătura cu hotar Călniculul pe din sus: și să-s știe că i-am dat pătoreaste pămîntul de pași 24, care sînt din părți 50; am ales 9 pămînturi din hotar în hotar, care dau cu capelele în holar Goleștilor și cu un cap dă în hotarul Urecheștilor»⁹⁵. La 12 ianuarie 7207—1699 Grigore Cornescu, pîrcalabul de curte domnească, dă zăpis la mîna Episcopului Mitrofan că a avut Episcopie un țigan Sloian, închinat Episcopiei odată cu minăstirea Anioasa de Neagoe vornicul Tătăranul și de fiu-său Matei paharnic. «Deci acest țigan fiind meșter zlătar și supuindu-se curții domnești, fost-au luat o țigancă domnească... cu care au făcut și o fată. Deci întămplându-să de au fost luat și un țigan al Episcopiei... iarăși pre o țigancă domnească... cu care au făcut și un copil... și neputându-să sparge sălașele, nici ounul, nici altul, voitu-m-am cu sfinția sa după cum iaste obiceiul țării, de am lăsat sfinției Episcopiei pe acea țigancă Stana cu copilul ei Radul și sfinția sa au lăsat pe Stoian țiganul zlătarul cu copila lui pe seama domnească făcându-se schimb, cap pentru cap»⁹⁶.

Călugărul Bogoslov ot Bonțești împreună cu sora sa Nedelea dăruiesc episcopului Mitrofan, la 28 ianuarie 7207—1699 ocină în braniște «din drumul cel bătrîn pînă în părău și pînă în lacul Ciutai», «mie pomeană și părinților mei și sfinții sale moșie aceasta stătătoare în veaci». Între martori iscălesci și «pop Istratie ot Focșani, Teodosie egumen, pop Arsenie, pe care-l găsim mereu prezent ca martor în zăpisele Episcopului și alții»⁹⁷.

Constantin Vodă Brîncoveanul dă poruncă la 2 aprilie 7207—1699 unei slugi domnești, să meargă să strîngă 4 boieri, anume Stanciul loqf, Stan căpitan, Caloian căpitan și Sămbotin căpitan să vină înaintea Episcopului Mitrofan să judece împreună cu acesta pe Popa Lupu cu Drăghici diaconul. Era vechea dispută. Judecata urma să se facă pentru 5 pogoane de vie paragină pe care le răscumpărase Popa Lupul de la Enache călărașul pentru care ei avuseseră «atata pără și galceava» și diaconul rămăsese de judecată. Sluga domnească avea porunca să ducă pe acești 4 boieri, pe Popa Lupul, pe Drăghici, pe Ion Țăruș și pe cine va mai avea Drăghici diaconul în fața Episcopului. În același timp sluga domnească era «volnic» să ia bani de la cine va rămînea de judecată «și cata cheltuiala să-l apuce acolo să dea bani, dinaintea sfinții sale părintele Episcopului și înaintea acelor 4 boieri și să le facă și scrisori

92. P. 56/19. 93. P. 85/16. 94. P. 71/9. 95. P. 71/10.

96. Acad. R. S. România, P. CXXVII/107. 97. P. 59/30.

la mâinile lor ca-s nu mai fie galceav între ei»⁹⁸. Ca urmare la 16 aprilie 7207—1690 Episcopul Mitrofan împreună cu patru boieri judecă pricina dintre Popa Lupu și diaconul Drăghici, după cartea domnească trimisă lor pentru cinci pogone de vie paragină din care aflăm și amănuntele disputei. Acestea fuseseră răscumpărate de Popa Lupul de la Enache călărașul. Se scoală apoi diaconul Drăghici, care spune, că el este mai volnic să le cumpere și merge și pirăște la «dlu vel spătar», dar «nau spus drept cum (Popa Lupul) le-a răscumpărat» și sînt în capul viilor lui «și iaste cumpărător vechi de 20 de ani». Marele spătar nu-l crede și trimite o scrisoare la vinări-cinii din Buzău și la 2 boieri anume, Stan căpitan și Să(m)botin căpitan. Judecata se face și Drăghici diaconul pierde, dar el nu se lasă, ci merge din nou la vel spătar, care-l trimite la Episcop și cei 4 boieri, să-i judece din nou. Diaconul nu vine însă, ci fuge la București și se jeluiește Domnului, care-i face carte către Episcop și Caloian căpitanul «să-i am mare pe dreptote». Episcopul cheamă pe Popa Lupu, pe Ion Țăruș vinzătorul și Enache ce au fost cumpărat viile. Judecătorii, în frunte cu Episcopul pune pe Ion Țăruș să jure «pe sfînta Evanghelie» că a întregat la vînzare și pe Drăghici, diaconul, «și alte meșesuguri n-au făcut». Dar diaconul merge din nou la Domnie, căci «fiind om rău» n-au băgat în seamă aceste judecăți. Din nou Episcopul, de data aceasta cu 4 boieri, îi judecă «de iznov», căci Drăghicean spunea acum «că le-au schimbat iar nu le-au vindut pe bani. Vînzătorul și cumpărătorul merg din nou și jură cum tranzacția s-a făcut cu bani, cu știrea lui Drăghiceanul. Episcopul și cei patru boieri, după alția turburare, dau carte de bună slăpinire Popei Lupului⁹⁹.

În cursul aceluiași an 7207—1699 iulie 2, Episcopul Mitrofan primește un dar de la Ion căpitanul de la Odobești, femeia și feciorii lor. Acest dar consta dintr-o moșie «care iaste din jos de Vărticicoi, și care «merge din apa până în Drumul Cărligilor, care să hotărăște cu capitanul Vasilie și din jos să hotărăște cu o moșie a egumenu-ului de la mănăstirea den Focșani... Deci această moșie o am dat danie ca să fie la sfîntul schit de la Bontești, unde sileaste sfîntia sa al Iacerea». Totodată Ion căpitanul vinde Episcopului 2 roate de moară, ce se aflau pe aceste moșie «căci ca și pre mine m-au ținut cheltuiala până le-am făcut». Dintre martori menționăm pe: «monah Ionichie, căpitan Înachi ot Varticicoi care au vandut vadul de moara lui capitan Ion, Vasile căpitan, Costandin căpitan, Mihalce capitan, erei Precup, erei Lupul, Dumitrache vameș, Iani Iuz, Agapi vameș»¹⁰⁰. Este o atmosferă de margine și de apărătorii ai ei, toți acești căpitani și vameși.

Nan pîrcalabul de la Dalbanul se plînge lui Costandin Vodă Brîncoveanu, că episcopul Mitrofan, avînd 30 stînjeni pe lingă moșia lui, acesta i-a împresurat o seamă de stînjeni fără de nici o treabă. La 1 septembrie 7208—1690 Domnul scrie la șase boieri ca împreună cu sluga domnească Calotă căpitanul să meargă acolo, la această moșie, să citească toate scrisorile și să arate cîtă moșie are acolo Episcopia și cîtă Nan pîrcalabul, să le facă semne, ca să știe de acum înainte cine pe unde va ținea. Ei le vor da și scrisori, ca să nu mai fie între ei galceavă¹⁰¹.

Constantin Vodă Basarab dă o carte la 10 noiembrie 7208—1699 Episcopului Mitrofan prin care i se îngăduiește să aibă a ținea la moșiile sfîntei Episcopii 2 morari și 2 lopătari. Aceștia sînt iertați de Domn de a plăti «bir de țară, de miare cu ceor, de găleata» cu fîn, de caer de oaste, de haraci, de zaharele, de birul vacilor și al oilor, de vel seama, de seama a dooa și a treia, de ruptorile și sataralele ce să pun pre siliști, de cai de olac, de podvoade, de mertice, de conace și alte dajdi căle vor mai fi pe an». Am citat toate aceste «satarale» ca să se vadă cum se chinuia poporul și atunci, chiar sub o domnie aleasă, cum a fost aceea a lui Constantin Vodă Brîncoveanu. Porunca domnească se da, ca acești oameni ai Episcopiei să nu fie supărați de către toți slujbașii, de către zapcii, «cislașii de județ» și de «orășanii de Buzău»¹⁰².

La 10 decembrie 7208—1699, doisprezece boieri luați de Episcopul Mitrofan și cu sluga domnească Zaharia vtori portar merg să hotărăscă moșia din Negreasca, potrivit cărții domnești. Ei ajung la fața locului, cheamă moșnenii și cumpărătorii, le citesc cărțile și zapisele și trag moșia spre Berindești, unde găsesc 1575 stînjeni. Din aceștia aleg Episcopiei stînjeni 1720 și mai cumpără Episcopul de la Negoită paharnic sin Barbul logofăt Bădeanu stînjeni 120. «Acești stînjeni îi cumpără Epis-

98. P. 56/17.

99. P. 56/20.

100. P. 71/11.

101. P. 22/24.

102. P. 10/56.

copul înaintea noastră». Partea Episcopiei, peste tot era de 840 stînjeni. Boierii hotărâni o aleg, o hotărăsc și o împietresc după obicei. Actul este iscălit de: † az Mihai Vernesul, † Stancul Vernesul, † Stancul Bozian, † Enache iuz ot Macsin, † Dea-dul sin Anghel logf, † Sambolin capt ot varoș Floci, Bogdan iuz ot Buz, † Vintilă sleg ot Buz, † az Badea parcalab¹⁰³. Aceștia erau socotîți boieri în vremea lui Constantin Brîncoveanu, ceea ce însemnează că sfera noțiunii de boier se lărgise mult. Ca urmare, a doua zi, la 11 decembrie Neaog paharnic Barbului logofăt ot Bădeani dă zapis Episcopului Mitrofan cum i-a vindut ocina în Negreasca, stînjeni 120 drept bani gata taleri 40. Această moșie, spune zapisul mai departe, îi fusese de la moșii săi «de schimb» cu Badea postelnicul de Baleni. «Deci fiind frate-mieu Barbul datora cu zapis la sfîta Episcopul, cu acești bani, eu m-am tocmît cu sfinția sa de a mea bună voe și înaintea a 12 boiari, care s-au întimplat la această moșie cînd s-au hotărât». Zapisul este scris de Ghenadie diaconul «ot sfîta Episcopie cu învățatura dumnealui». Îscălește: † eu Neagul päh sin Barbul biv vel logf Bădianul¹⁰⁴.

La 10 ianuarie 7208—1700 Constantin Vodă intervine într-o chestiune neplăcută a Episcopului de Buzău. Acesta dăduse o sumă de bani locuitorilor din Moșești (Buzău) care-i puseră un codru de loc zălog. Ei se tocmiseră ca atîta vreme, cit vor ține banii, Episcopia să ia venitul aceluia codru de moșie. Dar acesta nu avea încă un venit. Domnul poruncește să dea oameni toți bani Episcopului, iar dacă nu, să facă un zapis ca să stăpînească moșie de prețul acelor bani «că nedând bani cu dobînda lor nici făcînd zapis... voi trimite Domniea mea, de veți da banii fără de voea voastră și veți da și trepad»¹⁰⁵. La 14 martie 7208—1700 Mircea Săseanu cu cumnatul său Giorzu și cu fiul lui Radul dăruiesc Episcopului Mitrofan 1 pogon și jumătate de loc sterp, să-i fie sfîntei sale loc de o stupină, din partea bădroească în valea Nișcovului. O dăruiesc «sfitei mănăstir pentru pomană»¹⁰⁶. Despa «carele au fost japăneasa lui Neaog cluc Mihălcesul din Căndești» da la 17 aprilie 7208—1700 zapis sfîntei Episcopii de la Buzău ca să se știe «că am dat un țigan bucătaric, anume Ion țiganul nepot lui Lazăr bucătarul pentru sufletul boiarului meu și pentru sufletul meu și a coconilor miei Mihălcea i Costandin i Ilinca ca să ne pomenim la sfîta Episcopii». Despa aruncă afurisanie asupra celui ce ar strica dania sa. «Și eu pentru mai ade-vărată credință, mai jos mi-am pus inelul pecealie». Intre martori și † Mihălcea biv vel stolnic Căndesul mărturie»¹⁰⁷. Acesta din urmă, la 19 aprilie 7208—1700, dă zapis Episcopului Mitrofan cum a avut o țigancă după un țigan al sfîntei Episcopii. El se învoiește cu Episcopul ca acesta să-i dea țigancă, pentru țigancă. Era un arhi-străvechi sistem, privitor la lumea aceasta de robi ai timpului¹⁰⁸. La 21 aprilie 7208—1700 Episcopul Mitrofan împreună cu Caloian căpitanul judeca un caz deosebit. Mihai de la Patărlage vine înaintea acestora cu cartea Domnului Constantin Brîncoveanu și arată că avînd el niște vii de la părintii lui și întîmplîndu-să frați-ni-său Andrei de au căzut la o nevoie «pentru blestemățiile lui și vînzînd alt tot ce am avut a fost vîndut și aceaste vii pogoaane 10 cu casa și cu toate dichisele cu buți, cu locitori dumnealui Iorgai vel slug». Iar aceste vii erau pe lîngă Giurcea Leicoiul, care s-a sculat și a mers la divan, unde Domnul îi dă voe să «lepede» banii, 200 talere. Cel din urma ia viile iar Mihai «au rămas numai impresurat cu birul și fără moșii». Atunci el se plînge la Domnic, care însărcinează pe Episcop și pe Caloian căpitan, să cerceteze dacă vînzarea s-a făcut cu sau fără știrea lui Mihai. «Și i-au dat și leage d-au jurat în sfîta Episcopie, cum că n-am știut și au rămas Giurcea de judecată. Și i-au lepădat Mihai banii cat scrie mai sus, după porunca Mării sale lu Vodă». Episcopul și Coloran, ca urmare, dau carte lui Mihai, să țină viile cu bună pace¹⁰⁹.

Costandin Vodă Brîncoveanu împuternicește pe episcopul Mitrofan la 25 aprilie 7209—1701, să-și țină o țigancă pentru care avusese pîră și fusese judecat Episcopul și Matei nepotul Chiorciobașei din Ghimpați de către Stroe vel vornic (al II Leordeanu) și Diicul vel logofăt (Rudeanu). Țigancă fusese luată de un țigan al lui Matei, care nu dăduse Episcopiei schimb, o țigancă bună și sezătoare, ci aceea fugise, după mai puțin de o lună. Boierii judecă și Domnul dispune ca Episcopia să-și ia țigancă înapoi, pînă cînd Matei va da o țigancă sezătoare¹¹⁰. Episcopul Mitrofan nu pierde din vedere așezămîntul său de la Bontești. Astfel, vedem cum, la 12 mai 7209—1701,

103. P. 33/33.

104. P. 33/34.

105. Ms 171 f. 323 și verso.

106. P. 27/52.

107. Acad. R. S. România, P. CXXIV 114.

108. Acad. R. S. România, P. CXXIV 88.

109. Mss 171 f 244 v. 245.

110. Acad. R. S. România, P. CXXVI 54.

Bogoslov cu surorile sale Nedelea și Maria vind Episcopiei moșie în Dealul Bonteștilor «partea Mariei, câtă ar fi de preste tot hotarul, din dealu, și din câmp și din pădure și din silişte» drept bani gata taleri 40. Printre martori aflăm pe: † Atanasie arhimandrit, † sironah Veniamin Vartic, † eu popa Ștefan protopop ot Focșani) ș.a.¹¹¹. Popa Arsenie «ot Focșani» care apare des în zapisele date Episcopului Mitrofan¹¹², dăruiește la 22 decembrie 7210 — 1701 împreună cu ginerele și fiul său, Episcopului loc de casă în Focșani cu pivnița și cu ogradă împrejur «danie schitului pentru pomeana... stătătoare în veaci»¹¹³. Socolim ca și acestea intrau în patrimoniul schitului Bontești, lucrarea Episcopului Mitrofan. La 13 ianuarie 7210 — 1702 un Herăscul dă scrisoare Episcopului Mitrofan să-și ție pe Stana liğanca cu pace și pentru care făcuse oarecare discuții¹¹⁴. La 15 martie 7210 — 1702 Popa Stan scrie Episcopului Mitrofan următoarele: «Cinstite părinte, fac știre sfinții (tale) că am fost închinat dumnealui spăt, partea mea de vii den Runceani, și toată partea de moșie, den câmp și din pădure, și i-am fost făcut și zapis la mâna dumnealui de închinăciune, făgăduindu-se dumnealui, ca-n va scoate birul. Iar eu acum văzând ca dumnealui birul nu mi-l scoate, m-am dus la dumnealui de mi-am luat zăpisul, care l-am fost făcut la mâna dumnealui de închinăciune. Și acum ajungându-mă vreama de slăbiciune, și sperindu-mă de moarte, am lua chipul calugariei și inchin sfinitei Episcopii și sfinții tale besericuța mea și partea mea de vii de la Runceani și toată partea mea de moșie din câmp și din pădure și cu un vad de moară de apa Nișcovului... De aceasta fac știre sfinției tale † Eu robul sfinției tale Pop Stan»¹¹⁵. Aceasta este povestea simplă a părintelui Stan, care reușise să facă o biserică, și care încercase prin potențaii zilei, să se scape de bir, dar nu reușise... Atunci el găsește soluția să se călugărească și să miluie tot ce are la catedrala buzoiiană. La 20 aprilie 7210 — 1702 Episcopul Mitrofan și Caloian căpitanul judecă un proces greu, ivit între cunoscutul acaparator de pământ «popa Lupu» și fiul său Lăudat, cu moșnenii de la Pârscov. Popa Lupu hotărăște moșia sa cu 24 boieri hotarnici, iar moșnenii strică hotarele. Constantin Vodă sesizat de plingerea lui popa Lupu poruncește celor 24 de boieri să meargă din nou acolo și să pună pietrele iar la loc; «și pre moșnenii ca pe niște oameni răi nebăgînd hotarul seamă i-au băgat boierii în butuci și i-au trimis la Măria sa Vodă, de s-au judecat... cu popa Lupul și fiu-său Lăudat». Domnul îi judecă și ei rămîn de lege «și i-au scos Măria sa cu mare rușine den divan și i-au dat la dumnealui vel port, de s'au prădat». Moșnenii nu se liniștesc și merg la divan, spunînd că popa Lupu a scos pietrele și că au și 3 colăcași de au văzut. Atunci vodă trimite să fie judecați ei de Episcopul Mitrofan și Caloian căpitanul. Acești judecători trimit de aduc pe toți, pe moșnenii, colăcași și pe popa Lupul: «Deci colăcașii întâi indoea vorba de nu vrea să spue drept, ci întărîndu-i din judecală, iar colăcașii au spus cu dreptatea lui Dumzeu, precum i-au învățat moșnenii și le-au dat mită ca să mărturisească pre strămbătate... să facă popei Lupului năpastie». Moșnenii văzînd aceasta «au început să abate cu vorba într-alt chip și a zice că tot n'ar lăsa pe popa Lupul în pace până nu va merge se ea afurisanie și fiio-sau să jure». «Deci pentru aceste cuvinte mers-am și la sfinția sa părintele Mitrofan episcopul de l-am întreat». Atunci judecătorii hotărăsc, ca popa Lupul să meargă în sfința Episcopie, unde el «s'au îmbrăcat în toate odajdile preutești și au luat afurisanie și fiu-său Lăudat împreună cu Voico au jurat cu mâna pe sfița Evaghelie, cum nu știu ei de stricăciunea hotarului, nici sănt vinovali, ce le fac moșnenii năpaste». Pe baza acestor mărturii Episcopul și Caloian căpitanul dau carte popei Lupul și fii-său Lăudat, să stăpînească moșia cu bună pace, iar moșnenii rămîn de judecată¹¹⁶. Iată aci forma cea mai completă de felul cum judeca Episcopul de Buzău, și încă în cazuri complicate.

Episcopul Damaschin (3 octombrie 1703 — 14 aprilie 1708)

Unul dintre cei mai merițoși conducători ai Eparhiei Buzăului a fost și Episcopul Damaschin. La sfîrșitul *Apostolului* din 1683 găsim următoarea mențiune: «*smeritulu intru ieromamași Damaschin Gherbestu, tiparniculu*».

Așadar prima mențiune despre dînsul ni-l arată că și el era un muncitor pe ogorul cultura, în serviciul căreia, a «ramas credincios pînă la sfîrșitul vieții sale. Numele de Gherbestu, care încurca oarecum cercetătorii istorici, pare a fi un fel de pseudonim

111. P. 59/31.

112. P. 10 56.

113. P. 60/4.

114. Acad. R. S. România. P. CXXIV 96.

115. Mss. 173. f. 77 verso.

116. P. 48 142.

dictat de simțul smereniei caracteristic monahilor din toată vremea. S-a dovedit în timpul lui urmă că Damaschin episcopul nu era de loc din Ardeal ci din satul Voinești — județul Dimbovița¹¹⁷. El știa bine latinește, grecește, slavonește și evident limba românească. Este socotit ca un ucenic al destoinicului Mitrofan episcopul, și că a putut lucra la tălmăcirea Bibliei din 1688, mai ales că el mai făcuse acest lucru, cu prilejul tipăririi Apostolului din București de la 1683¹¹⁸. Din aspect alegerii sale ca episcop aflăm¹¹⁹ știri despre viața sa de mai înainte. Aci ni se spune că din cei trei propuși pentru locul de episcop la Buzău a fost ales «*dascalul* kir Damaschin carele s-au arătat a fi mai de folos la această sfințită Episcopie»¹²⁰. Denumirea de dascăl este un indiciu că el a fost unul din profesorii școlii de slovenie din București¹²¹, fapt atestat și de foștii săi ucenici la 3 sept. 1731. Într-o dispută asupra dreptului de autor al traducerilor cărților noastre de ritual de către Damaschin ucenicii lui atestă adevărul acesta și iscălesc: Anania arhimandrit și clisiarh sfinței Mitropolii *ucenic* sfințului Episcop Damaschin. Tot ca ucenici iscălesc: Ierei Călin, ierei Șarban, Tudor logofăt za divan, Ioan logofețelul de divan, Grigore Conțescu logofăt de vistierie, Voinea logofătul sfinței Mitropolii, Costandin logofăt za divan și alți mulți care adăugau la semnătura lor «*ucenic al părintelui* Damaschin Episcop». Și să nu uităm că ei dau această mărturie în 1731 adică după șase ani de la moartea respectatului «*dascal*» Episcop trecut din această viață, la 5 decembrie 1725.

Din vestit dascăl el trecea ca Episcop la Buzău la 3 oct. 1703, unde nu sta decît pînă la 14 aprilie 1708, cînd este ales apoi episcop de Rîmnic unde-și va da obșteșcul sfîrșit. Trîind în epoca cînd zdreanța slavonă cădea din folosința bisericii el este cel mai hotărît partizan al introducerii limbii românești în biserică. Bătrînul mitropolit Teodosie, care se stîngea la 27 ianuarie 1708, era un tradiționalist, el respecta ceea ce apucase adică limba slavonă în slujba bisericească, neînțeleasă de clerici și de loc de credincioși. Mitrofan care venea cu mentalitatea de înnoire de la vestitul mitropolit Dosoftei al Moldovei cu greu, făcuse, ceea ce făcuse, adică românizarea numai în parte a slujbelor sînte. Damaschin este un revoluționar. El voiește ca drept-credincioșii să audă și să înțeleagă ce li se spune de la Sf. Altar. El nu mai admite ca aceștia să stea în biserică «*tanquam boves non intelligentes quid legunt ac cantant*» cum scrie el imputernicitului austriac, mai marele conducător al țării Oltului intrată sub stăpînire austriacă (1718—1738) generalul Tige la 22 noiembrie 1725¹²².

Pînă la Damaschin erau tălmăcite în românește doar cîteva cărți de slujbă: Evanghelia, Apostolul, Liturgia și Psaltirea¹²³. Iar Damaschin tălmăcește toată seria: Tipicul, Molitvelnicul, Ceaslovul, Octoihul, Triodul, Penticostarul, Mîneele, Antolughiul, Catavasicul, Apocalipsul sfințului Ioan Bogoslovul, Tîlcul Evangheliilor a lui Teofilact al Bulgariei, Învățătura despre șapte taine¹²⁴ și alcătuiește un catehism¹²⁵. Tălmăcirile s-au făcut «cu osteneala dascaliei sfinției sale» fiind ajutat «numai pentru folosul învățăturii» de ucenicii Anania, Călin, Șarban, Tudor, Ioan, Grigore Conțescu, Voinea și Costandin, ucenici care în 1731 se găseau în felurite dregătorii la București. Desigur că ucenicii săi l-au ajutat la scrierea izvoadelor, munca de traducător fiind numai a «dascălului». Din această imensă muncă Damaschin n-a tipărit decît o carte, fiind la Buzău, și anume: Apostolul românesc, la 1704¹²⁶, care nu este decît o nouă ediție a celui de București de la 1633, tipărit tot de Damaschin (Lapedatu, *loc. cit.*, p. 11), iar în calitate de episcop de Rîmnic din cauza lipsei provocate de ocupațiunile austriacă (1717—1739) și cu toate scrisorile sale lămuritoare către generalul Tige, Damaschin

117. Regleanu M., *Contribuții la cunoașterea Episcopului de Rîmnic Damaschin*, în «Hrisovul», I (1941), p. 442—449.

118. Bianu I. și Hodoș N., *Bibliografia românească veche*, t. I, p. 258.

119. *Condica sfințită*, ed. Ghenație Enăceanul, p. 91. 120. *Ibidem*.

121. «El știa bine latinește, elinește, slavonește și românește», în Sammuil Klein (*Historia Daco-Romanorum sive Valachorum*, p. 120) cf. Lapedatu.

122. Originalul în *Kriegs Archiv* din Viena. Tip. de N. Dobrescu în a sa *Bis. Olt. supt austriaci*. 123. Lapedatu Alex., *Damaschin Episcopul și dascălul*, București, 1906, p. 9.

124. Lapedatu Al., *op. cit.*, p. 13.

125. Mironescu Ath., *Istoricul Ep. Rîmnic*, p. 125. Tipărit la 1897 de Episcop. Gherasim Timuș al Argeșului (Lapedatu, *op. cit.*, p. 19).

126. Bianu I. și Hodoș N., *op. cit.*, t. I, p. 454.

nu tipărește decît *Învățătura despre șapte taine la 1724*, căci Psaltirea de la 1725 era «a doua oară sub același chip acum tipărită în sf. Episcopie Rîmnic, deci era o retipărire. Iar cea mai mare parte din munca sa trudnică va vedea lumina tiparului prin hărnicia urmașilor în scaunul Rîmnicului, unii mărturisind iar alții nu, cui se datorește această lucrare, pentru care suflarea creștină românească îi va rămînea pe veci recunoscătoare. Iar această grațitudine o exprimă mai bine ca orișicine, urmașul său de mai tirziu în scaun, Episcopul Chesarie în *Predoslovnia* Mineului său pe noiembrie, tipărit la Rîmnic în 1778: «Iar lălmăcirea (cărților bisericești) s-au început în zilele lui Mathei Voevod Basarab, iar la cea desăvirșită podoabă au venit în zilele lui Constantin Voevod Basarab Brîncoveanu prin osîrdia lui kir Damaschin Episcopul de Rîmnic»¹²⁷.

Ca episcop la Buzău Damaschin cîrmuiește cinci ani și cîteva luni. În intervalul acesta el nu tipărește decît un *Apostol* românesc în anul 1704; «pren osteneala singuru episcopului de Buzău Kir Damaschin», care lucrase și la tipărirea *Apostolului* de la București din 1693, ca simplu monah. Credem că el era prea ocupat cu munca de traducător și aștepta schimbarea împrejurărilor ca să-și realizeze idealul — românizarea întregii slujbe cit și a cărților bisericești de nevoie.

Această preocupare o arăta el clar mai tirziu, în scrisoarea de la 22 noiembrie 1725, adresată către generalul Tige, împuternicitul împăratului austriac, cu care ocazie îi trimitea și două buți de vin de Drăgășani la Sibiu. Aici învățatul episcop scria :

*Nostri Vallachi propter suas medietates stant in Ecclesiis tanquam boves, non intelligentes quid legunt ac cantant et absque ullo fructu eo Ecclesiis exeunt, curavi ex divine instinctu magno cum labore id incipiens ante ausum decem annorum transponere ex lingua Graeca et Slavonica in nostram simplicem linguam Valachicam*¹²⁸.

Paralel cu traducerile ce-i va fi umplut viața Episcopul Damaschin trebuia să se ocupe și cu nevoile episcopiei și eparhiei sale. Moșii, vii, țigani, mori și cîte alte lucrări deci nu trebuiau să fie cunoscute și soluționate de muncitorul intelectual, urmărit de gîndul lui cel mare. Și totuși interesele materiale n-au fost neglijate cum se vede din cele ce se înfățișează aci, mai jos.

La 16 iunie 7211 — 1703 Episcopul Damaschin dă poruncă preotului Hamza și altora să aleagă partea de moșie și vie din Parsov, a lui Laudat¹²⁹ de către fratele său Dragomir.

Mihail slujitorul și Radul sin călugărul Dobre de la Scheai vînd episcopului Damaschin al Buzăului, la 19 iunie 7211 — 1703, un pogon și jumătate de paragină de vie, cu casă de șezut; «carele până acum le-au fost ținut Stoian slujitorul, că i s-au venit lui parte de la mătuși-sa Naea». Acesta fuge și lasă birul în spinarea celor doi de sus, care-l plătesc de vel seamă și de birul haraciului. Iar Fătul căpitan za slujitor avea cartea lui Costandin Vodă Brîncoveanu, ca să vîndă moșiile și bucatele slujitorilor fugiți. «Deci fiind el orînduit la noi cu răvașul Fătului căpit, de l-am plătit noi de aceste dăjdi, al n-am aflat făr de cat... acest pogon și jumătate de paragină cu casa lui de șezut. Și l-am vîndut sfinției sale părintelui drept bani gata lei 8... care moșie iaste în Dealul Detcorului lînga schitul și viile care le-au fost date de Șteful și de soția lui Naea de pomană sfinitei Episcopii, încă de mai de înainte vreme. În caz de gâlceavă de către Stoian slujitorul «să fie volnic sfinția sa părintele să ea vii și casă de la noi»¹³⁰.

Constantin Vodă Brîncoveanu scrie, la data de 13 ianuarie 7212 — 1704, la șase boieri și anume: Dragomir căpit i Marco căpit i Paraschiva căpit i Dumitru Mărgăritoi i Stanciol Cărlova i Vintilă stegar, să meargă, să vadă moara pe care o făcuse Șerban biv vel paharnic; este pe moșia lui, sau pe aceea a Episcopiei Buzău. Aceasta fiindcă Episcopul Damaschin s-a jeliuit «că i se pare să să fie pus acea moară pe moșia Episcopiei». Ei trebuiau să aleagă și moșia Episcopiei de către boierul spus mai sus, să pună semne și să facă scrisori «ca să știe cine pre unde va ținea». «Însă să fie și ispravnicul dumnealui Sarban văt, de față»¹³¹. Țiganii, ca brațe de muncă au fost totdeauna apreciați. Jupăneasa Maria clucereasa, cu feciorul ei, dă zapis episcopului Damaschin, că avînd sfinția lui o țigancă la dînșii, ei dau Episcopului o altă

127. Cf. Lapedatu Al., *op. cit.*, p. 21.

128. Dobrescu N., *Istoria bisericii române în timpul ocupațiunii austriece*, 1906, Anexa 4, p. 164. 129. P. 48/145. 130. P. 45/2. 131. P. 8/19.

țigancă; țigancă pentru țigancă, la 17 ianuarie 7212 — 1764. Dar lucrul nu se termina căci iată ce declara Episcopul Damaschin la 19 aprilie 7216 pe același zăpis cînd era episcop de Rîmnîc. «Tudora aceasta (era țigancă Episcopiei trecută la Maria cluce-reasa) mai are trei feate anume, Despa, alta Ivana, alta Mariea, pe carele, la plata Tudorii, le-au tăgăduit dumnezeii jupăneasa Mariea. Și pe Rada țigancă ce o au fost dat la Episcopie și au fugit, și au zis că au murit, n-au murit ci iaste vie. Aceastea să le dea fără nici o gâlceavă». † Din țigancele ce scriu intru acest zăpis ramas-au jupăneasa Manea să mai dea țigancă 1 Ap leat 7216 Damaschin episcop Răm. Tudora șade cu featele sale la poarta cea mică despre răsărit lângă gard, alții mai departe sânt»¹³². Aici se termină cu schimbul de țigance, care s-ar părea simplu, dar în fapt se complica, pînă a da informații Damaschin episcopul, chiar din rosturile sale de titular la Rîmnîcul Vîlcii.

La 29 aprilie 7212 — 1704 Constantin Vodă Brîncoveanu scrie lui Iorgu slugerul, Dragomir căpitan, egumenului de la mînăstirea Banu, Hriza și popii Ghinea, cum episcopul Damaschin a cheltuit cu un șant «de s-au dat apă și la morile Episcopiei și pe la ale noastre, au cheltuit numai sfinția sa la acel șant tal. 201 pol, care s-au venit de toată cheltuiala aceasta po tl 11 bani 25 și nu veț să vă dați banii ca să-s întorcă cheltuiala părintelui». Li se poruncește să plătească, căci altfel «voio trimite Domniea mea om domnesc de vă va apuca de veț da făr de voea voastră cu treapad... Iar nedând de voe să fie volnic Calioan căpit să-i apuce să dea făr de voe»¹³³. Episcopul Damaschin primește la 24 mai 7212 (1704) o danie deosebită. Iat-o: «Adeca eu Paraschiva căpitanul scrie lui Șarban de oraș din Floci. Dat-am scrisoarea noastră la mîna sfinției sale părintelui Episcopului Damaschin de la sftia Episcopie ot Buzău ca să fie la mîna sfinții sale de bună credința, precum să se știe că am închinat sfintei Episcopii schitul nostru din Valea Produleasii de pe hotarul Verneștilor, cu pogoane de vie 4 făcătoare și tot pometul din prejurul schitului, și loc împrejurul schitului, căt va trage voinic la săgeata în toate părțile, precum scrie și cartea moșnenilor de danie; ca să stăpânească sfinția sa acest schit și toate ale lui cu bună pace, de cătră toți frații mei și de cătră rudeniiile meale, că de a mea bună voe l-am închinat Sfinții sale, ca să jărtvească pre noi și pre părinții noștri și pre cei ce au dat danie aici la sftul jărtvenic, întii sftia Episcopiei». Mulți boieri sint mărturie, iar donatorul își pune iscălitura și pecetea sa. Subscriu: «† Paraschiva capît, Hristodor căp, † Popa Maltei ot Episcop, † Popa Necula ot Buzău † Dumitrașco † Popa Ghinea † Popa Radul ot Buz † Hrizea bacan ot Buz † Ion iuz ot Tăbăraști † Ion log ot Episcopie † eu Isaia ermonah. Ș-am scris eu Radul logf ot sftia Episcopiei»¹³⁴. Iată și o scrisoare a lui Vodă Brîncoveanu către Damaschin episcopul: «Io Costandin Vvd bjoio milstio gospod Zemle Vlahscoe. Cinstitului și iubitorului de Dumnezeu părintele nostru kir Damaschin episcop. Buzăului, sănătate. Cartea sfinții tale ce ne-ai trimis ne-au venit și ce ne scrii am inteles, pentru moșiea mănăstirii ce are la Călman, cumca nu caută seamele pe unde sânt. Ci intră alții în moșie zicând că nu sânt semne bune. De care ne pohtești sfinția ta, ca să poruncim la 12 boieri ce au luat Mănăilă căpt, să-i hotărască o moșie, ca să o aleagă și aceaea mai bine. Iată că dup pofta sfinții tale le-am poruncit, ca să meargă și acolo să o aleagă mai bine, și să arate seamele să-s știe. Aceasta și fii Sfinția ta sănătos. Ioni 2 lt 7212 — 1704»¹³⁵. În adevăr, la 2 iulie același an Vodă Constantin poruncește la cei 12 boieri luați de Mănăilă căpitanul să meargă la moșia Episcopiei, ce au dincolo de apa Buzăului pe Călmar să o aleagă «ca să-s știe pe unde este moșia mănăstirii mai bine, să nu mai intre unii și alții într-ânsa să o mănance pe unde le iaste voia, pentru că ne-a venit jalbă de la părintele cum că nu vor să caute seamele moșii»¹³⁶. La 27 iulie 7212—1704 cei 12 boieri luați de căpitanul Mănăilă cărora le sosește carte din partea Mării sale aleg și moșia Episcopiei, numită Zăvoianca și Moscoteasca. Episcopul Damaschin vine la fața locului; cu 12 boieri alege partea de cumpărătoare a Episcopiei de la Neagoe și de danie făcută de un călugăr moșnean de acolo «și cea ce au dăruit moșneanii de pomană»; peste tot partea Episcopiei era de 200 stinjeni. Boierii hotarnici aleg moșia Episcopiei, din jos, despre moșia Mihalcii stolnic și pun semne pe trei locuri. În scrisoarea pe care o dau Episcopiei, aceiași hotarnici spun: «iar cînd ar vrea să vînză cineva din moșneani din părțile lor de moșie, și neputînd frații lor de moșie sa cumpere, să fie volnic sfinția sa părintele Episcop să

132. Acad. R. S. România, P. CXXIV/105.

133. P. 10/63.

134. P. 26/78.

135. Mss. 171, f. 438 v.

136. P. 22/27.

cumpere... căci că iaste și sfinția sa moșnean pentru danie»¹³⁷. Mihalcea stolnicul face la 26 noiembrie 7213 — 1704, un schimb de țigănci cu episcopul Damaschin. Mihalcea da pe țigancă Mira, iar Episcopul pe Buna, fata lui Andrei țiganul Bograde. Zapisul îl scrie Nica logofetel¹³⁸. O danie destul de substanțială primește Episcopia și Episcopul Damaschin, la 7 februarie 7213 — 1705, de la Salomea călugăriță fosta «fămeae» a Stanciului Mandăul. «Că ajungând la bătrânețe și la mare slăbiciune, am venit la sfinția sa... de m-am călugărit aici la sfința Episcopie. Ea inchinase 4 pogoane de vie, în Dealul Soreștilor, cu pînă și cu vasele, și mai dă acum, oi 60, boi 2, vaci 2 cu vitei, «ca să fie sfinței Episcopii de întărire». Mai adaugă 1 pogon jumătate, pe care-l cumpărase de la Stoica Rângou... «ca și sfinții părinți cari vor fi la sfința Episcopie să aibă a pomenire pomeanicul meu la sfințul jărtvenic. Iscălește «eu Salomea călugăriță ot Sorești»¹³⁹. Morile au constituit totdeauna un capitol important în economia generală. Am amintit mai sus că Episcopul Damaschin reclamase lui Vodă, pe cei care nu participau bănește, la reparațiile pe care le făcuse sfinția lui la vadul Buzăului. La 12 ianuarie 7213 — 1705 Constantin Vodă Brîncoveanu scrie la 4 boieri și anume: Mănailă căpitan, Dragomir căpitan, Paraschiva căpitan și Liica, cum la domnie a venit episcopul Damaschin jeluindu-se că a săpat de a făcut o gîrlă pe lângă Buzău, pentru mori. El cheltuise cu aceasta 200 taleri și deși au și alții mori aci, la cheltuială nu vor să dea ceea ce i-ar ajunge. Cei patru de sus să meargă și să cheme pe toți în fața Episcopului și să le facă socoteala, cite cit să plătească. Apoi vor face scrisoare de așezămînt, la mina Episcopului «ca să-i facă apoi și cartea Domniei mele de așezămînt». Cu același prilej li se poruncește, să lămurească și chestiunea unei gîrle «ce ș-au făcut ounii și alții din josu Buzăului și apa din gârla ce au făcut sfinția sa părintele Damaschin episcopul, da în gârla Buzăului și ei nici nu ajută la cheltuiala gârlei, nici la zăgaz, ci și pentru această să dovedeți cum am fost obiceiul mai de înainte... și... să faceți scrisoare ca să-s așaze»¹⁴⁰. La 1 martie 7213 — 1705 chestiunea este reluată de cei 4 boieri, care fuseseră numiți de Domn să se ocupe de reclamația Episcopului. Ei se string la Episcopie unde vin preoți, oameni bătrîni, morarii cei vechi și toți moșnenii. Ei umblă cu toții, din jos în sus, din vad în vad și au adevărit «cum au fost niște roatele de mori gonace, a unora și a altora și acealea au făcut toată sminteala gârlii că mămolea». Se socotesc și spun «cum aceale roate de moară ce s-au fost făcut gonace, să lipescă, că așa am aflat că au fost și mai de înainte vreme, numai câte 2 roate într-un vad și să nu fie gonace, ci fiește care roată în scocul ei și roatele să le pogoare mai jos, ca să nu mai facă stricăciune garlii ca să nămolească. Și vadurile să-s știe ale cui sânt anume: a sfinții sale părintele Episcopului vadu 3, roate 6; și un vad al popei Ghinii și al Nicăii și al Hrizii roate 2; și un vad al mănăstirii Banului ce iaste din sus de morile părintelui, roate 2. Și un vad al Iorgăi slug., carele iaste cumpărat de la Cocorăști roate 2; și un vad de moara ce iaste al căpit Dragomir și al Paraschivei căpt pe moșiea idească... că acolo au fost și mai denainte vreme roate 2. Că așa s-au socotit că puindu-să vadul mai sus, să face stricăciune tuturor vadurilor de unde să ea apa din Buzău». După aceste constatări tehnice, cei patru fac și socoteala banilor cheltuiți de Episcopie «la gârla cea nouă... să-s dea de roata câte tl. 15, 44, pre roate 14, carele sânt oumbătoare precum scrie mai sus. Și iar am socotit cine va avea vad de ceaea parte înjugate, să fie volnici să-ș faca iar roate. Iar fieștecare roată în scocul ei, să nu fie gonace. Și după ce va face moara, să aibă a întoarce cheltuiala ce va fi în vad cu dînsul. Din cheltuiala ce au făcut sfinția sa părintele să o întorcă fieștecarele, acum pre roate 14 după cum scrie mai sus». În ceea ce privește morile ce sînt pe gîrlă în jos, după ce vor rămînea numai cite 2 roate, să fie obligate să dea și ele la cheltuielile ce se vor face pentru zăgaz. Cei patru boieri dau scrisoare la mina Episcopului Damaschin «pre acest așezămînt»¹⁴¹. Irimia călugărul și popa Mihalcea se ceartă pentru holar. La 27 martie 7213 — 1705 ei iau, pe porunca Episcopului, 4 boieri să-i judece¹⁴². La 14 aprilie 7213 — 1705 se face o tranzație-schimb, între jupănul Nica și Episcopie. În acest scop, diaconeasa Nica vinde țigancă Cărstina, cu 30 de taleri, lui Nica negustorul și care țigancă era măritată cu un țigan al Episcopiei. Iar Episcopia avea la rîndul ei o țigancă căsătorită cu un țigan al jupănului Nica. «Deci jupănul Nica cumpărînd această țigancă, o au dat Episcopiei, în locul țigăncii ce au fost a Episcopiei, care o au fost luat țiganul jupă-

137. P. 22 23.

138. Acad. R. S. România, CXXIV/101.

139. P. 28 30.

140. P. 10 70.

141. P. 10 71.

142. P. 26 79.

nului Nicăi»¹⁴³. Deci țigancă pentru țigancă. Era, cum se vede o învâlmășeală de persoane utilă acelor vremuri. La 17 iunie 7213 — 1705 Episcopul Damaschin dă carte de judecată în procesul dintre popa Lupul cu fiul său Laudat și egumenul de la Ungureu. Acesta din urmă făcuse o moară, pe apa Sărătelului, la Pîrscov «despre Cornel», unde era moara și vadul popii Lupu. Se cheamă martorii, care erau Antonie călugărul și călugărul Ștefan, moșnean de acolo, «fiind ca de o sută de ani». Aceștia declară că rău a făcut «moara egumenul, unde a făcut, căci n'are nici un drept». Episcopul decide: «Deci după mărturiseala lor, am dat și noi cartea episcopiei noastre popei Lupului ot Stălp, împreună cu fiio-sau Lăudatul logof, ca ori la ce judecată ar merge să nu să creaza Ungureul, căci că n-are el nici o treabă în moșia popei Lupului și întracel vad, precum au mărturisit acești călugări, cu sufețele lor. Aceasta scriem» termină Episcopul¹⁴⁴.

Am amintit mai sus de țigăncile de la Maria clucereasa, care nu ajunseseră încă în stăpînirea Episcopiei, și în care chestiune intervenea episcopul Damaschin chiar de la Rîmnic, tirziu, adică la 19 aprilie 7216 — 1708. Înaintea acestei intervenții găsim la 15 aprilie 7213 — 1705, deci cu trei ani mai înainte următoarea dispoziție domnească. Constantin Vodă porunceă unor slugi domnești să meargă să apuce pe jupîneasa Mariea Cioranca — care mai sus își zicea doar clucereasa — ca să dea o țigancă anume Tudora cu fetele ei Despa, Ioana și alta «copilă mai mică anume Mariea» și pe Rada țiganka care sînt ale Episcopiei. Sluga domnească trebuia să apuce și pe Stan țiganul de la Ciocoveani să dea și el o copilă de țigan, tot a Episcopiei pre care o luase cu zăpis să o crească. Asemenea să caute și alți țigani a Aninoasei, care sînt închinăți la Episcopie, ori unde i-ar găsi «să-i apuce cu strînsoare să-i ducă la Episcopie... cu tot ce vor avea»¹⁴⁵.

Curînd se ivea altă vînzare de țigani, la 17 mai 7213 — 1705. Povestea este lungă și interesantă. Jupîneasa Păuna fata lui Ștefan căpitanul, fosta soție a lui Chiriță Băzului căpitan, împreună cu fiul ei Costandin dau un zăpis Episcopului Damaschin, în care arată toată situația lor. Ea spune că rămîind săracă de «soția» ei, iar fiul său a luat de la Voico log taleri 100 cu dobîndă. Trecînd cităva vreme Voico logf îi cere iar Costandin neavînd banii «l-a închis la ceașul de aprozi». Jupîneasa Păuna îl scoate luîndu-l pe chezășie pentru taleri 130, pînă într-un an. «După aceea, sperîndu-se și el de bir și de nevoe, au fugit în Moldova». Și plinîndu-se ziua banilor «mi-a trimis Voico logf om domnesc în spinare, cu cartea Măriei sale lui Vodă, ca să dau banii». Păuna nu are banii, dar dă slugii domnești niște țigani pe care-i duce la Voicu logofăt. Acesta spune că n-are nevoie de țigani. Atunci ei vin la Episcop unde tocnesc pe Costandin țiganul cu Tudora, țiganka lui, și cu doi copii anume Vasilachie și Dănil și cu trei copile anume: Sanda, Maria și Neacșa, drept tl 115 «Care țigani au fost a tătane-meu Ștefan căpit cumpărați de dinsul cu zăpis de la Zbhear capt de Grădiște. Apoi ajungînd tata-meu la ourgie domnească, iau facut bine socru-mieu Băzul căpt cu tl 200 și Chirița soția mea cu tl 120, care fac peste tot tl 320. După aceeaia scapand tata-meu dintru cea ourgie domnească, au dat dintru acești bani tl 129 și au rămas datorie 191. Și neavand banii să dea, mi-au dat zăpisul de cumpărătoare acestor țigani, de la Zbhear căpt, ca să ne fie noao țigani stătători, care zăpis l-am dat și noi în mana sfinții sale părintelui Episcopului. Iar după aceeaia s'au sculat frate-mieu Cărstea zicînd cum că Tudora țiganka și cu copilele ei, ar fi ale lui. De care lucru mă leg cu zăpisul meu, înaintea sfinții sale, cum că Tudora țiganka și cu copilele ei, nu sânt ale lui, cum zice el, ci sânt ale mele cumpărate de la nepoții miei, anume Apostolache și Zane, feciorii Paraschivei fratele lui Iane Hațiu ot Costieani, drept bani gata tal 30 și cu zăpisul lor de vînzare la mîna mea. Iar însă de m'ar ajunge judecata ca să-mi ia țiganka și copilele ei, sa aib a darea sfinții sale ori țigani pentru țigani, ori vii, ori moșii»¹⁴⁶. Cum se vede episcopul își lua toate măsurile de siguranță a cumpărării. La 27 mai același an aflăm de unde luase Episcopul Damaschin bani pentru cumpărarea de mai sus. Un zăpis cu data de 27 mai leat 7213 — 1705 ne spune cum jupînul Apostol neguțătorul a avut tocmeală cu Episcopul Damaschin și cu tot soborul pentru niște locuri de casă ce erau în orașul București. Aceste locuri fuseseră date Episcopiei Buzău de Colțea biv vel clucer Doicescu cum știm: «Deci sfinția sa neavînd nici un folos de acel pămînt și noao trebuîndu-ne, să ne facem cașcioare pre

143. Acad. R. S. România, P. CXXVI/95.

144. P. 48/149.

145. Acad. R. S. România, P. CXXVI/73.

146. Acad. R. S. România, P. CXXVI/92.

dănsul, ne-am tocmnit cu sfinția sa nu cu bani, ci i-am cumpărat sfilei Episcopii 7 suflete de țigani, drept bani tl. 120 de la jupăneasa Paunei fata lui Ștefan capit». Actul este semnat și de Ț Oudrea vt pit Diocesul sin Colței clucer Ț Apostol «Și am scris eu Ion log ot Episcopie cu zia dumnealui»¹⁴⁷. La 17 iunie 7213 — 1705 Episcopul Damaschin judeca o pricină a întreprinzătorului popa Lupu de la Stilpu, cu schitul Ungureul, care făcuse o roată de moară în moșia celui dintii: «am dat și noi cartea Episcopiei noastre popei Lupului ot Stalp, împreună cu fiio său Laudat log, ca ori la ce judecată ar merge, să nu se crează Oungureul, căci că n'are el nici o treabă în moșia popei Lupului și într-acel vad, precum au mărturisit acești călugări, cu sufletele lor. Aceasta scriem»¹⁴⁸.

La 20 oct. 7214 — 1705 Episcopul Damaschin are pricina cu Șerban Cantacuzino biv vel paharnic pentru un vad și două roate de moară la Scurtești (Buzău)¹⁴⁹; 12 boieri luați pe răvașe domnești merg la fața locului cu Șerban Cantacuzino și Episcopul Damaschin și alți mulți megiași bătrâni. După ce cercetează, ei hotărăsc: «ca să-ș stăpânească dumlui paharnicul acel vad cu acelea 2 roate de moară ce sânt de cea parte de gărla, cu buna pace de către sfinția sa Episcopul. Iar sfinția sa părintele Episcop să aibă a-ș face iar 2 roate de moară de ceasta parte de gărla pe moșia Episcopiei să fie înjugate cu moara dumnealui păh. Și iar lăcând moara să și-o stăpânească cu pace Episcopiea de către dumnealui păh»¹⁵⁰. La 20 februarie 7214 — 1706 Constantin Vodă Brîncoveanu dă carte domnească privitor la aceasta precum, așa cum au hotărît cei 12 boieri «adeveretori și tocmealnici»¹⁵¹. Episcopul Damaschin se plînge Domnului pentru niște tufe oprite încă din vremea episcopului Mitrofan și care sînt necesare morilor Episcopiei, cum slujitorii domnești intră și taie pe motiv că aci se ascund vara hoții. Domnul da porunca, la 26 martie 7214 — 1706 slugilor domnești, începînd cu Caloian căpit ot Buzău, iuzbașilor, ceașșilor, tuturor călărașilor și împrejurenilor de acolo, nimeni să nu meargă să taie «că cu aceale tufe să țin morile». Altfel mare certare «vor petrece de către Măria sa»¹⁵².

La 5 aprilie 7214 — 1706 Constantin Vodă scrie episcopului Damaschin, lui Mănăilă căpitanul și lui Caloian căpitanul, să meargă să aleagă moșia lui Tatul, care se plîngea că unchiul său Erimiea călugărul îi împresoară și moșia de cîmp și niște vii la Valea Teancului¹⁵³.

Onofrei călugărul dăruiește sf. Episcopii un loc în hotarul Dălăuțului (sic) pină în hotarul Coteștilor, la 15 octombrie 7215 — 1706. Dania era în legătură cu schitul de la Bonțești¹⁵⁴. Iar bunul monah dă «și de pomană sfilei mănăstiri ot Buzău». Episcopul Damaschin, vigilant la toate, se jeluiește Domnului de necazurile ce întîmpină oamenii morilor și cei care veneau și măcinau la acelea ale Episcopiei. Domnul binevoitor da porunca la 9 ianuarie 7215 — 1707, ca aceia să fie lăsați în pace de către căpitanul și de toți călărașii ot Buzău: să nu-i bătuiească de olăcari și de podvoade, să nu le ia cai de olac și carăle de podvoade, ci să-i lase în bună pace, să umble fără de grijă, ori unde ar vrea. Căci s-a jeluut Damaschin episcopul că n-au odihnă oamenii și morarii sfinții sale și cei ce vor să macine la mori «de peirea călărașilor, luîndu-le cai de olac și carăle și Domniea mea scotînd birul călărașilor, ca să poată fi de ce sânt poruncile Domnii mele și sa poarte podvoadele și toate olăcăriile ei». Porunca de ascultare se dă celor cu pricină, căci altfel «rea scărbă și certare vor petrece»¹⁵⁵. La 23 februarie 7215 — 1707 Budul, feciorul lui Dobromir, face Episcopiei un dar special. El închină 10 stîjeni de moșie sf. Episcopii și Episcopului Damaschin, la Modruzești, alături cu moșia sfintei Episcopii, ca să-i fie moșie stătătoare în veci «pentru că neavînd eu cu ce pomeni părinții, dat-am aceasta puțină moșie, ca să-s pomenească părinții miei la sfintul jărtveanic, făcînd încă și pomeanic»¹⁵⁶. La 19 mai 7215 — 1707 Dumitrașcu sin Ștefului Căprescul, cu feciorii, vînd episcopului Damaschin 30 de stîjeni ocinî în Zavoio «pentru că avînd sfilea Episcopie moșie intru acel hotar, noi o am vîndut sfilei sale» Moșia fusese cumpărată și vînzătorul actual arăta cum a cumpărat de la Gradesc și alții, care la rîndul lor au cumpărat-o de la Oprea și Barbul și Pascal ot Zăvoiu. Este vechiul sistem de stabilirea succesiunii proprietății. Moșia este vîndută cu ughi 7 și 1/2 «precum și noi o am cumpărat». Și cînd s'a vîndut această moșie, a fost și Mihai feciorul Gradii. «Iar de vor fi nișcare gâlcevi, sau neplinin-

147. *Idem*, P. CXXVII/181.

148. P. XI.VIII/149, 150.

149 *Ibidem*

150. P. 50/46.

151. P. 50/47.

152. P. 79/4.

153. Acad. R. S. România, P. CXXVI/5.

154. P. 59/34.

155. P. X/74.

156. P. 1/33.

du-se moșia, să plinească Gradea și feciorul lui Drăghici căpit și Micul»¹⁵⁷. Cum se vede se prevedeau toate eventualitățile neplăcute, Puterile spirituale ale Bisericii se sprijineau și pe posibilitățile ei materiale, cu care poate da ajutor în toate direcțiile; altfel ea nefiind decât o îndemnătoare fără urmări simțite. De aceea nici o mirare că, aci, se menționează în special chestiuni cu caracter practic, care trebuiau să fie incluse în forme scrise, care ne-au rămas și de care deci se poate aminti într-un istoric al unei instituții, cum este Biserica. În această ordine de idei, vedem cum episcopul Damaschin, care a fost un om de aleasă cultură, da atenție deosebită treburilor materiale ale casei. La 31 mai 7215 — 1707 Constantin Vodă Brîncoveanu, sesizat de Damaschin episcopul, scrie egumenului de la mînăstirea Nucet (Dîmbovița) și sătenilor de la Burnești privitor la moșiile ce le erau amestecate, și anume că egumenul de la Nucet avea moșia de la Maxin și cu sătenii de la Burnești. Episcopul dorea să-și aleagă și hotărăscă moșiile, și fiindcă ei n-au fost de față, nu s-a putut da o hotărîre. Domnul le poruncește, să-și ia scrisorile și să stea de față la soroc «ca să vă luați boiari să vă hotărați, după cum iaste obiceiul»¹⁵⁸. La 15 iunie 7215 — 1707 Domnul numește boieri «adevărați ai episcopului Damaschin și ai egumenului Ignatie de la Nucet pentru o parte a lui Dumitru Bulăroiu, din moșia Maxin. Boierii numiți erau: Coloian căpit, Dragomir căpit, Stanciul logf, Cărlova Paraschiva căpit, Mihalcea biv vel stol, Istodor vameș, Mircea Săseanu, Robe căpit, Iordachie Polur, Halachia ceauș i jup Ilinca. Aceștia trebuiau să cerceteze, avut-au Dumitru Balăroiu moșie acolo, au n-au avut și să adevereze de atunci, de cînd o au închinat la sfînta Episcopie, stăpănit-au pînă acum, au n-au stăpănit «și după ce se vor afla că au avut Dumitru moșie acolo, să mai vază în hotarul moșii mînăstirii Banului, ias te, au în hotarul moșiei Horgăi». Să o aleagă, să o hotărăscă și să o lipească lingă moșia sfîntei Episcopii, să puie piatră și să le facă scrisori»¹⁵⁹. În aceeași zi Constantin Vodă Brîncoveanu dă poruncă acelorași boieri hotarnici, ca, după ce vor termina cu Maxin să meargă și la moșia Olteni, să adevereze și să aleagă o parte de moșie, care este a sf. Episcopii, făcută danie de jupînea Despa Gîndeașca. De asemenea, și la moșia de la Gomoești și Călnău, cită are Episcopia de danie și de cumpărătoare. «Însă să fie toți moșteanîi de față să le cetiți cărțile și zapisele, să nu li se facă vreo strămbătate. Și să faceți scrisoare la mîna părintele Iepiscopia pre unde va ținea Iepiscopia moșie aleasă să nu mai fie gâlceava între dînșii...»¹⁶⁰. La 28 iunie 7215 — 1707, cei 12 boieri, împreună cu Stamatie vtor portar merg și aleg moșia mînăstirii de la Maxin, făcînd carte Episcopiei și egumenului de la mînăstirea Banul, cu a căreia parte era amestecată¹⁶¹.

Prof. T. G. BULAT

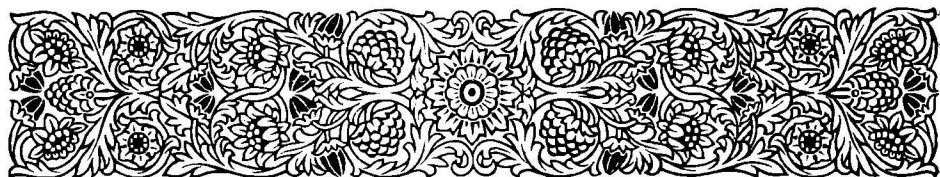
157. P. 22/30.

158. P. 17—18/21.

159. P. 17—18/22.

160. P. 21/6.

161. P. 21/6.

HIROTONIILE SĂVIRȘITE ÎN EPARHIA MITROPOLIEI UNGROVLAHIEI ÎNTRE ANII 1834—1852 PARTEA A IV-A (1850—1852)

PREOȚII ȘI DIACONII HIROTONISIȚI PE ANUL 1850

1. Porfirie ierodiacon de la biserica Sfintei Mitropolii de aici din București, hirotonisit preot pe seama acestei biserici de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în mai suspomenita biserică, 1850 ianuarie 4.

Alexe sin Dimitrie, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului de la satul Obedeanca, plasa Neajlovu sud Vlașca, de prea sfinția sa părintele Pogonianis chir Agachie în biserica Hanu Greci de aici, 1850 ianuarie 20.

Marin Grosu, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Patruzeci de Mucenici de la satul Riul Alb, plasa Plaiurile sud Dîmbovița, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica din mahalaua Sfintul Gheorghe Vechi, 1850 ianuarie 21.

Ștefan sin popa Panait, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului de la satul Văleni, plasa Plaiurile sud Mușcel, de către prea sfinția sa părintele Pogonianis chir Agachie în biserica Hanu Greci, 1850 ianuarie 21.

5. Nicolae sin Ion, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Buna Vestire din satul Ditești, plasa Filipești sud Prahova, de prea sfinția sa părintele Agatonichias chir Grigore în biserica Sfintul Nicolae din mahalaua Șelari, 1850 ianuarie 22.

f. 165 v. Mihai sin Dimitrie, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului de la satul Gurbănești, plasa Obilești sud Ilfov, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfintul Spiridon Nou de aici 1850 ianuarie 22.

Nicolae sin popa Stoica, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Intrarea în Biserică de la satul Runcu, plasa Plaiurile sud Dîmbovița, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica Sfintul Nicolae din mahalaua Manea Brutaru 1850 ianuarie 22.

Ilie sin Constantin, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Dimitrie de la satul Gagu, plasa Mostiștea sud Ilfov, de prea sfinția sa părintele Sirmiu chir Costandie în biserica Sfintul Gheorghe din mahalaua Bradu, 1850 ianuarie 22.

Alecuc sin popa Androne, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfînta Troiță de la satul Ostratu, plasa Snagov sud Ilfov, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfintul Spiridon Nou, 1850 ianuarie 23.

10. Vasile sin Preda, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului de la satul Răsuceni, plasa Cîlniștea sud Vlașca, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica Sfintul Gheorghe Vechi, 1850 ianuarie 23.

f. 166. Nicolae sin popa Radu, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfinții Voevozi de la satul Lazurile, plasa Dealu sud Dimbovița, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica Sfintul Gheorghe Vechi, 1850 ianuarie 24.

Gheorghe sin Marin, hirotonisit diacon pe seama bisericii cu hramul Sfintul Nicolae din mahalaua Dintr-o zi, plasa de sus București, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfintul Spiridon Nou, 1850 ianuarie 23.

Dimitrie sin popa Păun, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfinta Troiță de la satul Crețești, plasa Sabarul sud Ilfov, de prea sfinția sa părintele Agatonichias chir Grigore în biserica Sfinta Ecaterina de aici, 1850 ianuarie 29.

Mihai sin Ștefan, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Ierarh Nicolae de la satul Bolovanu, plasa Ialomîța sud Dimbovița, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica Sfintul Nicolae din mahalaua Sirbii de sus, 1850 februarie 10.

15. Stanciu sin Nicolae, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Ierarh Nicolae de la satul Crunți, plasa Ialomîța sud Ialomîța, de prea sfinția sa părintele Pogonianis chir Agachie în biserica cu hramul Nașterea Domnului din Hanu Greci, 1850 februarie 10.

f. 166 v. Stoica sin popa Nicolae, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Ierarh Nicolae de la satul Bărbulești, plasa Căscioarele sud Ialomîța, de prea sfinția sa părintele Pogonianis chir Agachie în biserica cu hramul Nașterea Domnului din Hanu Greci, 1850 februarie 11.

Stan sin popa Eftimie, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfinții Voevozi din satul Găești, cătunul Catanele, plasa Cobia sud Dimbovița de prea sfinția sa părintele Agatonichias chir Grigore în biserica din mahalaua Bradu, hramul Adormirea, 1850 februarie 11.

Radu sin popa Ioniță, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Ierarh Nicolae de la satul Boșineagu, plasa Borcea sud Ialomîța, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica Sfintul Nicolae din mahalaua Neguțători, 1850 februarie 11.

Ștefan sin Nedu, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Ioan Botezătorul de la satul Lehliu, plasa Ialomîța sud Ialomîța, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfintul Spiridon Vechi, 1850 februarie 11.

20. Vlad sin Grigore, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Ierarh Nicolae de la satul Vlaiculești, plasa Ialomîța sud Ialomîța, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica cu hramul Izvorul Tămăduirii din mahalaua Mavrogheni, 1850 februarie 12.

f. 167. Drăgoi sin Nițu, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Ierarh Nicolae de la satul Dirvaru, plasa Mostiștea sud Ilfov, de prea sfinția sa părintele Pogonianis chir Agachie în biserica cu hramul Nașterea Domnului din Hanu Greci, 1850 februarie 12.

Pavel sin Toma, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului de la satul Merii Petchii Sudii, plasa Mostiștea sud Ilfov, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica cu hramul Adormirea din mahalaua Popa Chițu, 1850 februarie 12.

Constantin sin Gheorghe, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfinta Troiță de la satul Măgureni Buni, plasa Filipești sud Prahova, de prea sfinția sa părintele Agatonichias chir Grigore în biserica Sfintul Nicolae din mahalaua Popa Rusu, 1850 februarie 12.

Oprea sin Dimitrie, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Ilie de la satul Lăculețele, plasa Plaiurile sud Dimbovița, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfintul Spiridon Vechi, 1850 februarie 15.

f. 167 v. 25. Matei sin Parascheva, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfinta Troiță de la satul Pietricea, plasa Plaiu sud Prahova, de prea sfinția sa părintele Pogonianis chir Agachie în biserica cu hramul Nașterea Domnului din Hanu Greci, 1850 februarie 16.

Marin sin popa Manolache, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfinții Voevozi de la satul Cocanul din plasa Snagov, sud Ilfov, de prea sfinția sa părintele Pogonianis chir Agachie în biserica cu hramul Nașterea Domnului din Hanu Greci, 1850 februarie 17.

Gheorghe sin Alexandru, hirotonisit diacon pe seama bisericii cu hramul Sfintul Ilie din Hanul Coltea plasa de sus București, de prea sfinția sa părintele Pogonianis chir Agachie, în biserica cu hramul Nașterea Domnului din Hanu Greci, 1850 februarie 17.

Călin sin Constantin, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului de la satul Uești, plasa Neajlovu sud Vlașca, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica cu hramul Adormirea din mahalaua Olari, 1850 februarie 18.

f. 168. Manta sin popa Ioan, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Gheorghe de la satul Poenari Vulpești, plasa Snagov sud Ilfov, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica Sfintul Gheorghe Vechi de aici, 1850 februarie 16.

30. State sin ieromonah Daniil, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Izvorul Tămăduirii de la satul Piscu Băjenari, plasa Snagov sud Ilfov de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfintul Nicolae din Prund, 1850 februarie 18.

Constantin sin Gheorghe, hirotonisit diacon pe seama bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului din mahalaua Broșteni, plasa de jos din București, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica numită mai sus, 1850 februarie 18.

Ștefan sin Sava, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfinta Troiță de la mahalaua Lupești, plasa de sus din București, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica cu hramul Sfintul Constantin după Podu de pământ, 1850 februarie 19.

f. 168 v. Manta sin popa Ioan, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfinții Împărați Constantin și Elena, plasa de sus din București, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica mai sus numită, 1850 februarie 19.

Burcă sin Toader, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului din cătunul Mogoșăști ce ține de satul Lucieni, plasa Dimbovița sud Dimbovița, de prea sfinția sa părintele Pogonianis chir Agachie în biserica cu hramul Nașterea Domnului din Hanu Greci, 1850 februarie 25.

35. Niță sin preoteasa Anghelina, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Nicolae de la satul Lucieni Ungureni, plasa Dimbovița sud Dimbovița, de prea sfinția sa părintele Pogonianis chir Agachie în biserica cu hramul Nașterea Domnului din Hanu Greci, 1850 februarie 26.

Stan sin Neagu, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului de la satul Roata de jos, plasa Neajlovu sud Vlașca, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica Sfinta Vineri de aici, 1850 februarie 25.

f. 169. Nicolae sin Ioan, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Ierarh Nicolae din tirgu Mavrodinu, plasa Teleorman sud Teleorman, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica Sfintul Gheorghe Vechi de aici, 1850 februarie 27.

Radu sin popa Dimitrie, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Toți Sfinții de la satul Mindra, plasa Teleorman sud Teleorman, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica Sfintul Gheorghe Vechi de aici, 1850 februarie 28.

Alecu diacon sin Grigore, hirotonisit pe seama bisericii mînăstirii Radu Vodă s-au hirotonisit preot pe seama bisericii Sfintul Spiridon Nou, plasa de jos București, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica de mai sus 1850 martie 5.

40. Gheorghe diacon de la biserica mahalalei Dintr-o zi, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Nicolae din mahalaua Ceauș Radu, plasa de jos din București, de prea sfinția sa părintele Pogonianis chir Agachie în mai sus numita biserică, 1850 martie 19.

Gheorghe diacon sin popa Ioan de la biserica Sfintul Visarion, plasa de sus București, hirotonisit preot pe seama acei biserici de prea sfinția sa părintele cirmuitor Sfintei Mitropolii chir Nifon în biserica Sfintei Mitropolii, 1850 aprilie 1.

f. 169 v. Nicolae sin Ion, hirotonisit diacon pe seama bisericii cu hramul Sfinta Troiță de la satul Rativoești, plasa Riurile sud Muscel, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica Sfintul Gheorghe Vechi, 1850 aprilie 12.

Pandele sin Constantin, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Nicolae din mahalaua Ceauș Radu, plasa de jos din București, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica Sfintul Nicolae din pomenita mahala, 1850 aprilie 22.

Nicolae sin popa Ioan, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului de la satul Poiana Lungă de sus, plasa Bolintinu sud Dimbovița, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfinții Apostoli de aici, 1850 februarie 26.

45. Tarasie ierodiacon, hirotonisit preot pe seama bisericii Sfintei Mitropolii de aici, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica Sfintei Mitropolii, 1850 mai 3.

Ștefan sin Nedelcu, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Ierarh Nicolae de la satul Bărbulești, plasa Cîmpu sud Ialomița, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfintul Spiridon Nou de aici, 1850 mai 7.

f. 170. Oancea sin Stanciu, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Cuvioasa Parascheva din satul Broștenii Noi, plasa Cîmpu sud Ialomița, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfintul Spiridon Vechi, 1850 mai 8.

Marin sin Jordan, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Ierarh Nicolae de la satul Dărăștii de sus, plasa Cîlniștea sud Vlașca, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica mahalalei Icoana, hramul Adormirea Maicii Domnului, 1850 mai 7.

Vasile sin popa Moise, hirotonisit diacon pe seama bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului din mahalaua Icoana, plasa de sus București, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în numita biserică, 1850 mai 7.

50. Ioan sin Gheorghe, hirotonisit diacon pe seama bisericii cu hramul Sfintul Ierarh Nicolae de la mahalaua Ienii, plasa de sus din București, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în numita biserică, 1850 mai 8.

Dimitrie sin popa Radu, hirotonisit diacon pe seama bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului de la satul Ciumați, plasa Cîmpu sud Prahova, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica Sfintul Spiridon Vechi de aici, 1850 mai 9.

f. 170 v. Ioan sin Damian, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Ierarh Nicolae de la satul Gostinul, plasa Marginea județul Vlașca, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica mahalalei Crețulescu, hramul Adormirea Maicii Domnului, 1850 mai 9.

Pavel sin popa Dimitrie, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfinții Ioachim și Ana de la satul Bila Ciolanul, plasa Cîlniștea sud Vlașca, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica mahalalei Crețulescu, hramul Adormirea, 1850 mai 10.

Ioan sin Gheorghe, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Cuvioasa Parascheva de la satul Boteni Pămînteni, plasa Argeșelul sud Muscel, de prea sfinția sa părintele Pogonianis chir Agachie în biserica Hanu Greci, hramul Nașterea Domnului, 1850 mai 10.

55. Ioan sin popa Stanciu, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului de la satul Albești, plasa Plaiurile sud Muscel, de prea sfinția sa părintele Pogonianis chir Agachie în biserica Hanu Greci, hramul Nașterea Domnului, 1850 mai 11.

Stan sin popa Ioan, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Duminica Tuturor Sfinților de la satul Găleteni, Moșneni plasa Glavacioc sud Vlașca de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfintul Spiridon Vechi, 1850 mai 10.

f. 171. Voicu sin Ioan, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Nașterea Domnului de la satul Călugărița, plasa Dimbovița sud Dimbovița de prea sfinția sa părintele Pogonianis chir Agachie în biserica Hanu Greci, hramul Nașterea Domnului, 1850 mai 12.

Stan sin Constantin, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfântul Ierarh Nicolae de la satul Osebiți Blejești, plasa Glavacioc județul Vlașca, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfântul Spiridon Vechi, 1850 mai 11.

Grigore sin popa Grigore, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfântul Ierarh Nicolae de la satul Palanga, plasa Cîmpu sud Prahova, de prea sfinția sa părintele Pogonianis chir Agachie în biserica cu hramul Sfânta Troiță de aici, 1850 mai 7.

60. Nicolae sin popa Ene, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului de la schitul Pătroaia, plasa Cobia sud Dimbovița, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfântul Spiridon Vechi, 1850 mai 28.

Vasile sin popa Vintilă, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului de la satul Lipovești, plasa Dimbovița sud Ilfov, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfântul Spiridon Vechi, 1850 mai 29.

f. 171 v. Hristache sin Drăghici, hirotonisit diacon pe seama bisericii cu hramul Sfântul Ierarh Nicolae din mahalaua Popescu, plasa de jos din București de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfântul Spiridon Vechi, 1850 mai 29.

Dimitrie sin Radu, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfântul Vasile de la satul Podul Pilarului, plasa Dimbovița sud Ilfov, de prea sfinția sa părintele Pogonianis chir Agachie în biserica Hanu Greci, hramul Nașterea Domnului, 1850 mai 29.

Costache sin popa Matei, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfântul Dimitrie din orașul Tîrgoviște, plasa Dealurile sud Dimbovița, de prea sfinția sa părintele Pogonianis chir Agachie în biserica Hanu Greci, hramul Nașterea Domnului 1850 mai 30.

65. Constantin sin Ioan, diacon fiind la biserica cimitirul ot Icoana, s-au hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfântul Dimitrie din mahalaua Slobozia, plasa de jos București, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica Sfântul Nicolae din mahalaua Neguțători, 1850 mai 30.

Dimitrie sin Ioan, hirotonisit diacon pe seama bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului din mînăstrea Cîmpulung, plasa Podgoria sud Muscel de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfântul Spiridon Nou, 1850 iunie 4.

f. 172. Nicolae diacon sin popa Herea, de la biserica Silivestru hirotonisit preot pe seama bisericii Sfinții Apostoli, plasa de sus București, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în mai sus numita biserică, 1850 iunie 29.

Nicolae diacon sin Ioan Adam de la biserica satului Rativoești cu hramul Sfânta Troiță, plasa Rîurile sud Muscel, hirotonisit preot pe seama acei biserici, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica cu hramul Adormirea din mahalaua Crețulescu, 1850 iulie 5.

Ioan sin Ioan, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfântul Pantelimon de la satul Sotriile Cîmpineanului, plasa Plaiu sud Prahova, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfântul Spiridon Vechi 1850 iulie 23.

70. Coman sin Dincă, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfinții Voevozi de la satul Bălăria, plasa Cîlniștea sud Vlașca de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica cu hramul Adormirea din mahalaua Crețulescu, 1850 iulie 24.

Tănase sin popa Dimitrie, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului de la satul Ciupelnița, plasa Cîmpu sud Prahova de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfântul Spiridon Vechi, 1850 iulie 24.

f. 172 v. Gheorghe sin Nicolae, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfântul Nicolae Vechi din oraşul Ploeşti, plasa Tîrşoru sud Prahova, de prea sfinţia sa părintele Pogonianis chir Agachie în biserica cu hramul Naşterea Domnului din Hanu Greci, 1850 iulie 24.

Mogoş sin diacon Hera, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfântul Spiridon de la satul Ştefăneşti şi Odaia, plasa Ialomiţa sud Ialomiţa, de prea sfinţia sa părintele Sirmiu chir Costandie în biserica cu hramul Adormirea din mahalaua Caimata, 1850 iulie 25.

Teodor sin popa Nicolae, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Cuvioasa Parascheva de la satul Leiceşti, plasa Rîurile sud Muscel, de prea sfinţia sa părintele Pogonianis chir Agachie în biserica cu hramul Naşterea Domnului din Hanu Greci, 1850 iulie 26.

75. Radu sin popa Cornilie, hirotonisit diacon pe seama bisericii cu hramul Buna Vestire din oraş Ploeşti, plasa Tîrşoru sud Prahova, de prea sfinţia sa părintele Pogonianis chir Agachie în biserica cu hramul Naşterea Domnului din Hanu Greci, 1850 iulie 24.

Ilie sin Tudor, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Naşterea Sfântului Ioan de la satul Băleni Pămînteni şi Sirbi, plasa Ialomiţa sud Dimboviţa, de prea sfinţia sa părintele Troados chir Timotei în biserica cu hramul Adormirea din mahalaua Batişte, 1850 iulie 25.

Nicolae sin popa Petre, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfinţii Voevozi de la satul Bucşani, plasa Dealu sud Dimboviţa, de prea sfinţia sa părintele Troados chir Timotei în biserica cu hramul Sfînta Troiţă din minăstirea Radu Vodă, 1850 iulie 26.

f. 173. Gheorghe sin popa Stan, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfinţii Voevozi de la satul Goruna, plasa Plaiul sud Prahova, de prea sfinţia sa părintele Sirmiu chir Costandie în biserica cu hramul Adormirea din mahalaua Caimata, 1850 iulie 26.

Gheorghe sin Ioan, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfântul Gheorghe de la satul Fălăstoaca, plasa Cîlniştea sud Vlaşca, de prea sfinţia sa părintele Troados chir Timotei în biserica cu hramul Sfântul Pantelimon sau Pantelimonul, 1850 iulie 27.

80. Drăghici sin Ioan, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului Măţaraoa, plasa Moştistea sud Ilfov, de prea sfinţia sa părintele Sirmiu chir Costandie în biserica cu hramul Înălţarea Domnului din mahalaua Doamna Bălaşa, 1850 iulie 27.

Radu sin popa Grigore, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfînta Troiţă de la satul Ghergani, plasa Ialomiţa sud Dimboviţa, de prea sfinţia sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfîntul Spiridon Nou, 1850 iulie 27.

Panaît sin popa Gheorghe, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfîntul Nicolae de la satul Popeşti Cretuloasca, plasa Sabaru sud Ilfov, de prea sfinţia sa părintele Pogonianis chir Agachie în biserica cu hramul Naşterea Domnului din Hanu Greci, 1850 iulie 29.

Petre sin popa Polifronie, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfîntul Nicolae de la satul Popeşti, plasa Snagov sud Ilfov, de prea sfinţia sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfîntul Spiridon Vechi, 1850 februarie 28.

f. 173 v. Nichita sin popa Stoica, hirotonisit preot pe seama bisericii Adormirea Maicii Domnului de la satul Dragomireştii din Deal, plasa Snagov sud Ilfov, de prea sfinţia sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfîntul Spiridon Vechi 1850 martie 2.

85. Marin sin popa Toma, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfîntul Procopie din Tîrgu Gherghiţa, plasa Cîmpu sud Prahova, de prea sfinţia sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica cu hramul Adormirea din mahalaua Ceauş Radu, 1850 august 5.

Constantin sin popa Tudor, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Dimitrie de la satul Ulmeni, plasa Marginea sud Teleorman, de prea sfinția sa părintele Sirmiu chir Costandie în biserica cu hramul Adormirea din mahalaua Cai-mata, 1850 august 5.

Petre sin popa Costea, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Nicolae de la satul Dracea, plasa Marginea sud Teleorman, de prea sfinția sa părintele Sirmiu chir Costandie în biserica cu hramul Sfintul Nicolae din minăstirea Mihai Vodă, 1850 august 6.

Lazăr sin popa Petre, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Ioan Botezătorul de la satul Malul, plasa Marginea sud Vlașca, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfintul Spiridon Vechi, 1850 august 7.

Gheorghe sin popa Ioan, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Nicolae de la satul Potlogeni, plasa Cobia sud Dimbovița, de prea sfinția sa părintele Sirmiu chir Costandie în biserica cu hramul Adormirea din mahalaua Crețulescu, 1850 august 7.

f. 174. 90. Manea sin popa Oprea, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Nicolae de la satul Coțofeanca, plasa Obilești sud Ilfov, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfintul Spiridon Vechi, 1850 august 8.

Ionită sin popa Vasile, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului de la satul Afumați, plasa Dimbovița sud Ilfov, de prea sfinția sa părintele Pogonianis chir Agachie în biserica cu hramul Nașterea Domnului din Hanu Greci, 1850 august 8.

Zamfir sin popa Dimitrie, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfinții Voevozi de la satul Dobrotești, plasa Teleorman sud Teleorman, de prea sfinția sa părintele Pogonianis chir Agachie în biserica cu hramul Nașterea Domnului din Hanu Greci, 1850 august 9.

Radu sin popa Oprea, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Nicolae de la satul Comarnicu, plasa Plaiu sud Prahova, de prea sfinția sa părintele Pogonianis chir Agachie în biserica cu hramul Nașterea Domnului din Hanu Greci, 1850 august 10.

Ionită sin Gheorghe, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Nicolae de la satul Sicrita, plasa Cîmpu sud Prahova, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfintul Spiridon Vechi, 1850 august 10.

95. Gheorghe sin Gheorghe, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului de la satul Aninoasa, plasa Dealurile sud Dimbovița, de prea sfinția sa părintele Pogonianis chir Agachie în biserica cu hramul Nașterea Domnului din Hanu Greci, 1850 august 12.

f. 174 v. Hristache diacon sin Drăghici de la biserica Sfintul Nicolae din mahalaua Popescu, plasa de jos București, hirotonisit preot pe seama acei biserici de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica cu hramul Sfintul Nicolae din mahalaua Popa Dirvas, 1850 septembrie 2.

Ioan sin Dobre, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Pogorirea Duhului Sfint de la satul Icoana, plasa Marginea sud Teleorman, de prea sfinția sa părintele Pogonianis chir Agachie în biserica cu hramul Nașterea Domnului din Hanu Greci, 1850 septembrie 4.

Alec sin popa Zamfir, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Cuvioasa Parascheva de la satul Boanca sau Podul Bărbierului, plasa Ialomița sud Dimbovița de prea sfinția sa părintele Pogonianis chir Agachie în biserica cu hramul Nașterea Domnului din Hanu Greci, 1850 septembrie 5.

Tudor sin Ioan, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Dimitrie de la satul Tîntăreni, plasa Marginea sud Teleorman, de prea sfinția sa părintele Sirmiu chir Costandie în biserica cu hramul Sfinta Ana din mahalaua Batiștea, 1850 septembrie 5.

100. Barbu Radovici, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului din tirgu Urziceni, plasa Cîmpu sud Ialomița, de prea sfinția sa părintele Pogonianis chir Agachie în biserica cu hramul Nașterea Domnului din Hanu Greci, 1850 septembrie 7.

f. 175. Ioan sin popa Neagu, hirotionisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfinții Apostoli de la satul Stăncești, plasa Tîrșoru județul Prahova, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica cu hramul Adormirea din mahalaua Crețulescu, 1850 septembrie 29.

Vasile sin diacon Constantin, hirotionisit preot pe seama bisericii cu hramul Duminica Tuturor Sfinților de la satul Țintea, plasa Filipești sud Prahova, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica cu hramul Adormirea din mahalaua Crețulescu, 1850 octombrie 11.

Teodorache sin popa Tatu, hirotionisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfințului Gheorghe de la satul Brătășanca, plasa Filipești sud Prahova, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica cu hramul Sfințului Nicolae din mahalaua Popescu, 1850 octombrie 12.

Manea sin popa Dimitrie, hirotionisit preot pe seama bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului de la satul Vizurești, plasa Ialomița sud Dimbovița, de prea sfinția sa părintele Pogonianis chir Agachie în biserica cu hramul Nașterea Domnului din Hanu Greci, 1850 octombrie 12.

105. Constantin sin Radu, hirotionisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfințului Ioan Botezătorul de la satul Drăcșanei, plasa Tîrgu sud Teleorman, de prea sfinția sa părintele Pogonianis chir Agachie în biserica cu hramul Nașterea Domnului din Hanu Greci, 1850 octombrie 13.

f. 175 v. Ștefan sin Stoica, hirotionisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfințului Ierarh Nicolae de la satul Deparați, plasa Teleorman sud Teleorman, de prea sfinția sa părintele Sirmiu chir Costandie în biserica cu hramul Adormirea din mahalaua Olari, 1850 octombrie 13.

Cosma sin popa Ioan, hirotionisit preot pe seama bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului de la satul Brezoaia Caminarului, plasa Snagovu sud Ilfov, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica cu hramul Adormirea din mahalaua Crețulescu, 1850 octombrie 13.

Stan sin Ioan, hirotionisit preot pe seama bisericii cu hramul Cuvioasa Parascheva de la satul Virtoapele, plasa Tîrgu sud Teleorman, de prea sfinția sa părintele Sirmiu chir Costandie în biserica cu hramul Adormirea din mahalaua Răzvanu, 1850 octombrie 14.

Nicolae diacon sin popa Nicolae de la biserica Curtea Veche din București hirotionisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfințului Ioan Botezătorul plasa de jos din București, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica cu hramul Cuvioasa Parascheva din mahalaua Sfînta Vineri, 1850 octombrie 14.

110. Costache sin popa Anghel, hirotionisit preot pe seama bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului de la satul Scioaștea, plasa Tîrgu sud Teleorman, de prea sfinția sa părintele Pogonianis chir Agachie în biserica Sfințului Spiridon Vechi, 1850 octombrie 15.

f. 176. Ioan sin popa Radu, hirotionisit preot pe seama bisericii cu hramul Cuvioasa Parascheva de la satul Cosimbești, plasa Ialomița sud Ialomița, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica cu hramul Cuvioasa Parascheva din mahalaua Sfînta Vineri, 1850 octombrie 15.

Stan sin popa Radu, hirotionisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfințului Nicolae de la satul Malu, plasa Teleorman sud Teleorman, de prea sfinția sa părintele Sirmiu chir Costandie în biserica cu hramul Adormirea din mahalaua Caimata, 1850 octombrie 17.

Ioan sin Ioan, hirotionisit preot pe seama bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului de la satul Dragoslavele sud Muscel, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfințului Spiridon Vechi, 1850 octombrie 17.

Teodor sin Constantin, hirotionisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfințului Sava din orașul Ploiești, plasa Tîrșoru sud Prahova, de prea sfinția sa părintele Agatonichias chir Grigore în biserica cu hramul Sfințului Spiridon din mahalaua Dealu Spirii, 1850 octombrie 20.

115. Hristache sin popa Petre, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfinții Impărați de la satul Letca Nouă, plasa Cilniștea sud Vlașca, de prea sfinția sa părintele Agatonichias chir Grigore în biserica cu hramul Sfintul Nicolae din podul Caliții, 1850 octombrie 22.

f. 176 v. Sterie sin popa Stan, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului de la satul Singureni, plasa Cilniștea sud Vlașca, de prea sfinția sa părintele Agatonichias chir Grigore în biserica Sfintul Constantin după podul de Pământ, 1850 octombrie 21.

Ioniță sin popa Tudor, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Dimitrie din satul Buda Clucerului, plasa Sabaru sud Ilfov, de prea sfinția sa părintele Sirmiu chir Costandie în biserica cu hramul Sfinta Troiță din minăstirea Radu Vodă, 1850 octombrie 27.

Mihai sin Dinu, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Izvorul Tămăduirii de la satul Baloteasca, plasa Snagov sud Ilfov, de prea sfinția sa părintele Sirmiu chir Costandie în biserica cu hramul Sfintul Dimitrie din podul tirgului de afară, 1850 octombrie 28.

Dimitrie sin Zamfir, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Nicolae de la satul Petrești, plasa Cobia sud Dimbovița, de prea sfinția sa părintele Pogonianis chir Agachie în biserica cu hramul Sfinții Voevozi din mahalaua Mintuleasa, 1850 octombrie 28.

120. Fotie sin Mircea, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfinta Troiță de la satul Dragomirești, plasa Dimbovița sud Dimbovița, de prea sfinția sa părintele Agatonichias chir Grigore în biserica cu hramul Sfinții fără de arginți din mahalaua Băliștea, 1850 noiembrie 1.

f. 177. Radu sin Mircea, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Toți Sfinții de la satul Spantov, plasa Obilești sud Ilfov, de prea sfinția sa părintele Agatonichias chir Grigore în biserica cu hramul Sfintul Nicolae din mahalaua Neguțători, 1850 noiembrie 2.

Nicolae diacon sin popa Dinu de la biserica Hanu Greci, hramul Nașterea Domnului, plasa de sus București, hirotonisit preot pe seama acei biserici, de prea sfinția sa părintele Pogonianis chir Agachie în numita biserică, 1850 noiembrie 12.

Mirea sin popa Stan, hirotonisit diacon pe seama bisericii cu hramul Maica Domnului din oraș Giurgiu, plasa Marginea sud Vlașca, de prea sfinția sa părintele Agatonichias chir Grigore în biserica mahalalei Bradu, hramul Sfintul Gheorghe, 1850 decembrie 16.

Gheorghe sin Tudor, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Ioan Botezătorul de la satul Cotenești, plasa Plaiurile sud Muscel, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în cimitirul ot Icoana, hramul Sfinții Voevozi, 1850 decembrie 17.

125. Vasile sin Alexe, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfinții Ioachim și Ana din mahalaua Oborul Vechi, plasa de jos din București, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica cu hramul Adormirea din mahalaua Cretulescu, 1850 decembrie 18.

f. 177 v. Niță sin popa Ioan, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Cuvioasa Parascheva de la satul Poenari, plasa Argeșelul sud Muscel, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfintul Spiridon Vechi, 1850 decembrie 18.

Nicolae sin popa Nica, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Înălțarea Domnului din satul Berivoești Ungureni, plasa ... (l.a), sud Muscel, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfintul Spiridon Vechi, 1850 decembrie 19.

Radu sin popa Stan, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului din cătunul Butoeni ce ține de satul Hulubești din plasa Dimbovița sud Dimbovița, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica cu hramul Sfinții Voevozi din minăstirea Stavropoleos, 1850 decembrie 19.

Ștefan sin Stan, hirotonisit diacon pe seama bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului de la satul Pătroaia, plasa Cobia sud Dimbovița, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica cu hramul Sfinții Voevozi din minăstirea Stavropoleos, 1850 decembrie 19.

130. **Constantin** sin popa Costache, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Izvorul Tămăduirii de la satul Domneștii de Jos și Sirbi, plasa Sabaru județul Ilfov, de prea sfinția sa părintele Sirmiu chir Costandie în biserica cu hramul Sfânta Ana din mahalaua Batiștea, 1850 decembrie 18.

f. 178. **Neagu** sin Răduță, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfântul Ierarh Nicolae de la satul Puchenii, plasa Cîmpu județul Prahova, de prea sfinția sa părintele Sirmiu chir Costandie în biserica cu hramul Sfânta Ana din mahalaua Batiștea, 1850 decembrie 19.

Costache sin popa Dinu, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfântul Ierarh Nicolae de la satul Raciui, plasa Cobia sud Dimbovița, de prea sfinția sa părintele Sirmiu chir Costandie în biserica cu hramul Adormirea Maicii Domnului din mahalaua Broșteni, 1850 decembrie 20.

Grigore sin Dimitrache, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Nașterea Maicii Domnului de la satul Pietroșani, plasa Cîmpu județul Prahova, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica cu hramul Adormirea Maicii Domnului din mahalaua Crețulescu, 1850 decembrie 21.

Hristea sin Nicolae, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfânta Troiță de la satul Călțuna, plasa Sabaru județul Ilfov, de prea sfinția sa părintele Sirmiu chir Costandie în biserica cu hramul Sfântul Nicolae din mahalaua Ienii, 1850 decembrie 21.

135. **Dragan** sin Dimitrie, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfântul Ierarh Nicolae de la satul Țigănești și Calomfirești, plasa Marginea sud Teleorman, de prea sfinția sa părintele Agatonichias chir Grigore în biserica cu hramul Înălțarea Domnului din mahalaua Doamna Bălașa, 1850 decembrie 21.

f. 178 v. **Gheorghe** sin popa Stroe, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfântul Mucenic Gheorghe de la satul Vulpești, plasa Snagov județul Ilfov, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfântul Spiridon Vechi, 1850 decembrie 21.

Gheorghe sin popa Dimitrie, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfânta Troiță din satul Radoești, plasa Țirgu sud Teleorman, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica cu hramul Sfinții Împărați din Sfânta Mitropolie, 1850 decembrie 22.

Zmandu sin popa Ioan, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfântul Ioan Botezătorul de la satul Vișoara, plasa Marginea sud Teleorman, de prea sfinția sa părintele Agatonichias chir Grigore în biserica cu hramul Înălțarea Domnului din mahalaua Doamna Bălașa, 1850 decembrie 23.

Stan sin popa Stan, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfântul Ierarh Nicolae de la satul Comarnic, plasa Plaiu județul Prahova, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica cu hramul Adormirea din mahalaua Crețulescu, 1850 decembrie 23.

140. **Radu** sin popa Stan, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfântul Ierarh Nicolae de la satul Țigănești, plasa Podgoria sud Muscel, de prea sfinția sa părintele Sirmiu chir Costandie în biserica cu hramul Sfânta Ana din mahalaua Batiștea, 1850 decembrie 23.

f. 179. **Radu** sin popa Ioan, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului de la satul cătunul Budești, plasa Teleorman sud Teleorman, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Hanu Greci, hramul Nașterea Domnului, 1850 decembrie 23.

Dimitrie sin popa Tudor, hirotonisit diacon pe seama bisericii cu hramul Pogorirea Duhului Sfânt din orașul Mavrodinu, plasa Țirgu sud Teleorman, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfântul Spiridon Nou, 1850 decembrie 24.

Hristache sin popa Stoica, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Mucenic Gheorghe de la satul Breaza de Jos, plasa Plaiul sud Prahova, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfintul Spiridon Nou, 1850 decembrie 24.

Gheorghe sin Nicolae, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Duminică Tuturor Sfinților de la satul Vilcana de sus, plasa Plaiurile sud Dimbovița, de prea sfinția sa părintele Sirmiu chir Costandie în biserica cu hramul Sfinta Ana din mahalaua Batiștea, 1850 decembrie 24.

145. Nicolae sind popa ... (rupt), hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului de la satul Scheiu, plasa Dimbovița sud Dimbovița, de prea sfinția sa părintele Sirmiu chir Costandie în biserica cu hramul Înălțarea Domnului din mahalaua Doamna Bălașa, 1850 decembrie 25.

f. 179 v. Ioan sin popa Ioan, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Mucenic Ignatie de la satul Piatra Epii, plasa Plaiurile sud Dimbovița, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica cu hramul Adormirea din mahalaua Crețulescu, 1850 decembrie 25.

Mușat sin popa Oprea, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Ierarh Nicolae de la satul Strimba de Jos, plasa Cîlniștea sud Vlașca, de prea sfinția sa părintele Agatonichias chir Grigore în biserica cu hramul Înălțarea Domnului din mahalaua Doamna Bălașa, 1850 decembrie 24.

Gheorghe sin popa Marin, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului de la satul Stupinelele, plasa Oltenița sud Ilfov, de prea sfinția sa părintele Agatonichias chir Grigore în biserica Sfintul Spiridon Nou, 1850 decembrie 25.

Ioan sin Marin, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului de la satul Odaia Pancului, plasa Marginea sud Teleorman, de prea sfinția sa părintele Agatonichias chir Grigore în biserica Sfintul Spiridon Vechi, 1850 decembrie 26.

150. Ioan sin Dobre, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Ierarh Nicolae de la satul Chirnogile și Turtucăeni, plasa Oltenița sud Ilfov, de prea sfinția sa părintele Agatonichias chir Grigore în biserica Sfintul Spiridon Nou, 1850 decembrie 30.

ff. 180 și 180 v sint albe

f. 181

Hirotoniile diaconilor și preoților pe anul 1851.

1. Ioan sin popa Anghel, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului de la satul Bănești, plasa Plaiul județul Prahova de prea sfinția sa părintele Agatonichias chir Grigore în biserica Sfintul Vasile din podul Mogoșoaii, 1851 ianuarie 1.

Spiridon sin popa Budea, hirotonisit diacon pe seama bisericii cu hramul Buna Vestire din mahalaua Curtea Veche, plasa de sus din București, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica cu hramul Sfintul Nicolae din mahalaua Neguțători, 1851 ianuarie 11.

Idanichie ierodiacon de la biserica cu hramul Sfintul Nicolae din mînăstirea Mihai Vodă, plasa de sus București, hirotonisit preot pe acea biserică de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în mai sus numita biserică, 1851 februarie 18.

Radu sin diacon Tudor, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Înălțarea Domnului de la satul Tătărești de Jos, plasa Teleorman sud Teleorman, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica cu hramul Adormirea din mahalaua ... (rupt), 1851 martie 11.

5. Petre sin Radu, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Gheorghe de la satul Prisiceni Domnești, plasa Sabaru sud Ilfov, de prea sfinția sa părintele Sirmiu chir Costandie în biserica cu hramul Sfinții Ierarhi din mahalaua Colțea, 1851 martie 11.

f. 181 v. Mihai sin Tudor, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Buna Vestire de la satul Mărcești, plasa Ialomîța sud Dimbovița, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica din mahalaua Neguțători, hramul Sfîntul Nicolae, 1851 martie 17.

Damaschin sin Vasile, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfîntul Nicolae de la satul Armășești, plasa Cîmpu sud Ialomîța, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica cu hramul Sfînta Troiță din mahalaua Brezoianu, 1851 martie 25.

Costache sin diacon Zaharia, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfîntul Spiridon, plasa Tîrșoru oraș Ploiești sud Prahova, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica cu hramul Adormirea Maicii Domnului din mahalaua Crețulescu, 1851 aprilie 7.

Ioan sin popa Ioan, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului de la satul Provița de sus, plasa Plaiu sud Prahova, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfîntul Spiridon Vechi, 1851 aprilie 8.

10. Ghinea sin Stan, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului de la satul Cîndești, plasa Cîmpu sud Ialomîța de prea sfinția sa părintele Sirmiu chir Costandie în biserica cu hramul Înălțarea Domnului din mahalaua Doamna Bălașa, 1851 aprilie 8.

Anastase sin Ioan, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Înălțarea Domnului de la satul Tătărani, plasa Dimbovița sud Dimbovița, de prea sfinția sa părintele Sirmiu chir Costandie în biserica din mahalaua Baliștea, hramul Sfînta Ana, 1851 aprilie 9.

f. 182. Dimitrie sin Ioan, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfîntii Apostoli de la satul Brănești, plasa Podgoria sud Mușcel, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfîntul Spiridon Nou, 1851 aprilie 10.

Ioan sin popa Ioan, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Intrarea în Biserică din orașul Cîmpulung, mahalaua Valea sud Mușcel, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica cu hramul Adormirea Maicii Domnului din mahalaua Crețulescu, 1851 aprilie 10.

Ștefan sin diacon Constantin, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului de la satul Cocioc, plasa Snagov sud Ilfov, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfîntul Spiridon Vechi, 1851 aprilie 10.

15. Gheorghe sin Ioan, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului de la satul Rucărul, plasa Plaiurile sud Mușcel, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica cu hramul Adormirea Maicii Domnului din mahalaua Crețulescu, 1851 aprilie 11.

Gheorghe sin diacon Dimitrache, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfîntul Nicolae de la satul Moreni, plasa ... (rupt), județul Dimbovița, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica cu hramul Adormirea Maicii Domnului din mahalaua Crețulescu, 1851 aprilie 12.

Nicolae sin popa Savu (?) hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfînta Troiță din mahalaua Dușumea, plasa de sus din București, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica cu hramul Adormirea din mahalaua Crețulescu, 1851 aprilie 9.

f. 182 v. Ioan sin popa Constantin, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfîntul Ierarh Nicolae de la satul Fundulea de Sus, plasa Mostiștea sud Ilfov, de prea sfinția sa părintele Agatonichias chir Grigore în biserica Sfîntul Spiridon Nou, 1851 aprilie 13.

Manea sin popa Drăghici, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Cuvioasa Parascheva de la satul Broștenii Noi, plasa Cîmpu sud Ialomîța, de prea sfinția sa părintele Agatonichias chir Grigore în biserica Sfîntul Spiridon Nou, 1851 aprilie 14.

20. Sandu sin Nicolae, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului de la satul Copăcenii de Sus, plasa Sabaru sud Ilfov, de prea sfinția sa părintele Sirmiu chir Costandie în biserica Sfîntii Ierarhi din mahalaua Coltea, 1851 aprilie 7.

Alexandru sin popa Radu, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului de la satul Ulmii lui Faca, plasa Sabaru sud Ilfov, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfântul Spiridon Nou, 1851 aprilie 7.

Vasile sin Simion, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfântul Ierarh Nicolae de la minăstirea Comana, plasa Cîlniștea sud Vlașca, de prea sfinția sa părintele Agatonichias chir Grigore în biserica Sfântul Gheorghe Nou, 1851 aprilie 15.

Mușat sin Gheorghe, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Nașterea Maicii Domnului de la schitul Roșioara, plasa Filipești judetul Prahova, de prea sfinția sa părintele Sirmiu chir Costandie în biserica mahalalei Popa Rusu, hramul Sfântul Nicolae, 1851 aprilie 17.

f. 183. Gheorghe sin Avram, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfântul Nicolae de la satul Călugăru, plasa Cîlniștea sud Vlașca, de prea sfinția sa părintele Sirmiu chir Costandie în biserica Icoana, hramul Adormirea, 1851 aprilie 10.

25. **Dimitrie** diacon de la biserica mahalalei Livedea Gospod cu hramul Sfinții Împărați din București, hirotonisit preot pe seama acei biserici de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în mai sus numita biserică, 1851 aprilie 29.

Grigorie diaconul de la biserica Doamna Bălașa, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfinții Voevozi din mahalaua Otetari, plasa de sus București, de prea sfinția sa părintele Agatonichias chir Grigore în pomenita biserică, 1851 iulie 1.

Ioniță sin Nicolae, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfânta Troiță din mahalaua Manu Cavafu, plasa de jos București, de prea sfinția sa părintele Agatonichias chir Grigore în biserica Sfântul Nicolae din mahalaua Vergului (?), 1851 iulie 8.

Hristache sin popa ..(rupt), hirotonisit preot pe seama bisericii ..(rupt), hramul Adormirea Maicii Domnului, plasa de jos din București, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica Sfântul Elefterie, 1851 iulie 15.

f. 183 v. **Dimitrie** sin Savu, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Înălțarea Cinstitei Cruci din orașul Rușii de Vede, plasa Tirgu sud Teleorman, de prea sfinția sa părintele Sirmiu chir Costandie în biserica Sfânta Ana din mahalaua Bațiștea, 1851 iulie 21.

30. **Ioan** sin Cîrstea, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfântul Teodor Tiron de la satul Buciumeni, plasa Plaiurile sud Dîmbovița, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica Sfântul Nicolae numită Biserica Albă, 1851 iulie 21.

Petre sin Radu, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Cuvioasa Parascheva de la satul Budișteni, plasa Podgoria sud Muscel, de prea sfinția sa părintele Agatonichias chir Grigore în biserica cu hramul Adormirea din mahalaua Icoana, 1851 iulie 21.

Nicolae sin popa Lascu, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Intrarea în biserică de la satul Butimanu, plasa Ialomita sud Dîmbovița, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfântul Constantin din Gorgani, 1851 iulie 21.

Florea Popescu, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul ... (rupt) din satul Seaca, plasa Călmățuiul sud Vlașca, de prea sfinția sa părintele Sirmiu chir Costandie în biserica Sfântul Gheorghe din mahalaua Bradu, 1851 iulie ..(rupt). {22?}.

f. 184. **Oprea** sin popa Cîrstea, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfinții Împărați de la satul Sturzeni, plasa Dîmbovița sud Dîmbovița, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica Sfântul Nicolae din mahalaua Olteni, 1851 iulie 22.

35. **Gheorghe** sin popa Radu, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfântul Ioan Botezătorul de la satul Pêrșinari, plasa Cobia sud Dîmbovița, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfântul Spiridon Vechi, 1851 iulie 22.

Ioniță sin Ioan, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfântul Ierarh Nicolae de la satul Lacul Turcului, plasa Cîmpu sud Prahova, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica cu hramul Adormirea din mahalaua Crețulescu, 1851 iulie 23.

Gheorghe sin popa Marin, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Cuvioasa Parascheva de la satul Bogați, plasa Dimbovița sud Dimbovița, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfintul Spiridon ...(rupt).

Ioan sin Gheorghe, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului de la satul Albești Pămînteni, plasa Dimbovița sud Muscel, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica Sfintul Spiridon, 1851 iulie 24.

f. 184 v. Ioan sin Ilie, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Cuvioasa Parascheva de la satul Beiu, plasa Marginea sud Vlașca, de prea sfinția sa părintele Sirmiu chir Costandie în biserica cu hramul Adormirea din mahalaua Icoana, 1851 iulie 25.

40. Barbu sin Manea, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Ierarh Nicolae de la satul Poenarii lui Burche, plasa Tîrșoru sud Prahova, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica Sfinta Ana, din mahalaua Batiștea, 1851 iulie 25.

Iordache sin diaconul Chiriță, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Cuvioasa Parascheva de la satul Poenari, plasa Argeșelu sud Muscel, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica cu hramul Sfinții Ierarhi din mahalaua Colțea, 1851 iulie 26.

Dragomir sin Stroe, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Cuvioasa Parascheva de la satul Cățunu, plasa Glavacioc sud Vlașca, de prea sfinția sa părintele Sirmiu chir Costandie în biserica Înălțarea Domnului din mahalaua ...(rupt) (Doamna Bălașa ?), 1851 iulie 27.

Ioan sin Coman, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul ...(rupt) de la sătucul Boștinari, plasa ...(rupt) de prea sfinția sa părintele Agatonichias chir Grigore în biserica cu hramul Sfinții Împărați din Sfinta Mitropolie, 1851 iulie 28.

f. 185. Constantin sin popa Tănase, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Ierarh Nicolae de la satul Mîrșa, plasa Neajlovu sud Vlașca, de prea sfinția sa părintele Agatonichias chir Grigore în biserica cu hramul Adormirea din mahalaua Slobozia, 1851 iulie 29.

45. Gheorghe sin popa Ioan, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfinții Voevozi de la satul Vlădești, plasa Riurile sud Muscel, de prea sfinția sa părintele Sirmiu chir Costandie în biserica Sfintul Nicolae din mahalaua Ceauș Radu, 1851 iulie 26.

Nicolae sin Ioniță, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului din mahalaua Fundeni, orașul Cîmpulung, plasa Podgoria sud Mușcel, de prea sfinția sa părintele Pogonianis chir Nicandru în biserica Hanu Greci, hramul Nașterea Domnului, 1851 septembrie 1.

Stan sin popa Iacov, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfinții Voevozi de la satul Puchenii Mari, plasa Cîmpu sud Prahova, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei ...(rupt), 1851, septembrie 1.

Mihai sin ...(rupt) seama bisericii ...(rupt) de la satul ...(rupt) județul Ialomița, de prea sfinția sa ...(rupt) în biserica cu hramul Înălțarea Domnului de la Doamna Bălașa, 1851 septembrie 2.

f. 185 v. Marin sin popa Dobre, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Nicolae de la satul Brătășani, plasa Tîrgu sud Teleorman, de prea sfinția sa părintele Pogonianis chir Nicandru în biserica Sfintul Nicolae din mahalaua Neguțători, 1851 septembrie 2.

50. Ioan sin diaconul Preda, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Nicolae de la satul Valea Strîmbului, plasa Dimbovița sud Dimbovița, de prea sfinția sa părintele Pogonianis chir Nicandru în biserica cu hramul Nașterea Domnului din Hanu Greci, 1851 septembrie 3.

Ioan sin Teodosie, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Nașterea Sfințului Ioan Botezătorul de la satul Găești, plasa Cobia sud Dimbovița, de prea sfinția sa părintele Sirmiu chir Costandie în biserica cu hramul Toți Sfinții din mahalaua Precupeții Vechi, 1851 septembrie 3.

Badea sin popa Dănălache, hirotonisit preot pe seama bisericii satului cătunul Căldăraru, hramul Sfintul Nicolae, plasa Teleorman sud Teleorman de prea sfinția sa părintele Sirmiu chir Costandie în biserica ...(rupt) din mahalaua Batiștea, 1851 septembrie 4.

Ioan sin popa Nicolae (?) ...(rupt) bisericii ...(rupt) ... la satul ... (rupt) Teleorman ...(rupt) de prea sfinția sa părintele Pogonianis chir Nicandru în biserica cu hramul Nașterea Domnului din Hanu Greci, 1851 septembrie ...(rupt).

f. 186. Dimitrie sin Stan, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Cuvioasa Parascheva de la satul Mărzănești, plasa Marginea sud Teleorman, de prea sfinția sa părintele Sirmiu chir Costandie în biserica cu hramul Înălțarea din mahalaua Doamna Bălașa, 1851 septembrie 1.

55. Stan sin Pavel, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Nicolae de la satul Cojeasca, plasa Ialomita de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei cu hramul Adormirea din mahalaua Crețulescu, 1851 septembrie 4.

Ioniță sin Manolache, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Gheorghe de la satul Mărcuța și Piscurile, plasa Mostiștea sud Ilfov de prea sfinția sa părintele Pogonianis chir Nicandru în biserica cu hramul Nașterea Domnului din Hanu Greci, 1851 septembrie 6.

Dimitrie sin popa Simion (?), hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul ...(rupt) de la satul Palanga, plasa ...(rupt) (Sabaru?), de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei ...(rupt), 1851 septembrie 6.

...(rupt) hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Ioan Botezătorul de la satul Radila, plasa Cîmpu sud Prahova, de prea sfinția sa părintele Sirmiu chir Costandie în biserica cu hramul Înălțarea Domnului din mahalaua Doamna Bălașa, 1851 septembrie 6.

f. 186 v. Hristea sin Mihai, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfinții împărați de la satul Găleteni, plasa Glavaciocu sud Vlașca, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica cu hramul Adormirea din mahalaua Icoana, 1851 septembrie 6.

60. Ioan sin popa Stoica, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Nicolae de la satul Virfurile, plasa Plaiurile sud Dimbovița, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica cu hramul Adormirea din mahalaua Crețulescu, 1851 septembrie 3.

Ioan sin popa Ioan, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Nicolae de la satul Palanga, plasa Teleorman sud Teleorman, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfintul Spiridon Vechi, 1851 septembrie 3.

Anghel sin Badea, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului de la satul Didești, plasa Mijlocul județul Teleorman de prea sfinția sa ...(rupt) în biserica ...(rupt), 1851 septembrie 5.

Bucur sin Popa ...(rupt), hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul ... (rupt) de la satul ...(rupt) de jos, plasa Plaiurile sud Muscel de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica cu hramul Sfintul Spiridon Nou, 1851 septembrie 5.

f. 187. Ioan sin Voicu, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Schimbarea la față din mahalaua Bărbătescu, plasa de jos București, de prea sfinția sa părintele Pogonianis chir Nicandru în biserica cu hramul Sfintul Nicolae din mahalaua Ienii, 1851 septembrie 8.

65. Nicolae sin diacon Ghinea, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului din mahalaua Dichiu, plasa de sus București, de prea sfinția sa părintele Sirmiu chir Costandie în biserica Nașterea Maicii Domnului din mahalaua Foișoru, 1851 septembrie 8.

Năstase sin Gheorghe, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Ștefan din mahalaua Podu de Pământ, plasa de sus București, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica cu hramul Înălțarea Cinstitei Cruci din mahalaua Șelari. 1851 septembrie 14.

Gheorghe sin Nicolae, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Cuvioasa Parascheva de la satul Rugul, plasa ... (rupt), de prea sfinția sa părintele Sirmiu chir Costandie ... (rupt).

Ioan sin ... (rupt), hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul ... (rupt) de la satul Măgura, plasa Ialomîța sud Dimbovița, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserică cu hramul Adormirea din mahalaua Crețulescu, 1851 octombrie 6.

f. 187 v. Dimitrie sin popa Oprea, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfîntul Nicolae de la satul Poiana și Ghimpați, plasa Ialomîța sud Ialomîța, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserică cu hramul Sfîntul Visarion de aici, 1851 octombrie 6.

70. Ioan sin popa Ioan, hirotonisit diacon pe seama bisericii cu hramul Sfinții Voevozi din tîrgu Cimpina, plasa Plaiul sud Prahova, de prea sfinția sa părintele Sirmiu chir Costandie în biserică cu hramul Sfînta Ana din mahalaua Batiștea, 1851 octombrie 6.

Radu sin diacon Vlad, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Schimbarea la față de la minăstirea Butoiu, plasa Dimbovița sud Dimbovița de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserică cu hramul Adormirea din mahalaua Popa Soare, 1851 octombrie 7.

Ioan sin Radu, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfîntul Nicolae de la satul Curățești, plasa Obilești sud Ilfov, de prea sfinția sa părintele Agatonichias chir Grigore în biserică cu hramul Sfinții Ioachim și Ana din mahalaua Oboru Vechi, 1851 octombrie 7.

Gheorghe sin ... (rupt), hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfin... (rupt) de la satul ... (rupt), plasa Bolintin sud ... (rupt) de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserică cu hramul ... (rupt), 1851 octombrie 7.

Ghiță sin ... (rupt), hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului de la satul Fieni, Căciulații Banului și Căciulații Episcopiei ce-i zice și Mavrodinu, plasa Snagov sud Ilfov, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserică cu hramul Adormirea din mahalaua Crețulescu, 1851 octombrie 8.

f. 188. 75. Marin sin popa Stoica, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului de la satul Bucoveni, plasa Snagov, sud Ilfov, de prea sfinția sa părintele Sirmiu chir Costandie în biserică cu hramul Adormirea din mahalaua Icoanei, 1851 octombrie 8.

Radu sin popa Toma, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfîntul Nicolae de la satul Podul Rizii, plasa Bolintin sud Dimbovița, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserică cu hramul Sfîntul Spiridon Vechi, 1851 octombrie 8.

Niță sin popa Mihai, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfîntul Nicolae de la satul Cioflăceni, plasa Snagov sud Ilfov, de prea sfinția sa părintele Sirmiu chir Costandie în biserică cu hramul Adormirea din mahalaua Icoanei, 1851 octombrie 9.

Pantelimon sin popa Dimitrie, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfîntul Pantelimon de la satul Paraipan, plasa Marginea sud Vlașca, de prea sfinția sa părintele Agatonichias chir Grigore în biserică cu hramul Adormirea din mahalaua Flămînda, 1851 octombrie 9.

Stancu sin Stan, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfîntul Nicolae de la satul ... (rupt), plasa Marginea sud Teleorman, ... (rupt), 1851 octombrie 9.

80. Radu sin Radu, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Cuvioasa Parascheva de la satul Cornetul din Vale, plasa Sabarul județul Ilfov, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserică cu hramul Adormirea din mahalaua Crețulescu, 1851 octombrie 9.

f. 188 v. Ene sin Hristea, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfîntul Dimitrie din orașul Cimpulung, plasa Plaiurile sud Muscel, de prea sfinția sa părintele Agatonichias chir Grigore în biserică cu hramul Adormirea din mahalaua Flămînda, 1851 octombrie 10.

Gheorghe sin Gheorghe, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfînta Troiță de la satul Golești, plasa Podgoria sud Muscel, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica Sfîntul Gheorghe Vechi, 1851 octombrie 10.

Vasile sin popa Gheorghe, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului de la satul Mahalaua, plasa Dealu sud Dîmbovița, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfîntul Spiridon Vechi, 1851 octombrie 10.

Gheorghe sin Gheorghe, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului din mahalaua Băcăeni, oraș Alexandria plasa Marginea sud Teleorman, de prea sfinția sa părintele Agatonichias chir Grigore în biserica cu hramul Sfîntul Ioan, 1851 octombrie 11.

85. Vasile sin Marin, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Cuvioasa Parascheva de la satul Valea Caselor, ...(rupt) de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica Sfîntul Spiridon Nou 1851 octombrie 12.

Constantin ...(rupt), hirotonisit preot pe seama bisericii ...(rupt), de la satul ...(rupt), de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica ...(rupt), 1851 octombrie 11.

f. 189. Zamfir sin popa Ioan, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului de la satul Albești, plasa Ialomița sud Ialomița, de prea sfinția sa părintele Sirmiu chir Costandie în biserica cu hramul Sfîntul Spiridon din mahalaua Popa Chițu, 1851 octombrie 11.

Constantin sin Marin, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfîntul Nicolae de la satul Căprioru din plasa Dîmbovița sud Dîmbovița, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfîntul Spiridon Vechi, 1851 octombrie 12.

Ioan sin Radu hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfîntul Nicolae de la satul Călinești, plasa Tirgu sud Teleorman, de prea sfinția sa părintele Sirmiu chir Costandie în biserica cu hramul Sfînta Ana din mahalaua Bățiște, 1851 octombrie 12.

90. Trandafir sin Duță, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfîntul Gheorghe de la satul Cîrtojani, plasa Neajlovu sud Vlașca de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfîntul Spiridon Vechi, 1851 octombrie 13.

Ioan sin popa Ioan, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfîntul Gheorghe de la satul Mogoșoaia, plasa Snagov sud Ilfov, de prea sfinția sa părintele Sirmiu chir Costandie în biserica cu hramul Înălțarea Domnului din mahalaua Doamna Bălașa, 1851 octombrie 7.

Petre sin Ghinea (?), hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul ...(rupt) de la satul ...(rupt), plasa Cîlniștea, de prea sfinția sa părintele Agatonichias chir Grigore în biserica Olari, 1851 octombrie 13.

Vîlcu sin Dimitrie (?), hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfîntul Ioan Botezătorul de la satul Crîngurile, plasa Cîlniștea sud Vlașca de prea sfinția sa părintele Sirmiu chir Costandie în biserica cu hramul Adormirea din mahalaua Ceaus Radu, 1851 octombrie 13.

f. 189 v. Ștefan sin popa Costache, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfîntul Nicolae de la satul Podu Văleni, plasa Tirșoru sud Prahova, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica cu hramul Adormirea din mahalaua Icoanei, 1851 octombrie 13.

95. Nicolae sin popa Zinca, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfîntul Nicolae de la satul Dărmănești, plasa Filipești sud Prahova, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica cu hramul Cuvioasa Parascheva din mahalaua Sfînta Vineri, 1851 octombrie 14.

Voicu sin popa Dimitrie, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Cuvioasa Parascheva de la satul Buzești, plasa Teleorman sud Teleorman, de prea sfinția sa părintele Palmiras chir Atanasie în biserica Sfîntul Nicolae din mahalaua Postăvari 1851 octombrie 14.

Ștefan sin Teodor, hirotonisit diacon pe seama bisericii cu hramul Cuvioasa Parascheva din mahalaua Sfînta Vineri, plasa de jos București, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în pomenita biserică, 1851 octombrie 15.

Soare sin ...(rupt), hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul ...(rupt), (Sfîntul Nicolae) de la satul Tunari, plasa Dîmbovița sud Ilfov, de prea sfinția sa părintele Sirmiu chir Costandie în biserica cu hramul Buna Vestire ...(rupt) (Curtea Veche?), 1851 octombrie ...(rupt).

Gheorghe sin ...(rupt), hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfîntul Nicolae (?) de la satul Bîtcoveni, plasa Glavacioc sud Vlașca, de prea sfinția sa părintele Agatonichias chir Grigore în biserica Sfîntul Nicolae din mahalaua Neguțatori, 1851 octombrie 16.

f. 190. 100. Ioan sin popa Nicolae, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfîntul Gheorghe de la satul Văleni, plasa Podgoria sud Muscel, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica Sfîntul Nicolae din mahalaua Manea Brutaru, 1851 octombrie 18.

Gheorghe sin Dumitru, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfîntul Haralambie din oraș Ploești, plasa Tîrșoru sud Prahova de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica cu hramul Adormirea din mahalaua Crețulescu, 1851 decembrie 23.

Gavriil sin Bunea, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfîntii Apostoli din oraș Ploiești, plasa Tîrșoru sud Prahova, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica cu hramul Adormirea din mahalaua Crețulescu, 1851 decembrie 24.

Ioan sin popa Matei, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfîntul Nicolae de la satul Pădurarul, plasa Teleorman sud Teleorman, de prea sfinția sa părintele Pogonianis chir Nicandru în biserica cu hramul Nașterea Domnului din Hanu Greci, 1851 decembrie 25.

Gheorghe ...(rupt întreg textul).

105. ...(rupt complet).

f. 190 v. este albă

f. 191

Hirotoniile preoților și diaconilor pe anul 1852.

1. Dimitrie diacon de la biserica Sfînta Troiță din tirgul Mavrodinu, județul Teleorman, hirotonisit preot pe seama bisericii aceia de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica cu hramul Adormirea din mahalaua Crețulescu, 1852 ianuarie 5.

Ioan sin popa Voicu, hirotonisit diacon pe seama bisericii Doamna Balașa din București, de prea sfinția sa părintele Sirmiu chir Costandie într-acea biserică, 1852 ianuarie 7.

Gheorghe sin Nicolae, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfîntul Nicolae de la satul Cătunul Rumînești ce ține de satul Poiana Lungă de sus, plasa Bolintinu județul Dîmbovița, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica Sfîntul Nicolae din mahalaua Popescu, 1852 ianuarie 18.

Ștefan sin popa Constantin, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfîntul Gheorghe de la satul Ciorogîrla, plasa Sabaru sud Ilfov, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica minăstirii Zlătari 1852 ianuarie 19.

5. Dimitrie sin ...(rupt complet)

f. 191 v. Panait sin diacon Dumitru, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului de la satul Băjești, plasa Riurile sud Muscel, de prea sfinția sa părintele Agatonichias chir Grigore în biserica Sfîntul Ioan din podul Beilicului, 1852 ianuarie 22.

Dimitrie sin Dimitrie, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Adormirea de la satul Frâsinul, plasa Ialomița sud Dimbovița, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica cu hramul Schimbarea la Față din mahalaua Măgureanu, 1852 ianuarie 22.

Ioan sin Vasile, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfinții Voevozi de la satul Albești, plasa Tîrgu sud Teleorman, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica cu hramul Adormirea din mahalaua Crețulescu, 1852 ianuarie 23.

10. Ioan sin popa Dimitrie, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfinții Împărați de la satul Mogoșăști, plasa Sabaru sud Ilfov, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica cu hramul Sfinții Împărați din Sfînta Mitropolie, 1852 ianuarie 24.

Stancu sin diacon ...(rupt), hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul ...(rupt) de la satul Măgureni, ...(rupt), de prea sfinția sa părintele Pogonianis chir Nicandru, ...(rupt), 1852 ianuarie 25.

f. 192. Marin sin popa Ene, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Cuvioasa Parascheva de la satul Pereți Stoenști, plasa Cilniștea sud Vlașca, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica din mahalaua Sfîntul Vasile, 1852 ianuarie 26.

Tudor sin popa Stan, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfîntul Nicolae de la satul Drăgănești, plasa Cilniștea sud Vlașca, de prea sfinția sa părintele Agatonichias chir Grigore în biserica cu hramul Adormirea din mahalaua Olari, 1852 ianuarie 27.

15. Minca sin popa Ion, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfîntul Nicolae de la satul Camineasca, plasa Cilniștea sud Vlașca de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica cu hramul Sfinții Voevozi din minăstirea Stavropoleos, 1852 ianuarie 28.

Marin sin popa Stan, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul ...(rupt) de la satul Grosul, plasa Cilniștea sud Vlașca, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica cu hramul Sfîntul Spiridon ...(rupt), 1852 ianuarie 29.

Dimitrache ...(rupt complet).

f. 192 v. Voicu sin popa Zotu, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Nașterea Maicii Domnului de la satul Gojești, plasa Moștiștea sud Ilfov, de prea sfinția sa părintele Agalonichias chir Grigore în biserica Sfîntul Nicolae din mahalaua Udricani, 1850 februarie 1.

20. Tudor sin popa Dimitrie, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfinții Împărați de la satul Purani, plasa Glavavioc sud Vlașca, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica cu hramul Adormirea din mahalaua Crețulescu, 1852 februarie 1.

Ioan sin popa Stan, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Cuvioasa Parascheva de la satul Dadilovul, plasa Cilniștea sud Vlașca, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica cu hramul Adormirea din minăstirea Sărindar, 1852 februarie 2.

Matei sin popa Dinu, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfîntul Nicolae de la satul Mărunțișul, plasa Bolintinu sud Dimbovița, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica cu hramul Adormirea din mahalaua ...(rupt), 1852 februarie 3.

Ioan ...(rupt), hirotonisit preot pe seama bisericii ...(rupt) de la satul Heleșteu, plasa Ialomița sud Dimbovița (?) de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei, ...(rupt), 1852 februarie 4.

f. 193. 25. Petre sin Petre, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfîntul Nicolae de la satul Cheajna, plasa Snagovu sud Ilfov, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica cu hramul Buna Vestire din satul Drăgănești sud Ilfov, 1852 februarie 7.

Iancu sin popa Simion, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Pantelimon din oraş Ploieşti, plasa Tîrşor sud Prahova, de prea sfinţia sa părintele Agatonichias chir Grigore în biserica cu hramul Adormirea din mahalaua Răzvan, 1852 februarie 9.

Petre sin Stan, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfinţii Voevozi de la satul Ciolanu, plasa Cilniştea sud Vlaşca, de prea sfinţia sa părintele Agatonichias chir Grigore în biserica cu hramul Sfinţii Voevozi din mahalaua Oţetari, 1852 februarie 10.

Ioan sin Ilie, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Spiridon ...(rupt), plasa de sus Bucureşti, de prea sfinţia sa părintele Troados chir Timotei în biserica cu hramul Adormirea din mahalaua Creţulescu, 1852 februarie 10.

Dicu sin ...(rupt) complet).

f. 193 v. Constantin sin Nichita, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Naşterea Sfintului Ioan de la satul Plumbuita, plasa Dîmboviţa sud Ilfov, de prea sfinţia sa părintele Troados chir Timotei în biserica cu hramul Sfintul Nicolae, mahalaua Alba, 1852 februarie 23.

Gheorghe sin Stan, hirotonisit diacon pe seama bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului din mahalaua Caimata, plasa de sus Bucureşti, de prea sfinţia sa părintele Troados chir Timotei în biserica cu hramul Adormirea din mahalaua Slobozia, 1852 februarie 24.

Nică sin Ioan, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Nicolae de la satul Fundul Părului, plasa Neajlovu sud Vlaşca, de prea sfinţia sa părintele Troados chir Timotei în biserica satului Căţunu, hramul Adormirea, 1852 martie 2.

Ioniţă sin popa Vasile, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul ...(rupt) de la satul Stoenişti, plasa Cîmpu sud ...(rupt), de prea sfinţia sa părintele Troados chir Timotei în biserica cu hramul Adormirea din ...(rupt), 1852 martie 1.

Năstase sin ...(rupt), hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul ...(rupt) de la satul Peretul, plasa Tirgu sud Teleorman, de prea sfinţia sa părintele Troados chir Timotei în biserica cu hramul Adormirea ...(rupt complet). Fila 194 lipsă.

f. 195. 50. Ioan sin Milea, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfinta Troiţă de la satul Valea Lungă, plasa Ialomiţa sud Dîmboviţa, de prea sfinţia sa părintele Troados chir Timotei în biserica cu hramul Sfinta Troiţă din schitul Sămurcăşeşti, 1852 mai 19.

Nicolae sin Dragnea, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Visarion din plasa de sus Bucureşti, de prea sfinţia sa părintele Troados chir Timotei în biserica de mai sus, 1852 iunie 1.

Ioan sin Nedelcu, hirotonisit diacon pe seama bisericii cu hramul Sfintul Ilie din mahalaua Gorgan, plasa de sus Bucureşti, de prea sfinţia sa părintele Troados chir Timotei în biserica din mahalaua Sfintul Visarion 1852 iunie 1.

Vasile sin Dinu, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Dimitrie de la satul Săftica, plasa Snaşov sud Ilfov, de prea sfinţia sa părintele Troados chir Timotei în biserica cu hramul Intrarea în biserica din mahalaua Doamnei, 1852 iunie 2.

f. 195. Ilie sin popa ...(rupt), hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul ...(rupt) de la satul ...mitrani, plasa ...(rupt), de prea sfinţia sa părintele Troados chir Timotei ...(rupt complet).

f. 195 v. Florea sin Dobre, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Ioan Botezătorul de la satul Lita, plasa Călmăţuiu sud Teleorman, de prea sfinţia sa părintele Troados chir Timotei în biserica cu hramul Intrarea în biserica din mahalaua Doamnei, 1852 iunie 6.

Petre sin popa Sava, hirotonisit diacon pe seama bisericii cu hramul Sfintul Ierarh Nicolae din mahalaua Vlădica, plasa ...(rupt) Bucureşti, de prea sfinţia sa părintele Troados chir Timotei în biserica cu hramul Intrarea în biserica din mahalaua Doamnei, 1852 iunie 6.

Hristache sin popa Păun, hirotonisit diacon pe seama bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului din mahalaua Crețulescu, plasa de sus București, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în mai sus numita biserică, 1852 iunie 15.

60. Costache sin popa Anastase, hirotonisit diacon pe seama bisericii cu hramul Sfântul Dimitrie, din mahalaua Sfântul Dimitrie, plasa de sus București, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica cu hramul Sfântul Nicolae din mahalaua Neguțători, 1852 iunie 21.

Ștefan diacon, hirotonisit preot pe seama bisericii Sfinta Vineri, plasa ...(rupt) din București, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica cu hramul Sfântul Nicolae ...(rupt), 1852 iunie 21.

...(rupt complet).

f. 196. Nicolae sin Dimitrie, hirotonisit diacon pe seama bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului din minăstirea Săringar, plasa de sus București, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica cu hramul Sfântul Nicolae din mahalaua Mihai Vodă, 1852 iunie 28.

65. Rizea sin popa Petcu, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfântul Nicolae de la satul Mereni, plasa Cilniștea sud Vlașca, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica din mahalaua Doamnei, 1852 iunie 30.

Constantin sin Ioan, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului de la satul Mihălești, plasa Cilniștea sud Vlașca, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica cu hramul Intrarea în biserica din mahalaua Doamnei, 1852 iulie 1.

Ioan sin popa Ioan, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfinții Voevozi de la satul Gorneni, plasa Cilniștea sud Vlașca, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica cu hramul Intrarea în biserica din mahalaua Doamnei, 1852 iulie 2.

Nicolae sin ...(rupt complet).

f. 196 v. 70. Ștefan diacon sin diacon Constantin de la biserica mahalalei Popa Dirvas, plasa de sus București, hirotonisit preot pe seama acei biserici, de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Calist în biserica Ienii, 1852 iulie 31.

Andrei sin Dimitrie, hirotonisit diacon pe seama bisericii Sfântul Ierarh Nicolae din orașul Turnu, plasa Călmățui sud Teleorman, de prea sfinția sa părintele Evantias chir Ioanichie în biserica cu hramul Buna Vestire din mahalaua Dobroteasa, 1852 august 3.

Ioan sin Moise, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfinții împărați de la satul Lestile sau Creța, plasa Moșiștea sud Ilfov, de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Calist în biserica Sfintei Mitropolii, de aici, 1852 august 5.

Ioan sin Ioan, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Duminica Tuturor Sfinților de la satul Nucșoara, plasa Plaiurile sud Muscel de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Calist în biserica Măgureanu (?) hramul Schimbarea la față, 1852 august 6.

Hristache ...(rupt), hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul ...(rupt) Sfinții Voevozi, plasa ...(rupt), de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica din mahalaua Crețulescu, 1852 august 8.

f. 197. Ioan sin Nicolae, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfinții Voevozi de la satul Spătareii, plasa Marginea sud Teleorman de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica cu hramul Nașterea Domnului din Hanu Greci, 1852 august 10.

Mihai sin Niță, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfântul Nicolae de la satul Contești, plasa Marginea sud Teleorman, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica cu hramul Adormirea din mahalaua Crețulescu, 1852 august 11.

Anghel sin hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfântul Nicolae de la satul Frumoasa, plasa Marginea sud Teleorman, de prea sfinția sa părintele Troados chir Timotei în biserica cu hramul Adormirea din mahalaua Crețulescu, 1852 august 12.

Dimitrie sin popa Tudor, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Dimitrie de la satul Bojoru, plasa Marginea sud Vlașca, de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Calist în biserica ...(rupt) cu hramul Adormirea, 1852 august 15.

Ioan sin popa ...(rupt), hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul ...(rupt) de la minăstirea Mișlea, plasa ...(rupt) de prea sfinția sa părintele Agatonichias chir Gri-gore în biserica ...(rupt complet).

f. 197 v. Gheorghe sin Ilie, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului din mahalaua Dichiu, plasa de sus București, de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Calist în biserica Sfintul Nicolae din mahalaua Ceaus Radu, 1852 august 31.

85. Costache sin popa Ioan, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Naș-terea Maicii Domnului de la satul Turbați, plasa Snagov sud Ilfov, de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Calist în biserica cu hramul Adormirea din mahalaua Silivestru, 1852 septembrie 6.

Ilie sin popa Dragomir, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfinta Troiță de la schitul Sămurcăsești, plasa Sabarul sud Ilfov, de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Calist în biserica cu hramul Sfintul Ioachim și Ana din mahalaua Oboru Vechi, 1852 septembrie 8.

Petre sin popa Radu, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Nico-lae de la satul Brostenii de jos, plasa Cobia sud Dimbovița, de prea sfinția sa părin-tele Stratonichias chir Calist în biserica minăstirii Sfinții Apostoli, 1852 septembrie 11.

Grigore sin popa Nedelcu, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Ador-mirea Maicii Domnului de la satul Pirlita, plasa Dimbovița sud ...(rupt) (Ilfov?), de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Calist în biserica din mahalaua Olari, 1852 septembrie 13.

Gheorghe ...(rupt), hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul ...(rupt) de la satul ...(rupt), plasa Oltenița ...(rupt) de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Calist în biserica ...(rupt), 1852 septembrie 25.

90. ...(rupt complet)

f. 198. Tudor sin popa Ioan, hirotonisit diacon pe seama bisericii minăstirii Sfintul Spiridon Vechi, plasa de sus București, de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Calist în biserica Sfintul Gheorghe Vechi, 1852 octombrie 4.

Ioan sin Ioan, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfinta Troiță de la satul Voinești, plasa Plaiurile sud Muscel, de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Calist în biserica Sfintul Gheorghe Vechi, 1852 octombrie 4.

Matei sin popa Barbu, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Nicolae de la satul Poiana Lungă de jos, plasa Bolintinu sud Dimbovița, de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Calist în biserica cu hramul Sfinții Voevozi din mahalaua Oțetari, 1852 octombrie 5.

95. Petrache sin popa Ioan, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Ador-mirea Maicii Domnului de la satul Grecii de Mijloc, plasa Mostiștea sud Ilfov, de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Calist în biserica cu hramul Buna Vestire din mahalaua Dobroteasa, 1852 octombrie 14.

Ioan sin popa Constantin, hirotonisit preot pe seama bisericii minăstirii Sfinta Ecaterina, plasa de sus București, de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Calist în biserica cu hramul Sfinții Voevozi ...(rupt), 1852 octombrie 5.

Ioniță sin ...(rupt), hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul ...(rupt) plasa de ...(rupt) din București, de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Calist ...(rupt). Ioan ...(rupt complet).

f. 198 v. 100. Alecu sin popa Ioan, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hra-mul Sfinții Voevozi de la satul Gruuiu, plasa Snagov sud Ilfov, de prea sfinția sa părin-tele Stratonichias chir Calist în biserica cu hramul Adormirea din mahalaua Malm-ezon, 1852 noiembrie 9.

Ioniță sin popa Tudor, hirotonisit diacon pe seama bisericii cu hramul Sfintul Nicolae din mahalaua Popa Dirvas, plasa de sus București, de prea sfinția sa părin-tele Evantias chir Ioanichie în biserica cu hramul Adormirea din mahalaua Iancu de aici din București, 1852 noiembrie 23.

Ioan sin popa Radu, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Cuvioasa Parascheva de la cătunul Drăcești din satul Scurta, plasa Glavacioc, județul Vlașca de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Calist în biserica cu hramul Sfintul Dimitrie din mahalaua Vergu, 1852 noiembrie 25.

Stan sin Badea, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Nicolae de la satul Călelești, plasa Teleorman județul Teleorman, de prea sfinția sa părintele Evantias chir Ioanichie în biserica cu hramul Sfintul Gheorghe din mahalaua Boteanu, 1852 noiembrie 25.

Petre ...(rupt), hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul ...(rupt) de la satul ...Ineasa, plasa Pla ...(rupt), de prea sfinția sa părintele Evantias chir Ioanichie ...(rupt), 1852 noiembrie 27.

105. ...(rupt complet).

f. 199. Anghel sin Nedelea, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Gheorghe de la satul Lăceni, plasa Tîrgul sud Teleorman, de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Calist în biserica cu hramul Sfintul Nicolae din Șelari, 1852 noiembrie 30.

Dincă sin popa Radu, hirotonisit diacon pe seama bisericii minăstirii Găișeni cu hramul Sfintul Nicolae, plasa Bolintinu sud Dimbovița, de prea sfinția sa părintele Evantias chir Ioanichie în biserica Sfintei Mitropolii, 1852 noiembrie 30.

Ștefan sin popa Constantin, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului de la satul Grădinari, plasa Sabarul sud Dimbovița de prea sfinția sa părintele Evantias chir Ioanichie în biserica Sfintei Mitropolii 1852 decembrie 5.

110. Tănase sin popa Matei, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului de la satul Adunați Copăceni, plasa Marginea județul Vlașca, de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Calist în biserica cu hramul Sfintii Voevozi din mahalaua Oțetari, 1852 decembrie 6.

Nicolae sin Ioan, hirotonisit preot (?) pe seama bisericii cu hramul Sfintul Nicolae de la satul ...(rupt), plasa Marginea județul ...(rupt), de prea sfinția sa părintele Evantias chir Ioanichie în biserica ...(rupt), 1852 decembrie ...(rupt).

Neacșu ...(rupt complet).

f. 199 v. 115. Zamfir sin popa Stoica, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Ioan Botezătorul de la satul Udeni, plasa Neajlovu județul Vlașca, de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Calist în biserica cu hramul Sfinta Troiță din mahalaua Flămînda, 1852 decembrie 13.

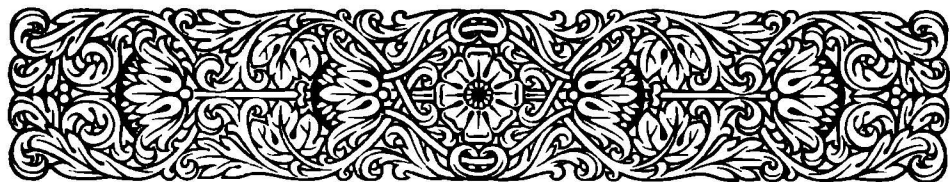
Dimitrie sin popa Nicolae, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintul Prooroc Ilie de la satul Burdoșani Pasărea, plasa Dimbovița județul Ilfov, de prea sfinția sa părintele Evantias chir Ioanichie în biserica cu hramul Sfintul Nicolae din mahalaua Popescu, 1852 decembrie 13.

Ioan sin popa Radu, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Adormirea Maicii Domnului de la satul Babele, plasa Neajlovul județul Vlașca, de prea sfinția sa părintele Evantias chir Ioanichie în biserica cu hramul Sfintul Gheorghe din mahalaua Boteanu, 1852 decembrie 14.

Gheorghe diacon sin Stan, de la biserica mahalalei Caimata, hirotonisit preot pe seama bisericii cu hramul Sfintii Voevozi din mahalaua Mintuleasa, plasa de jos București, de prea sfinția sa părintele Stratonichias chir Calist în biserica cu hramul Sfintul Nicolae din mahalaua Ieni, 1852 decembrie 20.

Androne (?) diacon de la biserica cu hramul Sfintul Ierarh Nicolae ...(rupt), plasa ...(rupt) din București, hirotonisit preot pe seama bisericii ...(rupt) de prea sfinția sa părintele Evantias chir Ioanichie în biserica ...(rupt) de aici, hramul ...(rupt), 1852 decembrie 27.

Pr. NIȚIȘOR CAZACU
și
MATEI CAZACU

MONOGRAFIA BISERICII MÎNĂSTIREA DIN VĂLENII DE MUNTE

Partea a-II-a

În numărul 9—10/1971 al acestei reviste s-a tipărit monografia Bisericii Mînăstirea din Vălenii de Munte de la întemeierea ei în anul 1680, pînă la secularizarea averilor mînăstirești din 1864, urmînd ca în partea a II-a a acestei lucrări să tratez și alte amănunte privind istoria ei de la secularizare și pînă în prezent, precum și alte știri de ansamblu, care îi vor întregi istoria pe întreaga perioadă a existenței ei.

Enoria țirgului, care s-a aflat pînă atunci în grija duhovnicească a preoților de mir de la mînăstire, a trecut după aceea sub păstoria bisericii apropiate Berceni, zidită la 1847⁶⁹ și nu mult după aceea, guvernul numește la Mînăstirea Văleni, acum transformată în biserică de mir, purtînd numele de «Biserica Mînăstirea», avînd aceiași enorie istorică a țirgului, doi preoți un cîntăret și un paraclisier, plătiți laolaltă cu 3000 lei pe an⁷⁰ și mai apoi cu 1.800 lei anual⁷¹.

Unul din primii preoți numiți aici după secularizare a fost acel popă Preda, care a fost și dascăl la școala publică din 1830, trimis de Episcopul Buzăului⁷² ca protopop la Focșani, apoi adus la Episcopia Buzăului spre a ține condicile de venituri și cheltuieli ale Episcopiei și la urmă, trimis din nou la Văleni ca preot la Mînăstirea.

După el vin preoții: Marin Tănăsescu și C. Ionescu. Preotul Marin Tănăsescu moare la 1883 și în locu-i vine nepotul său, preotul Toma Georgescu, pînă atunci la Teișani, care păstorește împreună cu preotul C. Ionescu, pînă la 1896, cînd acesta din urmă se transferă la biserica Sf. Ștefan din Ploiești⁷³.

La 1880, biserica Mînăstirea era parohială, avînd ca filială biserica Berceni, întemeiată la 1847, în raza de pastorație a Mînăstirii, carea avea și ea preoții ei.

De la 1896 înainte parohia Mînăstirea este condusă de un singur preot.

VI

În anul 1901, bisericii Mînăstirea i se fac diferite reparații. Se învelește cu tablă galvanizată, i se fac o serie de îmbunătățiri exterioare, iar în 1906 este pictată în ulei⁷⁴, de către pictorul Toma Vintilescu, acoperindu-se frumosa și istoricele fresce de la 1737 și 1809. Tot acum i se adaugă cafasul iar în față se construiește un fronton cu geamlic. Toate aceste lucrări se fac cu aprobarea Sfintei Mitropolii a Bucureștilor⁷⁵ fără să aibă însă și aprobarea Comisiei Monumentelor Istorice.

În timpul ocupației germane din 1916—1918, biserica Mînăstirea a avut de suferit.

Ocupanții au luat, ca pretutindeni în teritoriul ocupat, cele două clopote ale bisericii, pe care desigur le-au transformat în obuze de tun⁷⁶.

69. A fost zdrobită de cutremurul din 1940 și demolată.

70. Lei vechi. 71. Sinodical parohiei.

72. Județul Săcuieni (Sud Saac) a ținut înainte de unire, de Episcopia Buzăului.

73. Sinodical Bisericii. 74. Sinodical Bisericii.

75. Sinodical Bisericii. 76. Arhiva bisericii.

Abia în anul 1921 se toarnă două clopote noi pentru biserică, de către M. Spirescu din București, la prețul de 18.690 ⁷⁷.

În anul 1925, Comisia Monumentelor Istorice, al cărei președinte era pe atunci profesorul Iorga, hotărăște să aducă biserica Mănăstirea, în starea ei originală, de la 1680 și ca urmare, se desființează frontonul și cafasul, introduse în 1906 și se dă jos de pe pereți pictura în ulei, făcută mai înainte cu 19 ani, de către pictorul Toma Vințilescu. De sub stratul de ulei, apar frumoasele fresce din sec. XVII—XVIII și XIX.

Pentru a fixa în timp momentul acestei primeniri, profesorul Iorga redactează o pisanie ⁷⁸, în care sînt menționate data întemeierii bisericii și reparațiile ce i s-au făcut în timp.

Inscripția este săpată pe o piatră turnată din ciment și se află în stare mobilă în pronaosul bisericii.

Tot acum se introduce lumina electrică în biserică.

Drept mulțumire pentru grija și osteneala profesorului Iorga, acordată bisericii Mănăstirea, și avîndu-se în vedere că Domnia Sa era enoriaș al acesteia, odată cu aplicarea Statutului de organizare al Bisericii Ortodoxe Române, intrat în vigoare în 1925, Adunarea parohială, l-a ales Consilier parohial onorific, calitate pe care a deținut-o pînă la tragica și nemeritata sa moarte.

În același an, 1925, Vălenii de Munte primește vizita canonică a Patriarhului Miron în biserica Mănăstirea, eveniment consemnat în Sinodicul bisericii de însuși Patriarhul, lingă care semnează și însoțitorii săi, Arhiepiscopul Tit Semedrea și Arhidiaconul Firmilian Marin.

Biserica Mănăstirea a mai avut de trecut un greu examen de rezistență, la cutremurul de pămînt din 10 noiembrie 1940.

Violența cutremurului și așezarea ei pe botul de deal unde se găsește, au colaborat, producînd mari și grave stricăciuni. Pereteii au crăpat, s-a prăbușit o parte din zidul altarului, a căzut bolta din cărămidă a altarului peste sfînta masă, sfărîmînd obiectele sfînte aflate pe ea, au căzut ambele policandre zdrobindu-se de piatră, candelele au fost torturate de căderea plafonelor, strănile au fost dislocate și aproape două treimi din frumoasele fresce s-au distrus pentru totdeauna prin căderea tencuelilor și plafonelor ⁷⁹.

Și totuși ...nu s-a surpat, ceea ce se va fi întîmplat și la celelalte cutremure, din 1737 și 1802, ale căror relatări sînt considerate ca exagerări, după însuși aprecierea specialiștilor.

În primăvara anului 1941, arhitectul Cristofor Cerkez din București, a întocmit planurile și toată documentația necesară începerii reparațiilor și după ce acestea au fost aprobate de către Sfînta Arhiepiscopie a Bucureștilor și de către Comisia Monumentelor istorice, în vara aceluiași an au început lucrările, sub parohiatul preotului Aleandru Popescu ⁸⁰, care se transferă în același an la Ploiești ⁸¹.

Reparațiile au continuat sub parohiatul subsemnatului, în anul 1942 și după reparația întregului mobilier și a obiectelor sacre, biserica a fost redeschisă cu fastul și serviciul divin obișnuit, de către Părintele Protoiereu Gheorghe Iliescu-Izvoarele delegat al Înaltei Chiriarii, în ziua de 15 august 1942, cînd biserica și-a sărbătorit, de aproape trei secole, hramul.

În anii următori au fost întreprinse și alte lucrări pentru îmbunătățirea și înfrumusețarea acestui vechi lăcaș.

77. Sinodicul bisericii.

78. Pisană din 1925. — anexa 9.

79. Profesorul N. Iorga, care era, cum s-a spus. Consilier parohial de onoare al bisericii și care ținea mult la ea, a sosit la biserică imediat după cutremur, înainte de a vedea stricăciunile provocate la așezămintele sale de aici și a promis mulțimii adunate, întreg concursul său, pentru refacerea bisericii. A fost o promisiune de care nu s-a ținut, fiindcă mîini ucigașe i-au curmat firul vieții peste două săptămîni.

80. Paroh la biserica Sfîntul Vasile — Ploiești.

81. Episcopatul armean din București a donat atunci în amintirea profesorului Iorga, suma de 100.000 lei.

VII

PICTURA BISERICII

După cum s-a văzut, ctitorul acestei biserici, Hagi Stoian clucerul, s-a apucat să facă zugrăveala ctitoriei sale. Acest lucru îl face nepotul său, Nicolaie Buzăianul, «ceaus za aprozi» după săvârșirea din viață a moșului său. Cum va fi fost acea zugrăveală, desigur frescă, și cine va fi fost zugrăvul, nu știm; de asemenea nu știm ce anume și cât s-a păstrat din aceste fresce în urma reparațiilor de la 1737 și 1802.

Cînd, în 1925 se înlătură pictura făcută în ulei în 1906 și apar vechile fresce, s-a putut observa de către specialiști că aceste minunate fresce, pot fi situate în sec. XVII—XVIII și XIX⁸² adică ceva din prima zugrăveală a lui Nicolae Buzăianu, făcută poate între 1684—1700, altele de la 1737 și altele, refăcute sau cu totul noi, lucrate de Nicolae din Enos după 1802.

«Ele sînt ieșite din tradiție și în realismul și în puterea lor de expresie, în cutezanța inovației, dovedesc o vădită influență apuseană. Pentru prima fază se bănuiește o influență de împrumut din Venetia, ca la Hurezul și Colțea, iar pentru cea de a doua, se observă aceeași influență apuseană, pe care meșterul Nicolae a învățat-o în insula Creta, unde influența apusului era foarte mare⁸³.

Aceste fresce redescoperite, s-au păstrat intacte pînă la cutremurul din 1940, cînd prin căderea tencuelilor de pe pereți, și plafoane, s-au pierdut pentru totdeauna, circa două treimi din ele. Ceea ce a rămas, circa 250 m.p. reprezintă scene și figuri întregi, jumătăți și fragmente, foarte puțin pentru podoaba unei biserici, satisfăcător însă, pentru studiul artei vechi și pentru indicarea unor valori picturale istorice, cu proporții de tezaur artistic.

Un ochi de expert va putea descoperi ușor, că frescele rămase de la cutremur, sînt opera unor miini deosebite; că cele din registrul inferior pot fi de la 1737 — dacă nu mai vechi —, iar cele din registrul superior, împreună cu portretele ctitorilor, de la reparația din 1802.

Peste aceste fresce, a fost așternută în 1906, o nouă pictură în ulei, menținîndu-se forma și culorile figurilor⁸⁴.

S-au poleit cu aur ornamentațiile Catapetesmei și s-a făcut din nou, Nașterea, Învierea, Ruga din grădina Ghetsimani și Iisus Pantocrator.

În anul 1925, profesorul Nicolae Iorga, însărcinează pe pictorul Toma Tomescu, care locuia în Văleni și era enoriaș al acestei biserici⁸⁵, bun și priceput meșter în astfel de restaurări, să înlătore pictura în ulei, lucrare pe care acela o face cu răbdare și talent, scoțînd la lumină, neatîns, vechile fresce.

Din păcate, cum am arătat mai sus, mare parte din ele au fost pierdute la cutremurul din 1940.

După reparația ce s-a făcut bisericii în 1941—1942, făcută cu toată grija și atenția pentru a nu se mai pierde ceva din ele, au mai rămas următoarele fresce:

1. — În altar au rămas figurile marilor ierarhi: Nicolaie, Spiridon, Ioan Gură de Aur și Grigorie, capul și partea dreaptă a lui Vasilie cel Mare, capul unui diacon cu partea stîngă de la umăr în jos și o parte din corpul unui alt diacon.

Deasupra marilor ierarhi, pînă la briul de boltă al altarului, în medalioane, au rămas cîteva capete de profeți. Între ferestrele altarului deasupra scaunului celui Prea Înalt, se află pictat șezînd pe un tron de aur, Marele Arhiereu, Hristos împodobit în ornate arhieresti, iar deasupra absidei de la proscomidia, a rămas capul Mîntuitorului, adormit, cu o parte din trunchiu, pînă la piept. De asemenea se poate vedea urmele perdelelor, de la pardoseala cu lespezi de piatră, pînă la nivelul ferestrelor.

2. — Pe catapetesma de zid se găsesc două rînduri de icoane zugrăvite în frescă, în mici abside, sărbătorile împărătești avînd la mijloc într-o absidă mai mare, icoana Sfintei Treimi, iar în alt rînd, chipurile sfinților Apostoli, avînd în mijloc pe Mîntuitorul și Sfînta Fecioară Maria. Deasupra ușilor împărătești pe lățimea briului de zid, apare mic, chipul Mîntuitorului împrimat pe sfînta mahramă.

82. Buletinul Comisiei Monumentelor Istorice seria XIX fasc. 47, p. 106.

83. *Ibidem.* p. 107. 84. Sinodicul bisericii.

85. Profesorul pictor Toma Tomescu avea studii de pictură în străinătate și era un priceput și talentat restaurator al monumentelor istorice. Cea mai de seamă lucrare a sa a fost restaurarea mînăstirii Dobrovăț.

3. — În naos deoparte și de alta, pe suprafețele ce susțin arcada bolții altarului, deasupra catapetesmei, sînt la sud arhanghelul Mihail, întreg, și în această parte Gavriil, numai de la umeri în jos, avînd mici lipsuri.

În rîndul al doilea, pe latutrea sudică se află un profet și scena Adormirii Maicii Domnului.

4. — În pronaos au rămas cîteva chipuri de cuvioși părinți, mai mult sau mai puțin întregi, precum și fragmente de scene și decorațiuni.

La locurile lor, se găsesc chipurile ctitorilor.

Pe dreapta se găsesc pictați: Haği Stoian, egumenul Visarion, de la 1802, Moise Polcovnicul cu soția lui Mia (Maria), medelnicerul Mirzea cu soția Maria și cele două fice, Maria și Elena, cu mici lipsuri.

Pe stînga apare chipul lui Șerban Cantacuzino, aproape întreg și capul cu trunchiul egumenului Zaharia sub care s-a reparat biserica la 1737.

Nu știm de ce nu figurează printre ctitori chipurile Ilincăi Hağița soția lui Stoian și cel al lui Nicolae Buzăianu, foarte îndreptățiți la aceasta.

Chipurile zugrăvite în biserică, sînt frumoase, brunete, cu aspect meridional în culori dulci și armonios combinate și sînt, după aprecierea cunoscătorilor, de o mare valoare istorică.

În dorința de a reîntregi pictura acestei biserici, s-a întocmit în anul 1960, un deviz, care s-a înaintat Direcției Monumentelor Istorice, pentru aprobare.

Direcția a trimis la fața locului cercetători, care au avizat că pictura actuală, alit cît a rămas, este reprezentativă pentru epoca în care s-a făcut și este alit de frumoasă și valoroasă, încît ar fi o greșeală să se completeze locurile albe cu o pictură, care să discordeze cu cea veche.

VIII

CATAPETEASMA

Catapeteasma bisericii Mînăstirea este construită din zid, cu grosimea de 0,40 m., înaltă de 5 m. și are lungimea de 6 m.

Alit ușile împărătești cît și cele diaconești sînt încadrate de cîte doi pilastrii, ieșiți în relief, terminați cu capiteli corintice, pe care, pare a se sprijini catapeteasma superioară cu cele două rînduri de icoane ale sale.

Pe capiteli se sprijină un brîu de zid ornamentat cu crengi de copac, șerpuitoare, de-a lungul lui precum și alte ornamente florale ieșite în relief, deasupra căruia se întinde primul rînd de icoane, sărbătorile împărătești, zugrăvite în frescă pe zid.

Deasupra, urmează un alt brîu, simplu, ornat numai cu ornamente picturale în mare parte tencuite — deasupra căruia se înșiră portretele Sfinților Apostoli, avînd în mijloc pe Mîntuitorul și Sf. Fețoară Marie.

Icoanele catapetesmei sînt zugrăvite în frescă și sălășluiesc în mici nișe separate prin mici coloane capitelate terminate printr-un arc de cerc.

Pe fiecare rînd sînt cîte 14 nișe, mai mult sau mai puțin egale.

Deasupra catapetesmei, de-o parte și de alta a Sfintei Cruci, sînt cele două blăni de stejar, tăiate la fierăstrău cît mai aproape de forma unui balaur, care înainte de cutremur erau tencuite și zugrăvite cu chipul a doi balauri cu trupurile acoperite de zolzi, cu capetele frumoase, simbolizînd desigur, înțelepciunea.

IX

MORMINTE

În naosul și pronaosul bisericii sînt cîteva morminte, în care odihnesc casele unora dintre ctitorii și binefăcătorii ei. În naos este mormîntul lui Nicolae Buzăianu, cel care a zugrăvit biserica după 1684 și a ajutat la reparațiile ce s-au făcut bisericii după cutremurul din 1737. El a înzestrat biserica cu moșia Limba, Bălțești și altele. Murind la 1747, a fost înmormîntat în naosul bisericii și peste mormîntul lui s-a așezat o piatră funerară, a cărei inscripție se păstrează foarte bine (Vezi anexa VII).

86. Numele sfinților sînt scrise în grecește.

În pronaos sînt cîteva morminte acoperite cu pietre funerare cu litera mai roasă, pe care se poate citi :

«Sub această piatră odihnește oasele răposatei roabei lui Dumnezeu Maria, soția ... (ros)...

«Sub această piatră se odihnește oasele roabei lui Dumnezeu Maria titora, 1810...⁸⁷.

«La leatul 1830, Mart. 9, săvîrșitu-sa robul lui Dumnezeu dumnealui paharnicul Manolacche Hristoscul, (Hrisoscul)⁸⁸, iar oasele sale s-au așezat sub această piatră, dimpreună cu doi cononi, în veci fie pomeniți».

X

CĂRȚI ȘI OBIECTE SACRE AFLATE ÎN POSESIA BISERICII

Biserica Mînăstirea a posedat pentru săvîrșirea serviciilor divine, cărți de ritual, în românește și grecește, în număr mare, dar cea mai mare parte din ele au fost preluate profesorului Nicolae Iorga pentru muzeul⁸⁹, pe care l-a înființat în Vălenii de Munte, iar altă parte a fost predată Academiei Republicii Socialiste România.

În momentul de față în dulapurile bisericii se pot găsi un număr de cărți, din care voi cita numai pe cele de mai mare valoare.

1. — Evanghelia greco-romînă, de la 1693.
2. — Penticostar — 1743.
3. — Penticostar — 1768.
4. — Octoih — 1774.
5. — Aposto¹ — 1776.
6. — Antologhion — 1776.
7. — Mineiul — 12 vol. — 1774—1778.
8. — Penticostar — 1793.
9. — Anastasimatarul lui Macarie 1823.
10. — Cazanie — 1826.
11. — Sf. Liturghii 1827.
12. — Sf. Evanghelie 1834.
13. — Kiriacodrioniu 1839.
14. — Paresimierul lui Anton Pann 1847.
15. — Heruvices-Kinonicar, Anton Pann 1847, și alte foarte multe cărți de ritual din sec. 19.

Dintre obiectele de cult menționăm :

1. — Un potir de metal cu disc micuț și steluța respectivă, cu inscripția de la 1731.
2. — Un potir de argint cu discul și steluța lui donat de Elena Moruzi la 1818.
3. — Un potir de argint cu discul și steluța lui, cu pomelnic gravat la 1836⁹⁰.
4. — Una icoană mare a Maicii Domnului, poate fi din secolul XVII sau XVIII, îmbrăcată în argint de China, cu inscripții în limba greacă.
5. — Una icoană Domnul nostru Iisus Hristos, mare, poate fi din secolul XVIII — cu îmbrăcătura de argint, curat, cu inscripții în grecește.
6. — Una icoană a Maicii Domnului, identică cu cea de mai sus.
7. — Icoana Sf. Haralambie, de mărime mijlocie, din sec. XVIII, îmbrăcată în argint curat, la 1836 de Gheorghe, Sultana și Costandin».

⁸⁷. Este vorba, probabil, despre Maria (Mia) soția lui Moise Polcovnicul, cu a cărui cheultuală s-a zăgrăvit biserica după cutremurul din 1802.

⁸⁸. Despre acest paharnic, Manolache Hrisoscul, nu avem nici o știre mai temeinică, decît aceia că avea rosturi mai adînci prin părțile Buzăului și nu știm dacă a făcut ceva pentru biserica care-i păstrează osemintele, dar faptul că este aici, ne îndreptățește să credem că este unul dintre binefăcătorii și ajutătorii ei.

⁸⁹. Muzeu etnografic-religios, din care o mare parte din obiecte s-au pierdut după cutremurul din 1940, nu atît din cauza cataclismului, cit din cauza nepăsării celor ce aveau răspunderea acestui muzeu. N. A.

⁹⁰. Și în alte două gravuri din 1850 și 1899.

8. — Una icoană mică, îmbrăcată în argint curat, reprezentînd Adormirea Maicii Domnului, pe care este gravat anul «1857 A. Constandinescu» —, precum și alte icoane simple sau îmbrăcate în argint, datînd din sec. XVIII și XIX.

9. — Un iconostas sculptat în lemn, cu stîlpișori care susțin un baldachin, frumoasă lucrare de artă țărănească datînd din sec. XIX sau poate chiar din sec. XVIII. Nu știm de cînd datează strănile, din lemn de stejar, cu ornamente sculpturale simple.

În general, toate obiectele și mobilierul, sînt vechi, în această veche biserică. Cine intră înăuntrul bisericii, se vede înconjurat de relicve și se simte învăluit de atmosfera ei duhovnicească, ca de un dar al lui Dumnezeu, creat nu numai de ceea ce ele reprezintă și de vîrsta lor, dar și de aceea ce ele au primit în ființa lor mută, din neîntreruptele rugăciuni și jertfe care s-au adus aici, în cele aproape trei veacuri de existență.

XI

INFĂȚIȘAREA ȘI STAREA ACTUALĂ

Biserica Mînăstirea este zidită în formă de cruce, cu sinuri largi, măsurînd în lungime 25 metri, iar în lățime 12 m.

Zidurile au grosime de un metru, iar arcadele care susțin singura turlă, sînt din cărămidă, frumos și simetric arcuite.

Trecerea din naos în pronaos este directă și nu este însemnată decît prin cei doi stîlpi, ieșiți pe trei sferturi din laturile zidurilor laterale, ciopliți în piatră în șanturi puțin șerpuitoare, și terminate cu capiteli corintice.

Intrarea în biserică se face direct.

Pînă în 1925, intrarea se făcea printr-un fronton cu geamlîc, pe care profesorul Iorga a pus să-l desființeze, ca și cafasul, acestea fiind adaosuri tîrzii.

Intrarea este încadrată în portalul cioplit în piatră, susținut de doi stîlpi de piatră cu fețe dreptunghiulare și ornamentații florale, terminați cu capiteli pe care se sprijină cite o amforă bogat ornamentată, care încadrează piatra dreptunghiulară n care s-a cioplit pisană de la 1737.

Sub capiteli stîlpilor, în cadre pătrate, ciopliți în piatră, sînt evangheliștii cu simbolurile lor: sus Matei și Ioan, iar jos cred că le-au corespuns ceilalți doi evangheliști, Marcu și Luca, care fiind însă prea jos, s-au deteriorat.

Se observă că meșterul cioplit în piatră nu avea cunoștințe prea temeinice de simbolică și că nici acei ce ar fi trebuit să știe aceasta, n-au sesizat, că cei doi evangheliști, apar cu simbolurile schimbate: Matei cu vulturul iar Ioan cu îngerul. Lucrul o dată terminat și așezat acolo, chiar dacă a fost observat a rămas așa, pînă astăzi.

Ferestrele sînt strîmte și sînt încadrate în rame de piatră cu ornamentații identice cu ale portalului.

În general, biserica se prezintă mulțumitor, are aspect frumos, iar în momentul de față sînt în curs de execuție unele îmbunătățiri exterioare, pentru înfrumusețarea și conservarea ei.

Biserica Mînăstirea din Vălenii de Munte, este nu numai un lăcaș de închinăciune, ci și un monument, la care se poate vedea felul de a lucra și arta înaintașilor noștri din epoca lui Șerban Voievod și Constantin Brîncoveanu, atît de apreciată astăzi.

XII

EGUMENI AI MÎNĂSTIRII VĂLENI

Acel «popă Istratie», despre care feciorul său, «popa Stoian ot Stroești» pomeneste Văleni, a avut preoți de mir și. că numai după închinarea ei, făcută la 1684, a devenit mînăstire și s-au așezat aici, egumeni și călugări.

Acel «popă Istratie», despre care feciorul său, «popa Stoian ot Stroești» pomeneste în diata sa de la 1728, în care spune, «că lăcuind și preoțind tată meu popa Istratie toală viața lui această sfință mînăstire ce-i mai sus-zisă, după moartea lui și a mamei mele, s-a îngropat tot aici», a fost preot mirean, de la întemeierea acestei biserici.

Reiese clar, că popa Istratie a mudit înaintea soției sale, de unde concluzia logică că el a fost preot mirean aici, poate chiar de la întemeiere, fiindcă la 1728, când fiul său, popa Stoian își face diata, după ce rămăsese văduv, nu mai era tânăr.

De altfel se întilnesc în permanență preoți de mir la Mînăstirea Văleni, scutiți de bir și angarale, semnați ca martori pe multe dintre documentele ce s-au păstrat.

Cu privire la egumeni, nu avem date precise pentru reconstituirea unui șir neîntrerupt al lor și nici certitudinea dacă toți au fost greci sau români.

De bună seamă că închinarea Mînăstirii Văleni, către Cotroceni și prin Cotroceni la Ivirul Alosului a adus aici și călugări greci, mai ales pentru conducerea și administrarea bunurilor mînăstirii, în timp ce obștea viețuitoarelor după regula Sfintului Vasile cel Mare, va fi fost, în mare majoritate formată dintre pămînteni și dacă slujba se va fi făcut și în grecește, aceasta nu era ceva neobișnuit în acea epocă, știut fiind, că în oate mînăstirile din țară s-a slujit în acea vreme în limba aceasta, care încet, încet, cedează locul limbii naționale.

Între foarte multe cărți de ritual ale vremii, în mare parte predate muzeului Iorga și Academiei, au rămas și bisericii Mînăstirea destule cărți de slujbă românească, din secolul XVIII, ceea ce însemnează că în acest secol, limba românească, era limbă de cult și aici la Văleni.

Primul egumen, Partenie, despre care vorbește actul de închinare al lui Hagi Stoian, de la 1684 era egumen al Cotrocenilor, mînăstire clitorită cu cîțiva ani mai înainte de cea a Vălenilor, de către Șerban Cantacuzino.

1. — Care va fi fost egumenul de la Văleni la întemeierea mînăstirii, nu știm, afară dacă nu va fi fost acel Grigorie Protosinghelul, care apare într-un act, la 1714, al Ilincăi «adică eu Ilinca, femeia Oprii Bălțescul, împreună cu feciorii mei anume: fiu-mea Oprea și fie-mea Maria, dat-am zăpăsul nostru la mina sfinției sale părintelui Grigorie Protosinghelul de la Văleni, precum să se știe că pristăvindu-se bărbatu-meu Oprea, împreună cu un fecior al meu anume Ilie, au fost lăsat bărbatu-meu și fecioru-meu la moartea lor ca să facem două sărindare la Sf. Mînăstire Văleni»⁹¹.

La 13 martie 1718, același egumen Grigorie, cumpără de la «Radu Mîtcăraș sin Tănase Secuul ot Văleni», parte din moși acestuia ce o avea la Teișani» ce-mi este dată și mie dă pomana de la unchiu-meu Stanciu feciorul Lupului ot Teișani»⁹².

2. — Al doilea egumen cunoscut este Gherasim. El apare într-un zăpăsi de la 1723 «dat la mina sfinției sale Părintelui Gherasim egumenul ot Văleni, precum ca să se știe că am dat pentru pomana părinților mei, moșia la Păr, pă din jos de pîrîu, stinjenii 25» etc. Donator este Stanciu sin Stanciuul Morariul ot Teișani»⁹³. În același an, egumenul Gherasim cumpără de la Stoica Izinul cu femeia sa Maria și feciorii lor, un pogon die vie în dealul Bălțestilor, act scris de popa Goanță (Goită) ot Văleni»⁹⁴ (anexa X).

Pentru ultima dată Gherasim egumenul, mai apare la 1735, Decembrie 28, într-un act, prin care Oprea fiul lui Stănilă Ursul din Predeal, închină mînăstirii Văleni, o moșie în acest sat»⁹⁵ (anexa XI).

3. — Egumenul Zaharia, apare la 1737, mai 31, în pisania mînăstirii Văleni, ca «năstavnîc al acestei sfinte mînăstiri», așezată după reparația făcută bisericii după cutremurul din 1737.

Era de origină grec, «dela Sfînta Gora, dela sfînta mînăstire împărătească și patrierșască Iver, care se trage din părinții lui din Cetatea Kalipoli» (Pisania).

În același an, în 15 iunie, apare într-o scrisoare a lui Constantin beizadea Cantemir, care face mînăstirii Văleni o danie, constînd din cîteva sufletele de țigani robi, «ca să fie dar obăbnic dela noi sfîntei mînăstiri și ei și copii lor cîți vor mai face»⁹⁶.

Acest egumen, a avut aici la Văleni, o activitate remarcabilă.

A reparat biserica după cutremurul din 1737 și a avut multă bătaie de cap cu moșiile mînăstirii, umblînd în procese pe la isprăvnicie și divan ca reclamant, dar și ca pîrit, uneori, descucînd hotarele moșiilor mînăstirii, hotărnicindu-le, vînzînd și cumpărînd.

91. Arh. St. București M. Cotroceni pach. LV — act. 77.

92. *Ibidem* pach. XLVI — act. 7.

93. *Ibidem* pach. XLVI act. 9.

94. *Ibidem* pach. LV, act. 28.

95. *Ibidem* pach. LI, act. 11.

96. *Ibidem* pach. LII, act. 17.

Este pomenit la 1743, într-un act prin care domnitorul Mihail Racoviță, întărește stăpînirea Mînăstirii Văleni asupra moșiei Anghelști, cumpărată de înaintașul său Gherasim, iar acum tulburată de frații vinzătorului.

La 1745, chiar Zaharia egumenul, cere lui Constantin Nicolae Voievod, hotărnicirea moșiei Predealu⁹⁷, iar în același an, apare în actul de hotărnicie al moșiei Anghelști, poruncită de divan și executată de 24 de boieri⁹⁸.

Zaharia moare după 1746, dată la care apare numele său pe piatra funerară a lui Nicolae Buzăianu, decedat la 30 oct. 1746 «egumenind sfinția sa părintele Kir Zaharia monah dela Sfetagora»⁹⁹.

4. — Pangrație este al patrulea egumen al mînăstirii Văleni. Numele său apare într-o hotărîre a lui Grigorie Ghica Voievod, din 13 aprilie 1752, ca urmare a judecării dintre Pangrație, «egumen Vălean» și Ion nepotul Stancăi Boleșteanu, care contestase dania pe care bunicii săi o făcuse mînăstirii Văleni¹⁰⁰.

5. — Amvrozie, al cincilea egumen cunoscut, apare la 1762 în actul prin care Dragomir, cu femeia sa Bălașa, închină un rînd de case în Văleni, acestei mînăstiri¹⁰¹.

6. — Nichifor, al șaselea egumen cunoscut, apare într-o hotărîre a isprăvniciei județului Saac, din 18 martie 1770, ca răspuns la jalba pe care acesta a făcut-o cu privire la mutarea tîrgului de pe locul mînăstirii¹⁰². (Vezi anexa XII). Se pare că acest Nichifor a egumentat numai 2—3 ani, fiindcă la 1773, iulie 25, apare al șaptelea egumen.

7. — Amvrozie. Acesta este pomenit în acest an, în hotărnicia dată de isprăvnicia jud. Sud Saac asupra moșiei Bălțești, pe care o revendicau cu jalbă, «popa Samoil din Ploiești, Ștefan monah, i Șerban cu cetașii lui»¹⁰³.

8. — Chiril «egumenul Vălean», apare ca al optulea egumen cunoscut, în raportul isprăvniciei jud. Saac din 20 mai 1777, către divan, în urma plîngerii pe care acesta a făcut-o împotriva moșnenilor din Predeal care tulburau stăpînirea moșiei mînăstirii, din acel sat¹⁰⁴.

De asemenea, Chiril este chemat să asiste la hotărnicia moșiei Bălțești, cu actele ce le posedă asupra acestei moșii, din porunca Prea Înălțatului Domn Alexandru Ipsilant Voievod, la 12 iunie 1777¹⁰⁵.

9. — Gherasim este al nouălea egumen cunoscut la Văleni. El apare pentru prima oară într-un zăpis, dintre Dinu Cereșanu și mînăstirea Văleni «precum ca să se știe că am cerut voie de la sfinția sa și ne-au dat locu în Văleni ca să facem un tacim»¹⁰⁶. Acest Gherasim, de origină grec, este pomenit în pisană, scrisă în grecește, deasupra ușii la intrarea bisericii, în interior, după reparația care s-a făcut după cutremurul din 1802, în care se spune, «fiind egumen prea veneratul și prea respectatul Domn Gherasim prea Sfințitul» — (anexa VIII)¹⁰⁷.

10. — Chiril, al zecelea egumen cunoscut aici, apare la 5 iulie 1812, cînd este numit la Văleni egumen, de către Părintele Mitropolit «următoare fiind poruncii Excelenței sale, mai marele Comandir al Armiei Dunării, Domnul Admiral Cavaler Ciciagov, ce s-a dat către Prea Sfinția Sa...»¹⁰⁸.

Chiril este ultimul egumen cunoscut de noi, la mînăstirea Văleni.

După înăbușirea mișcării eteriste, de către turci la 1821, o dată cu înlocuirea domniilor fanariote cu domniile pămîntene, se ordonează, prin firman împăratesc, înlocuirea egumenilor greci de pe la mînăstirile din țara noastră, cu egumeni români.

După această dată, și Mînăstirea Văleni își va fi primit egumenul ei pămîntean, al cărui nume însă nu-l cunoaștem și nici pe cel al urmașilor lui, pînă la secularizare, cînd Mînăstirea de aici, după o pauză de cîțiva ani, este transformată în biserică de mir.

97. *Ibidem* pach. LI, act. 17. 98. *Ibidem* pach. XLIII, act. 18.

99. Vezi anexa VII. 100. Arh. St. Buc. M. Cotroceni, pach. XXXVII, act. 78.

101. *Ibidem* pach. XVIII, act. 13. 102. *Ibidem* pach. XVIII, act. 14.

103. *Ibidem* pach. XXXIV, act. 12.

104. *Ibidem* pach. LI, act. 19.

105. *Ibidem* pach. XXXIX, act. 15.

106. Din arhiva Gh. Cereșeanu, de El. Alexiu actul XL, p. 69.

107. V. A. Ureche, *op. cit.*

108. Arh. St. Buc. M. Cotroceni, pach. XLIX act. 4.

XIII

PREOȚI MIRENI

Am arătat, că la Mănăstirea Văleni au slujit, alături de călugări și preoți de mir, ca acel popa Istrateie, care toată viața sa a preotit aici, căruia i-a urmat fiul său, popa Stoian, care «și eu căsătorindu-mă și preuțindu-mă tot la această sfântă casă» (anexa V) erau preoți de mir, îngrijind de sufletele credincioșilor țărgului Văleni.

Documentele vremii pomenesc neîncetat nume de preoți mireni locuind în Văleni și slujind la Mănăstirea de aici, scriind și semnând ca martori în actele acesteia.

Este știut, că după regulă, numele de botez din mirenție, la intrarea în monahism se schimbă cu un alt nume specific, dar când se găesc nume ca : popa Istrateie, popa Stoian, popa Tudor, Goanță, Cernat, Nica sau Mihai și altele la fel, menționate în documentele mănăstirii, concluzia se impune de la sine și anume, că la mănăstirea din Văleni, au slujit în toată vremea și preoți de mir, cu jurisdicție parohială.

De asemenea, scutirile de bir și de «poclonul episcopesc», pe care, în permanență le-au acordat Domnii, pentru doi preoți ai mănăstirii Văleni, confirmă cele spuse mai sus.

După popa Istrateie și concomitent cu fiul acestuia, popa Stoian, apare popa Goanță la 1722, care semnează ca martor, pe actul de danie al lui popa Vlad din Cioabănești, care închină mănăstirii Văleni, toată averea lui, neavînd copii. Actul este scris de «popa Stoian sin popii Istrateie».

Pe actul de vânzare către mănăstirea Văleni, făcut de Gheorghe Anghelescu pentru partea sa din moșia Angheliești, făcut la 1724, act scris de același popa Stoian, semnează ca martor, «eu popa Nica ot Văleni».

În diata lui popa Stoian, scrisă la 1728, apar ca martori, pe lângă Popa Nica și martori cu nume monahale, ca «eu popa Dionisie, eu popa Paisie dascăl ot Văleni, eu monah Rafail, martor etc (Vezi anexa V).

La 6 aprilie 1729, apare din nou popa Nica, într-un act prin care «adică eu Negrea Pircălabul ot Zănoaga, împreună cu femeia mea Ilinca și cu feciorul meu anume Luca, dat-am zăpisul nostru la mina sfintiei sale Gherasim năstavnicul Sfintei Mănăstiri Văleni, ot Sud Saac, precum ca să se știe, că am vîndut sfintiei sale parte din moșia care se cheamă Fundul Cotii... etc.

Eu popa Nica ot Văleni, martor.

Eu Ghenadie monah, martor ¹⁰⁹.

La 1731, în 24 noiembrie, Misail monah la mănăstirea Văleni își face diata, pe care o scrie «popa Cernat» ot Văleni la cererea lui Misail, care «de vreme ce împlinirea cea viitoare este nevăzută și ingerilor neștiută și necunoscută, care numai la Dumnezeu toate se cunosc, pînă a nu-mi veni ceasul morții», lasă acestei mănăstiri o vie în dealul Buvovului și moșie la Vrănești. Semnează ca martor Misail monah, naș, adică nașul într-un monahism al testatorului ¹¹⁰.

Același, popa Cernat ot Văleni, scrie la 1740 în iunie 9, un act de vânzare, prin care Stan diaconul și diaconița Vișa, vind lui Iani căpitan, 100 de stînjeni în Cetătea (Homoricu) ¹¹¹.

«Și am scris eu popa Mihai ot Văleni», spune în actul prin care, Oprea, feciorul lui Stănilă Ursu din Predeal, închină mănăstirii din Văleni o moșie în acest sat, la 28 decembrie 1735 (Anexa XI).

Popa Arsenie, apare ca scriitor și martor în actul din 23 aprilie 1749, prin care State Cupețul din Văleni întărește dania soției sale Stanca, făcută mănăstirii Văleni a 200 stînjeni din Cetatea și o roată de moară ¹¹². Popa Dumitru este scriitor și martor al zăpisului, prin care Dragomir, dimpreună cu soția sa Bălașa, închină mănăstirii un rînd de case în Văleni și totodată, vinde acesteia un grajd la prețul de 7 taleri ¹¹³.

La 1763, Ghenar 18, popa Petre, duhovnicul lui Iane vâtaful plaiului, îi scrie acestuia diata ¹¹⁴.

109. *Ibidem* pach. XLII, act. 6. 110. *Ibidem* pach. XLIII, act. 11.

111. *Ibidem* pach. I, act. 3.

112. D. Brezeanu, din volumul inedit «Noduri și crîmpeie» din viața socială a moșnenilor de pe Valea Teleajenului, în manuscris.

113. Arh. St. Buc., Mînăst. Cotroceni, pach. XXXVI, act. 6.

114. *Ibidem* pach. XLVIII, act. 13.

În volumul niedit «Noduri și crîmpeie», al decedatului Dimitrie Brezeanu, fost învățător la Văleni, un harnic și priceput culegător al documentelor vechi, mai sînt menționați ca preoți de mir la Văleni următorii :

Popa Ene la 1770, care scrie un act și popa Gheorghe. La alegerea moșiei Izvoarele, spune domnia sa, iau parte printre boiernași și protopopul Radu Bercea, cu popa Oancea din Văleni.

Dl. Brezeanu mai menționează în lucrarea sa și alte nume de preoți : la 1800, popa Voicu, protopop la Văleni, la 1834, popa Stanciu protopop și alții.

Aceste nume de preoți scoase din documente autentice, fac dovada, indiscutabilă, că la minăstirea Văleni au funcționat neîntrerupt și preoți de mir, care au slujit aici și nu în altă parte.

Este exclusă solicitarea de mărturii și semnături de la alți preoți străini de minăstirea Văleni, întrucît aceasta, în lipsa unor preoți mireni, avea la îndemînă atîția monahi care ar fi putut face acest lucru ; dar întrucît aveau pe acești preoți, oameni mai ridicați decît monahii, îi folosesc în asemenea lucrări pe aceștia din urmă, avînd prin situația lor, o mai mare pondere în cunoașterea oamenilor și împrejurărilor.

După secularizarea averilor minăstirești, după cîtiva ani, minăstirea Văleni a fost declarată biserică de mir, avînd aceeași enorie «vatra orașului, tîrgul și alte mahalale».

1. — Primul preot după secularizare a fost popa Preda, despre care am mai pomenit în această lucrare.

2—3. — După el și poate concomitent cu el, este menționat preotul Marin Tănăsescu, mort la 1883 și preotul C. Ionescu, hirotonit pe seama acestei biserici la 1876 și transferat la Ploiești, la biserica Sfîntul Ștefan în 1894.

4. — Al patrulea preot al Minăstirii, a fost preotul Toma Georgescu, nepot al lui Marin Tănăsescu, care, după decesul acestuia în 1883, se transferă de la Teișani, în locul bunicului său.

Preotul Toma Georgescu a fost unul dintre cei mai activi și mai conștiințioși preoți ai acestei biserici. A păstorit de la 1883 pînă în 1934, cînd este pensionat.

Pentru întreaga sa activitate proțească, Sfînta Arhiepiscopie a Bucureștilor i-a acordat rangul de Econom-Stavrofor.

A luat parte la toată viața și activitatea cultural-socială a Vălenilor și s-a bucurat de stima și respectul tuturor oamenilor cinstiți. A murit în decembrie 1943, în vîrstă de 83 de ani.

5. — Preotului Toma Georgescu i-a urmat preotul Alexandru P. Popescu, care a funcționat aici, pînă la 1 ianuarie 1942, cînd s-a transferat la biserica Sf. Vasile din Ploiești.

Preot ales, cu o bună cultură teologică și laică, a lăsat la Văleni, o bună amintire.

6. — După aceștia, conducerea parohiei a fost încredințată nouă prin transfer, la 15 martie 1942, după ce păstorisem 15 ani la mica parohie Bughile.

După venirea la Văleni în 1942, s-au continuat reparațiile și amenajarea bisericii Minăstirea pentru a fi redată cultului și s-au refăcut din temelie anexele din jur, precum și reparația radicală a monumentalei clopotnițe, care a fost readusă în starea ei originală.

XIV

CINTĂREȚI

1—2. — Primul cîntăreț pe care-l menționează arhiva bisericii Minăstirea este Gheorghe Petrescu. Acesta a funcționat la strana dreaptă, pînă în anul 1904, în timp ce colegul său din strana stîngă Ghiță Tudor, a funcționat numai doi ani, de la 1894—1896.

3. — Mihail Ghinea fost aici paraclisier, îl înlocuiește pe Gheorghe Petrescu în anul 1905 și funcționează pînă în 1943, cînd se pensionează.

4. — Gheorghe Anastasescu, cîntăreț II, a funcționat din 1912, mai mulți ani.

5. — Neicu M. Radu, absolvent al Școalei de Cîntăreți din Vălenii de Munte, a funcționat la strana stîngă între 1932—1940.

6. — Lui Neicu, i-a urmat Petre Stoica, absolvent de la aceeași școală, care a și murit în 1941.

7. — Ioan Coman, unul din bunii elevi ai Școlii de cîntăreți din Văleni, a funcționat din 1943, pînă în 1950, la strana dreaptă.

8. — În prezent cîntărețul bisericii Minăstirea este Dl. Ioan Mihalache.

XV

CLOPOTNIȚA

În încheiere socotesc să spun ceva și despre clopotnița bisericii Minăstirea.

Nu știm dacă la 1680, Hași Stoian a construit și o clopotniță, dar este de crezut că ea a existat. La reparația bisericii făcută de egumenul Zaharia la 1737, acesta spunea că a făcut și clopotnița pe poartă, dar noi credem, că atunci domnia sa, n-a făcut altceva, decît a mărit și a întărit pe cea existentă.

La cutremurul din 1802, ni se spune că a fost reparată și clopotnița. Această reparație a constat în aceea că peste trunchiul ei de zid, de la lăcașul clopotelor în sus, în locul turnului de zid, care probabil că s-a dărîmat la cutremur, s-a făcut un turn din scindură, așa cum era la cutremurul din 1940.

Clopotnița, și ea monument istoric, este o construcție mare, cu boltă, avînd într-o parte o cameră de intrare, iar în cealaltă parte două camere, parter și etaj, locuință pentru îngrijitor. Întrarea în curtea bisericii se face pe sub bolta clopotniței.

Zdruncinată la cutremurul din 1940, a fost reparată după planurile întocmite de arhitectul Cristofor Cerkez.

S-a consolidat bolta și temelia și s-au construit, de la pămînt camerele anexe. În locul turnului de scindură, s-a construit un turn din beton armat și cărămidă aducîndu-se astfel la starea ei dintîi. Reparația clopotniței s-a terminat în 1945.

— Biserica Minăstirea, clopotnița ca și zidurile împrejmuitoare, constituie «grupul istic Minăstirea», și prin vechimea lor întrec în bătrînețe pe toate celelalte construcții din oraș și chiar din împrejurimi.

— Este vizitată de turiști din țară sau străinătate în trecere prin Văleni, iar cu-noscătorii găsesc aici lucruri interesante.

Zidurile acestor monumente au văzut multe în zilele vieții lor și dacă ar putea, ar povesti cu grai de cronică, o parte din istoria acestui plai al Teleajenului; despre oștile care au trecut pe aici, despre domnii care au făcut milă cu biserica aceasta, despre curioșii care i-au tocit piatra în nesfîrșite metanii și ingenuncheri, despre credincioșii care s-au închinat cu nădejdea împlinirii mintuirii lor, despre strădanii, jertfe și lacrimi, speranțe și mîngieri, aduse și depuse ca într-un tezaur, în fața bătrînului altar de piatră*.

Pr. EMILIAN VLAICULESCU

* BIBLIOGRAFIE

1. *N. Iorga* : a) Studii și documente.
b) Inscricții din bisericile românești.
c) Documente de pe Valea Teleajenului.
2. *Pr. Prof. Gheorghe Moisescu* :
a) Istoria Școalelor din Vălenii de Munte.
b) Din trecutul bisericesc al prasilui Vălenii de Munte.
c) «Biserica Ortodoxă Română» 7—3/1934. Articol.
3. *Gh. M. Ionescu* : Istoria Cotrocenilor.
4. *Gh. Lahovari și Gh. Tocilescu* :
Marele dicționar geografic.
5. *Buletinul Comisiei Monumentelor Istorice XIX.*
6. *Pr. Petre Pandele*: Istoria Bisericii Minăstirea — Văleni de Munte — teză de licență după care am luat documentele anexate la acest studiu.
7. *V. A. Ureche* — Istoria Românilor. vol. VI.
8. *D. Brezeanu*, «Noduri și Cîrpeie», manuscris.
9. Sinodicul și arhiva bisericii.

ANEXA IX

Pisania redactată de profesorul N. Iorga în 1926, după ce biserica Minăstirea a fost readusă în starea ei de la 1680.

«Această sfință și dumnezeiască biserică cu hramul Adormirea Maicii Domnului, s-a înțemeiat pe locul unei mai vechi clădiri, acolo unde a stat cetatea Teleajenului, de Hagi Stoian la anul 1680 în domnia lui Șerban Cantacuzino Voevod.

S-a refăcut după cutremurul din 1737 și 1802, prin îngrijirea egumenilor Zaharia și Visarion de la Ivirul Alosului. A fost întărită în 1901 prin stăruința episcopiei, fiind episcop Simion Pisău și paroh preotul Toma Georgescu, iar acum, în 1925—1926, s-a adus în starea ei cea veche de Comisiunea Monumentelor Istorice».

ANEXA X

«Adică eu Stoica Izicul sin Pătrașco dimpreună cu femeia mea anume Maria, împreună cu feciorii mei, dat-am acest credincios zapis la mîna sfinției sale, Părintelui Gherasim egumen ot Sfînta Minăstire Văleni precum să știe că i-am vîndut un pogon de vie în dealul Bălăștilor pe moșia Bucovinească, care vie este între viile sfinției sale care le-au închinat popa Vlad Ciobănescul Sfîntei Minăstiri. Și am vîndut de a mea bună voe nesilit de nimeni să-i fie sfinții sale moșie stătătoare și sfinții minăstiri pînă în veci. Și am vîndut drept bani gata taleri 7 bani vechi. Și eu pentru mai adevărată credință mi-am pus mîinile și degetul din jos în loc de picete. Și mărturie care se vor iscăli. Și am scris eu popa Goanță din Văleni cu învățătura Stoicăi Hiziscul.

Sept. 29 zile, leat 7232 (1723).

Eu Stoica vînzător,

Eu Maria, fămee Stoicăi vînzătoare.

Eu Ilie Comișel, martor.

Eu Constandin, martor.

Arhivele Statului, București, Minăst. Cotroceni pach. LV, act 28.

ANEXA XI

«Adică eu Oprea, feciorul lui Stănilă Ursu din Predeal, care am fost frate cu Birsean și cu Lupul și cu Nan și cu Ionașco, dat-am această scrisoare a mea sîntei și dumnezeieștii minăstiri Văleni ot Jud. Saac, unde se cinstește și se prăznuiește hramul Uspeniei Precistei Născătoarei de Dumnezeu și la mîna sfinției sale Părintelui chir Gherasim, năstavnicul acestei sînte case și altor părinți ce s-ar întimpla pe vremi egumeni și slăpîntori, ca să fie de bună credință precum să se știe că avînd eu cu frații mei ce se numesc mai sus o moșie în Predeal Sud Saac a părinților noștri de moștenire și de cumpărătoare care după moartea părintelui nostru rămas-am noi acești cinci frați slăpîntori pe această moșie. Deci frate-meu Birsan, i cu Nan, i cu Ivașco, s-au sculat a-și vinde părțile lor, de care eu Oprea n-am îngăduit pe alții, am cumpărat eu cîte trele părțile lor, iar doao funii de moșie ce-am răscumpărat dela Preda căpitan dela Gherghița, care le-au fost vîndut moștenii din Predeal, după cum arată zapisele lor, ce le-am dat la mîna părintelui, iară partea fratelui nostru Lupului a rămas nevîndută și moartea lui n-au vrut să o lase fetelor lui, ci așa au lăsat cu sufletul lui ca să-i dea la o minăstire partea lui să-l pomenească. Drept aceia, eu după cum a lăsat frate-miu Lupul ne-am îndemnat și cu Oprea, cu voia fiului meu Toader de am dat partea lui să-l slăpînească. Mai datu-i-am și eu loată partea mea ce mi se va veni de către frații mei și cumpărătorile. La care s-au făcut toate părțile noastre peste tot danie sîntei minăstiri ce e mai sus numită. Și am dat-o de bună voe ca să fie părinților noștri și nouă vrecinică pomeneire la sf. jărtfelnic etc... etc.

Și cînd s-au scris aciaastă danie au fost mărturii credincioase care se vor iscăli...

Scris luna Dechembrie 29 zile leat 7243 (1735).

Eu Oprea cu fie-mieu Toader am închinat.

Eu fratele Opii, Nan, am voit.

Eu popa Cernat ot Văleni, martor.

Și am scris popa Mihai ot Văleni cu zisa lui logofetelului Oprea și martor.

Arhivele Statului București, Minăst. Cotroceni, pach. II — act 11.

ANEXA XII

«Dat-am cartea aceasta a noastră prea cuviosului părinte egumen al Vălenilor,, chir Nichifor, pentru că veind sfinția sa egumen la această minăstire și prin cercetări văzînd că tîrgul ce se face aici în Văleni din vechime au fost făcînd pe moșiile minăstirii, de unde au fost avînd minăstirea oareșcare folos, iar de vreo un an încoace prin oareșcare mijlociri s-au fost mutat tîrgul din sus pe moșia megieșască unde minăstirea nici un fel de ajutor nu avea. Deci asupra acestei pricini dînd numitul egumen jalbă la luminatul divan ne-au adas poruncă cu hotărîrea ca fiind minăstirea săracă și de vreme ce se ajutorează din mutarea tîrgului, să mulăm tîrgul, după cum și este, pe moșia minăstiri, unde se făcea de atîtea ani.

Drept aceia noi, poruncii divanului urmînd, am mutat tîrgul pe moșia minăstirii unde s-au fost făcînd de două zeci de ani mainainte, pînă anul trecut.

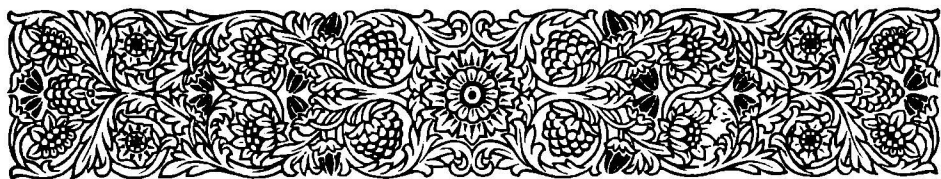
Și pentru bună adevărîntă să aibă părintele egumen cartea aceasta a noastră ca oricine va veni la tîrgul acesta, cu orice fel de marfă, să meargă unde au mutat tîrgul, neoprit de nimeni să-și facă alișverisul lor.

Aceasta scriem la 1770, Martie 10 zile.

ss. Nicolae Obedianu fost mare sărdar, ispravnic.

ss. Alexandru, sărdar, ispravnic.

Arhivele Stat. Buc., Minăst. Cotroceni pach. XLVII — act. 2.

VIAȚA BISERICESCĂ ÎN CUPRINSUL MITROPOLIEI

RESFINȚIREA BISERICII DIN PAROHIA NENCIULEȘTI — JUD. TELEORMAN

Ziua de duminică, 2 iulie 1972. O zi de vară teleormăneană cu soare tînăr și cu cer albastru, întins ca o cupolă peste cimpul plin de rodnicie. În această zi credincioșii din satul Nenciulești de pe valea râului Vedea, participă la resfințirea bisericii. Grupuri, grupuri se îndreaptă spre Casa domnului, gătită și ea în haină duhovnicească.

Pisania arată că, actuala biserică a fost construită în anul 1907, pe locul unei biserici de lemn, existentă încă din sec. XVIII, deoarece în anul 1778, era preoțit pe seama ei, preotul Petre sin popa Petre.

Satul existent încă din sec. XVI, cum dovedesc documentele, este arătat sat de moșneni, dar care își vor pierde libertatea, devenind, sub Mihai Viteazul, sat de clăcași. Numit o vreme, în sec. XIX, Vătășani și trecut din proprietar în proprietar, abia în zilele noastre găsește adevărata sa libertate și stăpînire a bunurilor sale. Din vechile bordeie și case mici n-au mai rămas decît amintirile, azi satul fălindu-se cu casele sale noi și frumoase, adevărată mîndrie a locuitorilor.

Cu trecerea vremii, biserica a început să se deterioreze. Zidurile au crăpat, acoperișul s-a învechit, iar pictura s-a afumat. Împrejmuirea curții se ruinează, cimitirul trebuia împrejmuit, iar lumina electrică se cerea introdusă în biserică.

Vrednicul preot Dragomir Petrescu, deși în etate și cu multe griji sufletești, a înțeles că trebuie să pornească la lucru, și biruindu-se pe sine cît și greutățile inerente oricărui început, a desăvîrșit lucrarea cea bună.

Anii 1970—1971, au fost ani de muncă, uneori grea, dar plini de satisfacție. În afară de ceea ce trebuia făcut, s-a mai refăcut clopotnița și s-a împodobit biserica cu covoare, veșminte, cărți, perdele etc. toate noi, preotul paroh fiind sprijinit, atît de organele locale și credincioși, cît și de P. C. Protoiereu Constantin Ruse.

Terminându-se toate aceste lucrări și împodobită fiind biserica, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, a binevoit a aproba resfințirea ei, delegînd în acest scop pe P. C. Părinte Consilier Petre Alexandru, de la Sectorul Cultural al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor.

Duminică, 2 iulie 1972, la orele 8,30, sosește P. C. Părinte Consilier Petre Alexandru, care este întîmpinat cu multă căldură și bucurie de către preoții prezenți și de credincioși.

Prea Cucernicia Sa, împreună cu un sobor de preoți, format din P. C. Protoiereu, Constantin Ruse, P. C. Preot Profesor Dumitru Popescu — București, P. C. Preot Eugen Marina — București, P. C. Preot Teodor Păunescu — Mavrodin, P. C. Preot Ioan Spiru — Alexandria, P. C. Preot Anton Poșircă — Poroschia, precum și P. C. Diacon, Traian Petrescu — București, începe slujba resfințirii, prin ocolirea Sfintului locaș, stropindu-se cu apă sfințită și ungîndu-se cu Sfîntul și Marele Mir, biserica și apoi icoanele, după rînduiala canonică.

Părintele Protoiereu, Constantin Ruse, dă apoi citire «Documentului de sfințire».

A început apoi oficierea Sfintei Liturghii, răspunsurile fiind date la strună de către un grup de cîntăreți și credincioși, într-o impresionantă unitate de glasuri.

Predica zilei a fost rostită de către P. C. Preot Ioan Spiru, din Alexandria.

După oficierea Sfintei Liturghii, P. C. Protoiereu, Constantin Ruse, luînd cuvîntul, mulțumește mai întîi Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian pentru că, a binevoit a ne da cuvenita aprobare și apoi Părintelui Consilier, Petre Alexandru, pentru prezența la această măreață sărbătoare bisericească, scoțînd în evidență activitatea meritorie a enoriașilor din parohia Nenciulești, în frunte cu vrednicul lor preot, Părintele Dragomir Petrescu. Reliefează în același timp, largă înțelegere a organelor puterii locale și județene de Stat.

Luînd cuvîntul, Părintele Dragomir Petrescu, parohul bisericii, face o scurtă dare de seamă asupra activității Prea Cucerniciei Sale, în această parohie, pe care o păstorește de mulți ani și asupra lucrărilor ce s-au executat pînă în prezent

Mulțumește părintelui Consilier, Petre Alexandru, pentru osteneala ce și-a luat de a veni în parohia Nenciulești și-l roagă să transmită Prea Fericirii Sale, Părintelui Patriarh Justinian, mulțumiri smerite, pentru ajutorul acordat în sumă de lei 15.000, și pentru înțelegerea pe care întotdeauna a acordat-o preoțimii, odată cu urări de sănătate și îndelungată trăire.

Mulțumește apoi organelor locale de Stat și tuturor acelor care l-au ajutat în terminarea lucrărilor de înfrumusețare a bisericii. La sfîrșit ia cuvîntul Părintele Consilier, Petre Alexandru, care își mărturisește bucuria de a aduce binecuvîntarea Prea Fericitului Părintelui Patriarh asupra enoriașilor parohiei Nenciulești, și a preotului lor, pentru ceea ce au realizat. Rîvna lor pentru Casa Domnului, este vrednică de toată cinstea, deoarece și azi ca și în trecut, biserica slujește idealurilor de pace, de libertate și de progres ale omenirii. Îndeamnă pe cei prezenți

să fie în continuare fii buni, atît ai bisericii cît și ai scumpei noastre Patrii, prețuind munca, cinstea și dragostea de țară și de conducătorii ei, contribuind cu toții la zidirea vieții noi ce se construiește în patria noastră.

În încheiere, Prea Cucernicia Sa, precizează, că aceste realizări se datoresc și îndemnurilor, grijii și spiritului gospodăresc al Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian precum și libertății depline de care Biserica se bucură în patria noastră.

Pentru aceste considerente gîndurile noastre, ale tuturor trebuie să se îndrepte cu multă recunoștință astăzi, către Prea Fericirea Sa, Părintele Patriarh Justinian și către Înalta și Înțeleapta conducere a Patriei noastre dragi, Republica Socialistă România.

A urmat apoi un Polihroniu, pentru Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, pentru Înalta Conducere de Stat, pentru Cler, credincioși și enoriașii acestei parohii.

Slujba s-a încheiat prin oficierea unui parastas pentru clericii slujitori decedați, cititori și binefăcători ai acestui Sfînt locaș, enoriași ai parohiei etc.

Frumusețea impresionantă a acestei zile de 2 iulie, a fost încununată de o masă comună în curtea Părintelui paroh, Dragomir Petrescu, a cărui ospitalitate nu s-a desmințit nici de data aceasta.

ASISTENT

ÎNTRUNIRE COLEGIALĂ LA INSTITUTUL TEOLOGIC UNIVERSITAR DIN BUCUREȘTI 1962—1972

Totdeauna, emoțiile revederii fac parte din bucuriile vieții personale sau comunitare.

În cazul nostru, întrunirea, după zece ani, a depășit o revedere obișnuită, formală, de complezență, colegii și-au depănat amintirile, «au reîntinerit», s-au bucurat de succesele unora, s-au angajat să ajute pe alții, sau au legat noi prietenii, care «din nebăgare de seamă, din invidie sau rea voință» n-au fost la vremea aceea.

Astfel, în ziua de 30 iunie 1972, după o prealabilă pregătire, s-au strîns de pe meleagurile întregii Patrii licențiații și absolvenții Institutului teologic universitar din București, seria 1962.

După Tedeum-ul obișnuit din paraclisul «Sfînta Ecaterina», a avut loc întrunirea cu profesorii și colegii seriei, în sala de cursuri, unde cu zece ani în urmă ne-am petrecut ultimele ore ale studenției.

Întrunirea a fost prezidată de Rectorul Institutului teologic Prea Sfințitul Episcop Antonie, Vicar Patriarhal, șeful Relațiilor externe ale Bisericii Ortodoxe Române, fiind prima întrunire cu licențiații unei serii

a Prea Sfinției Sale de cînd a trecut în fruntea conducerii Institutului teologic de învățămînt superior din Capitală.

După un scurt cuvînt de salut, rostit de Diac. David Petre, redactor I la Editura Institutului biblic și de Misiune ortodoxă, care a arătat noile transformări în viața Institutului, P. C. Sa a trecut în revistă evenimentele mai importante din viața acestei serii. De la început s-a subliniat că «licențiații seriei 1962 sînt cei care au trecut prin toate formele de învățămînt teologic actual. Adică: este seria completă a Seminarului de cinci ani, este serie completă a Institutului teologic de patru ani și seria în timpul căreia, cei care au continuat cursurile de specializare, «magisteriul» s-a transformat în cursul de doctorat iar parte dintre licențiații preoți au urmat cursurile de îndrumare Misionară și Pastorală.

Întrunirea este și o dovadă a sincerității colegiale, un atașament sincer față de Întîistătătorul Bisericii Ortodoxe Române, Prea Fericitul Patriarh Justinian și un nou angajament că înțelegem să fim alături de toți oamenii muncii contribuind cu sfatul și cu fapta la edificiul spiritual și material al Patriei noastre.

De aceea, vă rugăm, Prea Sfințite Părinte Rector, a încheiat vorbitorul, să transmiteți Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian că slujitorii și osîrduitorii «seriei 1962» sînt alături de Prea Fericea Sa și întregul Sfînt Sinod al Bisericii Ortodoxe Române și îl rugăm, smeriți, să ne transmită binecuvîntarea Sa. De asemenea asigurăm conducerea de Stat, prin Onoratul Departament al Culelor, că noi vedem atașamentul dezinteresat prin munca neîntreruptă în sectoarele de activitate unde sîntem încadrați. Noi nu facem angajamente formale. ci sîntem convinși că mersul societății în țara noastră este pe calea cea bună, așa cum, de fapt, spunea și Mihai Bolintineanu cu o sută de ani în urmă: «Viitor de aur, țara noastră are, și prevăd prin secolii a ei înălțare».

După acest cuvînt introductiv, Prea Sfințitul Episcop, Antonie, a spus, printre altele: «Îmi revine plăcuta sarcină a salutării, în numele Prea Fericitului Părinte Patriarh, a Consiliului Profesorat al Institutului teologic din București și al meu personal, întrunirii seriei de licențiați 1962.

Eu am mai participat la asemenea întruniri destul de emoționante, dar cu alt prilej și nu în calitate pe care o am acum. Sînteți prima serie. Felicit inițiativa organizatorilor și pe dumneavoastră pentru asemenea acțiune.

Tradiția este bună și are mare importanță, fiindcă se întîlnesc inimile noastre, care păstrează amintiri, fapt specific comunității umane, în general, și slujitorilor altarelor, în special. Să vă împărtășiți deci experiența unul altuia.

Institutul teologic își continuă activitatea, așa cum știți, dar în fiecare an se adaugă cîte ceva sau se schimbă, așa este în firea lucrurilor...».

După ce a relatat situația actuală a învățămîntului teologic de toate gradele, Prea Sfințitul Episcop Rector, a înfățișat pe larg activitatea externă a Bisericii Ortodoxe Române.

Biserica Ortodoxă Română este o Biserică a slujirii și această slujire este dragostea și cu cât dragostea este mai mare cu atât succesul pastoral este mai deplin. Cred că sînteți convinși de aceste realități și îmi face plăcere să consider că sînteți oameni adevărați, acolo unde vă faceți datoria și aș dori să aud numai vești bune, numai succese și inițiative. Părintele se bucură cînd toți fiii săi își dau seama de menirea lor. Așa este și cazul dumneavoastră. Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian se bucură nespus de mult cînd aude lucruri bune și tare mîhnit este cînd i se aduc la cunoștință cazuri negative, evident rare, dar din nefericire se mai găsesc.

V-aș îndemna, a încheiat Prea Sfinția Sa, să păstrați tradiția acestor întruniri, care deșteaptă dorinți neîmplinite și ajută la realizarea altor lucruri pe care încă nu toți le-au putut înfăptui.

Eu vă transmit binecuvîntarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian și vă îndemn să fiți la înălțimea chemării voastre, să deveniți cetățeni loiali ai Patriei noastre și slujitori convinși ai Evangheliei lui Hristos... Să trăiți la mulți ani! și să ne revedem sănătoși.

Cuvîntarea a fost ascultată cu viu interes, mai ales că majoritatea colegilor nu cunoșteau personal pe Prea Sfinția Sa, noul membru al Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, Vicar Patriarhal și Rectorul Institutului teologic din București.

Prea Sfințitul Episcop Rector, a dat apoi, cuvîntul Părintelui profesor-onorar Ioan G. Coman. Prea Cucernicia Sa a fost Rectorul Institutului teologic exact în perioada seriei noastre (1958—1962). După ce și-a exprimat bucuria părintească de a-și vedea fiii duhovnicești după zece ani, cu emoția unui dascăl cu visurile împlinite a început să facă apelul... Mare i-a fost satisfacția cînd aproape fiecare fost student avea alături tovarășa de viață și cu priviri blinde, înregistra costumele populare de Muscel sau Tișgoviște, fapt care a dat naștere la o sărbătoare a tradițiilor românești.

După apel, P. C. Părinte Profesor Ioan G. Coman a ținut prelegerea tradițională, în care a zugrăvit chemarea prin muncă, cinste și iubire a adevăratului slujitor. Cu competența cunoscută, cu dragostea simțită, cu pregătirea necesară, P. C. Sa a reîmprospătat cunoștințele noastre cu citate scripturistice și patristice, îndemnîndu-ne și rugîndu-ne ca să sfințim creația prin muncă. De muncă depinde, de fapt, ordinea și forța morală și tot prin muncă se formează personalitatea, iar exemplul personal este factorul prim și major în tactul pastoral. Însuși entuziasmul este un pilon al muncii și totodată o purificare, o ordine în aspirații... Munca este rugăciunea împlinită și cu cât munca este făcută cu dragoste cu atât sporul este mai mare. Înțelegem prin muncă toate ramurile activității umane pentru desăvîrșirea personală.

După ce P. C. Pr. Profesor a formulat anumite reguli de desfășurare a muncii specifice slujirii preoțești, a îndemnat asistența să se angajeze și pe mai departe în realizări depline.

Rog pe bunul Dumnezeu, a încheiat vorbitorul, să vă dea sănătate și ani mulți ca să ne vedem bucuroși și satisfăcuți de misiunea aleasă și roade îmbelșugate în munca noastră.

S-au trimis telegrame de mulțumire, de atașament și deosebită prețuire, Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, D-lui Profesor Dumitru Dogaru, Președintele Departamentului Cultelor și tuturor Înalților Ierarhi de care cei întruniți depind, sau au fost ajutați cu burse sau subvenții în timpul școlarizării.

Seara a avut loc agapa tradițională, în timpul căreia s-au rostit toasturi și cuvântări. Printre alții a vorbit P. C. Diac. Profesor-onorar Orest Bucevski, Prof. Constantin Pavel și apoi P. C. Pr. Profesor Petru Rezuș, care a fost îndrumătorul anului pe tot timpul studenției.

P. C. Pr. Prof. Petru Rezuș a apreciat seria noastră că «una dintre cele mai pregătite», având elemente de valoare și de nădejde. Așa se face că majoritatea au avut calificativul excepțional și foarte bine, iar în anii III și IV am avut satisfacția să am câte 7—10 studenți cu media 10 și excepțional la purtare. Dar aceste roade nu au fost formale, și parte din acei studenți au terminat cursurile de doctorat și au munci de răspundere-cheie în domeniul nostru... Mare lucru este pentru un dascăl cu timpurile albe să-și vadă ucenicii la înălțimea lui și mai ales să fie permanent conștienți de a-și valorifica cât mai mult potențele intelectuale și morale...».

Au urmat unele intervenții colegiale de amintiri tinerești din aniș studenției.

Așa s-a încheiat revederea după zece ani (1962—1972).

ASISTENT

† PREOTUL PARASCHIV DUMITRESCU

S-a stins din viață după o lungă suferință în ziua de 2 iunie a.c. în vîrstă de 86 ani preotul Paraschiv Dumitrescu, de la biserica parohiei Precupeții Noi din București.

Figura distinsă între preoții Capitalei, fost profesor de discipline religioase, distins predicator al Evangheliei, dotat cu o ascuțită inteligență, o bunătate și răbdare fără margini, — preotul Paraschiv Dumitrescu lasă prin plecarea sa un gol nespus în sufletele celor ce l-au cunoscut și l-au prețuit.

Născut cu 86 ani în urmă pe plaiuri oltene — la Caracal — dintr-o familie credincioasă, tînărul Paraschiv, după terminarea școlii primare trece la Seminarul Central din Capitală și mai tirziu își ia licența la Facultatea de teologie din București și diploma de profesor la Seminarul Pedagogic.

Dotat cu o pregătire intelectuală deosebită și cu un dar predicatorial rar întâlnit, este apreciat de conducerea eparhiei oltene din acea vreme și este numit ca protoiereu al județului Romanați și ca profesor la Școala Normală din orașul Caracal. Aici își desfășoară activitatea sa pastorală, predicatorială și catehetică, iar

după primul război mondial, este chemat ca preot la Mînăstirea Antim din Capitală. — pe atunci Biserică de enorie, — unde rămîne pînă în 1936, cînd Sfîntul Sinod hotărăște trecerea acestei ctitorii a Marelui ierarh Antim Ivireanu la roșturile pe care le-a avut inițial.

Din anul 1936 și pînă în ziua tristului său deces, Părintele Paraschiv Dumitrescu rămîne un prețuit slujitor al Bisericii Precupeții Noi, iubit de enoriașii săi și cinstit de familiile și de credincioșii pe care i-a îndrumat în duhul evangheliei, al iubirii și al păcii.

A avut multe bucurii, pentru că vreme de aproape 6 decenii a modelat suflete și a consolidat conștiințele vrednice de evanghelia lui Hristos. Munca sa a fost o înaltă misiune și rîvna sa un sfînt sacerdoțiu. A încercat și dureri nespuse prin moartea celor două fiice ale sale — una profesoară și alta medic, privind în tăcere pierderea unor ființe dragi a căror viață destinul le-a sfărîmat-o.

Slujba înmormîntării a fost oficiată în ziua de 4 iunie în biserica Precupeții Noi de către un sobor de preoți și colegi, în frunte cu P. C. Protoiereu Iuliu Man, de la Protoieria Circa II Capitală.

După oficierea rînduiei Pogribaniei preoților a luat cuvîntul P. C. Protoiereu Iuliu Man care a făcut o frumoasă prezentare a figurii preoțești a celui dispărut, o ilustrare a misiunii preoțești la care preotul Paraschiv Dumitrescu a fost un distins pârtaș, arătînd ce rol important au preoții în educația spirituală, morală și socială a credincioșilor lor. Subliniază personalitatea repauzatului, care a fost un vrednic păstor de suflete, un bun duhovnic și un rar predicator.

Preotul Nicolae Cozma, parohul Bisericii a adus omagiul și regretul credincioșilor, al consiliului și personalului bisericii memoriei celui dispărut, arătînd pierderea pe care o suferă parohia prin stingerea din viață a bătrînului și prețuitului lor preot și duhovnic. A prezentat momente și dale din cei 30 de ani slujiti împreună la același altar, subliniind bunătatea, înțelegerea, stăpînirea de sine și alesele sale calități. Ca o notă caracteristică a vieții și activității Preotului Paraschiv Dumitrescu a fost dorința lui de pace și de înțelegere între credincioși, felul său înțelegător de a trata pe oameni căutînd prin sfaturi și convingere să-i îndrepte spre fapte bune și frumos.

În încheiere P. C. Sa a spus: «În predicile sfinției tale dese ori amintea cuvintele Fericitului Augustin: neliniștită este inima mea Doamne, pînă cînd mă voi odihni întru Tine». Aceste cuvinte s-au împlinit astăzi. Te duci în împărăția lui Dumnezeu, Căruia i-ai slujit peste șaiszeci de ani, unde ai aflat odihna.

P. C. Preot Eugen Bărbulescu de la Biserica Sf. Silvestru a vorbit în numele colegilor, evidențînd activitatea celui dispărut în viața bisericii noastre.

Tirziu, preoții și credincioșii au ridicat pe brațe sicriul și l-au condus la cimitirul Cărmidari, unde a fost înmormîntat.

ASISTENT

† PREOTUL MARIN DANA

În noaptea de 24 spre 25 iulie 1972 și-a dat obștescul sfârșit unul dintre cei mai distinși slujitori ai altarului, din Protopopiatul Cimpulung Muscel, preotul Marin Dana de la Parohia Flămînda din orașul Cimpulung.

Defunctul a suferit în ultimii ani ai vieții de o boală hipertensivă, care i-a adus sfârșitul printr-o embolie, la vârsta de 63 ani, fiind mult regretat de enoriașii lui, de colegi și de toți cunoscuții pentru bunătatea și aleasa lui purtare față de toată lumea.

Prohodirea lui s-a făcut în ziua de 27 iulie 1972, în frumoasa și monumentală biserică Flămînda de către un sobor de 30 preoți în frunte cu Protoiereul Gh. Dudu și în prezența unei numeroase asistențe.

După oficierea serviciului divin, au omagiat personalitatea defunctului următorii: Preotul Gh. Dascălul, preotul Mircea Dragomir și Protopopul Gh. Dudu.

În cuvintele lor, vorbitorii au prezentat biografia și activitatea preotului Marin Dana și i-au adus elogii pentru slujirea și viața lui, astfel:

Marin Dana s-a născut la 2 iunie 1909, comuna Bradu, jud. Argeș. A făcut școala primară în comuna natală, apoi Seminarul teologic la Curtea de Argeș și Facultatea de teologie în București, luînd licența cu calificatul «magna cum laude».

A fost hirotonit preot pe seama bisericii parohiei Galeș, comuna Brăduleț, județul Argeș, unde a păstorit de la 1 decembrie 1935 pînă la 1 iunie 1939. Apoi a fost numit preot confesor la garnizoana din Cimpulung unde a funcționat de la 8 iunie 1939 pînă la 4 aug. 1948 cînd a plecat din armată cu gradul de Locotenent Colonel.

Apoi a fost adus de Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian ca preot paroh la parohia Flămînda din Cimpulung, unde a slujit de la 17 august 1948 pînă în mai 1972, cînd boala s-a agravat. În toată activitatea lui, preotul Marin Dana a păstorit cu mult tact, a slujit cu tot sufletul lui Dumnezeu și semenilor săi, după cuvîntul Sf. Ap. Pavel: «s-a făcut tuturor loate», de aceea este și va fi regretat de toți păstorii lui și de cunoscuții lui.

A fost un om nesupus patimilor, a fost cumpătat în toate, modest în toate manifestările vieții lui, înțelegător și ajutător al celor în nevoi.

A fost un preot model și foarte sensibil la suferința aproapelui.

Pe lângă elogiile aduse bunului părinte Marin Dana, vorbitorii au adus și condoleanțe familiei lui și enoriașilor lui, iar Protoiereul Gh. Dudu a adus și cuvîntul de mîngîiere din partea Centrului Eparhial și a Prea Fericitului Părinte Patriarh.

Veșnică să-i fie pomenirea și Dumnezeu să-l ierte.

ASISTENT

R E C E N Z I I

Învățătura creștină ortodoxă (în rev. «Mitropolia Banatului» nr. 1—3/1971, p. 10—134), de Prof. Dr. Iorgu Ivan.

În îndeplinirea îndatoririi prevăzută de Sfânta Scriptură (I Tim. 4, 16; II Tim. 2, 14) și de Sfintele canoane (can. 58 apost.; can. 19 trul.) — îndatorire pe care, de altfel, și-o asumă sub formă de jurămint, fiecare episcop în ziua hirotoniei: de a învăța, clerul și credincioșii eparhiei sale, dreapta învățătură, descoperită de Mîntuitorul Hristos și propăvăduită de Sfinții Apostoli —, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae al Banatului a întocmit, cit s-a putut mai concis, un fel de îndrumar, pentru preoții Arhiepiscopiei Timișoarei, care, la rîndul lor, sînt datori să învețe pe credincioșii păstoriți: în ce constă învățătura creștină ortodoxă, cum trebuie trăită această învățătură de oricare creștin, în raporturile lui cu semenii, cu familia și cu societatea sau statul din care face parte, precum și actele prin care se cuvine să cinstească pe Dumnezeu, de la care cere și așteaptă, cu încredere, să primească harul de care are nevoie pentru continua lui îmbunătățire duhovnicească. În legătură cu această îndatorire, Sfinții Părinți ai sinodului șase ecumenic (Trulan), în canonul 19, spun: «Întii-stătătorii bisericilor trebuie să învețe în toate zilele și mai ales în duminici întreg clerul și credincioșii cu cuvintele dreptei credințe... pentru că — credincioșii, cunoscînd, prin învățătura sus-zisilor Părinți, cele bune și de dorit și cele nefolositoare și de lepădat, își vor îndrepta viața spre mai bine și nu vor fi prinși de palma ignoranței, ci luînd aminte la învățătură, se vor îmbărbăta să nu pătească ceva rău și de frica muncilor iminente își vor pregăti mîntuirea lor» (vezi N. Milaș, *Canoanele...*, vol. I, partea a II-a, p. 371).

Materialul care formează conținutul acestui îndrumar nu este expus sub formă de întrebări și răspunsuri, ca în Catehisme și în Cărțile de învățătură, ci sub formă expozitivă, grupat însă sub nouă titluri, numerotate roman, care pot fi socotite tot altele capitole, fiindcă la majoritatea titlurilor — pentru o mai sistematică și mai logică expunere — există diviziuni, numerotate arab, și subdiviziuni menționate în litere.

Pentru ca cititorul acestei prezentări să-și poată face o idee cit mai clară asupra întregului cuprins al acestui îndrumar, cu privire la învățătura creștină ortodoxă pe de o parte, iar pe de altă parte asupra sistemului adoptat în expunere, vom aminti, în ordine, titlurile sub care a fost grupat materialul, cu sumare caracterizări ale conținutului fiecărui titlu.

În titlul I: «*Îndatorirea credinciosului de a cunoaște învățătura creștină*», se arată, documentat, că «cunoașterea lui Dumnezeu și a tot ce ține de El este una din îndatoririle de căpetenie ale fiecărui credincios»; fiindcă — după cuvîntul Domnului (Ioan, XVII, 3) — «însăși mîntuirea este legată de o atare cunoaștere». Se arată, de asemenea, că «învățătura creștină pe care avem datoria s-o cunoaștem ne-a dat-o Mîntuitorul Iisus direct, prin Sfinții Apostoli și urmașii lor», și că, «ea se referă la Dumnezeu-Tatăl, Fiul și Sfîntul Duh (Teologia), la felul cum trebuie să trăiască credinciosul (morală) și la cinstirea ce se cuvine s-o aducă lui Dumnezeu (cultul)».

În titlul II: «*Ce este religia*», după ce se definește religia ca «legătura liberă și conștientă a credinciosului cu Dumnezeu», se arată că «dacă pentru noi creștinismul este adevărata religie», în care «Dumnezeu este Ființa spirituală absolută, existentă prin Sine însăși — în El avându-și cauza tot ceea ce există, cu excepția răului — nu se poate vorbi totuși de o singură religie, întrucât Dumnezeu n-a fost înțeles astfel de către toți și totdeauna. De aceea sînt amintite religii care au existat înainte de creștinism și altele care au apărut în urma lui.

În titlul III: «*Religiile necreștine*» sînt amintite: 1. *animismul*, fetișismul, și politeismul; 2. *hinduismul* sau brahmanismul; 3. *budismul*; 4. *religia vechilor chinezi* (ale căre principii se găsesc sistematizate în Confucianism — doctrina lui Confucius, născut la 551 î. d. Hr., și în Taoism — doctrina lui Lao-dzi; 5. *Islamismul*, care a luat naștere în jurul anului 600 d. Hr., printre triburile arabe prin învățătura lui Mahomed, cuprinsă în Coran; 6. *religia strămoșilor noștri* geto-daci, ale cărei caracteristici erau cinstirea lui Zamolxis, credința în nemurirea sufletului și prețuirea trăirii între nevoite; ceea ce ar explica modul în care strămoșii noștri au primit cuvîntul Evangheliei.

În titlul IV. «*Mozaismul sau Iudaismul*» este redată, pe scurt, istoria poporului evreu, a căru religie — monoteistă — poate fi sintetizată în următoarele elemente principale: «Descoperirea despre un singur Dumnezeu, Iahve, creator al lumii și despre Răscumpărătorul care va împăca lumea căzută în păcat cu Dumnezeu; făgăduiala dată patriarhilor Avraam, Isaac și Iacob că Răscumpărătorul se va naște din neamul lor, preceptele religioase și morale împărtășite lui Moise și rezumate în Decalog, prezicerile proorocilor despre persoana, venirea și rolul Răscumpărătorului sau Mîntuitorului ori Mesia», elemente care formează un bun comun și creștinismului.

În titlul V: «*Iisus Hristos Mîntuitorul*» se amintesc date care atestă istoricitatea Mîntuitorului Hristos, privind data nașterii Sale, durata activității Sale publice, data morții, mîrturii despre învierea Sa și date istorice — întilnite la scriitorii necreștini și în descoperiri arheologice — care confirmă datele cuprinse în Sfintele Evanghelii.

În titlul VI: «*Biserica creștină*», se face o sumară privire generală asupra Bisericii creștine, de la întemeiere pînă în zilele noastre, tralîndu-se despre: 1. întemeierea Bisericii; 2. Biserica în perioada apostolică; 3. înfruntarea cu păgînismul; dezvoltarea Bisericii; 5. erezii și schisme — care au determinat ținerea și hotărîrile celor șapte sinoade ecumenice; 6. mahomedanismul și cruciadele; 7. reforma; 8. epoca modernă, care — cu începutul veacului al XX-lea, în urma inițiativelor Patriarhiei de Constantinopol — poate fi socotită epoca ecumenismului tinzînd la refacerea unității Bisericii.

Cu titlul VII: «*Învățătura creștină*» (Teologia) — se poate spune că — începe expunerea propriu-zisă a învățăturii creștine, sistematizată sub 8 subtitluri.

În primul subtitlu: «*Temeiul învățăturii creștine*» se arată că temeiul învățăturii creștine îl formează Sfînta Scriptură și Sfînta Tradiție, la un loc, amîndouă cuprinzînd descoperirea dumnezeiască trebuitoare mîntuirii noastre. Sfînta Scriptură este formată, însă, din două părți: Vechiul Testament cu scrierile compuse înainte și Noul Testament cu cele înlocuite după întruparea lui Iisus Hristos Domnul: pe cîtă vreme Sfînta Tradiție cuprinde numai învățătura propovăduită de Mîntuitorul Iisus Hristos, transmisă prin Sfîntii Apostoli, prin grai viu, din generație în generație, o parte fixîndu-se de timpuriu în: hotărîrile și canoanele sinoadelor ecumenice și locale, în simbolurile de credință, în scrierile Sfîntilor Părinți, în sfînta liturgie și în cărțile de slujbă ale Bisericii. Păzitoarea, îlcuitoarea și propovăduitoarea fără greș a Sfîntei Tradiții este Biserica.

În subtitlul 2: «*Dumnezeu Unul în Treime*», se expune învățătura Bisericii că Dumnezeu este unul ca ființă, dar întreit ca persoane: Tatăl, Fiul și Sfîntul Duh, toate de aceeași ființă ori substanță, egale între ele și în permanentă împreună-lucrare, după cuvîntul Sf. Alanasie cel Mare către Serapion (I, 28): «Tatăl face toate prin Fiul în Duhul Sfînt».

În subtitlul 3, se expune învățătura Bisericii despre «*crearea lumii nevăzute și văzute*» și despre «*Providența divină*», potrivit căreia Dumnezeu, creînd lumea, n-a lăsat-o în părăsire, ci îi poartă de grijă pururea.

În subtitlul 4: «*Păcatul strămoșesc și trebuința unui Mântuitor*», se expune învățătura despre păcatul originar sau strămoșesc, săvârșit de primii oameni, mincînd din pomul oprit, al «cunoștinței binelui și răului», ceea ce i-a dus în situația de a nu se mai îndrepta singuri.

În subtitlul 5: «*Intruparea Fiului lui Dumnezeu*», se expune învățătura Bisericii despre rostul intrupării Fiului lui Dumnezeu, pentru înlăturarea stării anormale în care ajunsese omul — ca urmare a păcatului originar — de a nu se mai putea îndrepta singur. Aici sînt arătate și învățăturile greșite, cu privire la Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu intrupat, pe care Biserica le-a combătut prin hotăriri ale sinoadelor ecumenice, întemeiate pe Sfînta Scriptură.

În subtitlul 6 este expusă învățătura Bisericii cu privire la «*Cele trei slujiri ale Mântuitorului*»: profetică, arhierească și împărătească, arătîndu-se că: Slujirea profetică a Domnului se referă la adevărul dumnezeiesc pe care l-a învățat Mîntuitorul, revelînd și confirmînd prin faptă cea mai înaltă și cea mai perfectă învățătură despre Dumnezeu și legea morală, și că: «În chip mijlocit Domnul exercită în continuare slujirea Sa profetică în Biserica pe care a întemeiat-o, luminînd prin Duhul Sfînt pe învățătorii Bisericii (episcopii și preoții) spre a propovădui corect și neîntrerupt cuvîntul dumnezeiesc».

«Slujirea arhierească» a Domnului cuprinde toate suferințele îndurate de Iisus Hristos după intrupare pînă la sfîrșit, cu osebire însă moartea pe cruce «pentru noi și pentru a noastră mîntuire», jertfa Mîntuitorului actualizîndu-se mereu în Biserică prin «jertfa euharistică». Demnitatea împărătească a Mîntuitorului Hristos decurge din întreaga Sa activitate, din minunile Sale, și mai ales cele făcute cu Sine însuși, ca schimbarea la față, coborîrea la iad, învierea din morți, înălțarea la cer și șederea de-a dreapta Tatălui. Iar slujirea împărătească o împlinește Mîntuitorul prin întemeierea, stăpînirea și conducerea împărăției harului, Biserica, pe care o desăvîrșește în viața viitoare.

În subtitlul 7: «*Înșurirea mîntuirii de către credincioși*», după ce se arată că mîntuirea credincioșilor este înfăptuită obiectiv de Mîntuitorul Hristos, prin harul dumnezeiesc, împărțită de Biserică prin Sfintele Taine — cu condiția ca și credincioșii să colaboreze în mod liber, cu harul, prin credință și fapte bune — se expune învățătura Bisericii Ortodoxe: a) despre harul dumnezeiesc; b) despre credință și faptele bune; c) despre Biserică — arătîndu-se înțelesul și importanța celor patru înșuriri ale Bisericii (unitatea, sfințenia, universalitatea și apostolicitatea) și distincția dintre membrii Bisericii văzute sau luptătoare, împărțiți în păstori sau conducători (care formează ierarhia bisericească: episcopi, preoți și diaconi) și turmă sau credincioși; și d) despre Sfintele Taine — cele șapte lucrări sfinte instituite de Mîntuitorul Hristos, prin care, într-o formă văzută, se împărtășește credincioșilor harul mîntuitor, nevăzut: Botezul, Mirul sau Mirungerea, Euharistia sau Cuminecătura, Pocăința sau Spovedania, Preoția, Nunta și Maslul.

La fiecare Sfîntă Taină se arată scopul pe care l-a avut în vedere Mîntuitorul Hristos cînd a instituit-o și condițiile care trebuie îndeplinite la administrarea fiecărei Sfînte Taine — cu privire la săvîrșitor, primitor, materie și formă — pentru ca Taina să fie validă, adică să producă efectele sfințitoare corespunzătoare.

La Taina Sfîntei Euharistii, amintindu-se că «unii creștini de azi manifestă dorința de a trece peste deosebirile existente între diferite confesiuni creștine, cuminecîndu-se din aceeași pline și același polir (intercomuniunea)», socotim că s-a făcut foarte bine accentuîndu-se că, pentru păstrarea rînduiei, pînă la realizarea unității depline de credință, asemenea lucru trebuie amînat, urmîndu-se îndrumările conducerii bisericești proprii» (p. 71).

De asemenea, s-a făcut bine cînd — arătîndu-se că «există creștini care socotesc că Preoția nu este o Taină care să fie împărțită numai unor credincioși, ci este universală, toți credincioșii avînd darul preoției și deci oricare credincios putînd îndeplini slujba preoțească» — s-au analizat textele din Sfînta Scriptură invocate în sprijinul unei asemenea păreri, dîndu-li-se adevărata interpretare, în lumina căreia ideea despre existența unei preoții universale nu-și găsește nici o justificare, nu are nici un temel (p. 73). Tot astfel, cu privire la săvîrșirea Tainei Nunții — care după doctrina ortodoxă este episcopul sau preotul — s-a evidențiat ca netemeinică «păreră că preotul este un simplu martor chiar dacă (este socotit) indispensabil și că săvîrșitorii Tainei Nunții sînt însăși mirii care se învoiesc a trăi împreună» (p. 76).

Ca fără temei este arătată și susținerea «celor care pretind că untdelemnul — folosit la Taina Maslului — poate fi sfințit numai de episcop, rolul preoților reducându-se la folosirea lui în ungere, deoarece nici unde Sfânta Scriptură nu face o asemenea precizare» (p. 78). Numai Sfântul Mir se sfințește exclusiv de către episcopi, așa cum prevede canonul 6 al sinodului din Cartagina, nu și untdelemnul de la Taina Maslului, care se sfințește de preoții săvârșitor ai Tainei.

În subtitlul 8: «*Desăvârșirea mîntuirii*» (eshatologia), se expune învățătura Bisericii Ortodoxe despre «moarte», care ca urmare a păcatului originar — este încheierea vieții vremelnice și începutul celei veșnice: despre «starea sufletului după moarte»; despre «judecata particulară» — căreia îi este supus sufletul îndată ce se desparte de trup; despre «ajutorul sfinților» care — prin harul lui Dumnezeu — cunosc nevoile celor rămași în viață, le aud rugăciunile ce înalță către Tatăl Ceresc și intervin la El ca să fie împlinite; despre «A doua venire a Domnului»; despre «învierea morților» — care va avea loc odată cu venirea Domnului; despre «judecata obștească», care — spre deosebire de judecata particulară de după moarte, care e provizorie și privește numai sufletul — va fi definitivă și-i vor fi supuse sufletele împreună cu trupurile înviate; și despre: așa-zisa «impărăție de o mie de ani», care este o abatere de la dreapta învățătură, susținându-se că între a doua venire a Domnului și judecata obștească va fi un răstimp de o mie de ani, cînd Domnul va împărăti cu cei drepți, care vor învia imediat după venirea Sa, ceilalți morți înviind numai după trecerea acestui timp, cînd va avea loc judecata obștească. Învățătura Bisericii este că — potrivit Sfintei Scripturi — venirea a doua a Domnului va fi deodată cu judecata obștească (Matei XXV, 31 sq.) fără nici o perioadă de timp intermediară.

Titlul VIII: — «*Viața creștină*» expune învățătura Bisericii despre regulile morale pe care se cuvine să le urmeze credinciosul, pentru ca să evite răul și să săvârșească binele. Legile sau normele de care trebuie să țină seama credinciosul, se împart — după izvorul lor — în: dumnezeiești și omenești.

Legile dumnezeiești cuprind: legea veșnică — care este planul sau ordinea izvorită din nemărginita înțelepciune și voie dumnezeiască după care făpturile au să se îndrepte în chip natural către creatorul lor; legea morală firească — întipărită de Dumnezeu în inima omului odată cu crearea lui, în virtutea căreia omul din fire poate deosebi binele de rău, dreptate de nedreptate; legea pozitivă — prin care Dumnezeu, în nemărginita sa dragoste, a venit în ajutorul omului, fiindcă, datorită păcatului, nu mai auzea limpede glasul legii morale. După timpul în care s-a dat și după deplinătatea ei, legea morală pozitivă se împarte în Legea Vechiului Testament — cuprinsă pe scurt în cele zece porunci (decalogul) — și Legea Noului Testament, care întregeste și desăvârșește Legea Vechiului Testament.

Legile omenești la rîndul lor, se împart în: *bisericești* — date de Biserică în virtutea puterii primite de la Întemeietorul ei și pe temeiul legii descoperite de Dumnezeu (în care mai însemnate sînt amintite canoanele și cele nouă porunci bisericesti) — și *civile* — date de Stat spre buna cîrmuire și spre înflorirea poporului cărora credincioșii sînt îndemnați de Biserică să se supună, ca și legile ei.

Conștiința morală — ca glasul lui Dumnezeu în sufletul credinciosului — împlinește o întreită funcțiune: ca stătuitor, înainte de săvârșirea faptei; ca martor, în timpul săvârșirii faptei și ca judecător, după săvârșirea faptei.

În continuare, se expune învățătura Bisericii despre: *libertatea morală* — care este puterea sufletească în virtutea căreia credinciosul singur, fără nici o silă, se hotărăște pentru o faptă sau alta; despre *virtute* — care este practicarea neîntreruptă a binelui, împlinirea statică a datoriei, deprinderea de a trăi conform legii morale — virtuțile împărțindu-se în: *teologice* — care au de obiect pe Dumnezeu și nu pot fi realizate fără ajutorul harului dumnezeiesc; în număr de trei: credința, nădejdea și dragostea; și *morale* — care pot fi însușite prin puterile firești ale credinciosului —, în număr de patru: înțelepciunea, dreptatea, cumpătarea și bărbăția. Fiecăreia din aceste virtuți i se opun anumite păcate, împotriva cărora credinciosul este dator să lupte din toate puterile, fiindcă păcatele, în general, sînt izvor de suferințe morale și trupești, pentru cei stăpîniți de ele, și cauze puternice ale dezodinei și relelor de tot felul ce bîntuie familiile și societatea în care nu sînt îndeplinite sănătoasele precepte ale moralei; despre *datoriile creștinului*, care sînt față de: a) Dumnezeu, b) aproapele, c) societatea și d) față de sine însuși.

La datoriile față de societate sînt analizate în mod deosebit datoriile față de cele două forme mai importante sub care se materializează societatea: *familia și statul*.

În încheierea titlului al VIII-lea se expune învățătura despre: *păcat* — care este călcarea cu deplină știință și cu voie liberă, prin gînd, cuvînt sau faptă, a voiei lui Dumnezeu — (păcatele fiind de două feluri: ușoare și grele sau de moarte, acestea fiind împărțite, la rîndul lor, în: a) capitale, b) împotriva Duhului Sfînt și c) strigătoare la cer); și despre: *desăvîrșirea morală*, care se poate obține pe mai multe căi, corespunzătoare zelului credincioșilor și posibilităților lor, indicîndu-se, în mod deosebit, două dintre acestea: *una* care constă în *împlinirea poruncilor legii morale* sau a tuturor datoriilor noastre către Dumnezeu, către aproapele și către noi înșine — și care este strict obligatorie pentru dobîndirea desăvîrșiri; și *alta* care constă în *împlinirea slaturilor evanghelice* (sărăcia de bunăvoie, castitatea sau fecioria și ascultarea sau supunerea față de un povățuitor duhovnicesc), cale mai grea oare, tocmai pentru aceea, nu este obligatorie, ci lăsată la bunăvoiața fiecăruia dintre noi, alegîndu-și-o numai acei credincioși care vor să se bucure de o biruință duhovnicească mai mare.

În titlul al IX-lea, ultimul: «*Cinstirea lui Dumnezeu se tratează despre cult* — care constă în actele prin care ne arătăm iubirea, cinstea și supunerea ce datorăm lui Dumnezeu —, *despre necesitatea cultului* — pentru neprețuitele foloase pe care el le aduce credinciosului — deosebindu-se respectul ce datorăm să-l arătăm lui Dumnezeu prin cult, numit *adorare* sau închinare dumnezeiască, de respectul sau cinstirea ce dăm îngerilor și sfinților, numit *venere*; *despre locurile de cult* — descriindu-se părțile din care constă orice biserică; *despre obiectele*, vasele și vestimintele sacre — arătîndu-se ce întrebuintare are și ce inchipuie fiecare; *despre Sfînta Liturghie* — arătîndu-se liturghiile în uz în Biserica Ortodoxă și părțile din care se compun; *despre Laude și Ierurgii*; *despre Duminică și sărbători* — împărțite în *sărbători domnești* sau praznice împărătești și *sărbători ale sfinților* mai aleși, între care cele dintîi sînt sărbătorile Maicii Domnului (Aici sînt amintite și *posturile* stabilite de Biserică — ca zile în care creștinii să se abțină de la anumite mîncări, să prisosească în fapte bune și prin rugăciune și nevoînte duhovnicești să-și înmulțească virtuțile). S-a accentuat că «respectarea posturilor este o datorie a fiecărui credincios, cuprinsă în porunca a doua bisericească. S-a adăugat — și s-a făcut bine, pentru liniștea conștiinței celor care n-ar putea posti — că de ajunare sînt scutiți, totuși cei mici, vîrstnicii, bolnavii și cei neputincioși, ca și cei care s-ar găsi în împrejurări și în condiții de viață, în care, chiar dacă ar dori, nu pot să postească. Asemenea condiții trebuie avute totdeauna în vedere de către duhovnic.

*

Înșirarea titlurilor sub care este expusă «Învățătura creștină ortodoxă», întocmită de înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae al Banatului, ca îndrumar pentru preoții Arhiepiscopiei Timișoarei — la unele titluri arătîndu-se și conținutul, pe scurt, — ajută pe cititorul prezentelor rînduri să înțeleagă îndeosebi ordinea în care s-a expus această învățătură; dar cit de bogat și de util material s-a putut concentra într-un număr atît de restrîns de pagini se poate înțelege numai citîndu-se expunerea în întregime. Lucrarea se citește cu ușurință, fiind scrisă într-un stil clar, curgător. Forma expozitivă care s-a adoptat — renunțîndu-se la forma întrebărilor și răspunsurilor, folosită de obicei în *Catehisme* și *Mărturisiri de credință* — nu îngreunează înțelegerea învățăturii creștine ortodoxe, datorită atît stilului clar în care este scrisă, cît și legăturii logice în care sînt înlănțuite titlurile și subtitlurile sub care este expusă învățătura. Adăugîndu-se la aceasta și faptul că definițiile — necesare unei asemenea lucrări — sînt cit s-a putut mai concise¹, dar clare și ușor de reținut, osteneala citirii lucrării se transformă într-o adevărată plăcere, cu un real folos duhovnicesc.

Prof. Dr. IORGU IVAN

1. La titlul VII: Învățătura creștină (p. 37), la sfîrșitul părții introductive, socotim că ar fi fost mai bine dacă se făcea mai clar distincție între canoanele cu conținut dogmatic și cele cu conținut disciplinar, numai cele din urmă putînd fi schimbate de un sinod ecumenic ulterior; cele cu conținut dogmatic nu pot fi abrogate, modificate sau schimbate nici de sinodul ecumenic, ca și dogmele. De aceea și abaterile de la canoane pot fi erezii sau schisme, după conținutul — dogmatic sau disciplinar — al canoanelor.

IWAN PANTSCHOWSKI¹. — Patriarch Kyrill. Union Verlag, Berlin 1971, p. 40 (In Reihe «Christ in der Welt», Heft 32).

Editura berlineză în seria «Creștin în lume» publică biografiile unor persoane de diferite confesiuni și naționalități, care au desfășurat o bogată activitate pe teren teologic și bisericesc. Broșura de față, semnată de profesorul Pantschowski — deci oferind informații de prim rang — cuprinde biografia și activitatea Patriarhului Chiril — decedat la 7 martie 1971, personalitate de prestigiu al Bisericii Ortodoxe Bulgare, dar și al Ortodoxiei, în general.

Născut la 3 ianuarie 1901 în cartierul muncitoresc din Sofia, din părinți cu frică de Dumnezeu și cu mulți copii, tânărul Constantin Markov, după terminarea școlii elementare și a seminarului teologic, studiază teologia în Iugoslavia și România, luându-și la aceasta și înaltul titlu științific de «doctor în teologie». Menționez, în paranteză, că, cu ocazia uneia din multele vizite făcute Bisericii noastre, ținind o conferință la Institutul teologic din București, Patriarhul Chiril a afirmat că «are o formație teologică românească». Cunoștea la perfecție limba română în citit, vorbit și scris. Se pare că în familie au fost și români. A mai studiat filozofia la Zagreb (Iugoslavia). La Universitatea din Berlin a ascultat cursurile de Istorie bisericească ținute de cunoscutul teolog evanghelic Adolf von Harnack, ceea ce l-a determinat definitiv să se ocupe îndeosebi de istoria bisericească. La vârsta de 23 ani intră în monahism, primind numele de Chiril, este hirotonit imediat ierodiacon, în scurt timp ieromonah, apoi e protosinghel, arhimandrit. A fost secretar al minăstirii Rila, profesor la Seminarul teologic din Sofia, președintele secției culturale de pe lângă Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Bulgare, în 1934 e numit Secretar general al Sfântului Sinod, în 1936 e hirotonit Episcop de Stobi, în 1938 ales Mitropolit de Plovdiv, din 1951 locțiitor al Președintelui Sfântului Sinod și administrator al Mitropoliei de Sofia și la 10 mai 1953 ales Mitropolit de Sofia și Patriarh al Bisericii Ortodoxe Bulgare.

Pentru merite deosebite pe teren științific teologic, pastoral și administrativ bisericesc i-au conferit titlul de «doctor honoris causa»: Academiiile teologice din Sofia, Moscova și Leningrad. Îl preocupau îndeosebi probleme actuale ale vieții bisericești. Iubea serviciile divine pe care le săvârșea cu pietate, smerenie și entuziasm și liturghisea regulat în zilele de duminică și sărbători, încheind fiecare serviciu divin cu un cuvânt plin de conținut evanghelic. Rezultatele obținute nu le atribuia alt străduințelor proprii, cit mai ales ajutorului și darurilor date de Dumnezeu, între care se număra îndeosebi legătura dragostei între ierarh, cler și credincioși. «Pe dragoste m-am sprijinit cel mai mult — spunea ierarhul Chiril — și n-am dat greș, fiindcă alt clerul, cit și credincioșii, au înțeles graiul iubirii și au urmat porunca lui Dumnezeu de a ne iubi reciproc».

De asemenea la p. 104, unde se vorbește despre însușirile familiei creștine, la pct. c) după ce se arată că «cauza să nu fie introdusă în apăsătoare înrudire trupească și sufletească», se adaugă: «Prin canoanele sale, Biserica a stabilit gradele de rudenie care fac cu neputință încheierea căsătoriei. În general căsătoria între consingeni în linie dreaptă este oprită cu desăvârșire, în linie colaterală pînă la gradul al 7-lea, iar în cazul înfățișării pînă la gradul al 5-lea sau al 6-lea».

Socotim că era mai bine dacă se preciza că, în linie colaterală, consingentitatea împiedică încheierea căsătoriei, în mod absolut, pînă în gradul al 4-lea inclusiv — potrivit canonului 54 trulan — pentru gradele 5, 6 și 7 putîndu-se acorda dispensă, de către episcop, în cazuri motivate; iar în cazul cuscriei impedimentele se întind după felul cuscriei: la cuscria de felul I, în linie directă, la infinit, iar în linie colaterală pînă la gradul 6, pentru gradele 5 și 6 putîndu-se acorda dispensă, la cuscria de felul II, pînă la gradul 4 inclusiv, potrivit aceluiași canon (54) trulan; la cuscria de felul III (sau de trei neamuri) pînă la gradul 3, pentru gradul al 3-lea putîndu-se acorda dispensă.

La rudenția spirituală — din botez și adopțiune (înfiere) — impedimentele se întind pînă la gradul al 3-lea.

1. Profesor de Teologie Morală la Academia teologică din Sofia.

Pentru patriarhul Chiril Ortodoxia era credința vie, izbânditoare, care se sprijinea pe trei principii: 1) Credințioșia față de revelația Mîntuitorului Iisus Hristos, așa cum e cuprinsă în Sfînta Scriptură și este interpretată de Sfînta Tradiție, de sinoadele ecumenice și de Părinții bisericești; 2) Unitatea între credință și etos, între doctrină dogmatică și morală, privită nu numai ca acord teoretic, ci și practic, adică în sensul că cei care cred în Hristos să și trăiască conform credinței evanghelice; 3) Sfințenia care răsare din credință. Ortodoxia bulgară o interpreta patriarhul Chiril ca parte integrantă a Ortodoxiei ecumenice, contribuind, la rîndul ei, și ea la îmbogățirea creatoare a întregului. Era zelos susținător al unității ortodoxe, ceea ce l-a determinat să viziteze toate Bisericile Ortodoxe autocefale, primind și vizitele tuturor Înlîstătorilor Bisericilor Ortodoxe. Între Patriarhiile Bulgară și Română au fost repetate vizite de ierarhi, precum și de profesori conferențieri. A fost foarte activ și pe teren ecumenist, pentru apropierea între diferitele Biserici creștine, «pentru ca toți să fie una» (Ioan XVII, 21). «Dialogul creștin autentic — spunea patriarhul Chiril — trebuie să fie sincer și frățesc, însuflețit și condus de năzuința după adevăr, dreptate și unitate în iubirea lui Hristos, de stimă reciprocă între toate Bisericile și confesiunile creștine». Condus de iubirea creștină, evident, patriarhul nu putea decît să combată rasismul și să fie convins luptător pentru pace. «Toți oamenii pămîntului ar trebui să formeze o lume unitară, cu interese, trebuințe și năzuințe comune, cu comune perspective istorice, menite să ducă la realizarea idealurilor înalte și al marelui bine: pacea».

Desigur, din preocupările patriarhului Chiril nu puteau lipsi cele de ordin social, desprinse din contextul vremii, fapt probat de volumul publicat cu titlul «Omul și munca», care face o expunere populară a valorii muncii și a caracterului ei creator. Propovăduirea cuvîntului lui Dumnezeu însemna pentru patriarhul Chiril mai mult decît împlinirea unei datorii impuse de Biserică — era o necesitate lăuntrică. Propovăduia adevărul evanghelic în formă limpede, vie, intuitivă, pe înțelesul credincioșilor de azi. Cuvintele respirau viață proaspătă, frumusețe și putere.

Între istoricii bisericești bulgari, patriarhul Chiril a fost cel mai capabil și productiv. Operele sale istorice cuprind peste 6000 de pagini de tipar, impregnate de caracter original. În acest scop a cercetat bibliotecile din Berlin, Viena, Budapesta, Moscova, Leningrad, București, Atos, Alexandria și a lucrat în arhivele naționale și diplomatice din multe țări. Menționăm din seria lucrărilor patriarhului Chiril: «Credință și renaștere», 1938; «Paisie, Mitropolit de Plovdiv», 1948; «Panoret, Mitropolit de Plovdiv», 1950; «Exarhul Antim», 1956; «Propaganda catolică între bulgari în jumătatea a doua a veacului XIX», 1962; «A ieșit semănătorul», 1940; «Cuvîntul vieții», 1952; «Cuvîntul lui Dumnezeu» (șase volume), 1957—1969 ș.a. A tradus și «Filozofia creștină a vieții» de Tilman Pesch (1934). Patriarhul, pentru activitatea sa științifică, a fost ales și membru al Academiei de științe din Bulgaria.

Utilizînd un frumos, limpede și adecvat stil, profesorul Pantschowschi — de altfel bine cunoscut din lucrările sale ca fiind foarte iscusit în expunerea și lămurirea problemelor celor mai grele — prezintă în broșura de față, în mod strălucit, personalitatea de mare prestigiu a patriarhului Chiril pentru Biserica Ortodoxă Bulgară și Ortodoxă, în general.

NIKOS A. NISSIOTIS¹. Zur Trinitätslehre (In «Orthodoxie Heute» nr. 39/1972, Düsseldorf).

Tradiția patristică acceptă antinomia rezultată din susținerea simultană a unității lui Dumnezeu și a existenței Sale tripersonale, fiindcă Dumnezeu se revelează în Biblie ca Unul după ființă și întreit după persoane. Trinitatea înseamnă Dumnezeu în relație cu creațiunea și cu făptura umană, și harul înseamnă viața lui Dumnezeu ce se împărtășește credinciosului prin lucrarea Sa tripersonală. Harul Sfintei Treimi este izvorul din care răsare credința creștină.

1. Profesor la Facultatea de teologie din Atena, director al Institutului ecumenic din Bossey (Geneva — Elveția).

— Abateri trinitare.

I. — Autorul menționează, în primul rând, *modalismul modern*, care încearcă să explice existența personală a lui Dumnezeu cel trinitar drept felul întreit de apariție a lui Dumnezeu cel Unul. Acesta înțelege revelația unității trinitare în Biblie ca apariția lui Dumnezeu în trei forme diferite, care explică relația dintre Dumnezeu și credincios, mitologic sau simbolic. Această abatere este primejdioasă pentru faptul că interpretează revelația personală ca un fenomen lipsit de dinamica lui Dumnezeu cel întreit, care activează ca persoană, creînd între Dumnezeu și credincios, precum și între aceștia, o comunitate reală. Modalismul poate duce indirect la contestarea Bisericii ca Trupul lui Hristos, fiindcă desconsideră sosirea reală a lui Hristos (adică întruparea Logos-ului ca fapt istoric) și comunitatea personală cu El, care se realizează în Duhul Sfânt.

II. — Tendințe moniste.

1) *Hrisostomismul*. — Caracterul său ne-trinitar e mai greu de sesizat fiind camuflat de o teologie hristocentrică, ce atacă însă, de fapt, esența evangheliei. Și totuși, în forma sa externă, abaterea aceasta prezintă o primejdie nu atât pentru doctrina trinitară, cât pentru viața, activitatea și cultul Bisericii. Are însă și oarecare justificare, ca o reacție împotriva rătăcirilor teologice idealiste și ale scolastice, care implică primejdia de a dizolva revelația într-un sistem filozofic.

Motivele speciale care au determinat reacția hristomonistă împotriva unor rătăciri teologice apusene sînt, în rezumat, următoarele: a) ideea unei revelații generale care a dus la prezentarea «Cruții lui Iisus» ca eveniment istoric, unic în felul său; b) speculația în privința lui Dumnezeu cel ascuns și afirmarea teologiei filozofice că Dumnezeu poate fi cunoscut, ceea ce a determinat apariția hristomonismului, privindu-L pe Dumnezeu ca Deus Abscondus revelatus și privindu-L numai pe Hristos ca Deus revelatus, concentrînd asupra Lui toată lucrarea divină; c) diferite forme extremiste care neglijează temeiul hristologic al relației dintre Dumnezeu și credincios, izolează Duhul Sfânt de cele două persoane ale Sfintei Treimi, determinînd astfel apariția hristomonismului ca interpretarea potrivită a credinței creștine.

Deci este limpede că anumite rătăciri ale teologiei au determinat apariția tendințelor hristomoniste. Dar hristomonismul duce, din partea sa, la o altă formă de abatere de la buna înțelegere trinitară a vieții bisericești, întrucît aduce un concept inadecvat, parțial, despre «misteriul soteriologic», privindu-l pe acesta numai ca mintuire, ca un fapt în centrul căruia stă numai crucea. Se minimizează, adică, înțelegerea mîntuirii și ca înnoire și desăvîrșire a întregii creațiuni. Învierea lui Hristos și dimensiunea cosmică a «evenimentului Iisus» sînt reduse la un rol secundar, Biserica istorică este considerată ca o simplă instituție juridică și tainele ca ceremonii ne-neconștientate necesare pentru mîntuire.

2) *Pnevmatomonismul*.

Și acesta poate fi considerat ca reacție îndreptățită împotriva unei înțelegeri prea înguste a mîntuirii — cum e cazul în unele teorii ale teologiei apusene.

Motivele care au determinat apariția tendințelor pnevmatomoniste sînt, în rezumat, următoarele: a) tendința de a elibera credința de felul uniform al realizării sale, b) combaterea tuturor formelor de teologie speculativă, care, plecînd de la «crucea lui Hristos» cred că cu «teorii ale justificării» pot explica deplin sensul întrupării lui Dumnezeu, c) refuzul de a accepta interpretarea misterului mîntuirii numai prin «Crucea lui Hristos», fără considerarea realității Duhului Sfânt, d) reacția împotriva neglijării în procesul justificării a credincioșilor individuali și a problemelor de credință, e) necesitatea pocăinței pentru a interpreta prezența lui Dumnezeu ca o nouă și interioară putere de viață. Deci pnevmatomonismul crede a avea motive pentru abaterea sa de la adevărata doctrină trinitară, dar, în formele sale externe, riscă să-l despartă pe credincios de comunitatea religioasă și să considere Biserica drept o «sectă entuziastă».

III. — *Filioquismul*.

Vechea ceartă în jurul lui filioque apare azi oarecum într-un nou context. Fără a menționa direct despre «purcederea Duhului Sfânt», se construiește o teologie străină Bibliei, care nu înțelege puterile harismatice ale Duhului Sfânt ca fiind de caracter fundamental pentru realizarea credinței creștine. Pe lângă importanța pe care Noul Testament o acordă darurilor harice ale Duhului Sfânt pentru constituirea Trupului lui Hristos (1 Cor. XII; Efes. IV, 1—3), Evanghelia cuprinde și afirmații clare privi-

toare la purcederea Duhului Sfînt (Ioan XV, 20—16, 7). Noțiunile «purcedere» care privesc originea existenței și activității «trinitare» care se referă la motivul determinant, — trebuie bine deosebite una de alta. Deosebirea aceasta este foarte însemnată pentru diagnosticarea Hristomonismului ca formă de abatere filloquistă, fiindcă reduce unilateral faptul mîntuirii la «evenimentul Hristos», ignorînd ceea ce ipostază a trinității, care, purcezd de la Tatăl și trimis de Fiul actualizează în istorie economia mîntuirii pe temeiul Crucii și Învierii lui Hristos, Duhul Sfînt, înțeles funcțional și instrumental, ca simplă putere divină, își pierde existența sa personală și devine un element secundar al Treimii, care astfel își pierde dinamica sa. Rezultatul? Biserica e privită simplu, ca o instituție de jure divino și Sfintele Taine ca ceremonii superflue, ne-necesare pentru mîntuire. Față de aceste primejdii ale «filioquismului» teologia ortodoxă trebuie să intervină stăruitor în dialogul ecumenic pentru prezentarea clară, corespunzătoare revelației evanghelice a Duhului Sfînt, ca «alt Mîngietor» care face prezentă și eficientă în Biserică mîntuirea dată de Hristos. Fără această înțelegere a «Duhului adevărului», a «Dătătorului de viață», teologia devine un fel de intelectualism superficial și viața comunitară a credinței creștine e sfîșiată de diferite școli teologice.

Deosebirea dintre purcederea din veci, de la Tatăl și trimiterea temporală de către Fiul interzice a subordona Fiului pe Duhul Sfînt. În energiile divine recunoaștem existența dinamică a Treimii divine, care se revelează în sinergie, în colaborarea activității specifice a celor trei Persoane la înfăptuirea mîntuirii. Unitatea Treimii nu-i nici statică, nici simplă funcțională, ci ipostatică: unitate în diversitate și diversitate în unitate, în care se exprimă «existența dinamică» a celor trei Persoane. Comunitatea (posesiunea în comun) ființei este constituită de originea Tatălui și comunitatea activității de convergența ipostaselor, ceea ce presupune deosebirea lor (relațiile nu constituie ipostasele, ci rezultă din ele). Ipostasele desemnează diversitatea în unitate înăuntrul Treimii, în care Persoanele, cu tot specificul lor, fără amestecare reciprocă, își păstrează «comunicația ontologică» în unitatea cea indivizibilă, care rezultă din deoființime și se exprimă în comunitatea lucrării lor.

În sensul acesta vorbim de unitatea ipostatică a Treimii, de Dumnezeu cel Unul, care există în trei Persoane.

Acest alt de substanțial studiu teologic al profesorului ortodox N. Nissiotis, să aibă vreo legătură cu anumite crezuri trinitare apărute în teologia romano-catolică (Iisus n-a existat din veci ca Fiul lui Dumnezeu și n-a unit în persoana Sa firea divină și firea umană, precum nici Duhul Sfînt nu are veșnicia Tatălui) și combătute, fără a indica nume de teologi, de Papa Paul VI în decretul «Misterium filii Dei»...?

Diac. Prof. O. BUCEVSCI

Dicționarul Literar Bompiani

Apărut în limba italiană, sub titlul «Dizionario letterario Bompiani delle opere e dei personaggi di tutti i tempi e di tutti le letterature», dicționarul literar Bompiani ocupă astăzi un loc de cinste între instrumentele curente de lucru. Pe măsură ce se mărește sfera cunoștințelor avansate, enciclopediile, dicționarele și în general orice material de referință, capătă mare importanță.

Considerațiuni generale

Alcăluit din opt volume, fiecare totalizînd aproximativ cîte o mie de pagini — plus un volum de indici — Dicționarul Bompiani este rodul unei munci desfășurate timp de aproape zece ani de către cinci sute de colaboratori aleși dintre oamenii de știință și cercetătorii cei mai iluștri din Italia și îndrumați de treizeci de directori de secție. O secție are în grijă literatura unei țări sau a unui grup de țări.

Orînduit alfabetic după titlurile variatelor opere, Dicționarul Bompiani prezintă în articole substantive și complete — uneori asemenea unor micromonografii — opere și personaje din domeniile poeziei, prozei, teatrului, filozofiei, artelor și muzicii, începînd cu cele mai vechi texte rituale din Egipt și China și sfîrșind cu capodoperele zilelor noastre. La fiecare operă analizată se indică și autorul și datele cronologice ale vieții sale, relevîndu-se și importanța — mai mare sau mai mică — pe care o

are ea în istoria literaturii și în general în cultura națiunii căreia îi aparține. Totodată se rezumă pe scurt, dar exact, conținutul operei și se emit păreri critice asupra ei, iar cînd este vorba de opere foarte importante sau mult prea cunoscute se citează chiar textual părerile criticilor de mare renume.

Criteriul care a stat la baza alegerii operelor pentru a fi incluse în Dicționar l-a constituit o strictă evaluare critico-istorică, alegerea pornind de la capodopere de valoare universală și ajungîndu-se la opere a căror valoare nu mai constă decît în aceea de a fi obiectele unei curiozități erudite.

În scopul de a se evita un oarecare dezechilibru și a se obține o expunere unitară, operele aceluiași autor sau ale aceleiași perioade au fost încredințate aceluiași colaborator, fără ca prin aceasta să se uite exigența critică și folosirea informațiilor corelative necesare.

Numeroase trimiteri interioare lasă să se întrevadă și planul logic prin care operele își găsesc orînduirea lor metodică generală.

În cadrul acestor considerații generale trebuie amintit că textul este întovărășit aproape la fiecare pagină de un bogat bagaj iconografic care însumează documente, facsimile, frontispicii, desene originale, reproduceri de tablouri și sculpturi celebre, precum și miniaturi rare provenite din biblioteci și colecții din întreaga lume.

2. Cum este alcătuit Dicționarul ?

Primul volum ne oferă o serie de 56 de profile istorice esențiale și complete ale curentelor mai importante de gîndire sau școli, care caracterizează momente determinante ale civilizației. Amintim dintre acestea, alexandristismul, cubismul, dadaismul, misticismul, platonismul, simbolismul, stoicismul, Sturm und Drang, umanismul etc., toate alcătuiind prima parte a volumului, intitulată : Movimento spirituale (Mișcarea spirituală). Spre sfîrșitul lui, volumul I, care are 495 de pagini + 91 foi planșe și un indice tablă de materii, cuprinde opere al căror titlu începe cu literele A, B. Dicționarul operelor se continuă în următoarele 6 volume astfel :

Vol. II — literele C—D, însumînd 876 pagini ; vol. III — literele E—H, 779 pagini ; vol. IV — literele I—M, 855 pagini ; vol. V — literele N—P, 890 pagini ; vol. VI — literele O—Sp, 916 pagini ; vol. VII — literele Sr—Z, 900 pagini.

Toate volumele sînt tipărite la Milano, dar tipărirea lor nu s-a făcut succesiv. De pildă, volumul III a apărut în 1950, adică înaintea volumului I, apărut în 1955. și a volumului II, tipărit în 1956.

Toate volumele conțin aproape pe fiecare pagină ilustrații și la sfîrșitul lor sînt inezstrate cu 90—100 foi planșe, cele mai multe în culori. Fiecare volum prezintă în sînga paginii de titlu reproducă în culori, cite o miniatură din codici ce aparțin secolului al XVII-lea, existenți unii dintre ei în Biblioteca Ambroziană. Numai volumul VI are reproducă o pictură de Vermeer : «La merletaia». Volumele amintite se continuă cu volumul VIII care este un dicționar al personajelor «de la A—Z», tipărit tot la Milano în 1952 — este de fapt un repertoriu al acelor ființe ce sînt născute din fantezia artistului și care trăiesc în cultura universală devenind prototipuri de variate atitudini umane.

Volumul IX, tipărit, de asemenea, la Milano, în 1952, cuprinde indicii Dicționarului (un indice cronologic și tabele-sinoptice, indicele titlurilor originale, indicele autorilor, indicele ilustrațiilor) care dincolo de utilitatea și indisponibilitatea pentru consultare constituie totodată prin ei înșiși un repertoriu anagrafic al literaturii universale. Cu ajutorul acestor indici, folosirea dicționarului este foarte ușoară. Tot materialul este dispus în ordine alfabetică care corespunde titlului unei opere. Cuvintele nu sînt niciodată abreviate decît în cazuri de uz comun, titlurile fiind întotdeauna citate integral, atît în traducere cît și în original. Cînd opera este inclusă cu titlul mai cunoscut, care nu este acela al originalului, ca de exemplu : Lazzarino del Tormes, în loc de Viața lui Lazzarillo de Tormes, se face o trimitere din titlul original la acela mai cunoscut.

S-a păstrat titlul original și la toate acele opere latine pe care tradiția Renașterii le-a consacrat în forma lor clasică. De exemplu : Comediile lui Plaut : *Casina* (tragerea la sorți) ; *Poculus* (Cartaginezul) ; *Trinumo* (Cele trei monade).

Pentru operele literaturilor străine moderne, este citat întotdeauna titlul în traducerea italiană mai apropiată, urmată de titlul original inclus între paranteze drepte.

Pentru revistele și jurnalele de notorietate mondială s-a admis ca titlul original să precedă titlul traducerii italiene. Pentru literaturile orientale (persana, chineza,

japoneza, indiana) s-au păstrat titlurile originale sub care operele sînt universal cunoscute spre a nu se expune la echivoacuri și erori, știut fiind că în scrierile cu caractere ideografice traducerea este de-a dreptul subiectivă.

Pentru traducerea fie a titlului, fie a numelui autorilor din limbi cu caractere nelatine, s-a adoptat sistemul folosit în publicațiile științifice, universal admise.

Totuși, cititorul care ar avea cunoștința de aceste opere numai în titlul italian, poate să caute la indicele pentru autori și în indicele general al formelor străine unde sînt raportate atît titlul original cît și traducerea.

Autorii cunoscuți mai degrabă sub pseudonim decît sub numele propriu (Molière), Anatole France, Tirso da Molina etc. sînt citați cu pseudonimul și numele între paranteze drepte. Indicele titlurilor originale înregistrează în ordine alfabetică titlurile tuturor operelor străine incluse în dicționar.

Indicele de autori constituie partea cea mai mare a indicilor și oferă datele cele mai precise și mai rapide pentru consultare.

Numele autorilor sînt înregistrate cu caractere negre majuscule, iar titlurile operelor, cu caracter cursiv. În sfîrșit, indicele ilustrațiilor e alcătuit după aceleași criterii generale și dispus în ordinea alfabetică a autorilor.

Socotim că este nimerit să amintim, cu acest prilej, scriitorii români pe care-i înregistrează Dicționarul Bompiani și a căror opere sînt analizate în coloanele lui. În vol. I e menționat la pag. 450 Vasile Alecsandri cu ai săi «Boiari e arrivisti» (Boieri și ciocoi). Mai este amintit și în volumul III, pag. 482 cu «Fonte Blandusia» (Fîntina Blanduziei) și în vol. V, pag. 348 cu «Ovidiu», precum și la pag. 700 cu «Poesie popolari e pasteli».

Volumul V, la pag. 620 înscrie și analizează pe George Coșbuc cu poeziile «L'inverno sul sentiero» (Iarna pe uliță); «Nell' mezzo dell'estate» (Mijloc de vară), «Note de estate» (Noapte de vară), «D'estate» (Vara), «Schisocando la frusta» (Pocnind din bici), «Allo specchio» (La oglindă), «Il canto del fuso» (Cîntecul fusului), «Principe Stefano il Minore» (Ștefănița Vodă), «Le nozze di Zamfira», «La Morte di Fulger», «Vogliamo la terra» (Vrem pămînt) și volumele «Ballate e idillii», «Filli di torcere» (Fire de tort), «Il diario di un fannullone» (Ziarul unui pierde vară).

Urmărind ordinea alfabetică, indicele arată că vol. II la pag. 513 evocă figura lui Miron Costin cu a sa «Cronacca della Moldavia» și scrierea «Intorno al popolo Moldavo e all'origine dei suoi antenatti» (De neamul Moldovenilor, din ce țară au ieșit strămoșii lor).

Traminto (Apus de soare), L'Uragan (Viforul) e l'Astro (Luceafărul) constituie trilogia dramatică a lui Delavrancea, pe care o face cunoscută volumul VII la pag. 525.

Un loc mai întins îl ocupă, cum era și firesc, în coloanele Dicționarului, Mihai Eminescu din a cărui operă se analizează la pag. 626—627 ale volumului V poeziile: Venera e Madona, Angelo custode (Înger de pază), Così lieve (Atît de fragedă), Di sera sul colle (Seara pe deal), Il lago (Lacul), Il desiderio (Dorința), Fiore d'azzurro (Floare albastră), Solitudine (Singularitate), Lungo i pioppi (Pe lîngă plopii fără soț). Or non è che un sol desio (Mai am un singur dor), Călin, La preghiera di un Daco (Rugăciunea unui Dac) e l'Astro (Luceafărul).

Pagina 746 a aceleiași volumi ne oferă analiza numelui «Povero Diönis» așa cum pagina 796 ne obligă la un popas asupra celui mai frumos basm românesc, «Principe azzuro della lacrima», al cărui comentator în dicționar începe astfel: «Un imperatrice ottiene la sospirata nascità di un bimbo bevendo una lacrima miracolosa della Vergine».

Ion Creangă își are locul în volumul VI, pag. 238, cu ale sale «Ricordi d'infanzia», iar Caragiale în volumul IV pag. 21 «La Calunnia» (Năpasta), «Una lettera smarrita» amintind și numele traducătorilor: C. Isopescu și A. Silvestri Giorgi.

«Una notte burascosa», «Sor Leonida e la reazione», «Kir Ianulea» și «Un cero pasquale» (O făclie de Paști) sînt titlurile de opere analizate.

Nicolae Iorga este amintit cu piesele sale: «Cleopatra» (vol. II, pag. 289), «Ovidiu» (vol. II, pag. 348), «San Francesco» (vol. VI, pag. 497). Toate aceste materiale pivoitoare la literatură sînt redactate de profesorul Gino Lupi, directorul Secției «La Lettera romana», șeful catedrei de limbă și literatură română a Universității din Milano.

Profesorul italian încheagă puncte de vedere personale clădite însă pe elemente aparținînd zonei celei mai adînci a creației scriitorilor, deschizînd perspectiva unor viziuni interesante asupra universului lor artistic.

Desigur, dicționarul Bompiani, ca orice alt dicționar sau material de referință, nu se sfiște să afirme în prefața sa existența unor omisiuni. Se amintește cititorului că în orice dicționar sau enciclopedie prezențele și absențele sînt adesea rezultatul unei păreri critice, iar orice părere personală poate fi uneori foarte relativă. De aceea se impune și aici concluzia că o lucrare enciclopedică așa cum este și acest Dicționar, nu se justifică decît ca expresie a unei anumite culturi iar fiecare cultură — cum spune Dicționarul — «nu este decît un raport de situații particulare, de doctrine divergente orînduite în planul superior al unei activități spirituale ma înalte».

CONSTANTIN EM. BUCESCU

NOTE BIBLIOGRAFICE

Swami Nityabodhananda, *Mythes et religions de l'Inde. Préface de Germain Bazin*, Paris, Editions G.-P. Maisonneuve et Larose, 1967, 204 p. + 8 pl.

Investigațiile unui savant care aparține cadrului spiritual studiat au în general o calitate în plus, aceea de a păstra inefabilul realităților religioase originare.

Ca unul care a meditat îndelung asupra *Bhagavad-Gitel*, cu preocupări de Yoga, autorul prezentului volum expune cîteva din concluziile sale, începînd cu noțiunile clasice ale religiei și ale filozofiei indiene și terminînd cu problemele pe care acestea le reclamă în epoca modernă.

Apreclînd după titlul cărții, ne-am fi așteptat ca în expunerea de față să se păstreze o demarcație continuă între mit și religie. În locul unei astfel de metode, autorul urmează o cale personală. Poate că n-ar fi fost lipsit de importanță să notăm de la început că el se declară — mai ales în calitatea sa de membru al Ordinului lui Ramakrishna, adept al religiei universale cu o antropologie monistă de natură divină. Această convingere nu duce totuși la o atitudine exclusivistă, ci la căutarea unei unități esențiale, dincolo de barierele religiilor, ale epocilor istorice sau mai degrabă ale spațiului geografic. În sprijinul citorva dintre concluziile gînditorului hindus sînt citați adesea scriitori creștini. precum : Fer. Augustin, Meister Eckhart, Hegel, N. Berdiaeff, C. G. Jung etc.

De altfel — cum se poate citi în *Introducere* — S. Nityabodhananda își propune să examineze mai mult latura filozofică a fiecărei religii urmărîte, adică relația dintre Absolut și Eul omului, Absolutul și Lumea, starea Eului în timpul liberării spirituale.

Cu bucuria și sentimentul de a fi unit cu întreaga creație, hindusul acordă puțină importanță dogmelor și doctrinelor religioase în avantajul unei experiențe personale cit mai înalte. Anticipată încă din considerațiile pre-

fațatorului asupra diferenței dintre filozofia indiană și aceea a Occidentului european, problema mitului este discutată în capitolul închinat trinității indiene — Vișnu, Șiva și Durga. Metoda mitului constă în preponderența fabulosului, — noțiune distinctă de aceea a fantasticului, — asupra reflecției consecvent discursive. Cu aceasta trecerea de la vizibil la invizibil devine ușoară. Autorul expune de asemenea în amănunt, cu o evidentă preocupare de analogie cu doctrina creștină, modalitățile de expresie ale zeităților indiene, intrupările cele mai importante și simbolurile utilizate pentru reprezentarea lor.

Referindu-se la idealul de desăvîrșire morală — urmărită de colectivitățile Indiei de-a lungul istoriei sale milenare, — S. Nityabodhananda schițează în fond procesul confruntării, care a avut loc în țara sa, între marile religii. Mai mult decît în Vaișnavism, care neglija sacrificiile, austeritatea și riturile vedice, Budismul a insistat asupra unei vieți etice primordiale, dezaprobind sistemul castelor.

Urmările acestui fenomen, mai ales după confruntarea Hinduismului cu Islamismul, au fost apariția genurilor armoniei dintre religii, ca : Ramananda în veacul al XVI-lea, Raja Rammohan Roy (1772—1833), Ramakrișna, Gandhi etc.

Cultura indiană însăși a știut să se îmbogățească din multitudinea cultelor și a locuitorilor de pe întreaga sa întindere ; fenomenul acesta explică preluarea marilor teme filozofice și religioase ale fiecărui popor de literatură, sculptura și arhitectura din patria lui Nehru.

Cu un rol important în lupta pentru libertatea Indiei, ideea non-volenței are o origine jainistă, fiind îmbrățișată de către Mahatma Gandhi, adept al Hinduismului.

În cuprinsul acestui sentiment de armonie, autorul postulează de asemenea destinul Indiei în viitor: «Ebrasser et réunir dans le même amour toutes les courants différentes qui viennent à elle et les aider à s'accomplir».

Cartea se încheie nu numai cu un capitol despre spiritualitatea indiană de astăzi, — hin-

dusul trăind paradoxul de a invoca prezența unei divinități mitice în viața zilnică, — ci și cu considerații asupra posibilităților unui dialog între tradițiile Indiei și acelea ale Europei.

Notele explicative pentru principalele noțiuni de filozofie indiană facilitează mult lectura cărții și așa destul de atractivă și substanțială.

XVIe Rencontre assyriologique internationale: La civilisation de Mari, compte rendu édité par J.-R. Kupper. Paris, «Les Belles Lettres», 1967, 169 [—196] p. (Bibl. de la Faculté de Philosophie et Lettres de l'Univ. de Liège — fasc. CLXXXIII).

Săpăturile arheologice occidentale recente, reorganizate după anul 1952, au dus la descoperirea și apoi la studierea unei întregi civilizații mesopotamiene de la Mari, oraș de tranzit între partea siriană și feniciană a Mediteranei. Urmarea evenimentului a însemnat nu numai reconstrucții de temple ale zeiței Iștar, cercetarea arhivei regale descoperite, publicarea de scrisori diplomatice și de texte administrative, ci și apariția unei serii de contribuții științifice redată sub denumirea de *Studia Maritana*. Dintre acestea fac parte și comunicările din volumul pe care îl semnalăm, prilejuit de întâlnirea internațională pe care Grupa franceză Thureau—Dangin a organizat-o la Liège.

Sînt reunite aici concluzii substanțiale referitoare la domnia unor regi contemporani cu celebrul monarh legislator Hammurapi al Babilonului, studii care se înscriu pe o diagramă ascendentă, de la preocupări de datare pînă la elemente istorice comparatiste și de relații internaționale.

În afară de contribuțiile privind limba, viața social-economică, panteonul și cultul din Mari (zeului Lin fiindu-i dedicat un studiu special), raportul dintre această civilizație și problemele istoriei Vechiului Testament se dovedesc de o importanță științifică deosebită.

În ciuda distanței care le separă — în timp și în spațiu — textele de la Mari fac același serviciu pentru cunoașterea monarhiei unificate și a succesiunii lui David ca și scrierile profetice-istorice pentru perioada precedentă.

Contribuția de neprețuit — pe linia unor astfel de apropieri — a descoperirilor mesopotamiene recente se structurează apoi după o întreită schemă: 1) *Mișcările popoarelor în mileniul al doilea înainte de era noastră*; 2) *Datele lingvistice și onomastice*; 3) *Instituțiile*.

Cunoscătorii Bibliei urmăresc cu mare atenție, așadar, mersul cercetărilor pe care le fac acești savanți asirologi, menite să le furnizeze noi elemente asupra mediului și contextului istoric comun, dincolo de datele asupra trecutului, limbii și instituțiilor popoarelor semitice.

P. Amiet semnează în aceeași culegere un studiu asupra *Citorva aspecte ale artei de la Mari, din timpurile presargonice*; după opinia sa, unele statui care s-au descoperit acolo în ultimii ani par să corespundă sensului pe care modernii îl dau portretului artistic. Dacă surisul și optimismul pe care îl exprimă ele pot fi un element impus, fața delicat modelată denotă totuși reale virtuți creatoare.

Nu sînt neglijate nici cercetările referitoare la viața nomazilor și la mișcările de populație, adîncite cu ajutorul bogatelor documente de curînd leșite la iveală.

Din studiile reunite în acest volum și din tematica variată pe care ele o îmbrățișează deducem nu numai legitimitatea inițiativelor asirologilor francezi sau importanța particulară a descoperirilor, ci și noi concluzii pe care viitorul nu va întîrzi, desigur, să le re-
leve.

Ljubica Zotovici, *Les cultes orientaux sur le territoire de la Mésie Supérieure*. Leiden, E. J. Brill, 1966, 106 p. + XVI pl.; W. Blawatsky et C. Kochelenko, *Le culte de Mithra sur la côte septentrionale de la Mer Noire*, Leiden, E. J. Brill, 1966, 36 p. + XVI pl.

Aceste două contribuții științifice formează volumul al VII-lea și, respectiv, al VIII-lea din colecția *Etudes préliminaires aux religions orientales dans l'empire romain*, care a fost

inițiată de către M. J. Vermaseren, încă din anul 1962.

Dintre volumele apărute, cunoscute nouă, primele își propun să reconstituie aria de răs-

pîndire a cultelor orientale în Europa; reductarea lor a fost incredințată citorva savanți de prestigiu. În ordinea numerotării colecției, aceștia sînt următorii: Zoltán Kádár (Ungaria), Maria Floriani Squarclapino (Italia); A. Garcia y Bellido (Spania); Eve and John R. Harris (Anglia). N-au fost neglijate nici chiar răsfrîngerile artistice ale fenomenului urmărit. Iconografiile zeului Mithra i s-a dedicat un volum masiv.

Preocupată de subiectul său încă din vremea alcătuirii tezei de doctorat, care a fost publicată la Belgrad în 1964, L. Zotović identifică mai întîi linia hotarelor imperiului roman din epoca precreștină. După situația de atunci, Moesia Superioară cuprîndea, în afara unui mic teritoriu bulgar, nord-estul Iugoslaviei.

Concluzia generală la care ajunge autorul este că, în ciuda sprijinului din partea pantheonului oficial roman, divinitățile Orientului s-au bucurat de o receptare inegală în Balcani. Chiar dacă studiul și mai aprofundate pot să aducă în viitor unele modificări, schema pătrunderii cultelor orientale în această provincie romană rămîne inegală, monumentele zeiței Magna Mater, ale lui Serapis și ale lui Isis fiind mai răspîndite în apusul Balcanilor decît în celelalte regiuni. Fenomenul nu rămîne desigur fără explicație, dacă se ține seamă de legătura Moesiei Superioare cu Roma prin drumul de comerț care venea din Aquileia.

Ca epocă de pătrundere în regiunea sud-est dunăreană a divinităților amintite — fără a putea să fixăm cu o anumită dată — trebuie să se aleagă timpul anterior sfîrșitului veacului al II-lea. Intensificarea romanizării, care a avut loc atunci în partea centrală a Balcanilor, explică lipsa cultului zeităților venite din Orient în aceste regiuni. Dintre ele, cultul lui Mithra și acela al lui Jupiter Doliheanul au fost cele mai răspîndite. Iată de ce autorul le tratează capitole separate, analizînd succesiv formulele iconografice, simbolismul reprezentărilor, inscripțiile și sanctuarele care le-au fost închinat în această parte a imperiului.

Transplantate în provinciile balcanice, în condiții identice, cele două divinități principale au păstrat totuși o deosebire între ele. Pe cînd Mithra a fost cinstit în masele largi de credincioși și, în ciuda citorva trăsături noi, a păstrat în Moesia Superioară particularitățile sale de la origine, Jupiter Doliheanul a rămas tot timpul o zeitate venerată de către militari. Susținut oficial, cel din urmă a pierdut treptat elementele tipice de la început.

Sub influența creștinismului, pregătită lent și de mai înainte printr-un fel de monoteism roman, cultele orientale încep să dispară în Moesia Superioară pînă la sfîrșitul veacului al III-lea după Hristos.

Un catalog al tuturor monumentelor orientale de cult, cunoscute în această parte a imperiului roman, încheie lucrarea autorului, elaborată exclusiv pe baza bibliografiei sîrbești și occidentale.

Cel de-al doilea studiu la care ne vom referi în continuare reunește concluziile cercetărilor sovietici asupra cultului lui Mithra în nordul Mării Negre. Materialul a fost împărțit în următoarele capitole:

1. *Le Dieu Equestre et Mithra* ;
2. *Le culte de Mithra — Attis à Panticapée* ;
3. *Le culte de Mithra à Charax* ;
4. *Le culte de Mithra à Olbia*.

Deși existau mai multe centre de propagare a mithraismului în nordul Pontului, se constată în general că populația elenică a acestei regiuni, asemenea celorlalți greci, n-a manifestat mare devoțiune pentru o zeitate de obîrșie iraniană. Afirmatia rămîne valabilă, în pofida sprijinului pe care armata romană l-a dat în acțiunea de răspîndire a credinței în Mithra, element cu alte rezultate în provinciile dunărene.

Pornit din Asia Minoră, la începutul veacului I e.n., mithraismul a întîlnit pe malurile Bosforului, la Panticapăe, rezistența unei zeități sincretiste, denumită în mod obișnuit *Θεός Ψυστος*. De o răspîndire și mai întinsă, s-a bucurat Mithra mai tîrziu, atunci cînd el a început să personifice puterea de fecundare a naturii, deși cultul lui Mithra—Attis n-a fost niciodată recunoscut oficial.

Nici în nordul Mării Negre, pe malurile sudice ale Crimeii, adică la Olbia, cinstirea lui Mithra n-a depășit hotarele populației provenite din colonizarea foștilor militari (*beneficari et vexillattones*). Iată de ce cu începere de la mijlocul veacului al III-lea după Hristos, cînd legiunile romane au părăsit ținutul Pontului, cultul lui Mithra a devenit aici cu totul necunoscut.

Concluziile critice ale studiului sintetizează atît contribuțiile clasice în specialitate — de la Fr. Cumont pînă la M. Rostovtzeff — cît și opiniile recente ale savanților din Răsăritul european, fapt care dovedește valoarea științifică evidentă a cercetării.

Pr. Gheorghe I. Drăgulin

Buletinul Monumentelor Istorice, nr. 2, 1972, 80 p.

Competența publicației al cărei conținut ne propunem să-l prezentăm în cele ce urmează, cuprinde și de data aceasta studii din care reținem următoarele :

Panaît I. Panaît, *Hanul Manuc* — cercetări arheologice.

Între monumentele orașului București, un loc important îl ocupă și hanul lui Emanuel Mirzaian bei — negustor de seamă și om politic de la începutul secolului al XIX-lea.

În baza datelor istorice, autorul studiului de față presupune că bogatul negustor n-ar fi reușit să construiască un han de asemenea proporții decât «între 1804—1806» scurt răstimp de relativă «liniște la București».

Cert este însă faptul că încă de la primele cercetări întreprinse de Șantierul arheologic București la Hanul Manuc, în anii 1953—1954, s-a evidențiat importanța rezultatelor acestora în clarificarea unor probleme privind «geneza orașului și a primei curți domnești din București». În anul 1967, un colectiv de arheologi, istorici, arhitecți și ingineri au reluat cercetările din zona Curții Vechi și Hanul Manuc, procedând apoi la proiectarea hanului în baza datelor obținute. Studiile au fost îndreptate îndeosebi asupra incintei (cu precădere în jumătatea de est) și a pivnițelor (în special partea nordică).

Rezultatele au dus la o primă concluzie : hanul Manuc, la construcția sa, a înglobat zidurile altor două case — «casa domnească (la vest) și alta în vecinătatea Pieții de Flori denumită de cercetători «corpul slujitorilor». La comanda lui Manuc s-au adăugat acestora loturile de vest, sud și est ale hanului. Au fost reperate astfel zidurile de incintă ale Curții domnești, unele înglobate în casa domnească, altele în incinta hanului.

O altă problemă importantă în legătură cu Hanul Manuc era «dotarea laturii de nord a edificiului și stabilirea etapelor înregistrate de han de-a lungul existenței sale». Observațiile făcute au permis cercetătorilor să constate că la sfârșitul sec. al XVIII-lea existau — ca o extindere a Curții Domnești — casa domnească și altă clădire cu două pivnițe. Amenajarea acestor clădiri pentru integrarea lor în han a cuprins și pivnițele impunând totodată distrugerea unci conducte de apă.

Analiza stratigrafică în aceste zone atestă faptul că, așa numita casă a slujitorilor era ulterioară casei domnești, datată de mijlocul secolului al XVIII-lea. Comparativ cu aceste două clădiri, zidăria hanului este inferioară.

Hanul a fost făcut — la parter și etaj, din schelet de lemn completat cu zid de cărămidă. Refacerea lui a impus, din această cauză, rezidirea, în special, a laturii de sud. Până prin 1870, în curtea interioară a hanului au mai fost ridicate și alte clădiri mici. După această dată, în estul incintei a fost construită sala Dacia.

Potrivit datelor cercetărilor exterioare s-a stabilit și faptul că în secolele XVIII—XIX nivelul uliței era cu 0,82 m mai jos decât în 1970 — element ce nu putea fi omis pentru o refacere cât mai autentică a hanului.

În urma săpăturilor arheologice au fost scoase la iveală și câteva obiecte : o monedă austriacă din 1790 ; o pătură din postav de lumbac verde căptușită cu pinză de borangic și o monedă de aur otomană din 1839, emisă de Abdul Medgid I : cinci mari chipuri din pastă arsă (1.00—1,10 m înălțime) cu un mic decor ; un firfirc otoman de la sfârșitul secolului al XVIII-lea și o monedă rusească.

Arh. Constantin Joja, *Hanul Manuc* — cercetări arhitectonice. În ciuda faptului că a înglobat casă domnească și corpul de gardă, Hanul Manuc prezintă, din punct de vedere arhitectonic un tot unitar. Casa domnească, cu fațada spre riu, cu pridvor deschis și stîlpi de lemn cu capitelluri în stil balcanic și arce trilobate, reprezintă «prototipul casei dezvoltate țărănești».

Hanul Manuc evidențiază «gustul pentru o arhitectură expresivă», și, în fațadele de la stradă împodobite aici cu modulații în stil baroc. Sînt primele elemente de acest gen în Țara Românească. Pridvoarele cu geamuri ale hanului — devenit mai apoi hotel Dacia — sînt armonios integrate în complexul elementelor arhitecturii moderne. Trecerea lentă de la tradiție la nou dă hanului o notă superioară hanurilor Metropoli din Craiova și Patria (Ellaș), din str. Sf. Ioan Nou, București.

Restaurarea Hanului Manuc a fost făcută după principiul devenirii la arhitectura edificiului din secolele XVIII—XIX și nu prin respectarea adaosurilor și transformărilor de-a lungul secolelor XIX—XX.

Autorul studiului expune, pe rînd, toate problemele ridicate de restaurare. Rezolvarea lor s-a făcut, de exemplu, prin analogie cu suprafața de deasupra nivelului podului și cu cornișa descoperită la podul clădirii. Decorația în stil baroc, asemănătoare cu cea din Ardeal, indică o dată datarea construcției în jurul secolului al XVIII-lea.

Casa domnească se presupune a fi fost construită spre mijlocul secolului al XVIII-lea.

Ea a fost restaurată cât mai aproape de forma sa inițială, ca urmare a elementelor originale descoperite în urma înlăturării adaosurilor. Prin desfacerea închiderii și geamuri a pridvoarelor, au fost descoperiți chiar și stâlpii originali ai casei domnești și corpul slujitorilor. Balustradele au fost refăcute și cu ajutorul fotografiilor, din 1856 ale lui Angerer și Szathmary și a gravurilor lui Bauquet. În zidăria adaosului au fost descoperite urme ale vechiului arc al porții și, ca urmare, aici a fost așezată poarta hanului.

Pe locul vechilor fundații au fost refăcute foișoarele din curte și scările lor exterioare.

Victor H. Bauman, *Bazilica cu «martyricon» din epoca romanității tirzit descoperită la Niculițel (jud. Tulcea)*. În nord-estul comunei Niculițel (jud. Tulcea), a fost descoperită o bazilică cu martyricon, îngropat sub pardoseala presbyteriumului. Bazilica, așa cum arată astăzi, apare ca o construcție dreptunghiulară, cu trei nave și o absidă orientală NNE 60°. Absida, cu temelii din pietre și mortar are o formă semicirculară. Mărimea ei, grosimea zidurilor și lățimea bazilicii (distrusă până la temelii) permit să se presupună o construcție de mari proporții.

În loess-ul de sub podeaua bazilicii a fost descoperit *martyriconul* «un monument a cărui valoare istorică depășește granițele fostei provincii romane Scythia Minor». De formă aproape trapezoidală, cripta are deasupra o cupolă de cărămidă legată cu mortar pe mijlocul căreia era un virf triconc — azi distrus. Intrarea în criptă a fost zidită încă din antichitate după ce fusese blocată mal întâi cu o lespezi. În interior pe pardoseală din lespezi, era așezată lada mortuară din scinduri de brad, cu «un sistem de construcție nemăintâlnit astăzi în practica rituală creștină». Lada adăpostea scheletele «a 4 martiri ale căror nume au fost incizate, cu litere grecești, în tencuiala peretelui din dreapta intrării».

Studierea tipului de bazilică, frecvent în Scythia Minor în cursul secolelor IV—VI e.n., și a fragmentelor ceramice de tradiție getică descoperite la Niculițel, au condus la datarea bazilicii cercetate în perioada sec. IV — prima jumătate a secolului V e.n. După materialul de construcție, bazilica și cripta formează o unitate.

Datarea bazilicii și a criptei este posibilă și datorită altor elemente: pereții semicirculari specifici catacombelor paleocreștine; crucea monogramată de pe pereții criptei este specifică monumentelor creștine din epoca romano-bizantină, inscripții analoge celor din *Cronica alexandrină*; moneda cu o cruciuliță pe revers etc.

Se emite, astfel, ipoteza că bazilica și cripta au fost ridicate la sfârșitul secolului al IV-lea și începutul secolului al V-lea e.n.

O altă problemă este aceea a datării momentului martirizării.

În baza unei vaste documentații privind momentul pătrunderii creștinismului la gurile Dunării și a observațiilor antropologice asupra celor patru schelete din criptă, -sa ajuns la ipoteza că «martirajul trebuie să fi survenit la dată apropiată» celeia în care au fost ridicate bazilica și cripta — sfârșitul secolului al IV-lea. Din acest punct de vedere, cercetătorul face legătura cu anul 372 e.n., an care a culminat cu excese în persecuția creștinilor din teritoriile de la nordul Dunării. «Este posibil, așadar, ca trupurile celor patru misionari, cateheți sau călugări martirizați la nordul Dunării» să fi fost cerute de comunitatea creștină de la Niculițel, care le-a acordat cinstea cuvenită. Martyricon-ul a fost probabil perfect închis. Abia după decenii, poate a fost redeschis pentru «o curățire» cu ocazia unei aniversări a martirilor. Așa se explică lipsa elementelor vestimentare, o antică deranjare a oaselor și prezența unei monede sub pragul criptei.

De o importanță deosebită, bazilica cu martyricon de pe dealurile Niculițelului, a fost salvată, în urma săpăturilor arheologice din anul 1971.

Dinu V. Rosetti, *Vestigii feudale de la Suslănești (jud. Argeș)*. — În perioada dintre cele două războaie mondiale, pe teritoriul satului Suslănești au fost descoperite ruinele unei biserici. Lespezile date la iveală au fost strinse la Muzeul din Cimpulung abia în 1939.

În același an au început aici săpături arheologice ce au evidențiat, în primul rând, planul bisericii: nava dreptunghiulară — altar, naos și pronaos. Zidurile și pereții despărțitori sînt din pietre de riu și lespezi — prinse cu mortar.

La datarea monumentului au fost folosite inscripțiile de pe lespezi, un inel sigilar (al spătarului Kazan) găsit într-un mormint exterior bisericii, monedele turcești din 1481—1595, și obiectele de podoabă descoperite aici. În interiorul monumentului au fost descoperite 24 morminte. Mormintele descoperite în jurul bisericii, prin inventarul lor, dovedesc că au fost tot ale unor personaje de vază.

Cercetările arheologice din jurul bisericii au condus la ipoteza că, asemeni multor biserici, biserica de la Suslănești servea numai curtea feudală din apropiere. Așezarea a dispărut probabil în perioada de la sfârșitul secolului al XVI-lea și începutul secolului al

XVII-lea, perioada intensificării incursiunilor otomane.

În continuarea studiului ne este prezentată biserica curții de la Hobaia (după cum numesc sătenii locul unde se fac cercetările).

Biserica este construită din piatră de riu în formă de navă și e împărțită în naos, pronaos și absida altarului. Nu are zugrăveli. Conform obiceiului vremii, biserica a slujit și ca loc de îngropăciune pentru ctitori și necamurile lor. Cînd n-a mai fost loc, aceștia au fost îngropați în afara bisericii — **dovadă** inventarul bogat al mormintului spătarului Kazan și a altor morminte exterioare.

Cimitirul satului ce era legat de curte, s-a aflat spre apus. Cercetarea mormintelor de aici ca și a celor din interiorul și exteriorul bisericii a dat la iveală rituri funerare specifice epocii. Printre acestea se numără : un inventar specific (vase, podoabei monede), inelul în mîna mortului, etc.

Inventarul descoperit în mormintele de la Hobaia este complex, în general, din : inele (ornamentale, sigilare, verigi, amulette), cercei (în formă de lacăt sau inelari), ace de argint și o monedă emisă în timpul domnitorului Vlad-Dracul.

Așezarea și curtea de la Suslănești s-au stins potrivit rezultatelor cercetărilor, în urma invaziei turcești a lui Sinan Pașa în 1595.

Ioana Cristache Panait și Titu Elian, *Bisericile din lemn din Moldova*. — Studiul este dedicat unor monumente mai puțin cercetate pînă azi — bisericile de lemn. În Moldova, numărul acestora ajunge la 148. Întrucît ele n-au fost integrate ca monumente, multe au fost modificate. În ultimii ani, prin străduințele și grija Direcției Monumentelor Istorice, a Mitropoliei Moldovei, a episcopilor și chiar a parohiilor, au fost restaurate și puse în adevărata lor valoare cîteva lăcașuri de lemn, ca frumoasele biserici din Brăilești (Botoșani), Ruginești (Vrancea) Broșteni și Adincata (Suceava), vechiul lăcaș din Vorniceni (Botoșani), precum și biserica din Răchitoasa (Bacău).

Autorii studiului prezintă aceste lăcașuri din punct de vedere al datării istorice, tipologiei, al pridvorului, acoperișurile, bolților și decorației lor.

Ca datare istorică, bisericile de lemn se încadrează între secolele al XIV-lea — al XIX-lea. În continuare sînt prezentate bisericile de lemn în ordinea lor cronologică : în secolul al XIX-lea este încadrată biserica de lemn a lui Dragoș de la Putna, (deși azi nu se mai păstrează rămășițe ale vechiului lăcaș) ; biserica satului Odobasca — Cotești (Vrancea), ri-

dicată în anul 1471 de căpitanul Stan Cotea, și biserica schitului din Curteni (Vaslui) construită — după tradiție în 1475 de oșteni ai lui și biserica schitului din Curteni (Vaslui) Ștefan cel Mare ; din secolul al XVI-lea dăinuie biserica din Mirosălvești (Iași) și cea de lemn din Văleni (Piatra Neamț) ; secolul al XVII-lea este reprezentat de 18 asemenea lăcașuri bisericile din satele Pîrvești — Vaslui, Răchitoasa — Bacău etc., din secolul al XVIII-lea datează 86 biserici de lemn, ctitorii ale unor oameni de seamă, ale obștei satului, preoților, monahilor. Tot pe baza inscripțiilor, a pomelnicilor pe lemn, tipăriturilor și, alteori, a tradiției, au fost date pînă acum în secolul al XIX-lea 39 de monumente istorice.

Din punct de vedere al planului, bisericile de lemn din Moldova sînt grupate în 11 tipuri. Dintre acestea cel mai răspîndit este grupul bisericilor de lemn cu plan dreptunghiular (navă dreptunghiulară cu pronaos poligonal și absidă poligonală decroșată). Reprezentative pentru acest tip sînt biserica din Văleni (Piatra Neamț) 1574, și biserica Sfîntul Gheorghe Păusești (Iași), datată în timpul lui Vasile Lupu (1634—1653).

În ceea ce privește pridvorul, la bisericile de lemn este așezat, în general, la sudul sau vestul lăcașului. Cele mai multe dintre ele sînt însă adăugiri recente. Autorii prezintă, pe scurt, cîteva din exemplarele ce au reținut atenția.

Executate «în patru ape» acoperișurile bisericilor de lemn moldovenești urmează, în general, linia pereților, multe avînd o streășină alungită (la bisericile din Răchitoasa (sec. XVII), din Fărcașa — Neamț, Lunca — Buzău, schitul Cozia — Piatra Neamț etc.).

Ceea ce a făcut să crească frumusețea bisericilor de lemn din Moldova sînt bolțile cu o varietate de arce, nervuri și console. Forma cea mai veche de boltire este aceea semicilindrică înțilnită, de exemplu, la biserica lui Dragoș de la Ptuna, biserica Sfîntul Mercurie de la Rădășeni, biserica schitului Mînăstioara (Suceava) etc. Boltă semicilindrică tradițională se găsește însă la biserica din Mășcănești (Neamț) datată la începutul secolului al XIX-lea.

În continuare sînt prezentate cîteva dintre bisericile de lemn cu bolți din fișii curbe sau drepte pe plan poligonal (biserica din Dorohoi, 1779, biserica din Merișor — Scorțeni, 1799, bisericile din Tracova, Cervicești, Bălușeni, Vama de Sus, Broșteni etc.) și bisericile cu tavane drepte imbinat cu bolți pe plan poligonal din fișii curbe.

Decorația sculpturală ocupă la bisericile de lemn, un loc aparte. Caracteristică este în primul rând, briul median în frînghie ajunge să se înfrumusețeze uneori și cornișa ori soclu. Consolele sînt și ele cioplite cu profile în retrageri succesive, cu «cap de cal», console perechi sau motive antropomorfe.

O decorație specială are și chenarul ușii de la intrare. La alte lăcașuri frumoase ancadramente prezintă și ferestrele.

Meșterii decoratori au acordat toată grija peretelui despărțitor dintre naos și pronaos și catapetesnel.

Pentru o mai bună cunoaștere a bisericilor de lemn din Moldova, autorii prezintă, în continuarea studiului, cîteva dintre aceste lăcașuri : biserica de lemn din *Mitrosăvești* (Iași), 1535, biserica de lemn din *Lipovăț* (ctitoria lui Ștefan cel Mare și a soției sale Maria) ; biserica de lemn Sfîntul Gheorghe — singurul maritor al fostei așezări sătești de la *Păusești* (Iași), secolul al XVII-lea ; biserica de lemn a fostului schit Cetățuia cu una dintre cele mai frumoase catapetesme moldovenești sculptată în lemn din secolul al XVII-lea ; biserica din Bălușeni (Botoșani, 1710 ; biserica din lemn din Horodnicul de Jos (Suceava), 1717 ; biserica din Striohărani, 1726, biserica de lemn ctitorie a răzeșilor din satul *Trestiana* (Iași), mijlocul secolului al XVIII-lea ; biserica de lemn a fostului schit *Golgofta* ; biserica de lemn Sfînții Apostoli, din satul *Pagleț* (Adjud) — azi în curs de restaurare.

Alături de fermecătoarele biserici de piatră, lăcașurile moldovenești din lemn sînt încă o mărturie a geniului artistic al poporului nostru.

Virgil Vătășianu, *Probleme privind arhitectura Moldovei și a Țării Românești din secolul al XIX-lea*.

Autorul se oprește în mod deosebit asupra a două cazuri excepționale și izolate : biserica Sfîntul Nicolae din Rădăuți și biserica din mînăstirea Negru Vodă din Cîmpulung Muscel.

Prima din interior, biserica din Rădăuți este o biserică, lipsită însă de ferestre la na-

va centrală ; din exterior ea apare ca o biserică hală (adică cu nave egal de înalte) cu acoperiș unitar. Întrebarea la care nu s-a răspuns încă este — cînd și cum a ajuns acest sistem constructiv în Moldova ? Momentan există părerea că biserica ar data din timpul lui Bogdan (1359—1365), primul voievod înmormîntat aici. Prin analogii cu monumente din Elveția, Austria, Slovacia, Polonia și Maramureș, autorul înclină să considere biserica mai veche.

Analogii cu monumente din aria europeană impune și biserica menționată din Cîmpulung Muscel — lăcaș adaptat cultului ortodox. Pe această bază autorul presupune că biserica «poate fi cu puțin anterioară primei mențiuni documentare» — 1351/2.

Ambele monumente exprimă încă o dată existența relațiilor dintre principatele române și țările central-europene, la mijlocul secolului al XIV-lea.

Vasile Drăguț, *Picturile bisericii din Gura Sada*. — Datată, cu probabilitate, din ultima parte a secolului al XIII-lea, biserica Sfîntului Arhanghel Mihail din Gura Sada este considerată «cu siguranță una dintre cele mai vechi realizări ale arhitecturii medievale românești». Prima sa decorație, azi indescifrabilă, a fost realizată în secolele al XIV-XV-lea. Decorația actuală a fost realizată în anul 1765 de zugravii Nicolae din Pitești (în naos) și Ioan din Deva, în tindă, fiecare în stil propriu. Picturile din naos au un aspect mult mai rigid în raport cu strălucirea proaspătă și vioaie a picturilor din tindă. Rod al acestei colaborări dintre un meșter muntean și unul transilvănean, picturile de la Gura Sada sînt prin realizarea artistică, demne de a se așeza alături de icoanele pe lemn maramureșene, xilo-gravurile de Hășdate. Cunoașterea lor ajută la o mai bună înțelegere a conștiinței artistice a populației românești din Transilvania.

Ioan F. Stănculescu

Ectenii inainte de Heruvic

Moderato

1 *p* Doam-ne mi-lu-e — şte. —
p Doam-ne mi-lu-e — şte. —
p Doam-ne mi-lu-e — şte. —
p Doam-ne mi-lu-e — şte. —

2 *p* Doam-ne mi-lu-e — şte. —
p Doam-ne mi-lu-e — şte. —
p Doam-ne mi-lu-e — şte. —
p Doam-ne mi-lu-e — şte. —

3 *mp* Doam-ne mi-lu-e — şte. —
mp Doam-ne mi-lu-e — şte. —
mp Doam-ne mi-lu-e — şte. —
 Doam-ne mi-lu-e — şte. —

4 *mf* Doam-ne mi-lu-e — şte. —
mf Doam-ne mi-lu-e — şte. —
 Doam-ne mi-lu-e — şte. —
 Doam-ne mi-lu-e — şte. —

5 *p* Doam-ne mi-lu-e — şte. —
p Doam-ne mi-lu-e — şte. —
p Doam-ne mi-lu-e — şte. —
p Doam-ne mi-lu-e — şte. —

6 *mp* Doam-ne mi-lu-e — şte. —
mp Doam-ne mi-lu-e — şte. —
mp Doam-ne mi-lu-e — şte. —
mp Doam-ne mi-lu-e — şte. —

The image displays a musical score for a liturgical piece. It consists of six systems, numbered 1 through 6, arranged in two columns. Each system contains four staves: three vocal staves (Soprano, Alto, Tenor) and one bass line. The music is written in 4/4 time with a key signature of one flat (B-flat). The tempo is marked 'Moderato'. The lyrics, 'Doam-ne mi-lu-e — şte. —', are repeated across the systems. Dynamic markings include piano (*p*), mezzo-piano (*mp*), and mezzo-forte (*mf*). The score uses various rhythmic values such as quarter, eighth, and sixteenth notes, along with rests and slurs. The lyrics are written in Romanian.

mf
Ti - e, Doam - ne! —
mf
Ti - e, Doam - ne! —
mf
Ti - e, Doam - ne! —
mf
Ti - e, Doam - ne! —

p
A - min. —
p
A - min. —
p
A - min. —
p
A - min. —

1

p
Doam-ne mi-lu - e - šte...
p
Doam-ne mi-lu - e - šte...
p
Doam-ne mi-lu - e - šte...
p
Doam-ne mi-lu - e - šte...
p
Doam-ne mi-lu - e - šte...

2

p
Doam-ne mi-lu - e - šte...
p
Doam-ne mi-lu - e - šte...
p
Doam-ne mi-lu - e - šte...
p
Doam-ne mi-lu - e - šte...

p
A - min. —
p
A - min. —
p
A - min. —
p
A - min. —

1

p
Doam-ne mi-lu - e - šte. —
p
Doam-ne mi-lu - e - šte. —
p
Doam-ne mi-lu - e - šte. —
p
Doam-ne mi-lu - e - šte. —

2

mf
Doam - ne mi - lu - e - šte. —
mf
Doam - ne mi - lu - e - šte. —
mf
Doam - ne mi - lu - e - šte. —
mf
Doam - ne mi - lu - e - šte. —

Heruvicul

Andante sostenuto ♩ = 50

A min.
 A min.
 A min.
 A min.

rii, Ca rii pre He ru
 rii, Ca rii pre He ru
 Ca rii pre He ru

vimi, Cu tai nă
 vimi, Cu tai nă în-chi-pu-
 vimi, Cu tai nă în-chi-pu-
 tai nă în-chi-pu-

cu tai — nă în — chi — pu — im,
im, — în — chi — pu — im

im, — cu tai — nă în — chi — pu — im,
im, cu tai — nă în — chi — pu — im

în — chi — pu — im. Și fă — că — toa
Și fă — că —

în — chi — pu — im. Și fă — că — toa
Și fă — că —

A

rei de vi — a
toa rei de vi — a
rei de vi — a

Tre —

tă ————— Tre - imi, —————
 tă ————— Tre - imi, —————
 tă ————— Tre - imi, ————— Tre -
 imi ————— A —————

Tre - imi, ————— Tre - imi ————— in - tre -
 Tre - imi, —————
 imi —————
 Tre - imi —————

poco rit. *a tempo*

it ————— sfin - tă cîn - ta - re, ————— in - tre -
 in - tre - it ————— sfin - tă cîn - ta - re, —————
 in - tre - it ————— sfin - tă cîn - ta - re, ————— in - tre - it sfin -
 in - tre - it ————— sfin - tă cîn - ta - re, —————

rit. *a tempo*

it sfin - tă cîn - ta re a - du

A a - du

tă cîn - ta re a - du
(respirație individuală)

A

rit. *p* tempo I

cem, a - du cem

cem, a - du cem

cem, a - du cem

Toa - tă

mf

mf

Toa - tă gri - ja, toa - tă

gri - ja, toa - tă. gri - ja, toa - tă

mf *p*

Toa - tă gri - ja, gri - ja

p

gri - ja, toa - tă gri - ja, gri - ja

gri - ja, toa - tă gri - ja, gri - ja

gri - ja, toa - tă gri - ja

poco rit. *meno mosso* *p*

cea lu - mea scă să

cea lu - mea scă să

cea lu - mea scă, lu - mea - scă, să

cea lu - mea scă, să

o le - pă dăm,

o le - pă dăm,

o le - pă dăm,

o le - pă dăm.

pp dim. e rall. ppp

să o le - pă - dăm. *pp*, *p* *ppp*

să o le - pă - dăm. *pp*, *p* *ppp*

să o le - pă - dăm, să o le - pă - dăm. *ppp*

(respirație individuală) *ppp*

La pomenirile din mijlocul bisericii :

p A - min. —

p A - min. —

p A - min. —

p A - min. —

p A - min. —

mp A - min. —

mp A - min. —

mp A - min. —

mp A - min. —

mp A - min. —

Ca pre Împăratul

Moderato

mp min. —

mp min. —

mp min. —

mp min. —

mp min. —

A — min.

Allegretto ♩ = 78

mf Ca pre Îm-pă-ra

mf Ca pre Îm - pă -

cresc. molto

tul tu - tu ror pri-mim A

cresc. molto

ra - tul tu - tu ror pri-mim A

mf Ca pre Îm - pă - *f* ra - tul, pre *mp* Îm - pă -

mf Ca pre Îm - pă - *f* ra - tul, pre *mp* Îm - pă -

vo - im să-l pri - mim pre

să-l pri - mim

ra - tul tu - tu - ror să-l pri - mim

ra - tul tu - tu - ror să-l pri - mim

Cel ne - vă - zut, ne - vă - zut în -

mp pre Cel ne - vă - zut, ne - vă - zut în -

în -

în -

con - ju - rat A de

con - ju - rat A de

con - ju - rat de ce te le

con - ju - rat de

ce - te - le în - ge - rești. A - li - lu

ce - te - le în - ge - rești. A - li - lu

în - ge - rești. A - li - lu

ce - te în - ge - rești.

lu ia, A - li - lu ia, a

ia, A - li - lu ia.

ia, A - li - lu ia.

A - li - lu ia.

A - li - lu ia.

Cînd stăjește „Arhiepiscopul” după „Ca pre
 împăratul” se cîntă „între mulți ani Stă-
 pine” (vezi pag.126)

Ectenia după Heruvic

Moderato

1 *P* Doam-ne mi-lu-e - ște...
P Doam-ne mi-lu-e - ște...
P Doam-ne mi-lu-e - ște...
P Doam-ne mi-lu-e - ște...

2 *P* Doam-ne mi-lu-e - ște...
P Doam-ne mi-lu-e - ște...
P Doam-ne mi-lu-e - ște...
P Doam-ne mi-lu-e - ște...

3 *mp* Doam-ne mi-lu-e - ște...
mp Doam-ne mi-lu-e - ște...
mp Doam-ne mi-lu-e - ște...
Doam-ne mi-lu-e - ște...

4 *mf* Doam-ne mi-lu-e - ște...
mf Doam-ne mi-lu-e - ște...
Doam-ne mi-lu-e - ște...

5 *P* Doam-ne mi-lu-e - ște...
P Doam-ne mi-lu-e - ște...
P Doam-ne mi-lu-e - ște...
P Doam-ne mi-lu-e - ște...
Doam-ne mi-lu-e - ște...

urmează : „Dă Doamne “!

Dă Doamne!

1 *p* Dă Doam-ne! —
p Dă Doam-ne! —
p Dă Doam-ne! —
p Dă Doam-ne! —
 Dă Doam-ne —

2 *p* Dă Doam-ne! —
p Dă Doam-ne! —
p Dă Doam-ne! —
p Dă Doam-ne! —
 Dă Doam-ne! —

3 *mp* Dă Doam-ne! —
mp Dă Doam-ne! —
mp Dă Doam-ne! —
 Dă Doam-ne! —

4 *mf* Dă Doam-ne! —
mf Dă Doam-ne! —
mf Dă Doam-ne! —
 Dă Doam-ne! —

5 *mf* Dă Doam-ne! —
mf Dă Doam-ne! —
 Dă Doam-ne! —

6 *p* Dă Doam-ne! —
p Dă Doam-ne! —
p Dă Doam-ne! —
p Dă Doam-ne! —
 Dă Doam-ne! —

Allegretto

Prea Sfin-tă Năs-că - toa-re de Dum-ne-zeu, mi-lu- e - ște-ne pre noi —

Prea Sfin-tă Năs-că - toa-re de Dum-ne-zeu, mi-lu- e - ște-ne pre noi —

Prea Sfin-tă Năs-că - toa-re de Dum-ne-zeu, mi-lu- e - ște-ne pre noi. —

Prea Sfin-tă Năs-că - toa-re de Dum-ne-zeu, mi-lu- e - ște-ne pre noi. —

Moderato

Ți-e, Doam — ne! —

Ți-e, Doam — ne! —

Ți-e, Doam — ne! —

Ți-e, Doam — ne! —

A — min —

A — min. —

A — min. —

A — min —

Moderato

Și Du - hu-lui Tău. —

Și Du - hu-lui Tău. —

Și Du - hu-lui Tău. —

Și Du - hu-lui Tău. —

urmează „Pre Tatăl”

Pre Tatăl...

Moderato maestoso

Pre Ta - tăl, pre Fi - ul și pre Sfin - tul
Duh Tre - i - mea cea de o fi - in - ță
Sfin - tul Duh cea de o fi - in - ță
și ne - des - păr - ți tă.
și ne - des - păr - ți tă.
și ne - des - păr - ți tă.

Se citește „Crezul”
La sărbători, înainte de a se citi
„Crezul”, se cântă, de preot sau cor,
„Iubite voi, Doamne” (vezi pag. 62)

Răspunsuri mari

-La Sfințirea Darurilor -

Mila păcii...

Andante $\text{♩} = 60$

Mi-la pă-cii jert-fa-la u-dei.

Mi-la pă-cii jert-fa-la u-dei.

Mi-la pă-cii jert-fa-la u-dei.

Mi-la pă-cii jert-fa-la u-dei.

Și cu Duhul Tău

Și cu Du-hul Tău.

Și cu Du-hul Tău.

Și cu Du-hul Tău.

Și cu Du-hul Tău.

Avem către Domnul

A-vem că-tre Dom-nul.

A-vem că-tre Dom-nul.

A-vem că-tre Dom-nul.

A-vem că-tre Dom-nul.

Cu vrednicie

Moderato $\text{♩} = 72$

Cu vred-ni-ci e și cu drep-ta-te

Cu vred-ni-ci e și cu drep-ta-te

Cu vred-ni-ci e și cu drep-ta-te

și cu drep-ta-te

rit. a tempo

e — ste a — ne în — chi — na : Ta — tă — lui și

e — ste a — ne în — chi — na : Ta — tă — lui și

e — ste a — ne în — chi — na : Ta — tă — lui și

e — ste a — ne în — chi — na : Ta — tă — lui și

Fi — u — lui și Sfin — tu — lui Duh, Tre — i — mei

Fi — u — lui și Sfin — tu — lui Duh, Tre — i — mei

Fi — u — lui și Sfin — tu — lui Duh,

Fi — u — lui și Sfin — tu — lui Duh,

rit.

cei de o fi — in — tă și ne — des — păr — ți — tă.

cei de o fi — in — tă și ne — des — păr — ți — tă.

cei de o fi — in — tă și ne — des — păr — ți — tă.

cei de o fi — in — tă și ne — des — păr — ți — tă.

Sfint, Domnul Savaot!

Moderato *p*, *cresc.*

Sfint! Sfint! Sfint Dom-nul Sa-va-ot!

Sfint! Sfint! Sfint Dom-nul Sa-va-ot!

Sfint! Sfint! Sfint Dom-nul Sa-va-ot!

Sfint! Sfint! Sfint Dom-nul Sa-va-ot!

Sfint! Sfint! Sfint Dom-nul Sa-va-ot!

cresc.

Plin e - ste ce rul și pă - min - tul de -

Plin e - ste ce rul și pă - min - tul de -

Plin e ce rul și pă - min - tul de

Plin e ce - - - - - rul și pă - min - tul

sla - va Ta, O - sa - na! in - tru cei de

sla - va Ta, O - sa - na! in - tru cei de

sla - va Ta, O - sa - na! O - sa - na!

de sla - va Ta, O - sa - na! O - sa - na!

rit. *a tempo* *cresc.*

sus! O-sa-na! cel ce vi-ne în-tru
 sus! O-sa-na, O-sa-na! cel ce vi-ne în-tru
 Bi-ne e-ste cu-vin-tat cel ce vi-ne
 O-sa-na, O-sa-na! cel ce vi-ne

nu-me-le Dom-nu-lui O-sa-na,
 nu-me-le Dom-nu-lui O-sa-na,
 în nu-me-le Dom-nu-lui O-sa-na, O-sa-na
 în nu-me-le Dom-nu-lui O-sa-na, O-sa-na

în-tru cei de sus!
 în-tru cei de sus!
 na! în-tru cei de sus!
 na! în-tru cei de sus!

1 Lento *mp* *A* min. *mp* *A* min. *p* *A* min. *p* *A* min.

2 *mp* *A* min. *mp* *A* min. *p* *A* min. *p* *A* min.

A ————— min. A ————— min.

Pre Tine Te lăudăm

Lento, ma non troppo ♩ = 50

p Te lă - u -
p Te lă - u -

p *cantabile* Pre Ti - ne Te lă - u - dăm,
(respirație individuală)

pp *A*

dăm,
dăm,
pre Ti - ne bi - ne Te cu - vîn - tăm

p Te cu - vîn -
p Te cu - vîn -

mp *cresc.*

p *A*

tăm Ți e Doam

tăm Ți e Doam

Ți e și mul-țu-mim Doam Doam

Ți e Doam

ne A Ți e

ne A

ne și ne ru-găm Ți e

ne și ne ru-găm Ți e

Dum-ne-ze u-lui no stru. *pp*

Dum-ne-ze u-lui no stru. *pp*

Dum-ne-ze u-lui no stru. *pp*

Dum-ne-ze u-lui no stru.

urmează „Axionul“

Cuvine-se cu adevărat

- Axion duminical -

Melodia *) de D.G.Kiriac

Andantino $\text{♩} = 60$

Cu-vi-ne-se cu a-de-vă-rat să te fe-ri-cim pre-

ti-ne, Năs-că-toa-re de Dum-ne-zeu. Cea pu-ru-rea fe-ri-ci-tă și

Năs-că-toa-re de Dum-ne-zeu. A și

Cea pu-ru-rea fe-ri-ci-tă și

prea ne-vi-no-va-tă și Mai-ca Dum-ne-ze-u-lui

prea ne-vi-no-va-tă și Mai-ca Dum-ne-ze-u-lui

ne - vi - no - va - tă și Mai-ca Dum-ne-ze - u - lui

A

*) Din „Liturgia la unison pentru copii și popor”, pentru cor mixt de I.D.Chirescu
 Notă: «Axioanele praznicale» (vezi „Anexă” pag. 175-245)

no — stru., *mf* Ce - ia - ce ești mai cin - sti - tă *p* de - cit He - ru -
 no — stru, *mf* Ce - ia - ce ești mai cin - sti - tă *p* de - cit He - ru -
 no — stru. A *p* ce - ia - ce
 Ce - ia ce ești mai cin - sti - tă *p* de - cit He - ru -

mf vi - mii și ești mai mă - ri - tă *p* fă - ră de a - se - mă - na - re de - cit Se - ra -
mf vi - mii și ești mai mă - ri - tă *p* fă - ră de a - se - mă - na - re de - cit Se - ra -
 ești *mf* făr' de - a - se - mă - na - re de - cit Se - ra -
mf vi - mii și ești mai mă - ri - tă *p* fă - ră de a - se - mă - na - re de - cit Se - ra -

p fi - mii, A pre Dum - ne - zeu Cu -
p fi - mii, A pre Dum - ne - zeu Cu -
mp fi - mii, Ca - rea fă - ră stri - că - ciu - ne pre Cu -
 fi - mii,

vîn-tul ai năs-cut, pre Ti—ne cea cu a-de-vă-rat Năs-că-

vîn-tul ai năs-cut, pre Ti—ne cea cu a-de-vă-rat Năs-că-

vîn-tul ai năs-cut. A A Năs-că-

A Năs-că-

toa—re de Dum-ne-zeu, te mă-rim.

toa—re de Dum-ne-zeu, te mă-rim.

toa—re de Dum-ne-zeu, te mă-rim.

toa—re de Dum-ne-zeu, te mă-rim.

Pre toți și pre toate

Pre toți și pre toa te.

Pre toți și pre toa te.

Pre toți și pre toa te.

Pre toți și pre toa te.

Moderato

A min. —
A min. —
A min. —
A min. —

mf Și cu Du-hul Tău. —
mf Și cu Du-hul Tău. —
mf Și cu Du-hul Tău. —
mf Și cu Du-hul Tău. —

Ectenia după Axion

Moderato

1

Doam-ne mi-lu-e — ște. —
p Doam-ne mi-lu-e — ște. —
p Doam-ne mi-lu-e — ște. —
Doam-ne mi-lu-e — ște. —

2

mp Doam-ne mi-lu-e — ște. —
mp Doam-ne mi-lu-e — ște. —
mp Doam-ne mi-lu-e — ște. —
Doam-ne mi-lu-e — ște. —

3

mf Doam-ne mi-lu-e — ște. —
mf Doam-ne mi-lu-e — ște. —
mf Doam-ne mi-lu-e — ște. —
Doam-ne mi-lu-e — ște. —

4

p Doam-ne mi-lu-e — ște. —
p Doam-ne mi-lu-e — ște. —
Doam-ne mi-lu-e — ște. —
Doam-ne mi-lu-e — ște. —

5

p
Doam-ne mi-lu-e - ŝte...
p
Doam-ne mi-lu-e - ŝte...
p
Doam-ne mi-lu-e - ŝte...
p
Doam-ne mi-lu-e - ŝte...

urmează „Dă Doamne“!

1

Moderato *p*

Dă Doam-ne!
p
Dă Doam-ne!
p
Dă Doam-ne!
p
Dă Doam-ne!

2

p
Dă Doam-ne!
p
Dă Doam-ne!
p
Dă Doam-ne!
p
Dă Doam-ne!

3

mp
Dă Doam-ne!
mp
Dă Doam-ne!
mp
Dă Doam-ne!
mp
Dă Doam-ne!

4

mf
Dă Doam-ne!
mf
Dă Doam-ne!
mf
Dă Doam-ne!
mf
Dă Doam-ne!

5 *mp* Dă Doam - ne!

6 *p* Dă Doam - ne!

mp Dă Doam - ne!

p Dă Doam - ne!

p Dă Doam - ne!

p Dă Doam - ne!

p Dă Doam - ne!

mf Ți - e Doam - ne. —

mf Ți - e Doam - ne. —

mf Ți - e Doam - ne. —

mf Ți - e Doam - ne. —

mf Ți - e Doam - ne. —

Tatăl nostru *)

Andantino mosso (quasi recitativo)
mezza voce

poco rit.

Ta-tăl no - stru ca-re-le ești în ce - ruri, sfin - țea-scă-se nu-me-le

Ta-tăl no - stru ca-re-le ești în ce - ruri, sfin - țea-scă-se nu-me-le

Ta-tăl no - stru ca-re-le ești în ce - ruri, sfin - țea-scă-se nu-me-le

Ta-tăl no - stru ca-re-le ești în ce - ruri, sfin - țea-scă-se nu-me-le

*) Original

a tempo

Tău. Vi - e îm - pă - ră - ți - a Ta, fa - că - se

Tău. Vi - e îm - pă - ră - ți - a Ta, fa - că - se

Tău. Vi - e îm - pă - ră - ți - a Ta, fa - că - se

Tău. Vi - e îm - pă - ră - ți - a Ta, fa - că - se

cresc. vo - ia Ta, pre - cum în cer, a - șa și pre pă - mînt.

cresc. vo - ia Ta, pre - cum în cer, a - șa și pre pă - mînt.

cresc. vo - ia Ta, pre - cum în cer, a - șa și pre pă - mînt.

cresc. vo - ia Ta, pre - cum în cer, a - șa și pre pă - mînt.

vo - ia Ta, pre - cum în cer, a - șa și pre pă - mînt.

pp sempre mezza voce Pii - nea noa - stră cea de toa - te zi - le - le dă - ne - o no - uă

pp Pii - nea noa - stră cea de toa - te zi - le - le dă - ne - o no - uă

pp Pii - nea noa - stră cea de toa - te zi - le - le dă - ne - o no - uă

pp Pii - nea noa - stră cea de toa - te zi - le - le dă - ne - o no - uă

poco rit.

a tempo

cresc.

as - tăzi. Și ne iar - tă no — uă gre - șa - le - le

as - tăzi. Și ne iar - tă no — uă gre - șa - le - le

as - tăzi. Și ne iar - tă no - uă gre - șa - le - le

as - tăzi. Și ne iar - tă no — uă gre - șa - le - le

fp

noa - stre, pre - cum și noi ier - tăm gre - și - ți - lor

noa - stre, pre - cum și noi ier - tăm gre - și - ți - lor

noa - stre, pre - cum și noi ier - tăm gre - și - ți - lor

noa - stre, pre - cum și noi ier - tăm gre - și - ți - lor

Un poco meno mosso
Solo dolce

no - ștri; și nu ne du - ce pre noi în - tru is -

no - ștri;

no - ștri;

no - ștri;

no - ștri; și , nu ne du —

a tempo
Tutti *cresc.* *rit.* *f* *p*

pi - tă, ci ne iz - bă - ve - ște de cel vi - clean.
ci ne iz - bă - ve - ște de cel vi - clean.
ci ne iz - bă - ve - ște de cel vi - clean.
ce, ci ne iz - bă - ve - ște de cel vi - clean.

mf *A* min. —

A min. —
A min. —
A min. —
A min. —

mf Și Du - hu - lui Tău. —

Și Du - hu - lui Tău. —
Și Du - hu - lui Tău. —
Și Du - hu - lui Tău. —
Și Du - hu - lui Tău. —

mf Ți - e Doam ne. —

Ți - e Doam ne. —
Ți - e Doam ne. —
Ți - e Doam ne. —
Ți - e Doam ne. —

mp A min. —

A min. —
A min. —
A min. —
A min. —

Unul Sfint

Andante

U-nul Sfint, U-nul Domn I - sus Hri - stos În-tru mă-
 U-nul Sfint, U-nul Domn I - sus Hri - stos În-tru mă-
 U-nul Sfint, U-nul Domn În-tru mă-
 U-nul Sfint, U-nul Domn În-tru mă-

ri - rea lui Dum - ne - zeu Ta - tăl. A - min.
 ri - rea lui Dum - ne - zeu Ta - tăl. A - min.
 ri - rea lui Dum - ne - zeu Ta - tăl. A - min.
 ri - rea lui Dum - ne - zeu Ta - tăl. A - min.

Se rosteste „Predica” sazu se cîntă „Chinonicul”

Pre Tine Dumnezeule

Andante moderato $\text{♩} = 70$

- Chinonic -

Cîntarea Sf. Ambrozie

Te lă - u - dăm; pre
 Te lă - u - dăm; pre
 Pre Ti - ne, Dum - ne - ze - u - le, pre Ti -
 Te lă - u - dăm; pre

*) Alte „Chinonice” (vezi „Anexă” pag. 246-285)

Ti - ne, Doam - ne, Te măr-tu - ri - sim; pre Ti - ne, prea
 Ti - ne, Doam - ne, Te măr-tu - ri - sim; pre Ti - ne, prea
 ne, Doam ne, pre Ti ne, prea
 Ti - ne, Doam ne, prea

veș - ni - cu - le, Pă - rin - te, tot pă -
 veș - ni - cu - le, Pă - rin - te, tot pă -
 veș - ni - cu - le, Pă - rin - te, tot pă -
 veș - ni - cu - le, Pă - rin - te, tot pă -

min - tul Te mă - re - ște. Ti - e toți în - ge - rii;
 min - tul Te mă - re - ște. Ti - e toți în - ge - rii;
 min - tul Te mă - re - ște.
 min - tul Te mă - re - ște.

Ți - e ce ru - ri - le și toa - te pu - te - ri -

Ți - e ce ru - ri - le și toa - te pu - te - ri -

Ți - e ce ru - ri - le

le; Ți - e He - ru - vi - mii și Se - ra -

le; Ți - e He - ru - vi - mii și Se - ra -

Ți - e He - ru - vi - mii și Se - ra -

He - ru - vi - mii și Se - ra -

fi - mii, cu ne - în - ce - tat - glas - îți stri - gă :

fi - mii, cu ne - în - ce - tat - glas - îți stri - gă :

fi - mii, îți stri - gă :

fi - mii, îți stri - gă :

f *>* *>* *p* *cresc.* *f* *a tempo*
 Sfint, Sfint, Sfint Dom-nul Dum-ne - zeu Sa - va - ot!
f *>* *>* *p* *cresc.* *f*
 Sfint, Sfint, Sfint Dom-nul Dum-ne - zeu Sa - va - ot!
f *>* *>* *p* *cresc.* *f* *mf*
 Sfint, Sfint, Sfint Dom-nul Sa - va - ot! Pli -
f *>* *>* *p* *cresc.* *f*
 Sfint, Sfint, Sfint Dom-nul Dum-ne - zeu Sa - va - ot!

mf
 Pli - ne sint ce ru - ri - le și pă - min -
mf
 Pli - ne sint ce ru - ri - le și pă - min -
 ne sint ce ru - ri - le și pă - min -
mf
 și pă - min -

f *dim.*
 tul de mă - ri - rea sla - vei Ta - le.
f *dim.*
 tul de mă - ri - rea sla - vei Ta - le.
f *dim.*
 tul de mă - ri - rea sla - vei Ta - le.
f *dim.*
 tul de mă - ri - rea sla - vei Ta - le.

Min-tu - e - ŝte, Doam - ne,
 Min-tu - e - ŝte,
 Min-tu - e - ŝte, Doam - ne, min-tu - e - ŝte,
 Min-tu - e - ŝte, Doam - ne, Doam - ne,

po - po - rul tău ŝi bi - ne - cu - vin -
 Doam - ne, po - po - rul tău ŝi bi - ne - cu - vin -
 ŝte po - po - rul tău ŝi bi - ne - cu - vin -
 ne, po - po - rul tău ŝi bi - ne - cu - vin -

tea - ză moș-te - ni - rea Ta ŝi paș - te -
 tea - ză moș-te - ni - rea Ta ŝi
 tea - ză și paș - te o pre din
 tea - ză și pa - ŝte-o pre

o pre dîn — sa și - 'nal-ță - o în — veac. Spre
 pa-ște-o pre dîn — sa și - 'nal-ță - o în veac. Spre
 dîn — sa și - 'nal-ță - o în veac. — Spre

Ti - ne, Doam — ne, am nă - dăj - du - it,
 Ti - ne, Doam — ne, am nă - dăj - du - it,
 Ti - ne, Doam — ne, am nă - dăj - du - it, să
 Ti - ne Doam — ne, am — nă - dăj - du - it,

Meno mosso
 să nu ne ru - și - năm — în veci, — A -
 să nu ne ru - și - năm — în veci, — A -
 nu ne ru - și - năm — în veci, — A -
 A — A -

rall.

min, A min.
min, A min.
min, A min.
min, A min.

Bine este cuvîntat...

Moderato *rit.*

Bi - ne e ste cu vîn tat Cel ce vi - ne în - tru nu - me - le Dom - nu - lui, Dum - ne
Bi - ne e - ste cu - vîn - tat Cel ce vi - ne în - tru nu - me - le Dom - nu - lui, Dum - ne
Bi - ne e - ste cu - vîn - tat Cel ce vi - ne în - tru nu - me - le Dom - nu - lui, Dum - ne
Bi - ne e - ste cu - vîn - tat Cel ce vi - ne în - tru nu - me - le Dom - nu - lui, Dum - ne

Bi - ne e ste cu - vîn - tat Cel ce vi - ne în - tru nu - me - le Dom - nu - lui, Dum - ne

a tempo

zeu e - ste Dom - nul și s - a a - ră - tat no uă.
zeu e - ste Dom - nul și s - a a - ră - tat no uă.
zeu e - ste Dom - nul și s - a a - ră - tat no uă.
zeu e - ste Dom - nul și s - a a - ră - tat no uă.

În timpul împărtășirii credincioșilor se cântă „Trupul lui Hristos”

Trupul lui Hristos

Andante, quasi lento $\text{♩} = 48$

Tru-pul lui Hri- stos pri- miți și din iz -
 Tru-pul lui Hri- stos pri- miți și din iz -
 Tru-pul lui Hri- stos pri- miți și din iz -
 Tru-pul lui Hri- stos pri- miți și din iz -

vo - rul cel fă - ră de moar - te gus tați,
 vo - rul cel fă - ră de moar - te gus - tați,
 vo - rul cel fă - ră de moar - te gus - tați,
 vo - rul cel fă - ră de moar - te gus - tați,

pri - miți și din iz - vo - rul
 pri - miți și din iz - vo - rul
 Tru-pul lui Hri- stos pri- miți și din iz - vo - rul
 Tru-pul lui Hri- stos pri- miți și din iz - vo - rul

rit.

Più mosso

cel fă-ră de moar-te gus-tați A-li-lu-i-a, A-li-lu-i-a,

cel fă-ră de moar-te gus-tați A-li-lu-i-a, A-

cel fă-ră de moar-te gus-tați A-li-lu-i-a, A-li-

cel fă-ră de moar-te gus-tați A-li-lu-i-a;

lu-i-a, A-li-lu-i-a,

A-li-lu-i-a,

lu-i-a, A-li-lu-i-a, A-li-lu-i-a,

A-li-lu-i-a, A-li-lu-i-

a, A-li-lu-i-a, A-li-lu-i-a.

A-li-lu-i-a.

a, A-li-lu-i-a.

a, A-li-lu-i-a.

Văzut - am lumina...

Allegretto

Vă - zu - t-am lu - mi - na - cea a - de - vă -
 ra - tă, pri - mi - t-am Du - hul cel - ce - resc, a -
 ra - tă, pri - mi - t-am Du - hul cel - ce - resc, a -
 ra - tă, pri - mi - t-am Du - hul cel - ce - resc a -
 fla - t-am cre - din - ța cea a - de - vă - ra - tă, ne -
 fla - t-am cre - din - ța cea a - de - vă - ra - tă, ne -
 fla - t-am cre - din - ța cea a - de - vă - ra - tă, ne -

des - păr - ți - tei Sfin - tei Tre - imi în - chi -

des - păr - ți - tei Sfin - tei Tre - imi în - chi -

des - păr - ți - tei Sfin - tei Tre - imi în - chi -

des - păr - ți - tei Sfin - tei Tre imi în - chi -

nîn - du - ne, Că a - cea - sta ne - a mîn - tu - it pre noi.

nîn - du - ne, Că a - cea - sta ne - a mîn - tu - it pre noi.

nîn - du - ne, Că a - ceas - ta ne - a mîn - tu - it pre noi.

nîn - du - ne, ne - a mîn - tu - it .pre noi.

Ectenie

p A min.

p A min.

p A min.

p A min.

p A min.

p A min.

Moderato *p* Doam - ne mi - lu - e - ște.

p Doam - ne mi - lu - e - ște.

p Doam - ne mi - lu - e - ște.

p Doam - ne mi - lu - e - ște.

p Doam - ne mi - lu - e - ște.

2

mp Doam-ne mi-lu- e — şte. —

mp Doam-ne mi-lu- e — şte. —

mp Doam-ne mi-lu- e — şte. —

mp Doam-ne mi-lu- e — şte. —

Doam-ne mi-lu- e — şte. —

mf Ți-e Doam — ne. —

mf Ți-e Doam — ne. —

mf Ți-e Doam — ne. —

mf Ți-e Doam — ne. —

Ți-e Doam — ne. —

p A — min. —

p A — min. —

p A — min. —

p A — min. —

A — min. —

mf În-tru nu — me — le Dom — nu — lui. —

mf În-tru nu — me — le Dom — nu — lui. —

mf În-tru nu — me — le Dom — nu — lui. —

mf În-tru nu — me — le Dom — nu — lui. —

În-tru nu — me — le Dom — nu — lui. —

p Doam — ne mi-lu- e — şte. —

p Doam — ne mi-lu- e — şte. —

p Doam — ne mi-lu- e — şte. —

p Doam — ne mi-lu- e — şte. —

Doam-ne mi-lu- e — şte. —

p A — min. —

p A — min. —

p A — min. —

p A — min. —

A — min. —

Fie numele Domnului...

Allegretto

Fi - e nu-me-le Dom - nu-lui bi - ne-cu-vin - tat, de a -
 Fi - e nu-me-le Dom - nu-lui bi - ne-cu-vin - tat, de a -
 de a -
 de a -

cum și pi-nă-n veac! Fi - e nu-me-le Dom - nu-lui bi - ne-cu-vin -
 cum și pi-nă-n veac! Fi - e nu-me-le Dom - nu-lui bi - ne-cu-vin -
 cum și pi-nă-n veac! Fi - e nu-me-le Dom - nu-lui bi - ne-cu-vin -
 cum și pi-nă-n veac! Fi - e nu-me-le Dom - nu-lui bi - ne-cu-vin -

de a - cum și pi-nă-n veac! Fi - e nu-me-le Dom - nu-lui
 de a - cum și pi-nă-n veac! Fi - e nu-me-le Dom - nu-lui
 tat de a - cum și pi-nă-n veac!
 tat de a cum și pi-nă-n veac!

bi-ne-cu-vin-tat de a-cum și pi-nă-n veac!

bi-ne-cu-vin-tat de a-cum și pi-nă-n veac!

bi-ne-cu-vin-tat de a-cum și pi-nă-n veac!

bi-ne-cu-vin-tat de a-cum și pi-nă-n veac!

Apolisul

Doam-ne mi-lu-e-ște...

Doam-ne mi-lu-e-ște...

Doam-ne mi-lu-e-ște...

Doam-ne mi-lu-e-ște...

A min.

A min.

A min.

A min.

Mărire Tatălui...

Mă-ri-re Tatălui și Fiului și Sfintului Duh și acum și pururea

Mă-ri-re Tatălui și Fiului și Sfintului Duh și acum și pururea

Mă-ri-re Tatălui și Fiului și Sfintului Duh și acum și pururea

Mă-ri-re Tatălui și Fiului și Sfintului Duh și acum și pururea

și în vecii vecilor A-min. Doamne miluește, Doamne miluește, Doamne miluește.

și în vecii vecilor A-min. Doamne miluește, Doamne miluește, Doamne miluește.

și în vecii vecilor A-min. Doamne miluește, Doamne miluește, Doamne miluește.

și în vecii vecilor A-min. Doamne miluește, Doamne miluește, Doamne miluește.

in tempo moderato

mf Bi-ne-cu-vin-tea-ză.

mf Bi-ne-cu-vin-tea-ză.

mf Bi-ne-cu-vin-tea-ză.

mf Bi-ne-cu-vin-tea-ză.

Bi-ne-cu: — vin-tea — ză.

p A — min. —

p A — min. —

p A — min. —

p A — min. —

Andante

p A — min.

p A — min.

p A — min.

p A — min.

p A — min.

cresc. molto

cresc. molto

cresc. molto

cresc. molto

f min.

f min.

f min.

f min.

A — min.

Sfârșitul Liturghiei după glasul al 8-lea

Axion la Nașterea Maicii Domnului *) (8 Septembrie)

Glasul al 8-lea

Moderato ♩ = 72

Stre - in lu cru e - ste Mai

Stre - in lu cru e - ste Mai

Stre - in lu cru e - ste Mai

Stre - in lu cru e - ste Mai

ci - lor fe - cio - ri a Stre -

ci - lor fe - cio - ri a Stre -

ci - lor fe - cio - ri a Stre -

ci - lor fe - cio - ri a

nă Și Fe

nă Și Fe

nă

A

*) Melodia după Macarie Ieromonahul

ciao re lor Na şte

ciao re lor Na şte

Şi Fe-cioa-re lor Na şte

Şi Fe-cioa-re lor Na şte

rea de fii; iar în-tru Ti

rea de fii; iar în-tru Ti

rea de fii; iar în-tru Ti ne

rea de fii; A

ne Năs-că-toa re de Dum

ne Năs-că-toa re de Dum

Năs-că-toa re de Dum

Năs-că-toa re de Dum

ne zeu a-min-do uă s-au

ne zeu a-min-do uă s-au

ne zeu a-min-do uă s-au

ne zeu a-min-do uă s-au

rîn du-it, s-au rîn du-it.

rîn du-it, s-au rîn du-it.

rîn du-it, s-au rîn du-it. Pen

rîn du-it, s-au rîn du-it.

Pen-tru a-cea sta-toa-te se-min-

Pen-tru a-cea sta-toa-te se-min-

tru a-cea sta-toa-te se-min-

A

ți i - le pă - mîn tu

ți i - le pă - mîn tu

ți i - le pă - mîn tu

p se - min - ți - i - le pă - mîn tu

lui pre Ti - ne ne - în - ce - tat te

lui pre Ti - ne ne - în - ce - tat te

lui pre Ti - ne ne - în - ce - tat te

lui, pre Ti - ne ne - în - ce - tat te

fe - ri - cim.

fe - ri - cim.

fe - ri - cim, te fe - ri - cim.

fe - ri - cim.

Axion la Înălțarea Sfintei Cruci*) (14 Septembrie)

Glasul al 8-lea

Andantino $\text{♩} = 69$

Rai de tai nă esti

Rai de tai nă esti

Rai de tai nă esti

Rai de tai nă esti

Năs-că-toa

Năs-că-toa

Năs-că-toa

Năs-că-toa

re de Dum ne

re de Dum ne zeu, de Dum ne

re de Dum ne zeu, de Dum ne

re de Dum ne

re de Dum ne

*) Melodia după Macarie Ieromonahul

zeu Ca re ai o drăs

zeu Ca re ai o drăs

zeu ai o drăs

zeu Ca re ai o drăs

lit ne lu crat, ne lu

lit ne lu crat

lit ne lu crat

lit ne lu crat A

crat pre Hri stos

pre Hri stos in-tru

pre Hri stos

(respirație individuală)

mp
 în - tru ca re, în - tru
 ca re, în - tru
mp
 în - tru ca re, în - tru
p
 în - tru

p
 ca re A
p
 ca re lem nul Cru
p
 ca re lem-nul Cru
p
 ca re lem nul Cru

mf
 cel de via ță pur tă tor
mf
 cii cel de via ță pur tă tor
p
 cii de vi-a - ță pur - tă - tor

pre pă-mînt, pre pă-mînt s-au

A s-au

pre pă-mînt s-au

A

să-dit. Pen-tru a- cea sta, a-cum

să-dit a-cum

să-dit Pen-tru a- cea sta

rit. a tempo

în-ăl-țat fi

în-ăl-țat fi

în-ăl-țat fi

în-ăl-țat fi

ind, în-chi-nîn du-ne

ind, în-chi-nîn du-ne

ind, în-chi-nîn du-ne Lui

ind,

Lui pre Ti-ne, pre Ti-ne

Lui A te

pre Ti-ne

A

te mă-rim, te mă-rim.

mă-rim, te mă-rim.

te mă-rim, te mă-rim.

te mă-rim, te mă-rim.

te mă-rim.

Axion la Intrarea în Biserică *) (21 Noiembrie)

Glasul al 4-lea

Andantino $\text{♩} = 60$ *mp* rit. a tempo *p*

În - ge - rii, În ge - rii, În ge - rii, A

rii În - tra - rea ce - lei prea cu - ra - te vă -

zînd s-au spăi - mîn - tat Cum fe - cioa - ra a in -

*) Melodia după Măcarie Ieromonahul

trat în sfin-ta sfin-te lor.

trat în sfin-ta sfin-te lor.

trat în sfin-ta sfin-te lor.

trat în sfin-ta sfin-te lor.

più mosso (quasi allegretto) ♩ = 72

p dolce
Ca-de un-si-criu în-su-fle-

p
Ca-de un-si-criu în-su-fle-

p
Ca-de un-si-criu în-su-fle-țit

p
(respirație individuală)

A

țit al-lui Dum-ne-zeu

țit al-lui Dum-ne-zeu

al-lui Dum-ne-zeu

mf
 Nici cum să nu s-a-tin
mf
 Nici cum nu s-a-tin
mf
 Nici cum să nu s-a-tin

p
 gă mi-na ne cre-din-cio-și
p
 gă mi-na ne cre-din-cio-și
p
 gă mi-na ne cre-din-cio-și
p
 gă mi-na ne cre-din-cio-și

mp
 Iară buzele cre-din-
mp
 Iară buzele
mp
 Iară buzele cre-din-
 Iar.

molto espressivo
mp poco rit.

cio și lor, fă-ră tă
cre din cio și lor,
cio și lor,

a tempo
mf

ce re gla,
fă-ră tă-ce re gla
fă-ră tă-ce re gla
fă-ră tă-ce re gla

mf

sul în ge ru
sul în ge ru lui
sul în ge ru lui
sul în ge ru lui

lui cîn-tînd cu bu cu ri

cîn-tînd cu bu cu ri

cîn-tînd cu bu cu ri

cîn-tînd cu bu cu ri

e să stri ge Năs-că-toa

e să stri ge Năs-că-toa

e să stri ge A

e să stri ge Năs-că-toa

rei de Dum-ne zeu Bu

rei de Dum-ne zeu Bu

Dum-ne zeu Bu

rei de Dum-ne zeu Bu

f *cresc. molto* *più f*

Bu — cu — ră — te — cea pli —

cresc. molto *più f*

cu — ră — te — cea pli —

cresc. molto *più f*

cu — ră — te — cea pli —

cresc. molto *più f*

— cu — ră — te, bu — cu — ră — te, bu — cu — ră — te Cea pli —

mf

nă — de — dar Dom — nul — e — ste cu

mf

nă — de — dar Dom — nul — e — ste cu

mf

nă — de — dar Dom — nul — e — ste cu

mf

— nă de dar — Dom — nul — e — ste cu —

rall. *mf* *p*

ti — ne, — cu — ti — ne.

rall. *mf* *p*

ti — ne, — cu — ti — ne. *p*

rall. *mf* *p*

ti — ne, e' — ste cu — ti — ne. *p*

rall. *mf* *p*

ti — ne — cu — ti — ne.

Axion la Nașterea Domnului *) (25 Decembrie)

Glasul I-iu

Moderato $\text{♩} = 66$

Mă-reș-te su-fle-tul
 (respirație individuală) su-fle-tul
 A
 Mă-re-ș-te,

meu pre-cea mai cin-
 meu pre-cea mai cin-
 mă-re-ș-te pre-cea mai cin-

sti-tă mai prea mă-
 sti-tă și mai prea mă-ri
 și mai prea mă-ri

sti-tă și mai prea mă-ri

*) Melodia după Macarie Ieromonahul

ri - tă de - cit o ști le ce

tă o ști le

tă de cit o ști - le

tă de cit o - ști - le

le de sus. Tai nă stre i

ce le de sus. Tai nă stre i

de sus.

de sus.

nă văz și prea mă - ri

nă văz

văz și prea mă - ri

văz și prea mă - ri

tă cer A
cer fi ind peș
tă cer A
tă cer fi ind peș

sca un
te ră sca un de He
sca un A
te ră sca un de He

de He - ru vimi fe - cioa ră ies
ru vimi fe - cioa ră ies
de He - ru - vimi fe - cioa ră
ru vimi fe - cioa ră

lea să-lăș-lu - i rei în-tru ca

lea să-lăș-lu - i rei în-tru ca

in - tru ca

in - tru ca

cresc.
re s-a cul- cat cel ne - în - că

cresc.
re s-a cul- cat cel ne - în - că -

cresc.
re s-a cul- cat cel ne - în - că -

cresc.
re s-a cul- cat cel ne - în - că -

re A

put Hri - stos Dum - ne

put Hri - stos Dum - ne -

put Hri - stos Dum - ne -

Hri - stos Dum - ne -

zeu pre ca re - le lă - u - din du - l.

zeu A lă - u - din - du - l.

zeu pre ca re - le lă - u - din du - l.

zeu pre ca - re lă - u - din - du - l

îl mă rim,

îl mă rim,

îl mă rim,

îl mă rim,

rit.

îl mă - rim, il mă - rim.

îl mă - rim, il mă - rim.

îl mă - rim, il mă - rim.

îl mă - rim.

Mărturisiți-vă Domnului *)

- Chinonic -

Glasul al 5-lea

Moderato $\text{♩} = 84$

Musical score for the first system, featuring vocal line and piano accompaniment. The tempo is Moderato, 84 beats per minute. The key signature is one sharp (F#) and the time signature is 4/4. The vocal line begins with a rest, followed by the lyrics "A-li-lu-i-". The piano accompaniment starts with a rest, followed by the lyrics "Măr-tu-ri-si-ți-vă Dom-nu-lui că e bun A-li-lu-i-". The piano part includes dynamic markings: *mp* (mezzo-piano) and *cresc.* (crescendo). The vocal part includes dynamic markings: *mp* and *Tutti*.

Musical score for the second system, featuring vocal line and piano accompaniment. The tempo is Moderato, 84 beats per minute. The key signature is one sharp (F#) and the time signature is 4/4. The vocal line begins with the lyrics "a, A-li-lu-i-a. Măr-tu-ri-si-ți-vă". The piano accompaniment begins with the lyrics "a, Că în veac e mi-la Lui, A-li-lu-i-a.". The piano part includes dynamic markings: *p* (piano) and *Tutti*. The vocal part includes dynamic markings: *Solo* and *mp*.

Musical score for the third system, featuring vocal line and piano accompaniment. The tempo is Moderato, 84 beats per minute. The key signature is one sharp (F#) and the time signature is 4/4. The vocal line begins with the lyrics "Dum-ne-ze-u-lui ce-resc, A-li-lu-i-a, că în veac e mi-la Lui, A-li-". The piano accompaniment begins with the lyrics "A-li-lu-i-a, A-li-lu-i-a, A-li-". The piano part includes dynamic markings: *Tutti* and *p*. The vocal part includes dynamic markings: *Solo* and *Tutti*.

*) Melodia după Anton Pann

lu-i-a. Ce-lui ce a fă-cut ce ru-ri-le cu în-țe-

lu-i-a. Ce-lui ce a fă-cut ce ru-ri-le cu în-țe-

lu-i-a.

lu-i-a.

le-ge-re, A-li-lu-i-a, Că în veac e mi-la Lui, A-li-lu-i-a.

le-ge-re, A-li-lu-i-a, Că în veac e mi-la Lui, A-li-lu-i-a.

Că în veac e mi-la Lui, A-li-lu-i-a.

Că în veac e mi-la Lui, A-li-lu-i-a.

Ce-lui ce a des-păr-țit pă-mîn-tul pe-ste a-pe, A-li-lu-i-

Ce-lui ce a des-păr-țit pă-mîn-tul pe-ste a-pe, A-li-lu-i-

Că în veac e mi-la Lui, A-li-lu-i-a. Soa-re
 Că în veac e mi-la Lui, A-li-lu-i-a. Soa-re
 a, Că în veac e mi-la Lui, A-li-lu-i-a.
 a, Că în veac e mi-la Lui, A-li-lu-i-a.

le spre stă-pî-ni-rea zi-lei, A-li-lu-i-a, Că în veac e mi-la
 le spre stă-pî-ni-rea zi-lei, A-li-lu-i-a, Că în veac e mi-la
 zi-lei, A-li-lu-i-a, Că în veac e mi-la
 A-li-lu-i-a, Că în veac e mi-la

Lui, A-li-lu-i-a. spre stă-pî-
 Lui, A-li-lu-i-a. spre stă-pî-
 Lui, A-li-lu-i-a. Lu-na și ste-le-le spre stă-pî-
 Lui, A-li-lu-i-a. Lu-na și ste-le-le spre stă-pî-

ni-rea nop — ții, A-li-lu-i-a, Că în veac e mi-la Lui, A-li-lu-i-a

ni-rea nop — ții, A-li-lu-i-a, Că în veac e mi-la Lui, A-li-lu-i-a

ni-rea nop — ții, A-li-lu-i-a, Că în veac e mi-la Lui, A-li-lu-i-a

ni-rea nop — ții, A-li-lu-i-a, Că în veac e mi-la Lui, A-li-lu-i-a

rit. *Meno mosso, maestoso*

lu-i-a. Și ne-a iz-bă-vit pre noi de vrăj-ma-șii no-ștri, A-li-lu-i-a

lu-i-a. Și ne-a iz-bă-vit pre noi de vrăj-ma-șii no-ștri, A-li-lu-i-a

lu-i-a. Și ne-a iz-bă-vit pre noi de vrăj-ma-șii no-ștri, A-li-lu-i-a

lu-i-a. Și ne-a iz-bă-vit pre noi de vrăj-ma-șii no-ștri, A-li-lu-i-a

Tempo I

a, Că în veac e mi-la Lui, A-li-lu-i-a. Măr-tu-ri-si-ți

a, Că în veac e mi-la Lui, A-li-lu-i-a. Măr-tu-ri-si-ți

a, Că în veac e mi-la Lui, A-li-lu-i-a. Măr-tu-ri-si-ți

a, Că în veac e mi-la Lui, A-li-lu-i-a. Măr-tu-ri-si-ți

Măr-tu-ri-si-ți-vă Dum-ne-ze-u-lui ce- resc, A-li-
 Măr-tu-ri-si-ți-vă Dum-ne-ze-u-lui ce- resc, A-li-
 si-ți-vă Dum-ne-ze-u-lui ce- resc, A-li-
 vă Dum-ne-ze-u-lui ce- resc, A-li-

lu-i-a, Că în veac e mi-la Lui, A-li-lu-i-a.
 lu-i-a, Că în veac e mi-la Lui, A-li-lu-i-a.
 lu-i-a, Că în veac e mi-la Lui, A-li-lu-i-a.
 lu-i-a, Că în veac e mi-la Lui, A-li-lu-i-a.

A-li-lu-i-a, A-li-lu-i-a.
 A-li-lu-i-a.
 A-li-lu-i-a, A-li-lu-i-a.
 A-li-lu-i-a, A-li-lu-i-a.

Cămara Ta, Mintuitorul meu

- Luminindă -
Glasul al 8-lea

Andante $\text{♩} = 60$

p Că-ma-ra Ta, Mîn-tu-i - to - rul meu, o

p Că-ma-ra Ta, Mîn-tu-i - to - rul meu,

p Că-ma-ra Ta, Mîn-tu-i - to - rul meu, o

Că-ma-ra Ta, Mîn-tu-i - to - rul meu, o

văd îm - po do - bi tă,

îm - po do - bi tă.

văd îm - po do - bi tă.

văd îm - po do - bi tă.

p Și îm - bră - că - min - te nu am, nu am că să *mf*

p Și îm - bră - că - min - te nu am, nu am, ca să *mf*

p Și îm - bră - că - min - te nu am ca să *mf*

p Și îm - bră - că - min - te nu am, nu am ca să *mf*

in - tru in - tr'în sa.

in - tru în - tr'în sa.

in - tru in - tr'în sa. *mp* Lu - mi -

in - tru in - tr'în sa.

mp Lu - mi - nea - ză - mi hai - na su - fle - tu - lui meu, Dă - tă -

mp Lu - mi - nea - ză - mi hai - na su - fle - tu - lui meu, Dă - tă -

nea - ză - mi hai - na Dă - tă -

p Dă - tă - to

cresc. to - ru - le de lu - mi - nă. *f, p* A

cresc. to - ru - le de lu - mi - nă. *f, p* A *mf* Și mă

cresc. to - ru - le de lu - mi - nă. *f, mf* Și mă min - tu -

cresc. ru - le de lu - mi - nă.

mf *rall.* **Fine** *pp*

Și mă min-tu-e ște.
min-tu-e ște.
e ște.
Și mă min-tu-e ște.

recitativo

p *3*

Mă-ri-re Tatălui și Fiului și Sfântului Duh și acum și
Mă-ri-re Tatălui și Fiului și Sfântului Duh și acum și
Mă-ri-re Tatălui și Fiului și Sfântului Duh și acum și
Mă-ri-re Tatălui și Fiului și Sfântului Duh și acum și

cresc.

f *p*

pu-ru-rea și în vecii vecilor, A-min.
pu-ru-rea și în vecii vecilor, A-min.
pu-ru-rea și în vecii vecilor, A-min.
pu-ru-rea și în vecii vecilor, A-min.

*Da Capo
al Fine*

Cu noi este Dumnezeu

– Motet pe o temă psaltică –

Glusul al 8-lea

B. Anastasescu *)
(1851-1922)

Andantino $\text{♩} = 60$

Musical score for the first system, featuring a vocal line and piano accompaniment. The tempo is Andantino with a quarter note equal to 60 beats per minute. The key signature has one sharp (F#) and the time signature is 4/4. The vocal line begins with a *mf* dynamic. The lyrics are: "Cu noi e-ste Dum-ne-zeu, în-țe-le-geți nea-muri și vă ple-".

Musical score for the second system. The vocal line continues with lyrics: "cați, e-ste Dum-ne". The piano accompaniment features a *p* dynamic. The lyrics continue: "muri și vă ple-cați, Cu noi e-ste Dum-ne-".

Musical score for the third system. The vocal line continues with lyrics: "zeu, zeu, în-țe-le-geți nea-muri și vă ple-cați, le-geți nea-muri și vă ple-cați, zeu, în-țe-le-geți nea-muri și vă ple-cați, Cu". The piano accompaniment features a *mf* dynamic. The system concludes with a *p* dynamic.

* Revăzut de I.D. Chiorescu

e - ste Dum - ne - zeu în - țe - le - geți nea - muri și vă ple - *dim.*
 e - ste Dum - ne - zeu în - țe - le - geți și *dim.*
 noi e - ste Dum - ne - zeu,

cați *p*
 Cu noi e - ste Dum - ne - zeu în - țe - le - geți nea -
 vă ple - cați *p* Cu noi Dum - ne - zeu e - ste Dum - ne -
 Cu noi Dum - ne - zeu în - țe - le - geți nea -

muri și vă ple - cați, *p* Cu noi e - ste Dum - ne -
 zeu e - ste *p* A
 muri, *f* Cu noi e - ste Dum - ne - zeu în - țe - le - geți -

zeu Căci cu noi e - ste Dum-ne zeu

Cu noi e - ste Dum-ne -zeu cu noi e - ste Dum-ne -

Nea-muri în - te - le - geți și vă ple-cați

nea - muri și vă ple-cați Căci cu

căci cu noi, cu noi e

zeu Căci cu noi e - ste

Căci cu noi e - ste Dum-ne - zeu, e - ste

noi e Dum - ne - zeu, Căci cu noi e - ste

poco rit. *sempre f* Fine

ste Dum - ne - zeu.

sempre f Dum - ne - zeu.

sempre f Dum - ne - zeu.

sempre f Dum - ne - zeu.

Solo *) A - u - ziți toa-te nea -

Dum - ne - zeu.

*) În cazul când nu se va găsi un bun solist, vor cânta toți tenorii.

mp
 Căci cu noi e - ste Dum - ne -
mp
 Căci cu noi e - ste Dum - ne -
Tutti mp
 mu - ri - le Căci cu noi e - ste Dum - ne -
mp
 Căci cu noi e - ste Dum - ne -

zeu;
 zeu;
Solo f
 zeu; Cei pu - ter - nici ple - ca - ți
 zeu;

f
 Căci cu noi e - ste Dum - ne - zeu.
f
 Căci cu noi e - ste Dum - ne - zeu.
Tutti f
 vă, Căci cu noi e - ste Dum - ne - zeu.
f
 Căci cu noi e - ste Dum - ne - zeu.

Acestea zice Domnul *)

- Antifonul Patimilor -

Sabin Drăgoi
(1894-1968)

Largo ♩ = 56

Solo

S. A.

T.

B.

p

p

p

p

A - ce - stea zi - ce

A - ce - stea zi - ce Dom - nul, A - ce - stea zi - ce

A - ce - stea zi - ce

A - ce - stea zi - ce

Dom - nul că - tre Iu - dei: Po - po - rul

Dom nul că - tre Iu dei: Po - po - rul

Dom nul că - tre Iu dei: Po - po - rul

Dom nul că - tre Iu dei: Po - po - rul

meu ce am fă - cut ți - e și cu ce - v - am su - pă - rat

meu ce am fă - cut ți - e și cu ce - v - am su - pă - rat - pe

meu ce am fă - cut ți - e și cu ce - v - am su - pă - rat

meu ce am fă - cut ți - e și cu ce - v - am su - pă - rat

*) Ar. pentru cor mixt de I. D. Chirescu

pe voi? *p* Pe or-bii vo-ștri i-am lu-mi-nat,
 voi, pe voi? *p* A-ce-stea zi — ce Dom — nul, *pp* A-
 pe voi?
 pe voi?

cresc.
 pe cei le-proși i-am cu-ră-țit, pe băr-ba-tul cel ce e-
 ce-stea zi — ce Dom — nul *cresc.* pe băr-ba-tul cel ce e-
 pe băr-ba-tul cel ce e-
 pe băr-ba-tul cel ce e-
 pe băr-ba-tul cel ce e-

f ra în pat — l-am în — drep-tat. Po-po — rul
 ra în pat — l-am în — drep-tat. *p* A —
 ra în pat l-am în — drep-tat.
 ra în pat — l-am — în — drep-tat.

meu ce am fă- cut ____ ți ____ e și cu ce mi-ați răs-plă-tit ____
 și cu ce mi-ați răs-plă-tit ____
 și cu ce mi-ați răs-plă-tit ____
 și cu ce mi-ați răs-plă-tit ____

mi ____ e? În loc de ma-nă cu fie ____ re în loc de a- pă
 mi ____ e? A
 mi ____ e?
 mi ____ e?

cu ____ o- țet și în loc a mă iu- bi pe cru ____ ce m-ați pi ____
 și în loc a mă iu- bi pe cru ____ ce m-ați pi ____
 și în loc a mă iu- bi pe cru ____ ce m-ați pi ____
 și în loc a mă iu- bi pe cru ____ ce m-ați pi ____

ro-nit. Che-ma voi nea-mu-ri-le me

nit. Che-ma voi nea-mu-ri-le me

ro-nit. Che-ma voi nea-mu-ri-le me

ro-nit. Che-ma voi nea-mu-ri-le me

le și a-ce-lea mă vor prea mă-ri îm-pre-u-nă cu

le și a-ce-lea mă vor prea mă-ri. A

le și a-ce-lea mă vor prea mă-ri.

le și a-ce-lea mă vor prea mă-ri.

Ta-tăl și cu Du-hul Sfînt. A-min.

A-min. A-min.

A-min. A-min.

A-min.

Podobie *)

- Melodie bisericească -
Glasul al 8-leaG. Cucu
(1882-1932)Moderato $\text{♩} = 70$

Solo

De frum-se-țea fe-cio-ri-ei Ta-le

S.
A.
T.
B.

Și de prea lu-mi-nă-tă cu-ră-ți-a

p
A-li-lu-i-a.
A-li-lu-i-a.
A-li-lu-i-a.

Ta Ga-vri-il mi-rin-du-

mf
A-li-lu-i-a, a-li-lu-i-a.
A-li-lu-i-a, a-li-lu-i-a.
A-li-lu-i-a, a-li-lu-i-a.

*) Melodia după Macarie Ieromonahul
Ar. pentru Solo și cor mixt după G. Cucu de I.D. Chirescu.

se — a stri-gat Ți —

p A-li-lu-i-a, *mf* a-li-lu-i-a.

p A-li-lu-i-a, *mf* a-li-lu-i-a.

p A-li-lu-i-a, *mf* a-li-lu-i-a.

e, Năs-că - toa - re de Dum - ne - zeu:

mf A-li-lu-i-a. *p* A-li-lu-i-a,

mf A-li-lu-i-a. *p* A-li-lu-i-a,

mf A-li-lu-i-a. *p* A-li-lu-i-a,

Ce la - u - dă vred-ni-că voi a -

mf a-li-lu-i-a, *mf* a-li-lu-i-a.

mf a-li-lu-i-a, *mf* a-li-lu-i-a.

mf a-li-lu-i-a, *mf* a-li-lu-i-a.

du-ce Ți — e — sau cum te voi nu-

p
A-li-lu-i-a, a-li-lu-i-a.

p
A-li-lu-i-a, a-li-lu-i-a.

p
A-li-lu-i-a, a-li-lu-i-a.

mi pre Ți — ne? Nu mă pri - cep — și mă mi-nu-

rall.

p
A-li-lu-i-a, A-li-lu-i-a.

p
A-li-lu-i-a, A-li-lu-i-a.

p
A-li-lu-i-a, A-li-lu-i-a.

a tempo

nez. Pen - tru a - cea — sta pre-cum — mi s-a po-run-cit —

f
A-li-lu-i-a, a-li-lu-i-a.

f
A-li-lu-i-a, a-li-lu-i-a.

f
A-li-lu-i-a, a-li-lu-i-a.

strig Ți — e. Bu — cu — ră — te Ce — ia ce ești pli

A-li-lu-i-a, A-li-lu-i-a,

A-li-lu-i-a, A-li-lu-i-a,

A-li-lu-i-a, A-li-lu-i-a,

nă de dar.

A-li-lu-i-a, a-li-lu-i-a, A-li-lu-i-a, a-li-lu-i-a,

A-li-lu-i-a, a-li-lu-i-a, A-li-lu-i-a, a-li-lu-i-a,

A-li-lu-i-a, a-li-lu-i-a,

cresc. molto

cresc. molto

cresc. molto

cresc. molto

poco rit.

A-li-lu-i-a.

a-li-lu-i-a, A-li-lu-i-a.

a-li-lu-i-a, A-li-lu-i-a.

a-li-lu-i-a, A-li-lu-i-a.

Suitu-s-a Dumnezeu *)

– Cântare religioasă –

D. G. Kiriac
(1866-1928)

Lento $\text{♩} = 54$

First system of the musical score. It consists of four staves: two vocal staves (Soprano and Alto) and two piano accompaniment staves (Right and Left Hand). The tempo is marked 'Lento' with a quarter note equal to 54 beats per minute. The dynamics are marked 'pp' (pianissimo). The lyrics are: 'Su-i - tu - s-a Dum-ne-zeu s-a su - it în-tru stri - ga - re,'.

Second system of the musical score. It consists of four staves. The tempo is marked 'Andante'. The vocal staves have dynamics 'mf' (mezzo-forte) and 'p' (piano). The piano accompaniment has dynamics 'f' (forte) and 'p'. The lyrics are: 'Dom-nul în glas de trîm - bi - ță. Te-ai în-ăl-țat în-tru sla - vă Hri-Dom-nul în glas de trîm - bi - ță. Dom-nul în glas de trîm - bi - ță. Dom-nul în glas de trîm - bi - ță.'

Third system of the musical score. It consists of four staves. The tempo is marked 'Lento'. The vocal staves have dynamics 'pp' (pianissimo). The piano accompaniment has dynamics 'pp'. The lyrics are: 'stoa-se Dum-ne-ze-ul no - stru. Su - i - tu - s-a Dum-ne-zeu, s-a su - it Su - i - tu - s-a Dum-ne-zeu, s-a su - it'.

*) Compusă în Mai 1920 pentru Hramul bisericii „Domnița Bălașa” (Înălțarea Domnului)

Andante
Solo *mf*

Dom-nul în glas de trim-bi-ță. Tu ești
 Dom-nul în glas de trim-bi-ță.
 în-tru stri-ga-re, Dom-nul în glas de trim-bi-ță.
 în-tru stri-ga-re, Dom-nul în glas de trim-bi-ță.

Fi-ul lui Dum-ne-zeu, Min-tu-i-to-rul lu-mii. Su-
 Su-
 Su-
 Su-

i-tu-s-a Dum-ne-zeu s-a su-it în-tru stri-ga-re, Dom-nul în
 i-tu-s-a Dum-ne-zeu s-a su-it în-tru stri-ga-re, Dom-nul în
 i-tu-s-a Dum-ne-zeu în-tru stri-ga-re, Dom-nul în
 i-tu-s-a Dum-ne-zeu în-tru stri-ga-re, Dom-nul în

Andante
Solo *f*

glas de trim - bi - ță. Și ai strigat ce - lor ce Te iu - besc: Eu sînt cu

glas de trim - bi - ță.

glas de trim - bi - ță.

glas de trim - bi - ță.

Lento

voi și ni-meniîm-po-tri-va voa - stră.

PPP
A - li - lu - i - a,
PPP

A - li - lu - i - a,

p A - li - lu - i - a, *f* A - li - lu - i - a.

p A - li - lu - i - a, *f* A - li - lu - i - a.

A - li - lu - i - a.

A - li - lu - i - a.

Troparul Înălțării Domnului *)

Glasul al 2-1ea

Allegretto ♩ = 88

Î - năl - ța - tu - te - ai în - tru mă - ri - re Hri - stoa - se, Dum - ne -
 Î - năl - ța - tu - te - ai în - tru mă - ri - re Hri - stoa - se, Dum - ne -
 Hri - stoa - se, Dum - ne -
 Hri - stoa - se, Dum - ne -

ze - ul no - stru, bu - cu - ri - e fă - când U - ce -
 ze - ul no - stru, bu - cu - ri - e U - ce -
 ze - ul no - stru, U - ce -
 ze - ul no - stru, bu - cu - ri - e fă - când U - ce -

ni - ci - lor prin fă - gă - du - in - ța Sfin - tu - lui
 ni - ci - lor prin fă - gă - du - in - ța Sfin - tu - lui
 ni - ci - lor prin fă - gă - du - in - ța Sfin - tu - lui
 ni - ci - lor prin fă - gă - du - in - ța Sfin - tu - lui

*) Pentru Hramul bisericii „Domnița Bălașa”

Duh, în-cre-din-țin-du-se ei prin

Duh, în-cre-din-țin-du-se ei prin

Duh, în-cre-din-țin-du-se ei prin

Duh,

bi-ne-cu-vîn-ta-re, că Tu ești Fi-ul lui

bi-ne-cu-vîn-ta-re, că Tu ești Fi-ul lui

bi-ne-cu-vîn-ta-re, lui

lui

Dum-ne-zeu Mîn-tu-i-to-rul lu-mii.

Dum-ne-zeu Mîn-tu-i-to-rul lu-mii.

Dum-ne-zeu Mîn-tu-i-to-rul lu-mii.

Dum-ne-zeu, Mîn-tu-i-to-rul lu-mii.

Condacul Bunevestiri ^{*}) (25 Martie)

-Apărătoare Doamnă -

Glasul al 8-lea

Moderato $\text{♩} = 92$

$\text{♩} = \text{♩}$

A - pă-ră-toa-re Doam-nă, pen-tru bi-ru- in-ță mul-țu -

mini, iz-bă- vin - du-ne din ne- voi a - du-cem Ți

e, Năs-că- toa-re de Dum-ne- zeu noi ro-bii Tăi și ca ce-ia ce

^{*}) Din „Liturghia” de I. Ghika - Comănești, revăzută de D. G. Kiriac.

ai stă-pî - ni — re ne-bi-ru - i — tă, iz - bă -
 ai stă-pî - ni — re ne-bi-ru - i — tă, iz - bă -
 ai stă-pî - ni — re ne-bi-ru - i — tă, iz - bă -
 ai stă-pî - ni — re ne-bi-ru - i — tă, iz - bă -

vin-du-ne pre noi din toa-te ne-vo-i - le, ca să stri-găm Ți — e :
 vin-du-ne pre noi din toa-te ne-vo-i - le, ca să stri-găm Ți — e :
 vin-du-ne pre noi din toa-te ne-vo-i - le, ca să stri-găm Ți — e :
 vin-du-ne pre noi din toa-te ne-vo-i - le, ca să stri-găm Ți — e :

Bu-cu-ră-te mi - rea-să pu — ru-rea Fe- cioa - ră.
 Bu-cu-ră-te mi - rea-să pu — ru-rea Fe- cioa - ră.
 Bu-cu-ră-te mi - rea-să pu — ru-rea Fe- cioa - ră.
 Bu-cu-ră-te mi - rea-să pu — ru-rea Fe- cioa - ră.

Troparul Sfintului Dimitrie cel Nou (Basarabov)

Glasul al 8-lea

Moderato ♩ = 76

În-tru ti-ne, Pă-rin-te cu o-sir-di-e sa mîn-tu-
 În-tru ti-ne, Pă-rin-te cu o-sir-di-e sa mîn-tu-
 În-tru ti-ne, Pă-rin-te cu o-sir-di-e sa mîn-tu-
 În-tru ti-ne, Pă-rin-te cu o-sir-di-e sa mîn-tu-

it cel du-pă chip; că lu-înd cru-cea, ai ur-
 it cel du-pă chip; că lu-înd cru-cea, ai ur-
 it cel du-pă chip; că lu-înd cru-cea, ai ur-
 it cel du-pă chip; că lu-înd cru-cea, ai ur-

mat lui Hri-stos și lu-crînd ai în-vă-țat să nu se
 mat lui Hri-stos și lu-crînd ai în-vă-țat să nu se
 mat lui Hri-stos să nu se
 mat lui Hri-stos să nu se

ui — te la trup, căci e — ste — tre — că —

ui — te la trup, căci e — ste — tre — că —

ui — te la trup, căci e — ste — tre — că —

ui — te la trup, căci e — ste — tre — că —

tor; ci să poar-te gri-jă de su — flet, de

tor; ci să poar-te gri-jă de su — flet, de

tor; ci să poar-te gri-jă de su — flet, de

tor; de

lu-crul cel ne-mu-ri-tor. Pen-tru a-

lu-crul cel ne-mu-ri-tor. Pen-tru a-

lu-crul cel ne-mu-ri-tor. Pen-tru a-

lu-crul cel ne-mu-ri-tor. Pen-tru a-

cea — sta — și cu în — ge — rii îm — pre —
 cea — sta — și cu în — ge — rii îm — pre —
 cea — sta și cu în — ge — rii îm — pre —
 cea — sta și cu în — ge — rii îm — pre —

u — nă se bu — cu — ră — prea — cu — vi — oa — se Pă —
 u — nă se bu — cu — ră — prea — cu — vi — oa — se Pă —
 u — nă se bu — cu — ră — prea — cu — vi — oa — se Pă —
 u — nă se bu — cu — ră — prea — cu — vi — oa — se Pă —

rin — te Di — mi — tri — e, Du — hul — tău. —
 rin — te Di — mi — tri — e, Du — hul — tău. —
 rin — te Di — mi — tri — e, Du — hul — tău. —
 rin — te Di — mi — tri — e, Du — hul — tău. —

rall.

Condacul Sfintului Dimitrie cel Nou (Basarabov)*

Glasul al 8-lea

Allegretto mosso ♩ = 92

A-pă-ră-tor al său ne-n-fri-cat și ne-bi-ru-it

ca cel ce prin-ti-ne din ne-voi-s-a iz-bă-vit, te

pu-ne na-in-te o-ra-șul tău, Di-mi-tri-e și ca

*) Asemenea cu «Apărătoare Doamnă»

ce — ia ce ai în-drăz-nea-lă că-tre Dom — nul iz-bă-

ce — ia ce ai în-drăz-nea-lă că-tre Dom — nul iz-bă-

ce — ia ce ai în-drăz-nea-lă că-tre Dom — nul iz-bă-

ce — ia ce ai în-drăz-nea-lă că-tre Dom — nul iz-bă-

ve-ște-l din toa — te ne-vo — i — le ca să stri-găm ți — e:

ve-ște-l din toa — te ne-vo — i — le ca să stri-găm ți — e:

ve-ște-l din toa — te ne-vo — i — le ca să stri-găm ți — e:

ve-ște-l din toa — te ne-vo — i — le ca să stri-găm ți — e:

Bu-cu-ră-te fă-că- to — ru-le de mi-nuni, Di-mi — tri — e.

Bu-cu-ră-te fă-că- to — ru-le de mi-nuni, Di-mi — tri — e.

Bu-cu-ră-te fă-că- to — ru-le de mi-nuni, Di-mi — tri — e.

Bu-cu-ră-te Di-mi - tri - e.

Troparul Învierii

- Hristos a înviat -

Glasul al 2-lea

Andante moderato $\text{♩} = 66$

Hri-stos a în-vi-at din morți, cu moar-tea pre
 Hri-stos a în-vi-at din morți, cu moar-tea pre
 Hri-stos a în-vi-at din morți, pre
 Hri-stos a în-vi-at din morți, pre

moar-te căl-cînd și ce-lor din mor-
 moar-te căl-cînd și ce-lor din mor-
 moar-te căl-cînd și ce-lor din mor-
 moar-te căl-cînd și ce-lor din mor-

mîn-turi vi-a-ță dă-ru-in-du-le.
 mîn-turi vi-a-ță dă-ru-in-du-le.
 mîn-turi vi-a-ță dă-ru-in-du-le.
 mîn-turi dă-ru-in-du-le.

rall.

Lumină lină

- Cântare religioasă -

Lento ma non troppo $\text{♩} = 69$

Lu-mi-nă li-nă a

Lu-mi-nă li-nă a

Lu-mi-nă li-nă a sfin-tei mă-

sfin-tei mă-riri, a Ta-tă-lui ce-

sfin-tei mă-riri, a Ta-tă-lui ce-

riri, a Ta-tă-lui ce-

a Ta-tă-lui ce-

lui fă-ră de moar-te, a Sfin-tu-lui

lui fă-ră de moar-te, a Sfin-tu-lui

lui fă-ră de moar-te, a Sfin-tu-

lui fă-ră de moar-te a Sfin-tu-lui

fe - ri - ci - tu - lui I - su - se Hri - stoa

fe - ri - ci - tu - lui I - su - se Hri - stoa

lui I - su - se Hri - stoa

fe - ri - ci - tu - lui

se

se

se

vi - ind la a - pu - sul soa - re - lui și vă - zînd lu -

M lă - u - dăm pre

M lă - u - dăm pre

M lă - u - dăm

mi - na cea de sea ră, lă - u - dăm

Ta — tăl, pre Fi — ul și pre Sfîn — tul Duh, — Dum — ne —
 Ta — tăl, pre Fi — ul și pre Sfîn — tul Duh, — Dum — ne —
 și pre Sfîn — tul Duh, Dum — ne —
 pre Fi — ul și pre Sfîn — tul Duh, Dum — ne —

zeu : Vred — nic — ești în toa — tă —
 zeu. Vred — nic ești —
 zeu. Vred — nic ești — în toa — tă
 zeu. Vred — nic ești în toa — tă

f *più f*

vre — mea a fi lă — u — dat de gla — suri cu — vi —
 a fi lă — u — dat de gla — suri cu — vi —
 vre — mea a fi lă — u — dat de gla — suri cu — vi —
 vre — mea a fi lă — u — dat de gla — suri cu — vi —

mf

oa - se, Fi - ul lui Dum - ne - zeu, Ce - la ce dai vi - dim.
 oa - se, Fi - ul lui Dum - ne - zeu, Ce - la ce dai vi - dim.
 oa - se, Fi - ul lui Dum - ne - zeu, Ce - la ce dai vi - dim.
 oa - se, Fi - ul lui Dum - ne - zeu, Ce - la ce dai vi - dim.

rit. a tempo
 a - ță. Pen - tru a - cea - sta lu - mea Te
 a - ță. Pen - tru a - cea - sta lu - mea Te
 a - ță. Pen - tru a - cea - sta lu - mea Te
 a - ță. Pen - tru a - cea - sta lu - mea Te

dim. rall.
 mă - re ște.
 dim. mă - re ște.
 dim. mă - re ște.
 dim. mă - re ște.

Cine este Dumnezeu Mare?

Glasul al 7-lea

Andante $\text{♩} = 66$

Ci - ne e - ste Dum - ne - zeu Ma - re ca Dum - ne - ze - ul
 Ci - ne e - ste Dum - ne - zeu Ma - re ca Dum - ne - ze - ul
 Ci - ne e - ste Dum - ne - zeu Ma - re ca Dum - ne - ze - ul
 Ci - ne e - ste Dum - ne - zeu Ma - re ca Dum - ne - ze - ul

no - stru? Tu ești Dum - ne - ze - ul
 no - stru? Tu ești Dum - ne - ze - ul
 no - stru? Tu ești Dum - ne - ze - ul
 no - stru? Tu ești Dum - ne - ze - ul

meu Ca - re sin - gur faci mi - nuni.
 meu Ca - re sin - gur faci mi - nuni.
 meu Ca - re sin - gur faci mi - nuni.
 meu Ca - re sin - gur faci mi - nuni.

Înviearea Ta, Hristoase Mîntuitorule

Glasul al 2-lea

Moderato ♩ = 76

First system of the musical score, featuring four staves (Soprano, Alto, Tenor, Bass) with lyrics in Romanian. The tempo is Moderato (♩ = 76). The key signature is one sharp (F#) and the time signature is 4/4. Dynamics include *mf* and *mp*. The lyrics are: "În-vi-e-rea Ta, Hri-stoa-se Min-tu-i-to-ru-le În-ge-rii o".

Second system of the musical score, featuring four staves with lyrics: "la-u-dă în ce-ruri și pre noi pe pă-mînt ne în-vred-ni-". Dynamics include *p*. The time signature changes to 2/4 and then 4/4.

Third system of the musical score, featuring four staves with lyrics: "ce-ște cu i-ni-mă cu-ra-tă să Te mă-rim. rall. ce-ște cu i-ni-mă cu-ra-tă să Te mă-rim. ce-ște cu i-ni-mă cu-ra-tă să Te mă-rim. ce-ște să Te mă-rim." Dynamics include *mf*. The tempo marking *rall.* is present.

Ziua Învierii *)

Glasul al 5-lea

Andante moderato $\text{♩} = 63$

Musical score for the first system, featuring four staves (Soprano, Alto, Tenor, Bass) with lyrics in Romanian. The tempo is Andante moderato, 63 beats per minute. The key signature has two sharps (F# and C#), and the time signature is 4/4. The lyrics are: Zi - ua în - vi - e - rii și

Musical score for the second system, featuring four staves with lyrics in Romanian. The lyrics are: să ne lu - mi - năm cu prăz - nu - i

Musical score for the third system, featuring four staves with lyrics in Romanian. The lyrics are: re; Și u - nii pre al - ții

*) Melodia prelucrată de I. Popescu-Pasărea după Anton Pann

să ne îmbrățișem. Să

să ne îmbrățișem. Să

să ne îmbrățișem. Să

să ne îmbrățișem. Să

zi cem: „frați lor!” Și

zi cem: „frați lor!” Și

zi cem: „frați lor!” Și

zi cem: „frați lor!” Și

ce-lor ce ne u-răsc pre noi, să ier-

ce-lor ce ne u-răsc pre noi, să ier-

ce-lor ce ne u-răsc pre noi, să ier-

ce-lor ce ne u-răsc pre noi, să ier-

tăm toa te pen tru în vi

tăm toa te pen tru în vi

tăm toa te pen tru în vi

tăm toa te pen tru în vi

e re! Și a

e re! Și a

e re! Și a șa, a

e re! Și a

șă să stri găm: Hri

șă să stri găm:

șă să stri găm: Hri

șă să stri găm: Hri

Meno mosso

stos a în-vi-at din morți, Hri-
 a în-vi-at din morți, Hri-
 stos a în-vi-at din morți

f *mp* *mp*

poco accel.

stos a în-vi-at din morți, Hri-stos a în-vi-at! Cu
 stos a în-vi-at din morți, Hri-stos a în-vi-at! Cu
 Hri-stos a în-vi-at! Cu
 Hri-stos a în-vi-at! Cu

p *f* *f* *f*

a tempo

moar-tea pre moar-te căl
 moar-tea pre moar-te căl
 moar-tea pre moar-te căl
 moar-tea pre moar-te căl

poco accel.

cînd; Cu moar - tea pre moar - te, pre moar - te căl -
 cînd; Cu moar - tea pre moar - te, pre moar - te căl -
 cînd, căl - cînd!
 cînd, căl - cînd!

Tempo I

cînd! Și ce - lor din mor - mîn turi, vi -
 cînd! Și ce - lor din mor - mîn turi, vi -
 Și ce - lor din mor - mîn turi, vi -
 Și ce - lor din mor - mîn turi, vi -

a - tă dă ru - in du - le.
 a - tă dă ru - in du - le.
 a - tă dă ru - in du - le.
 a - tă dă ru - in du - le.

Solo *mp*

Hri-stos a în-vi- at din morți, Hri-stos a în-vi - at _____

f _____ *mf* _____

A _____

f _____ *mf* _____

A - de - vă -

f _____ *mf* _____

A - de - vă -

f _____ *mf* _____

A - de - vă -

mf _____ *rall.* _____ *f* _____

a - de - vă - rat a în - vi - at! _____

rat a _____ în - vi - at! _____

rat a _____ în - vi - at! _____

rat a _____ în - vi - at! _____

Desenul notelar: Ionescu George

C U P R I N S U L

CÎNTĂRILE SFINTEI LITURGHII DUPĂ GLASUL AL 5-LEA PSALTIC

Ectenia mare	1
Antifonul I (Mărire... și acum... Binecuvintează)	3
Ectenia mică	5
Antifonul al II-lea (Mărire... și acum... Unule născut)	6
Ectenia mică	10
Fericirile (în stil psaltic)	11
«Pentru rugăciunile»	16
Ectenia mică	18
«Mîntuiește-ne pre noi» (în stil psaltic)	20
La sărbătorile mari	22
«Veniți să ne închinăm»	25
«Sfinte Dumnezeule»	29
«Cîți în Hristos», glas 1	34
«Crucii Tale», glas 2	36
«Aliluia», glas 1	41
«Și Duhul Tău»	41
«Mărire Ție Doamne» (înainte și după Sfînta Evanghelie)	42
«Întru mulți ani, Stăpîne!»	43
Ectenie după Sfînta Evanghelie	43
Doamne miluiește întreit	44
Ectenie pentru răposați, glas 6	46
«Veșnică pomenire» (în stil psaltic)	47
Ecteni înainte de Heruvic	48
Heruvicul (după A. Pann)	50
«Ca pre Împăratul»	56
Ectenie după Heruvic	59
«Dă Doamne!»	60
«Pre Tatăl»	62
«Iubite-voi, Doamne!»	62
Răspunsuri mari (la sfințirea Darurilor)	65
«Pre Tine Te lăudăm»	69
«Cuvine-se cu adevărat» (Axion duminical după I. Popescu-Pasărea)	71
«Pre toți și pre toate»	77
Ectenia după Axion	77
«Dă Doamne!»	78
«Tatăl nostru» (după A. Pann)	80
«Unul Sfînt»	85
«Lăudați pre Domnul» (chinonic armonizat de D. G. Kiriac)	86
«Bine este cuvîntat» (în stil psaltic)	91

«Văzut-am lumina» (în stil psaltic)	92
Ectenie	93
«Fie numele Domnului» (în stil psaltic)	94
Apolisul	96

CÎNTĂRILE SFINTEI LITURGHII DUPĂ GLASUL AL 8-LEA

Ectenia mare	99
Antifonul I (Mărire... și acum... Bindecuvintează)	102
Ectenia mică	103
Antifonul al II-lea (Mărire... și acum... Unule născut)	105
Ectenia mică	108
«Pentru rugăciunile» (în stil psaltic)	109
Ectenia mică	110
Mîntuiește-ne pre noi!» (în stil psaltic)	112
La sărbătorile mari	114
«Veniți să ne închinăm»	116
«Doamne mîntuiește»	117
«Și ne auzi pre noi»	118
«Sfînte Dumnezeule», glas 7	119
«Aliluia»	124
«Și Duhului Tău»	125
«Mărire Ție, Doamne!» (înaînte și după Sfînta Evanghelie)	125
«Întru mulți ani, Stăpîne!»	126
Ectenie după Sfînta Evanghelie	126
Doamne miluiește întreit	127
Ectenii înaintea de Heruvic	129
Heruvicul	131
«Ca pre Împăratul»	136
Ectenia după Heruvic	139
«Dă Doamne!»	140
«Pre Tatăl»	142
Răspunsuri mari (la sfințirea Darurilor)	143
«Pre Tine Te lăudăm»	147
«Cuvine-se cu adevărat» (Axion duminical după D. G. Kiriatic)	149
«Pre toți și pre toate»	151
Ectenia după Axion	152
«Dă Doamne!»	153
«Tatăl nostru» (în stil psaltic)	154
«Unul Sfînt»	158
«Pre Tine, Dumnezeule» (chinonic)	158
«Bine este cuvîntat» (în stil psaltic)	164
«Trupul lui Hristos»	165
«Văzut-am lumina»	167
Ectenie	168
«Fie numele Domnului»	170
Apolisul	171

A N E X A

Axioanele praznicale (după Macarie Ieromonahul);
Chinonice (Concerte duminicale);
Alte cîntări și Chinonice

Axion la Nașterea Maicii Domnului, glas 8 (8 septembrie)	175
Axion la Înălțarea Sfintei Cruci, glas 8 (14 septembrie)	179
Axion la Intrarea în Biserică, glas 4 (21 noiembrie)	184
Axion la Nașterea Domnului, glas 1 (25 decembrie)	190
Axion la Sffntul Vasile, glas 8 (după A. Pann) (1 ianuarie)	195
Axion la Botezul Domnului, glas 6 (6 ianuarie)	203
Axion la Întîmpinarea Domnului, glas 3 (armonizat de D. G. Kiriac) (2 februarie)	208
Axion la Buna Vestire, glas 4 (25 martie)	211
Axion la Duminica Floriilor, glas 4	217
Axion la Învierea Domnului, glas 5 (armonizat de D. G. Kiriac)	222
Axion la Înălțarea Domnului, glas 1	231
Axion la Pogorîrea Duhului Sfînt, glas 4 (Rusalii)	234
Axion la Schimbarea la Față, glas 4 (6 august)	239
Axion la Adormirea Maicii Domnului, glas 1	242
«Cine se va sui?», glas 8 (după I. Popescu-Pasărea)	246
«Bogații au sărăcit», glas 7	252
«Doamne al puterilor», glas 8	256
«Ce vă vom numi?», glas 8	260
«Mărturisiți-vă Domnului», glas 5 (după A. Pann)	263
«Cămara Ta, Mîntuitorul meu», glas 8 (Luminîndă)	268
«Cu noi este Dumnezeu», glas 8 (notat de B. Anastasescu)	271
«Acestea zice Domnul» (Sabin Drăgoi)	275
Podobie («De frumusețea fecioriei tale»), glas 8 (armonizată de G. Cucu)	279
«Suitu-s-a Dumnezeu» (D. G. Kiriac)	283
Troparul Înălțării Domnului, glas 4	286
Condacul Bunei Vestiri («Apărătoare Doamnă»), glas 8 (armonizat de I. Ghika-Comănești)	283
Troparul Sfîntului Dimitrie Basarabov, glas 8	290
Condacul Sfîntului Dimitrie Basarabov, glas 8	293
«Hristos a înviat», glas 2	295
«Lumină lină» (în stil psaltic)	296
«Cine este Dumnezeu Mare?», glas 7	300
«Învierea Ta, Hristoase», glas 6	301
«Ziua Învierii», glas 5	302